

16^c

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΝΩΣΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

της ΧΙΛΙΑΣ

ΔΙΑΛΛΕΞΕΙΣ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

γενόμεναι δημοσίᾳ

εις τὴν αἱθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τῶν μελῶν
τῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ ἐταιρικὸν ἔτος 1929—30

1ον

ΧΡ. ΕΥΕΛΠΙΔΟΥ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ν. Η. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Τυπογραφεία «Σφενδόνη» Μέτωνος 5 καὶ Στοὰ Πάππου 7

ΑΘΗΝΑΙ

1930

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

„Πλάσιμης τῶν ἐκδοθησομένων τύποις, ὡς ἀγαφέρει ὁ κάτωθι δημοσιευμένος πίναξ «Διαλέξεων», θὰ εἴναι κατ' αὐτὸντα ἀριθμόν; δηλαδὴ συνεχῆς. Καὶ τοῦτο ἵνα καίστη εὐχερῆς ἡ χρῆσις τοῦ προστεθησομένου εἰς τὸ τέλος εὐρετηρίου.

Μὲ τὰς τελευταίας «Διαλέξεις» θὰ διανεμηθῇ καὶ ἔξωφυλλον καλλιτεχνικὸν μετὰ ἑσωφύλλου, ὥστε νὰ βιβλισθετῶνται εἰς τόμον αὐτοτελῆ.

- 1) ΧΡ. ΕΥΕΛΠΙΔΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Γεωργία.

Δρ 7.50

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ

- 2) ΑΛ. ΜΥΛΩΝΑ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ περιφέρεια αὐτῆς.
3) ΑΛ. ΣΒΩΛΟΥ. — Ἡ ἔννοια τῆς Αὐτοδιοικήσεως.
4) ΧΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ. — Ἡ ἐποπτεία τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.
5) Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ—Νόβα. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Ἐκπαίδευσις.
6) Ν. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ συγκεντρωτισμός.
7) ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ. — Ἡ ἀποστολὴ τῆς Κοινότητος.
8) ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ. — Ὁ Ἰων Δραγούμης καὶ ἡ Αὐτοδιοίκησις.
9) Δ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ υγιεινή.
10) Κ. ΚΑΡΑΒΙΔΑ. — Ὁ Ντίνος Μαλοῦχος καὶ ἡ Κοινότης.
11) ΣΠ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Διοίκησις.
12) Π. ΔΕΡΤΙΔΗ. — Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.
13) Κ. ΜΙΧΑΛΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Ἀποκέντρωσις.
14) ΣΤΡ. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ. — Οἱ αὐτοδιοικούμενοι δργανισμοί.

ΧΡ. ΕΥΕΛΠΙΔΗ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ και ΓΕΩΡΓΙΑ

Κυρίες και Κύριοι,

Ἐὰν ὁ θεσμὸς τῆς αὐτοδιοικήσεως ἐκρίθη ὡφέλιμος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν κλάδων τῆς διοικήσεως, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ τὴν γεωργίαν είνε ἀπαραίτητος.

Διότι ἡ φύσις τῆς Γεωργικῆς 'Υπηρεσίας εἶνε τοιαύτη, ὥστε νὰ ἔχει πολλούς ἀπό τὰς ἄλλας Κρατικὰς 'Υπηρεσίας. Δὲν τὴν διέπουν γενικαὶ ἀφηρημέναι ἀρχαὶ, ἀλλ' αἱ τοπικαὶ συνθῆκαι, ἀλλ' οἱ ὅροι τοῦ περιβάλλοντος, ἀλλ' αἱ ἀνάγκαι ποὺ παρουσιάζονται εἰς κάθε στιγμήν.

Διὰ νὰ είνε πράγματι καοποφόρος, ἡ ὑπὲρ τῆς γεωργίας προσπάθεια ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ δύο τινά:

α') Σαφῆ γνῶσιν τῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος — ὅχι μόνον φυσικῶν (δηλ. κλιματικῶν, ἐδαφικῶν καὶ ὑδατικῶν) ἀλλ' ἀκόμη καὶ οἰκονομικῶν (δηλ. πιστωτικῶν, ἐμπορικῶν καὶ καταναλωτικῶν) καὶ ἐπὶ πλέον κοινωνικῶν (δηλ. ἀγροτικῶν σχέσεων, βαθμοῦ μιօρφωσεως τῶν παραγωγῶν, τοπικῶν ἐθίμων κ.τ.λ.).

β') Ἐχει ἀνάγκην ἀπὸ ἐλευθερίαν δράσεως, δηλαδὴ κυρίως ταχύτητα κινήσεως, ὥστε νὰ δύναται νὰ προλαμβάνῃ ἢ νὰ θεραπεύῃ ἀμέσως κάθε παρουσιαζομένην ἀνάγκην, ὡς π.χ. ἀσθένειαν φυτῶν, ἐπιζωτίαν, πλημμύρας, ὑπερπαραγωγήν, ἔλλειψιν νομῆς κ.λ.π.

Εἰδικώτερον ὅμως εἰς τὴν 'Ελλάδα παρουσιάζεται μία ἐντελῶς ἔξαιρετα καὶ ποικιλία τοπικῶν συνθη-

κῶν, ποὺ δὲν σιναντᾶ κανεὶς σὲ κανὲν ἄλλο Κράτος τῆς Εὐρώπης. "Οροὶ κλιματολογικοὶ καὶ ὑδατικοὶ, ποιότης καὶ σύστασις γαιῶν, γεωγραφικὴ καὶ ὑφομετρικὴ τοποθεσία τῶν περιφερειῶν ἀλλάζουν φιλικῶς ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἄλλην. Οὕτω π.χ. εἰς τὴν Νότιον Πελοπόννησον καὶ τὰς Νήσους εὑδοκιμοῦν αἱ καλλιέργειαι τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ὅπως ἡ μπανάνα καὶ ἡ ἔυλοκερατιά. Εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην καλλιεργεῖται ὁ μονόκοκκος στος, συναντώμενος καὶ εἰς τὰς στέπας τῆς Πολωνίας. Τέλος ἐπὶ τῆς Ροδόπης ἡ ἐπικρατοῦσα καλλιέργεια εἶνε ἡ σίκαλις, ποὺ καλύπτει τὰ βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ κυρίως τὰς Σκανδιναվικὰς Χώρας.

'Αλλὰ εἰς τὴν αὐτὴν περιφέρειαν, συχνὰ μάλιστα εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν, ἡ τεκτονικὴ τοῦ ἐδάφους διαμορφώνει ποικιλίαν ὀλιγην τοπικῶν συνθηκῶν, ἡ ὅποια ἐπιβάλλει ἐντελῶς διαφόρους καλλιέργειας. "Ετσι π.χ., ἐνῷ εἰς τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνην τῶν Πατρῶν καλλιεργοῦνται κυρίως ἡ σταφίς, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ τὰ πρώιμα λαχανικά, εἰς τοὺς ὀλίγον αὐτῆς ἀπέχοντας ὁρεινοὺς δρόμους ἡ καλλιέργεια ὄμοιά εἰ πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν εἰς τοὺς κάμπους τῆς Πρεβέζης ἡ τῆς Ἀρτης, — σωστὰ περιβόλια ἐσπεριδοειδῶν — καὶ εἰς τὴν ἐλαιοφυτὸν Χαλκιδικήν, πλησιάζουσαν καλλιεργητικῶς πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἐνῷ ὀλίγον παραπέρα ἀρχίζει ἡ κυρίως βορεία καλλιέργεια, ἡ καλλιέργεια τῆς Ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. 'Άλλ' ἐκτὸς τῆς αἰγιαλίτιδος, τοιαύτας εὐκραεῖς ζώνας συναντῶμεν καὶ εἰς μέρη μεσόγεια, προστατευόμενα ὅμως ἀπὸ βουνά, ὅπως εἶνε ἡ Σπάρτη καί, εἰς τὴν Ἡπειρον, ἡ κοιλάς τοῦ Φαναρίου.

'Ἐπὶ πλέον ἀπὸ τὰς φυσικὰς συνθήκας, συναντᾶται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μία μεγίστη ποικιλία οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν τοιούτων, ποὺ ἔχουν ἀμεσον ἀντίκτυπον εἰς τὴν γεωργίαν. Οὕτω εἰς τίνας περιφερείας, ως λ.χ. εἰς τὴν Ἡπειρον, ὑπάρχει μεγίστη δυσκολία ἐξαγωγῆς τῶν προϊόντων, ἐνῷ εἰς ἄλλας, ως ἡ Ἐπτάνησος, ἡ συγκοινωνία εἶνε καλή. 'Άλλον

παρατηρεῖται μεγίστη ἔλλειψις καλλιεργητικῶν κεφαλαίων, ώστις τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν, ἐνῷ εἰς ἄλλα τμῆματα τῆς χώρας, ώστις Πελοπόννησος, τὸ χοῦμα τῶν μεταναστῶν μετοχεύει εἰς τὴν γεωργίαν ἀφθονα σχετικῶς κεφάλαια.

Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων ποικίλλει ἐπίσης σοβαρῶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν ἡ χρῆσις τελειωτέρων μέσων καὶ μεθόδων καλλιεργείας. Τέλος ἡ συνεταιρικὴ ὁργάνωσις ἔχει ἀναπτυχθῇ ἀλματωδῶς εἰς τινας περιφερείας, ὅπως ἡ Μεσσηνία καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Μακεδονία, ἐνῷ ὑστερεῖ κατὰ πολὺ εἰς τινας ἄλλας, ώστις ἡ Θεσσαλία.

Ἐπὶ πλέον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρχε μεγάλη ποικιλία ἀγροτικῶν σχέσεων, ὅπως ἡ μορτὴ ὑπὸ διαφόρους τοπικὰς μορφὰς εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν, ἡ ἀγροληψία εἰς τὴν Ἐπτάνησον, ἡ μπάσταινα εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον, ἡ ἐμφύτευσις εἰς τὴν Βόρειον Πελοπόννησον καὶ τὴν Ἀττικήν. Αἱ σχέσεις αὗται διαλιυθεῖσαι, κατὰ κανόνα, κατόπιν τῆς ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως, διατηροῦνται ἀκόμη εἰς πλεῖστα ὅσα μέρη, πάντως δὲ ἐσγον σπουδαίαν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τῆς ψυχολογίας ἀκόμη τοῦ ἀγρότου. Ἀφῆκαν δὲ διαφόρους κατὰ περιφερείας ἀνάγκας. Οὕτω εἰς τὰς περιφερείας ὃπου ἐδέποιζε πρότερον ἡ μεγάλη ἴδιοκτησία, ἵδιως εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὸ σπουδαιότερον ζήτημα εἶνε συνήθως σήμερον τὸ τῆς ὁριστικῆς διανομῆς τῆς ἀπαλλοτριωθείσης γῆς εἰς τοὺς καλλιεργητάς της, ἐνῷ ἀντιθέτως εἰς τὰς περιφερείας ὃπου ἀνέκαθεν ὑπῆρχε μικρὰ ἴδιοκτησία ἐπείγει πρὸ παντὸς ἡ συνένωσις τῆς τόσον κατατμηθείσης γῆς, ὥστε δχι σπάνια ν' ἀποθαίνῃ ἀδύνατος ἡ καλλιέργεια αὐτῆς.

Τὸ πολιτούχιλλον τοῦτο μάστιχὸν τῶν ἀγροτικῶν συνθηκῶν μας ἦλθε νὰ συμπληρώσῃ ἡ εἰσροὴ τῶν ἀγροτῶν προσφύγων ἐκ πάσης ἐλληνικῆς γῆς, μὲ διαφόρους καλλιεργητικὰς συνηθείας, μὲ διαφόρους ἀνάγκας, μὲ διάφορον νοοτροπίαν καὶ συχνὰ μὲ διάφορον γλῶσσαν. Οἱ πλεῖστοι ἔξι αὐτῶν ἐγκατεστά-

θησαν ὅπως-ὅπως ἔκει ὅπου εύρεθησαν τυχαίως, ἢ ἔκει ὅπου ηὗραν στέγην, ἢ ἔκει ὅπου ηὗραν λωρίδα γῆς, ἢ ἔκει ὅπου ἐνόμισαν ὅτι θὰ δυνηθοῦν νὰ ἐφαρμώσουν τὰς καλλιεργείας τοῦ τόπου τῆς προελεύσεώς των. "Ετσι τὰ λίαν πολύτλοκα ἄλλωστε ἀγροτικὰ ζητήματα τῆς χώρας μας περιεπλάκησαν ἀκόμη περισσότερον, αὐξάνοντα τὴν μεγίστην κατὰ τόπους ποικιλίαν των.

Τὸ ἀποτέλεσμα ὅλων τῶν ἀνωτέρω, τόσον φυσικῶν ὅσον καὶ κοινωνικοοικονομικῶν ὅρων, εἶνε ὅτι :

1) 'Υφίστανται εἰς τὴν Ἑλλάδα πολλαί, συχνὰ δὲ καὶ ἀποκλειστικὰ ζῶνται καλλιεργείας π.χ. σταφίδος εἰς τὴν Πελοπόννησον, καπνῶν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, σιτηρῶν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἔλαιων εἰς τὰς νήσους, σύκων εἰς τὴν Μεσσηνίαν.

2) 'Άλλὰ καὶ τὸ αὐτὸ προϊὸν κατὰ διαφόρους καλλιεργεῖται τρόπους εἰς τὰς διαφόρους περιφερείας τοῦ Κράτους, ἀπὸ ἄλλας προσβάλλεται ἀσθενείας καὶ ποράγει ἄλλας ποικιλίας ἢ ποιότητας.

3) Αἱ ἀνάγκαι τῶν γεωργῶν ἀλλάζουν ἐντελῶς ἀπὸ μιᾶς ἀκρηγης τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἄλλην. 'Εδῶ προέχει τὸ ζῆτημα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως. 'Εκεῖ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνισχύσεως τῶν ἀποκατασταθέντων προσφύγων. 'Άλλοι ἡ διαρρύθμισις τῶν χειμάρρων καὶ ποταμῶν. Εἰς ἄλλην περιφέρειαν ἡ ἀποξήρανσις τῶν ἐλῶν. 'Ενιαχοῦ ἡ καταπολέμησις τῶν ἀσθενειῶν τῶν φυτῶν. Εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις ἡ ἔξενρεσις ἀγορᾶς καταναλώσεως τῶν προϊόντων. Κάποτε ἡ εἰσαγωγὴ μηχανημάτων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν, κατὰ περιόδους, ἐλλειπουσῶν ἀγροτικῶν χειρῶν. Συχνὰ ἡ δημιουργία γεωργικῶν βιομηχανιῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς προσόδου τοῦ μὴ ἔχοντος ἐπάρκειαν γαιῶν γεωργοῦ. Καὶ οὕτω καθ' ἔξῆς. Καὶ τὸ συμπέρασμα : "Οτι δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἐπιβολὴ εἰς ὅλον τὸ Κράτος ἐνὸς ἐνιαίου γεωργικοῦ προγράμματος, χωρὶς νὰ προέλθῃ κατὰ μέγα μέρος καὶ ἡ μὴ ἐφαρμογὴ τῶν περισσοτέρων γεωργικῶν καὶ ἀγροτικῶν μας νόμων.

Ο καταρτισμὸς λοιπὸν καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν τοπικῶν γεωργικῶν προγραμμάτων θὰ ἔποιεται νὰ εἰνε, φυσικά, ἔργον τῶν αὐτοδιοικήσεων, ποὺ ἔχουν ἀμεσον ἐπαφὴν μὲ τὰς τοπικὰς συνθήριας καὶ ἀνάγκας, ἢ ἀκόμη καὶ ποὺ ὑφίστανται τὴν ἀμεσον πίεσιν τῶν ἐνδιαφερομένων, διὰ τὴν λῆψιν τῶν ἑκάστοτε ἐπιβαλλομένων μέτρων. Ἡ ἐνάσκησις ἐπομένως τῆς τοπικῆς γεωργικῆς ὑπηρεσίας ὑπὸ τῶν αὐτοδιοικήσεων εἶνε ἀπολύτως ἐνδεδειγμένη.

Ἐτσι θὰ παύσῃ πλέον ἡ εἰς τὸ Κέντρον σύνταξις νόμων, διαταγμάτων, ἐγκυλίων καὶ διαταγῶν ἀνεφαρμόστων εἰς πλείστας περιφερείας. Θὰ δημιουργηθῇ ἡ ἀμεσος ἐπαφὴ καὶ συνεργασία τοῦ παραγωγοῦ πρὸς τὴν γεωργικὴν ὑπηρεσίαν, ἡ ὅποια θὰ διαφωτίζεται ἀπὸ αὐτὸν διὰ τὰς πραγματικὰς του ἀνάγκας καὶ θὰ λαμβάνῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰ ἐνδεικνύμενα μέτρα.

Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ δυνατοῦ νὰ γίνῃ θὰ διαδεχθῇ τὸ κράτος τῆς γραφειοκρατίας καὶ τῆς ἀφ' ὑψηλοῦ πληθωρικῆς ἐκπομπῆς θεωρητικῶν συμβουλῶν καὶ ἀριστων ὑποσχέσεων. Καὶ θὰ παύσῃ πλέον τὸ Κράτος νὰ καταφθάνῃ, ἐκεῖ ὅπου παρίσταται ἀνάγκη, σὰν τοὺς Καραμπινέρους.—Πολὺ ἀργά!....

Καὶ θὰ παύσονται πλέον νὰ στέλλονται διαταγαὶ ποὺς τοὺς ἐπιβήτορας τῶν γεωργικῶν σταθμῶν τοῦ Κράτους νὰ σταματήσουν νὰ τρῶνε, διότι δὲν ἐψηφίσθησαν εἰσέτι τὰ δωδεκατημόρια τοῦ Προούπολογισμοῦ. Καὶ θὰ παύσῃ πλέον ὁ δημόσιος ταμίας νὰ πληρώνῃ ὅλας του τὰς ὑποχρεώσεις καὶ μόνον ἐφ' ὅσον τοῦ περισσεύοντος χρήματα νὰ ἔξιφλῃ καὶ τὰ ἐντάλματα τῶν διὰ τὴν γεωργίαν διατεθειμένων πιστώσεων.

Ἡ ἐνάσκησις ὅμως τῆς γεωργικῆς ὑπηρεσίας ὑπὸ τῶν αὐτοδιοικήσεων παρουσιάζει καὶ μίαν ἄλλην ἀποψιν. Τὸ μεγαλύτερον μειονέκτημα ποὺ βούσκουν εἰς τὴν αὐτοδιοίησιν οἱ ἔχθροὶ αὐτῆς εἶνε ὅτι χαλαρώνει τὴν Κρατικὴν ἔξουσίαν καὶ ἀναπτύσσει τὸ

τοπικιστικὸν πνεῦμα εἰς βάρος τοῦ ἐθνικιστικοῦ.

Δὲν πρόκειται· νὰ ἔξετάσω ἂν αὐτὸν εἶνε ἀληθές. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσω ὅτι τοιοῦτον ζῆτημα δὲν ἡμπορεῖ νὰ γεννηθῇ μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν τῆς γεωργικῆς ὑπηρεσίας, ή ὅποια εἶνε περισσότερον τεχνικὴ παρὰ ἀντιρροσθαπευτικὴ τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας. Ἡ δὲ ἐφαρμογή της δὲν ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν τοπικὴν πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν οἰκονομικῶν των συμφερόντων.

Διὰ τοῦτο εἰς τὰ περισσότερα καὶ τὰ καλλίτερον ὁργανωμένα Κράτη ἢ τοπικὴ γεωργικὴ ὑπηρεσία ἀσκεῖται ἀπὸ τὰς αὐτοδιοικήσεις.

Δὲν θὰ ἀναπτύξω τὴν γεωργικὴν ὁργάνωσιν τῶν διαφόρων Κρατῶν, διότι τοῦτο καὶ κουραστικὸν θὰ ἥτο καὶ ἀσκοπόν, ἀφοῦ τὰ διοικητικὰ συστήματα δὲν μεταφυτεύονται εὔκολα ἀπὸ μιᾶς χώρας εἰς ἄλλην, ὅπως καὶ τὰ καλλιεργητικὰ συστήματα δὲν ἐφαρμόζονται ὅμοιομόρφως ἀπὸ ἕνα τόπον εἰς τὸν ἄλλον.

Θὰ σᾶς ἀναφέρω μόνον μερικὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα καὶ μάλιστα ἀπὸ Κράτη, τὰ ὅποια ἔχοιν πολὺ ἀνωτέραν κρατικὴν ὁργάνωσιν ἀπὸ ἐμάς.

Εἰς τὴν Γερμανίαν, τὸ ὁμόσπονδον Κράτος εἰς τὸν καθόλου κύκλον τῆς ἀρμοδιότητός του ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς εἰκονομίας περιλαμβάνει, φυσικά, καὶ τὴν γεωργίαν, διὰ τὴν ὅποιαν λαμβάνει γενικά τινα οἰκονομικὰ κυρίως μέτρα.

Ἡ γεωργικὴ ὅμως ὑπηρεσία ὑπάγεται εἰς τὰ ἀποτελοῦντα τὸ Ράϊχ Κράτη. Εἰς τὰ μεγαλύτερα πάλιν ἔξ αὐτῶν, ως π.χ. εἰς τὴν Πρωσίαν καὶ τὴν Βαυαρίαν, ἡ τοπικὴ γεωργικὴ ὑπηρεσία ἔνασκεῖται ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν ἀρχῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν ὁργανώσεων. Εἰδικώτερον ὅμως εἰς τὴν Πρωσίαν, τὸν πρωτεύοντα εἰς τὴν γεωργικὴν προπαγάνδαν ὄργανον ἔχον τὰ Γεωργικὰ Ἐπιμελήτηρια, ἐπικοινωνούμενα ὑπὸ τοῦ Κράτους. Αὐτὰ συντηροῦν τὰς πρακτικὰς γεωργικὰς καὶ εἰδικὰς Σχολάς, τὰ μποδειγματικὰ ἀγροκήπια καὶ φυτώρια, τοὺς περιοδεύοντας

γεωπόνους καὶ κτηνιάτρους, τὰς γεωργικὰς βιβλιοθήκας καὶ ἐν γένει λαμβάνουν κάθε ἐνδεικνυόμενον μέτρον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας τοῦ τόπου. Ἡ Ἐνωσις αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότερον σύμβουλον τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ἐπὶ τῶν γεωργικῶν, κτηνοτροφικῶν καὶ δασικῶν ζητημάτων.

Εἰς τὴν Ἰταλίαν, αἱ τοπικαὶ γεωργικαὶ ὑπηρεσίαι ὑπῆγοντο ἀνέκαθεν εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς ὁργανώσεις. Αὐταὶ διαμορφώνουν ἀναλόγως τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν τὰς νομογεωπονικὰς ὑπηρεσίας, τοὺς περιοδεύοντας γεωπόνους, τὰ γεωργικὰ σχολεῖα, τοὺς πειραματικούς σταθμοὺς κλπ.

Καὶ ὁ Μουσολίνι, παρ' ὅλον τὸν συγκεντρωτισμόν του, εἰς αὐτὰς ἔβασισθη διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς γεωγιακῆς πολιτικῆς του, ἐδοχόμενος ἐπίκουρος των, ἐνῷ ή Κεντρική γεωργική ὑπηρεσία παρέμεινεν ἀπλῶς ἔνα θεωρητικὸν σῶμα, ἔνα εἶδος γεωργικῆς ὀκαδημίας.

Τέλος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν τὸ ὄμοσπονδον Κράτος οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἀμέσως γεωργικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ τὸ παρότι τῷ Υπουργείῳ τῆς Ἐθνικῆς Οίκονομίας τμῆμα τῆς γεωργίας ἐνισχύει ἀπλῶς τὰ καντόνια ἢ καὶ ἄλλας ὁργανώσεις εἰς τὴν δρᾶσίν των διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προστασίαν τῆς γεωργίας. Οὗτο διανέμει χορηγιακὰς ἐνισχύσεις, αἵ ὅποιαι συνήθως ἴσοινται πρὸς τὸ διατειθέμενον ποσὸν ἀπὸ ἔκαστον καντόνιον. διὰ τοὺς κάτωθι σκοπούς :

α') Υποτροφίας φοιτητῶν γεωπονίας.

β') Γεωγικά καὶ ἄλλα εἰδικά σχολεῖα.

γ') Πειραματικοὺς ἀγροὺς κοινοτήτων.

δ') Πειραματικούς ἀγρούς ἄλλων δογανισμῶν.

ε') Γαλακτοκομικούς σταθμούς τῶν καντονίων.

στ') Γεωργικὰ Χημεῖα καὶ σταθμοὺς ἐλέγχου σπόρου.

ζ') Σταθμοὺς ἐπιβητόρων καὶ ἴδιωτικοὺς ἐπιβήτορες

η') Κτηνοτοσομικάς έκθέσεις.

δ') Ἐγγείους μονίμους βελτιώσεις (ἢτοι ἀποξη-

ράνσεως έλῶν, ἀποστραγγίσεως ὑγρῶν ἐδαφῶν, ἀρδεύσεις, συνένωσιν μικροῦδιοκτησιῶν, ἀγροτικοὺς δρόμους, ἐκχερσώσεις, γεωργικὰς ἐγκαταστάσεις κ. λ. π.).

ι') Καταπολέμησιν τῶν ἀσθενειῶν τῶν φυτῶν.

ια') Κτηνασφάλειαν.

ιβ') Ἀσφάλειαν κατὰ χαλάζης.

ιγ') Ἀναφύτευσιν τῶν καταστραφεισῶν ἐκ φυλλοξήρας ἀμπέλων.

ιδ') Χρῆσιν βελτιωμένων σπόρων.

ιε') Τέλος ἐπιχορηγήσεις εἰς διάφορα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ συνδικάτα, εἰς συλλόγους καὶ διαφόρους γεωργικάς, κτηνοτροφικὰς καὶ δασικὰς ὁργανώσεις.

‘Αλλ’ εἶνε περίεργον ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ καντόνια, τὰ δοποῖα εἶνε μικρότερα συνήθως ἀπὸ ἔνα ‘Ελληνικὸν νομόν, τὴν αὐτὴν συνήθως ἀκολουθοῦν πολιτικήν.

Ἐχουν τὸ καθένα τὸν γεωπόνιον καὶ τὸν κτηνίατρον τους, ἄλλὰ κυρίως ἔρχονται ἐπίκουρα δι’ ἐπιδομάτων ἄλλων εἰδικῶν ὁργανώσεων, ὅπως εἶνε τὰ γεωργικὰ συνδικάτα. Ἔτσι ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ των τὸ 1)5 συνήθως διατίθεται εἰς μισθολογίαν ὑπαλλήλων καὶ τὰ 4)5 εἰς πραγματικὰς ἐνισχύσεις τῶν παραγωγῶν, ἐνῷ εἰς ήμᾶς συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ἡτοι ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν τακτικῶν ἔξόδων τῶν ὑπηρεσιῶν γεωργίας καὶ δασῶν, ἀνερχομένων κατὰ τὸ ἔτος 1930—31 εἰς 131,282,000 δραχμῶν, τὰ 107,823,000 δρ., ἥτοι 83,20)ο, ἀπερροφήθησαν ἀπὸ τὸ μισθολόγιον τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὰ συναφῆ ἔξοδα (γραφικά, ὁδοιπορικά, ἐνοίκια κ.λ.π.). Εἰς τὸ ἀνωτέρῳ κοινδύλιον δὲν συμπεριλαμβάνονται οὔτε τὰ ἐργατικὰ ήμερουίσθια, τὰ ὅποια περιελήφθησαν εἰς τὰ παραγωγικὰ ἔξοδα, οὔτε τὸ μισθολόγιον τῆς ὑπηρεσίας ἀνταλλαγῆς, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐκτάκτου προϋπολογισμοῦ, οὔτε οἱ μισθοὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς τέως διευθύνσεως ἐποικισμοῦ, οἱ ὅποιοι πληρώνονται ἀπὸ τὸ ἐπὶ τούτῳ Εἰδικὸν Ταμείον. Πρέπει δὲ νὰ ληφθῇ ὑπ’ ὄψιν ὅτι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος μι-

σθοὺς δαπανόμενον ποσὸν θέλει αὐξῆθη σημαντικά-
τατα — ἔνεκα τῆς μισθοδοτήσεως ὑπὸ τοῦ 'Υπουρ-
γείου Γεωργίας τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀ-
ποκαταστάσεως Προσφύγων.

Εἶναι ἀλληλούς ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ἡ νομοθεσία περὶ
ἀντοδιοικήσεως τῶν νομῶν περιέλαβεν εἰς τὸ περιε-
χόμενον τῆς Νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως τὴν γε-
ωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

'Η ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων ἀρμοδιότης τοῦ νο-
μοῦ συνίσταται (ἄρθρ. 76) :

α') Εἰς ἐκτέλεσιν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ἔργων
ἀρδεύσεων, ἀποξηράνσεως ἑλῶν καὶ τελμάτων καὶ
διευθετήσεως τῆς κοίτης ποταμῶν καὶ χειμάρρων
πρὸς ἀποσόβησιν πλημμυρῶν.

β') Εἰς τὴν ἰδρυσιν καὶ συντήρησιν ἀποδεικτικῶν
καὶ πειραματικῶν ἀγρῶν, ως καὶ σταθμῶν γεωπονι-
κῶν καὶ κτηνοτροφικῶν, πρὸς βελτίωσιν τῶν εἰδῶν
τῶν προϊόντων καὶ τῶν τρόπων τῆς καλλιεργείας καὶ
βελτιώσεώς των.

γ') Εἰς ποδηγέτησιν τῶν καλλιεργητῶν καὶ κτη-
νοτρόφων, δι' ὧν μέτρων ἡθελε κριθῆ τούτο σκόπι-
μον καὶ εἰς τὴν ὑπόδειξιν τῶν μέσων καὶ ἐπιστημο-
νικῶν ἐν γένει μεθόδων διὰ τὴν ἐπέκτασιν καὶ ἐντα-
τικωτέραν καλλιεργείαν.

δ') Εἰς ἐπιχορηγήσεις πρὸς τὰ Γεωργικὰ Ἐπι-
μελητήρια.

'Ἐπίσης εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀρμοδιότη-
τα τοῦ νομοῦ περιλαμβάνεται ἡ ἰδρυσις καὶ συντήρη-
σις ἐπαγγελματικῶν σχολείων πάσης φύσεως, ἐπο-
μένως καὶ γεωργικῶν τοιούτων. 'Αλλ' ως γνωστόν,
ὅ νόμος οὗτος οὐδέποτε ἐφηρμόσθη, ἀν καὶ μεταγε-
νεστέρως τὸ νέον μας Σύνταγμα ἐπιβάλλει διὰ τοῦ
ἄρθρου 107 τὴν εἰσαγωγὴν τῆς αὐτοδιοικήσεως. "Ε-
τσι πρῶτον τὸ Κράτος δίδει εἰς τοὺς πολίτας τὸ πα-
ράδειγμα τῆς μὴ τηρήσεως τῶν νόμων καὶ μάλιστι
τῶν συνταγματικῶν διατάξεων.

Εἰδικῶς ὅμως διὰ τὴν γεωργίαν ἔνας ἄλλος νόμος,
ὅ νόμος 280 τοῦ 1914 (ὅπως ἐτροποιήθη διὰ τοῦ

ἀπὸ 28 Νοεμβρίου 1925 Ν. Διατάγματος) ἥρχισεν ἐφαρμοζόμενος ἀπὸ τοῦ 1926, ὁργανώνων τοὺς ἀγροτικοὺς πληθυσμοὺς ἑκάστου νομοῦ εἰς γεωργικὴν ἐπιμελητήρια, τὰ ὅποια σκοπὸν ἔχουν τὴν προστασίαν καὶ προαγωγὴν τῶν γεωργικῶν, κτηνοτροφικῶν καὶ δασικῶν συμφερόντων των.

Γὰ τὰ Γεωργικὰ ἐπιμελητήρια ἔχουν εἰδικώτερον τὰ ἔξῆς καθήκοντα καὶ δικαιώματα :

1) Μελετοῦν κάθε ζήτημα συνδεόμενον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πρὸς τὰ δάση, τὴν γεωργίαν, καὶ τὰς συνθήκας τῆς γεωργικῆς ἐν γένει καὶ δασικῆς παραγωγῆς τῆς περιφερείας των.

2) Γνωμοδοτοῦν ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων νομοθετικῶν ἢ διοικητικῶν μέτρων, ἢ τῶν νομοσχεδίων, τὰ ὅποια σχετίζονται μὲ τὴν γεωργίαν ἢ τοὺς κλάδους της καὶ τὰ δάση.

3) Φροντίζουν διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ ἐπιτυχῆ λειτουργίαν γεωργικῶν σωματείων, συλλόγων καὶ συνταιρισμῶν.

4) Μεριμνοῦν διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν τῆς γεωργικῆς τάξεως, διὰ διαλέξεων, χορηγήσεως μηχανῶν, ἐκδόσεως γεωργικοῦ περιοδικοῦ κ.λ.π.

5) Ἀναλαμβάνουν τὴν ἵδρυσιν φυτωρίων, ἀγροκηπίων, σταδμῶν ἐπιθητόρων καὶ γεωργικῶν σχολείων.

6) Ὁργανώνουν ἐκθέσεις γεωργικὰς καὶ κτηνοτροφικάς, ἐργαλείων καὶ μηχανῶν.

7) Ἐνοῦνται μετ' ἄλλων ἐπιμελητηρίων πρὸς ὁργάνωσιν σινεδρίων.

8) Λύουν διαιτητικῶς, κατόπιν αἵτησεως τῶν ἐνδιαφερομένων, κάθε διαφορὰν μεταξὺ ἐμπόρων καὶ γεωργῶν, κτηματιῶν καὶ ἐπιμόρτων καλλιεργητῶν ἢ ἐργατῶν.

9) Τέλος ἐκτελοῦν διαφόρους ἄλλας ὑπηρεσίας, π.χ. στατιστικάς, μελέτας, ἔλεγχον τῶν γεωργικῶν προϊόντων κ.λ.π.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἐπιμελητηρίων ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι τινὲς ὁργανώσεις — πλὴν ἐννοεῖται τῶν συνταιρικῶν — αἱ ὅποιαι ἔχουν σκοπὸν τὴν τοπικὴν τῆς

γεωργίας καὶ τῶν γεωργῶν προαγωγὴν εἴτε εἰς εἰδικόν τινα κλάδον, ὅπως εἴνε κυρίως τὰ ταμεῖα ἐλαίας, διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἀσθενειῶν τοῦ ἐλαιοδένδρου, ἡ καὶ γενικώτερον σκοπόν, ὅπως π.χ. τὸ Ταμεῖον Προστασίας Παραγωγῆς Πηλίου.

Κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη συνεστήθησαν πολλοὶ εἰδικοὶ αὐτοδιοικούμενοι ὁργανισμοὶ δημοσίου δικαίου, οἱ δοποῖοι ἔχοντις ὡς σκοπὸν τὴν προστασίαν καὶ ἀνάπτυξιν κλάδου τινὸς τῆς παραγωγῆς, ὅπως εἴνε ὁ Αὐτόνομος Σταφιδικὸς Ὁργανισμός, ὁ Σικικὸς Ὁργανισμός, ἡ Ἐνωσις Ἀμπελοκητημόνων, τὰ Ταμεῖα Προστασίας Καπνοῦ καὶ τὸ Ταμεῖον Κτηνοτροφίας. Ἡ δρᾶσις ὅλων αὐτῶν τῶν ὁργανισμῶν ἐκδηλώνεται κάθε μέρα ἐνεργότερα εἰς τὸ παραγωγικὸν καὶ εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἐπίπεδον.

Μία τάσις λοιπὸν αὐτοδιοικήσεως ἥρχισεν ἐντατικῶς ἀναπτυσσομένη, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν περιστάσεων, εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ὁργανώνουσα τοὺς παραγωγοὺς διὰ τὴν καλλιτέρον ἔξυπηρέτησιν τῶν γεωργικῶν των ἀναγκῶν, ἔξω ἀπὸ τὸ στενὸ πλαίσιο τῶν κρατικῶν ὑπερεσιῶν.

Ἡ τάσις αὗτη θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνισχυθῇ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγῶν μας καὶ οἱ αὐτοδιοικούμενοι αὐτοὶ ὁργανισμοὶ ν' ἀποτελέσσονται στηρίγματα τῆς γεωργικῆς μας ἀναπλάσεως, σήμερα ποὺ ὅλοι καὶ πρῶτα-πρῶτα αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις ἐνόησαν ὅτι ὁ τόπος αὐτὸς πρέπει νὰ βασίζῃ πρωτίστως τὴν οἰκονομίαν του ἐπὶ τῆς γεωργίας καὶ τῶν συναφῶν της κλάδων.

Ο νέος ὅμως νόμος περὶ Ὁργανισμοῦ τῆς Γεωργικῆς Υπηρεσίας (4142 τῆς 8ης Μαΐου 1929) εἰσάγει· εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τὸ σύστημα τῆς ἀποκεντρώσεως, ὅγι ὅμως καὶ αὐτοδιοικήσεως, ἔξαστῶν τὰ πάντα ἀπὸ τὸ Υπουργεῖον τῆς Γεωργίας, τὸ δοποῖον ἐνισχύεται καὶ μὲ μίαν Διεύθυνσιν: τὴν Διεύθυνσιν τῶν Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν.

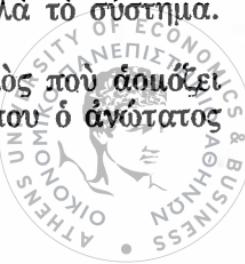

Ἐδῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃτε, Κυρίες καὶ Κύριοι, μιὰ μικρὰ παρένθεσι. Ἡ Ἐνωσίς μας συνεζήτησε ἐὰν μεταξὺ τῶν σκοτῶν της, ἐπρεπε νὰ περιλάβῃ καὶ τὴν ἀποκέντρωσιν, ὅπως ἐπρότειναν μερικὰ τῶν μελῶν της. 'Αλλ' ἔμείναμε ὅλοι σύμφωνοι ὅτι δὲν ἀξίζει τὸν κόπον ν' ἀσχοληθοῦμε μὲ αὐτήν. Διότι ἀποκέντρωσις δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ μεταβίβασις τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Κέντρου εἰς ἄλλας τοπικὰς ὑπηρεσίας, ποὺ ἔξαρτῶνται ἀπὸ αὐτό.

Καὶ φοβοῦμαι μήπως θέλοντας νὰ περιορίσουμε μὲ τὴν ἀποκέντρωσιν τοὺς Μαχαραγιάδες τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως εἴτε κάποιος 'Υπουργός, δημιουργήσουμε τοπικοὺς σατραπίσκους, ποὺ δὲν θὰ είχαν οὕτε τὴν μόρφωσι, οὕτε τὴν ἴκανότητα τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἐμεῖς δὲν θέλουμε μίαν ἀποκέντρωσι γιὰ δευτερεύοντα καὶ ἀσήμαντα πράγματα, ἀλλὰ τὴν λύσιν τῶν τοπικῶν ζητημάτων ἀπὸ αἰρετοὺς τοπικοὺς ἀρχοντας καὶ ἀπὸ ὑπαλλήλους, ποὺ θὰ παύσουν νὰ θεωροῦν πλέον τὸν ἑαυτόν τους ὡς ἐπαρχιακοὺς πρεσβευτὰς τῶν 'Υπουργείων των — ὅπως συμβαίνει δυστυχῶς ἀρκετὰ συχνά — ὥστε νὰ δέχωνται τοὺς πολίτας μὲ περισσότερη καταδεκτικότητα καὶ προσοχή.

Βέβαια αὐτοὶ οἱ ὑπάλληλοι θὰ εἶνε μόνιμοι καὶ θὰ ἀπολαμβάνουν κάθε νομίμου προστασίας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τους. 'Αλλὰ θὰ εἶνε ὑπάλληλοι τῶν Αὐτοδιοικήσεων καὶ θὰ ξεύρουν ὅτι δὲν εἶνε ὅργανα ἐνὸς κόμματος ἢ μιᾶς κλίκας, ἀλλ' ὅτι ἐτάχθησαν νὰ ἔξαστηρετήσουν τὰ συμφέροντα τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν τοῦ τόπου, μὲ τοὺς ὅποιους θὰ γνωρισθοῦν καλύτερα καὶ θὰ συνδεθοῦν περισσότερον. "Ετσι θὰ παύσῃ καὶ ἡ παρεξήγησις μεταξὺ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ποὺ συνήθως ἀδίκως ὁ πολὺς κόσμος θεωρεῖ ὑπευθύνους διὰ τὴν κακὴν λειτουργίαν τῆς κρατικῆς μηγανῆς. ἐνῶ, κατὰ κανόνα, δὲν πταίουν τὰ πρόσωπα ἄλλα τὸ σύστημα.

Γενικῶς ἡ ἀποκέντρωσις εἶνε θεσμὸς ποὺ ἀσύρματος μᾶλλον στὰ ἀπολυταρχικὰ Κράτη, ὅπου ὁ ἀνώτατος

ἄρχων μεταβιβάζει μέρος τῆς ἔξουσίας του εἰς τὰ κατὰ τόπους δόγανά του, τὰ ὅποια εἶνε ὑπόλογα εἰς αὐτὸν διὰ τὴν ἐνάσκησίν της. Εἰς τὰ δημοκρατικὰ ὅμιλα πολιτεύματα, ὅπου ἡ ἔξουσία πηγάζει ἀπὸ τὸν Δαόν, εἰς αὐτὸν ἐναπόκειται νὰ φροντίσῃ διὰ τὰς τοπικάς του ὑποθέσεις, δι’ αἵρετῶν ἀντιπροσώπων του. ’Αλλ’ ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν νόμον περὶ δόγανώσεως τῆς γεωργικῆς ὑπηρεσίας. Οὗτος διαιρεῖ τὸ Κράτος εἰς 40 γεωργικὰς περιφερείας καὶ εἰς ἑκάστην ἐξ αὐτῶν συστήνει καὶ ἀπὸ ἐν εἰδικὸν γεωργικὸν ταμείον, τοῦ ὁποίου ἡ περιφέρεια καὶ ἡ ἀρμοδιότης συμπίπτουν σχεδὸν μὲ τὴν περιφέρειαν καὶ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν Γεωργικῶν Ἐπιμελητηρίων. Καὶ ἔτσι εἰς κάθε νομὸν ὅπου δόγανα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ, τὸ ἔνα κρατικὸν καὶ τὸ ἄλλο ἐπαγγελματικόν.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ Γεωργικὰ Ἐπιμελητήρια εύρισκονται ἀκόμα εἰς τὰ πρῶτα των βήματα. Μερικὰ ἀπ’ αὐτὰ δὲν ἔχουν ἀκόμα δόγανωθῆ. Καὶ ὅλα στεροῦνται ἀρκετῶν πόρων καὶ ἐπαρκοῦς τεχνικοῦ προσωπικοῦ.

Αὐτοὶ ὅμως δὲν εἶνε λόγοι διὰ νὰ ἀγνοηθοῦν, ὅταν μάλιστα παρατηροῦμεν ὅτι ὅλα ἔχουν τὴν καλὴν διάθεσιν νὰ ἔργασθοῦν καὶ πολλὰ ἀρχῖσσουν νὰ ἀποδίδοντι τοὺς πρῶτος των καρπούς. Τὸ Κράτος—καὶ συγκεκριμένως τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας—ἔχει καθῆκον νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ τὰ βοηθήσῃ εἰς τὰ πρῶτα των βήματα. Ν’ ἀναλάβῃ τὴν καθοδήγησίν των διὰ τῶν κατὰ τόπους Ἐπιμελητηρῶν. Ν’ ἀποσπάσῃ εἰς αὐτὰ τὸ κατάλληλον τεχνικὸν προσωπικόν. Τέλος νὰ ἐνισχύῃ αὐτὰ οἰκονομικῶς, ὥστε νὰ εἰμποροῦν νὰ ἐπιτελέσουν τὸν σκοπόν τους.

’Η ἐκ τούτου ὠφέλεια ὅπου εἶνε διττή. Πρῶτον τὰ γεωργικὰ ἐπιμελητήρια ὅπου φροντίσουν διὰ τὴν λύσιν τῶν γεωργικῶν ζητημάτων τῆς περιφερείας των, μὲ πλήρη ἐπίγνωσιν τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, μὲ τὴν νοικοκυρωσύνη τοῦ ἀμέσως ἐνδιαφερομένου, μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ πονοῦντος γεωργοῦ.

”Επειτα ὁ γεωργικὸς κόσμος, ὁ ὅποιος ἀναμένει

άκόμα—δυστυχῶς—τὰ πάντα ἀπὸ τὸ Κράτος, θὰ μάθῃ νὰ φροντίζῃ καὶ αὐτὸς διὰ τὰς ὑποθέσεις του. Καὶ ἐπὶ πλέον θὰ ἐνδιαφερόηται περισσότερον καὶ διὰ τὴν γεωργικήν του ἀνάπτυξιν, διότι πρέπει νὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι μὲ πολὺ περισσότερον ἐνδιαφέρον θὰ παρακολουθήσῃ π.χ. ἕνα πείραμα ὅταν γίνεται ἀπὸ τὴν δραγάνωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς λαμβάνει μέρος, παρὰ ἀπὸ μίαν κρατικὴν ὑπηρεσίαν.

Ἐπιβάλλεται λοιπὸν ν' ἀνατεθῇ ἀπὸ τώρα ἡ τοπικὴ ἄσκησις τῆς ὑπηρεσίας ἐφαρμογῶν, καθὼς καὶ ἡ κρατικὴ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις, εἰς τὰ κατὰ τόπους γεωργικὰ ἐπιμελητήρια.

Καί, ἐφ' ὅσον αὐτὰ ἐνισχύονται καὶ ἐδραιοῦνται, τὸ 'Υπουργεῖον Γεωργίας νὰ περιορισθῇ σιγὰ-σιγὰ εἰς τὸν κύριόν του σκοπόν, τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν πρὸς διαφώτισιν τῶν κατὰ τόπους δραγανώσεων. Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τῶν πορισμάτων τῆς ἐοεύνης ταύτης, ἡ προπαγάνδα, ἡ κατωτέρα γεωργικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ λῆψις ὅλων τῶν ἐκάστοτε ἐπιβαλλομένων μέτρων θὰ περιέλθῃ ὅλότελα εἰς τὰ κατὰ τόπους γεωργικὰ ἐπιμελητήρια.

Καὶ ὅταν, τέλος, δραγανωθοῦν αἱ τοπικαὶ διοικητικαὶ αὐτοδιοικήσεις, τότε θὰ πρέπη νὰ ἔχεται συμβολὴ ποιαὶ γεωργικαὶ ὑπηρεσίαι ποέπτει νὰ περιέλθουν εἰς αὐτάς, ὅπως π.γ. τὰ γεωργικὰ σχολεῖα, οἱ ἀγοροτικοὶ δρόμοι, ἡ ἀποξήρανσις τῶν ἑλῶν, ἡ κτηνιατρικὴ ὑπηρεσία κ.λ.π.

Ἐπίσης ώοισμένα καθήκοντα, γενικωτέρας φύσεως, θὰ πρέπη ν' ἀνατεθοῦν εἰς τὰς 'Ενώσεις τῶν Γεωργικῶν 'Ἐπιμελητηρίων καὶ εἰς τὴν ἀπαραίτητον Κεντρικὴν 'Ενωσίν των, ἡ ὥτοια θὰ πρέπη νὰ γίνη τὸ ταχύτερον.

Τέλος οἱ διάφοροι αὐτόνομοι δραγανισμοὶ — καὶ ἐγὼ θὰ ἐπιμημούσα νὰ ὑπάρχη, ἐὰν εἶνε δυνατόν, ἔνας γιὰ κάθε σχεδὸν εἶδος ποὺ παραγονιμεῖ — οἱ διάφοροι, λέγω, αὐτόνομοι δραγανισμοὶ θ' ἀναλάθουν τὴν ούθιμισιν τῆς ἐμπορικῆς κυριώς ἀπόφεως τῆς παραγωγῆς. Μία 'Ενωσίς μάλιστα αὐτῶν θὰ ἡδύνατο

νὰ συντονίσῃ τὰς ἐνεργείας των διὰ τὴν διαφήμισιν καὶ διάδοσιν τῶν προϊόντων μας εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν καθαρῶς γεωργικὴν ὑπηρεσίαν ὑπάρχει, Κυρίες καὶ Κύριοι, καὶ μία ἄλλη, συναφῆς μὲ αὐτήν, ἡ δασική. Δυστυχῶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἴδρυσεώς της εἰσεχώρησε μία βασικὴ παρεξήγησις. Ὄτι οἱ δασικοὶ ὑπάλληλοι ἐνόμισαν πῶς εἶνε ἀπλῶς οἱ χωροφύλακες τῶν δασῶν.

Αὐτὸ προῆλθε κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι οἱ πρῶτοι εἰς τὰς ἐπαρχίας δασικοὶ ὑπάλληλοι, μέχρι τοῦ 1910, ἦσαν τὰ κατὰ περιφερείας ὅργανα τῆς χωροφυλακῆς. Οὗτοι ἐνόμισαν ὅτι οἱ ὑλοτόμοι ἐν γένει ἦσαν κακοποτὰ στοιχεῖα καὶ ἔθεσαν ὡς τὸ ἀπαντόν τῆς δασικῆς μας πολιτικῆς τὴν ἀνηλεῆ καταδίωξίν των ἔκτος, ἐννοεῖται, τῶν λαθρούλοτόμων, οἱ ὁποῖοι ἤξευραν ἄλλα μονοπάτια., ποὺ — εἴτε σκοπύμως εἴτε ὅχι — δὲν ἐσύχναζεν ὁ χωροφύλακας καὶ τὰ ὅργανά του.

Ἐπὶ πλέον αἱ κοινότητες ἐστερήθησαν ἀπὸ τὰ δάση, ἐπὶ τῶν ὅποιων καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀκόμη εἰχαν δουλειὰν ἔντευσεως (μπαλταλίκι) καὶ οἱ χωρικοί, διὰ νὰ ἔχουν τὴν ἀπαραίτητον ἔντευσιν, ἥναγκάζοντο καὶ αὐτοὶ νὰ γίνουν πραγματικῶς συχνὰ λαθρούλοτόμοι.

Καὶ δημιουργήθηκε μιὰ πραγματικὴ ἐμπόλεμος κατάστασις μεταξὺ ὑλοτόμων καὶ δασικῶν ὑπαλλήλων, ἡ ὅποια ἐξακολουθεῖ ἀκόμη εἰς βάρος ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς δασικῆς μας παραγωγῆς καὶ ἀφ' ἐτέρου τῶν νομιμοφρόνων ὑλοτόμων καὶ τῶν χωρικῶν, ποὺ ἔχουν ἀνάγκην ὀλίγης ἔντευσις γιὰ νὰ ζεσταθοῦν, γιὰ νὰ ψήσουν τὸ φαγί τους, γιὰ νὰ διορθώνουν τὸ σπῆτι τους, ἢ νὰ φιάξουν τὰ ὅργαλεῖα τους.

Ἐτσι ἐξηγείται πῶς κάθε χρόνον τὰ δασικὰ ὅργανα ὑποθάλλονται 30—35,000 μηνύσεις διὰ παραβάσεις δασικῶν νόμων καὶ πῶς πολλαπλάσιος ἀριθμὸς χωρικῶν ἀφίνει τὴ δουλειά του γιὰ νὰ τρέχῃ εἰς δικαστήρια ὡς κατηγορούμενος ἢ μάρτυς.

Ἐξ ἀλλού ὅμως ἡ αὐτὴ δασικὴ ὑπηρεσία μᾶς πληροφορεῖ ἐπισήμως ὅτι τὰ ἀποληφθέντα ἀπὸ τὰ

δημόσια δάση πουσά ξυλείας ύστεροιν τῶν ἐγκεκριμένων διὰ τὸ παρελθὸν ἔτος κατὰ 72 ο)ο ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρήσιμον ξυλείαν καὶ κατὰ 44 ο)ο ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ξυλάνθρακας. Καθεὶς ἐννοεῖ τί ζημία προσγίνεται εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν ἀπὸ τὴν μὴ πραγματοποίησιν τῆς ἐγκεκριμένης ύλοτομίας.

Δὲν θὰ ἀναπτύξω βεβαίως ἐδῶ τὰ τρωτὰ τῆς δασικῆς μας νομοθεσίας. Θὰ περιορισθῶ ὅμως εἰς τὸ ν' ἀναφέρω δύο σημεῖα ὅσον ἀφορᾶ τὴν γνώμην μου τηρητέαν δασικὴν πολιτικὴν ἐν σχέσει πρὸς τὰς αὐτοδιοικήσεις καὶ συγκεκριμένως ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑφισταμένας σήμερον ἀγροτικὰς αὐτοδιοικήσεις, δηλ. τὰς κοινότητας καὶ τὰ Γεωργικὰ Ἐπιμελητήρια.

Κατόπιν τῆς ληστρικῆς τοῦ Κράτους πολιτικῆς εἰς τὸ ζήτημα τῶν κοινοτικῶν δασῶν, αὐτὰ περιωρίσθησαν εἰς 1,080,000 στρεμμάτων ἐπὶ 25,000,000 στρεμμάτων δασῶν, ἦτοι 4,32 ο)ο, ἐνῷ εἰς τὰ λοιπά Βαλκανικὰ Κράτη, ὅπου ἡ ἀγροτικὴ ἰδιοκτησία εἶχε τὴν ἴδιαν μὲ ήμας ἐξέλιξιν ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τὰ κοινοτικὰ δάση καλύπτουν τὰ 52,4 ο)ο τῆς δασικῆς ἐκτάσεως εἰς τὴν Βουλγαρίαν, 19 ο)ο εἰς τὴν Νοτιοσλαβίαν καὶ 16,8 ο)ο εἰς τὴν Ρουμανίαν.

'Ανεξαρτήτως τῶν ἴστορικῶν δικαιωμάτων τῶν κοινοτήτων ἐπὶ τῶν δασῶν, νομίζομεν ὅτι ἡ καλλιτέοντα ἐκμετάλλευσις, ἡ ἐνίσχυσις τοῦ κοινοτικοῦ θεσμοῦ καὶ ἡ διευκόλυνσις τῶν χωρικῶν ἐπιβάλλει :

1) Τὴν παραχώρησιν εἰς τὰς κοινότητας ὅλων τῶν δημοσίων ἐκτάσεων, ποὺ καλύπτουν ἄγρια ὀπωοφόρα δένδρα (ἀγριελιές, λεπτοκαρυές, ἀγριαχλαδιές, ἀγριομηλιές, ἀγριοδαμασκηνιές κ.λ.π.).

'Ἐννοεῖται ὅτι ἡ παραχώρησις αὐτὴ θὰ γίνῃ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως αἱ κοινότητες ἀναλάβουν τὸν ἐκκεντισμὸν καὶ τὴν ἐξημέρωσίν των, πρᾶγμα τὸ ὅποιον τὸ Κράτος οὕτε κατώρθωσε νὰ κάμη μέχρι σήμερον, ἀλλὰ καὶ οὕτε εἰνε ἀρμόδιον νὰ κάμη. Διὰ νὰ ἐννοησετε τὴν σημασίαν τοῦ μέτρου τούτου ἀπὸ ἀπόψεως ἐθνικῆς οἰκονομίας, σᾶς πληροφορῶ ὅτι ἡ ἐκτασις

τῶν ἀγρίων ὀπωροφόρων δένδρων ἀνέρχεται εἰς 2,500,000 στρέμματα, εἶνε δηλαδὴ περίπου ἵση μὲ τὸ δέκατον τῆς καλλιεργησίμου καὶ πεφυτευμένης ἐκτάσεως εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

2) Πρέπει νὰ παραχωρηθῇ ἐπίσης καὶ εἰς κάθε κοινότητα γειτονικὴ δασικὴ ἔκτασις, ἐφ' ὅσον βέβαια ὑπάρχει, ἀρκετὴ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων της.

Οὐ νόμος ἐπιτρέπει σήμερα τὴν παραχώρησιν μέχρι 15,000 στρεμμάτων εἰς κοινότητας ποὺ ἔχουν ἀνεγνωρισμένην δουλειὰν ἔχουσεως ἢ τίτλους ἴδιοκτησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν μόνον κατόπιν ἀποφάσεως πρῶτον τοῦ εἰς τὸ 'Υπουργεῖον Γεωργίας Συμβουλίου τῶν Δασῶν καὶ δεύτερον τοῦ Διοικητικοῦ Δικαστηρίου. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὄρους οὐδεμίᾳ σχεδὸν παραχώρησις δασικῆς ἐκτάσεως εἰς κοινότητα ἐγένετο, οὔτε καὶ θὰ γίνῃ. Νομίζω ὅτι ὁ ὑφιστάμενος σχετικὸς νόμος δὲν εἶνε ἐπαρκῆς, διότι δὲν θέτει τὴν ἀρχὴν τῆς παραχωρήσεως κρατικῆς δασικῆς ἐκτάσεως εἰς ὅλας τὰς κοινότητας — ἐφ' ὅσον βεβαίως ἔχουν ἀνάγκην — καὶ ἀπαιτεῖ διατυπώσεις, ποὺ ἀσφαλῶς οἱ χωρικοὶ δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἔκτελέσουν.

Είμαι τῆς γνώμης ὅτι πρέπει νὰ παραχωρηθῇ εἰς ὅλας τὰς κοινότητας δασικὴ ἔκτασις ἵση μὲ τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων των, δηλ. 2 ἔως 3 στρέμματα κατὰ κεφαλὴν κατοίκου. Καὶ σχετικῶς κρίνω σκόπιμον νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι εἰς τὴν Ρουμανίαν, κατὰ τὴν τελευταίαν ἀγροτικὴν μεταρρύθμισιν, ὅχι μόνον παρεχωρήθησαν εἰς τὰς κοινότητας, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν των, δημόσια καὶ μοναστηριακὰ δάση, ἀλλ' ἀκόμη ἀπαλλοτριώθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ μοναστηριακὰ δάση. Βεβαίως ἡ ἐφαρμογὴ ἐνὸς τοιούτου μέτρου θὰ ἐπιφέρῃ καὶ ἀναλόγους διὰ τὴν κοινότητα ὑποχρεώσεις, διὰ τὴν καλὴν συντήρησιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν παρεχομένων εἰς αὐτὰς δασικῶν ἐκτάσεων. Ἐπίσης ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν κοινοτικῶν δασῶν θὰ πρέπῃ νὰ γίνεται ὅχι διὰ παραχωρήσεως τοῦ δικαιώματος ἔχουσεως εἰς ἐμπόρους, ἀλλὰ δὲ αὐτοπροσώπου ἐργασίας τῶν μελῶν τους.

3) Εἰς ὠρισμένας ὁρεινὰς καὶ πτωχὰς περιφερείας, κυρίως παρὰ τὰ σύνορα, θὰ ἔπρεπε νὰ παραχωρηθοῦν εἰς τὰς κοινότητας ἐκτάσεις ὅχι μόνον διὰ τὰς ἀμέσους εἰς ξυλείαν ἀνάγκας τῶν μελῶν τους, ἀλλ' ἀκόμη καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀνεπαρκοῦς εἰσαδέματος τῶν κατούρων τους. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὰ μέλη τῶν κοινοτήτων τούτων θὰ ἔπρεπε νὰ ὁργανοῦνται εἰς δασικοὺς συνδεσμούς ἢ συνεταιρισμοὺς ἀπολήψεως δασικῶν προϊόντων. Οἱ συνεταιρισμοὶ αὐτοὶ θὰ ἡδύναντο νὰ ἀνοίξουν καὶ δρόμους διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀποσίτων σήμερα δασῶν, ὅπου ἡ ξυλεία σαπίζει, ἐνῷ ἡμεῖς εἰσάγομεν ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἑκατοντάδας χιλιάδων κυβικῶν μέτρων οἰκοδομησίμου ξυλείας καὶ ἑκατομμύρια ὄκαδων καυσοξύλων καὶ ξυλανθράκων.

4) Τέλος θὰ ἔπρεπε νὰ παραχωρηθοῦν εἰς τὰς κοινότητας καὶ ἴκαναὶ δημόσιαι ἐκτάσεις πρὸς ἀναδάσωσιν γυμνῶν καὶ πρὸ πάντων χειμαρρώδων περιφερειῶν. Εἶνε ἀλήθεια ὅτι ἡ δασική μας νομοθεσία προβλέπει τὴν παραχώρησιν μέχρι 2,000 στρεμμάτων προστατευτικοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἡ διάταξις αὐτῆς εἶνε καὶ πάλιν μόνον θεωρητική. Ἐπίσης οὐδεμία πρόνοια ὑπάρχει διὰ τὴν παραχώρησιν τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς ἀναδάσωσιν ὑλικῶν μέσων. Ἔτσι κατήντησε τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ὅλης ἐκτάσεως τῆς Ἑλληνικῆς γῆς νὰ κατέχεται σήμερα ἀπὸ ἀκάλυπτα ἐδάφη, μὴ καλλιεργήσιμα, καὶ οἱ χείμαρροι νὰ ἐπιφέρουν κάθε χρόνον ζημίας κολοσσιαίας εἰς τὴν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν, καταστρέφοντες φυτείας, καλλιεργείας, δρόμους, σπίτια, ζῷα καὶ συχνὰ ἀνθρώπους.

Νομίζω ὅτι αἱ κοινότητες, κύριαι αὐτῶν τῶν ἐδαφῶν καὶ ἐνισχυόμεναι μὲ μακροπρόθεσμα δάνεια, θὰ δυνηθοῦν, χρησιμοποιοῦνται κυρίως τὴν πρόσωπικὴν ἐργασίαν τῶν κατοίκων τους, νὰ ἐπιτελέσουν εἰς τὸ στάδιον τοῦτο πολλὰ ἔξ οσων τὸ Κράτος δὲν ἡδύναθη ἔως σήμερα νὰ πράξῃ.

Ἐὰν ἐφαρμοσθοῦν τὰ μέτρα ποὺ εἴπαμε, ὅγι μόνον αἱ κοινότητες θὰ ὠφεληθοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ

Κράτος, διότι θὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἡμισυ τούλαχι-
στον ἥ ~~εἰς~~ αὐτὸ ἀνήκουσα δασικὴ ἔκτασις καὶ ἔτσι
μὲ τὰ ὄλιγα σχετικῶς ὅργανα ποὺ ἔχει θὰ ἡμπορέσῃ
νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ὑπόλοιπον τὴν ὅποιαν καὶ ἀπο-
τελεσματικῶς θὰ προστατεύσῃ καὶ ~~θὰ ἐκπειταλλευθῆ~~
ἐπιστημονικῶς, ἐνῷ σήμερα τίποτα ἔξ αὐτῶν δὲν εἶνε
εἰς θέσιν νὰ κάμῃ, ἀφοῦ ἀντιστοιχεῖ ἔνας δασοκόμος
διὰ πλέον τῶν 50,000 στεφανάτων. Αφίνω κατὰ μέ-
θοδος ~~τὰ~~ ἔμμεσον ἄλλὰ σπουδαίαν ὠφέλειάν του ἐκ
τῆς καλλιτέρας ἐκρειταλλεύσεων ~~τῶν~~ δασῶν ~~τὰ~~ ἔτσι
ἐν γένει ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλα δασικὰ ζητήματα, γε-
νικωτέρας φύσεως καὶ ἔκτασεως, τὰ ὅποια ἐκφεύ-
γουν ἀπὸ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν κοινοτήτων. Αὐτὰ ἀ-
σκοῦνται σήμερον ἀπὸ τὸ 'Υπουργεῖον Γεωργίας, τὸ
ὅποιον, φυσικά, δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ κάμῃ τίποτε τὸ
ἀποτελεσματικόν.

Νομίζω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ μεταβιβασθῇ καὶ ἥ ἐπ'
αὐτῶν ἀρμοδιότης εἰς τὰ κατὰ τόπους γεωργικὰ ἐ-
πιμελητήρια, τὰ ὅποια πάντως θὰ ἡδύναντο καλλί-
τερον νὰ ἐργασθοῦν, βιοθρούμενα, ἐννοεῖται, ἀπὸ
τοὺς κατὰ τόπους δασάρχας.

Τὰ κυριώτερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ζητήματα εἶνε :

- 1) Ἡ σύστασις δασικῶν φυτωδίων.
- 2) Ἡ ἀναδάσωσις μεγά?ῶν ἔκτασεων.
- 3) Ἡ διευθέτησις χειμάρρων γενικωτέρας σημα-
σίας.

4) Τὸ ἄνοιγμα δασικῶν δρόμων καὶ ἀντερειστι-
κῶν ζωνῶν ἐπὶ δασικῶν συγκροτημάτων, ἐξυπηρε-
τούντων περισσοτέρας κοινότητας.

5) Ἡ φύθμισις τῶν ζητημάτων βιοσκῆς εἰς τὰς
δασικὰς καὶ λοιπὰς ἔκτασεις.

6) Ο κατὰ τόπους καθορισμὸς ζωνῶν θήρας καὶ
ἐπονῆς κυνηγίου.

7) Ἡ ὁγάνωσις ὀμαδικοῦ κυνηγίου τῶν κατα-
στρεπτικῶν ζώων, π.χ. λύκων, ἀγριοχοίδων κ.λ.π.

8) Ἡ ἐπεξεργασία τῶν στοιχείων διὰ τὴν ἐπιδό-
λην τῶν δασικῶν διατιμήσεων, καὶ ἄλλα πολλά.

"Ετσι τὰ Γεωργικὰ Ἐπιμελητήρια θὰ ὀλοκληρώσουν τὸν κύκλον τῆς δράσεώς των καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας θὰ ἡμιπορέσῃ νὰ ἐκτελέσῃ καλύτερα τὸν προορισμόν του.

Τέλος ύπάρχει καὶ ἔνα ἄλλο ζήτημα, τὸ ὅποιον δὲν ύπαγεται εἰς τὴν ἀδιοδοτητα τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, ἀλλ' ἔχει ἀμεσον σχέσιν μὲ τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν: Τὸ ζήτημα τῆς ἀγροτικῆς ἀσφαλείας.

"Εως τώρα η ὁργάνωσις τῆς τοπικῆς ἀγροφυλακῆς, δηλ. κυρίως ὁ διοικισμὸς ἀγροφυλάκων, ύπήγετο εἰς τὰς κοινότητας. Τελευταίως διοικητής, διὰ Νομοθετικοῦ Διατάγματος τῆς 15 Οκτωβρίου 1929, τοῦ ὅποιου τώρα ἀρχίζει η ἐφαρμογή, ὁργανοῦται εἰδικὸν σῶμα ἀγροφυλάκων, μὲ κάποιαν ἀποκέντρωσιν, ἀλλὰ μὲ οὐσιαστικὴν ἑξάπτησιν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὃπου ἐδημοσιογήθη καὶ εἰδικὴ ἐπὶ τοῦτο Διεύθυνσις, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὅποιαν διαβεβαιούμενα ὅτι η ἀποκέντρωσις καὶ η αὐτοδιοίκησις ^{θ'} ἀποτελέσουν τοὺς δύο πόλους τῆς διοικητικῆς μας πολιτικῆς.

Μᾶς προσβάλλεται ως δικαιολογία ὅτι ὁ χειρισμὸς ύπὸ τῶν κοινοτήτων τοῦ ζητήματος τῆς ἀγροτικῆς ἀσφαλείας ἀπέτυχε. Δὲν ἔξετάζεται διοικητής καὶ ποῖοι εἶναι οἱ λόγοι τῆς ἀποτυχίας αὐτῶν, πρᾶγμα ποὺ ἀμέσως ἀντιλαμβάνεται κανεὶς μόλις ἐπισκεφθῇ μερικὰ χωριά.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι πρῶτα-πρῶτα η ἀνεπάρκεια τῶν κοινοτικῶν πόρων πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἀγροφυλάκων.

'Απόδειξις ὅτι η καλλιτέρα ἀγροτικὴ ἀσφάλεια ποὺ ύπάρνει εἰς τὴν Ἑλλάδα εύρισκεται εἰς τὰ χωριά τῶν Μεσογείων Ἀττικῆς. διότου ἀσκεῖται ἀπὸ εἰδικὰς κοινοτικὰς ἐπιφορὰς συνιδικησίας, αἱ ὅποιαι ουθὲν τὰ ζητήματα τῶν βισκῶν καὶ ἔχουν ἀπὸ αὐτὰς ἀρκετοὺς πόρους, ὥστε νὰ ἀμείθουν καλὰ τοὺς ἀγροφύλακας. 'Ενῳ εἰς τὰ ἄλλα μέση ὁ ὄντροφύλακας εἶναι ύποχρεωμένος νὰ γυρίζῃ μὲ τὸ δισάκι στὸν δῶμον σὰν τὸν ζητιάνο, ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι γιὰ

νὰ εἰσιτράξῃ τὸ γλῖσχον μερίδιόν του.

”Αλλή ἀφορμὴ ἀποτυχίας τῆς κοινοτικῆς ἀγροφυλακῆς εἶνε ἡ ἀνεπάρκεια τῶν τοπικῶν δικαιοστικῶν ἀρχῶν καὶ κυρίως τῶν εἰρηνοδικῶν, διὰ τὴν ταχείαν ἐκδίκασιν τῶν ἀγροῦημιῶν, καθὼς καὶ αἱ ἀτέλειαι τῆς σχετικῆς μας νομοθεσίας. Αὐτὰ ὅμως εἶνε ζητήματα, διὰ τὰ ὅποια βέβαια δὲν εὐθύνονται αἱ κοινότητες καὶ ἀσφαλῶς ἡμιποροῦν νὰ διορθωθοῦν. Εἶνε ὅμως παράλογον νὰ ἐπιδιώκεται ἡ ἀφαίρεσις τῆς ἀγροφυλακῆς ἀπὸ τὰς κοινότητας, ὅπως θὰ ἥτο βέβαια παράλογος ἡ ἀφαίρεσις τῆς ὑπηρεσίας τῆς Χωροφυλακῆς ἀπὸ τὸ Κράτος, ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὴν ὑπαιθρον μερικοὶ λησταί. ’Αντιθέτως νομίζω ὅτι πρέπει νὰ βιοηθηθοῦν αἱ κοινότητες εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῆς ὑπηρεσίας ἀγροφυλακῆς καὶ ὅχι νὰ δημιουργεῖται μία νέα πολυτελῆς ὑπηρεσία, μὲ πρόσθετον καταδηλιπτικὴν φορολογίαν τοῦ παραγωγοῦ. Δὲν κρίνω μάλιστα ἀσκοπὸν νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι εἰς τὴν Βουλγαρίαν πρὸ καιροῦ παρεχωρήθη εἰς τὰ κοινοτικὰ συμβούλια τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικάσεως τῶν ἔξι ἀγροῦημιῶν διαφορῶν καὶ τῆς ποινικῆς ἀκόμη καταδίκης τοῦ ἐνόχου, πρᾶγμα ποὺ ὑπῆρχε, κατ’ ἔδιμον, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς πολλὰς Ἑλληνικὰς κοινότητας τῆς Μακεδονίας.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

”Αντιλαμβάνομαι ὅτι τὸ θέμα μου εἶνε ὄλιγον κοινοστικὸν καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀπασχολήσω περισσότερον. Πρὸτερὸν τελειώσω, θέλω νὰ σᾶς εἰπῶ ὄλιγα λόγια διὰ τὴν γενικωτέραν ἐπίδρασιν τῆς αὐτοδιοικήσεως ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν μας πληθυνμάν, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δὲν είμαι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι ἡ αὐτοδιοικησις ἀποτελεῖ πανάκειαν. ’Άλλ’ ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θὰ φέρῃ ἀσφαλῶς εἰς αὐτὸν τὸν τάπον δύο καλά.

Πρῶτα-πρῶτα θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀμεσον ἐκτέλεσιν μερικῶν στοιχειωδῶν ἔργων, ποὺ εἶνε τόσον ἀ-

σήμαντα, ώστε νὰ μὴ προκαλοῦν κάν τὴν προσοχὴν τοῦ Κέντρου, ἀλλ’ ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὸν ἐπαρχιακὸν καὶ ὑπαιθρὸν πλήθυσμόν. Ἐπίσης ἡ ἀσκησις τῆς τοπικῆς γεωργικῆς καὶ δασικῆς ὑπηρεσίας ἀπὸ τὰς αὐτοδιοικουμένας ὁργανώσεις θὰ καλλιερεύσῃ τὰς συνθήκας παραγωγῆς τοῦ ἀγρότου, ὃ ὅποιος δὲν τρέφεται μὲ κοτόπουλα, ὅπως νομίζουν πολλοί.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν ἀποψιν, μία ἄλλη εἶναι ἔξι ἵσου σοβαρά. Ἡ ἡδική. Ἡ αὐτοδιοικησις θὰ δώσῃ εἰς τὸν χωρικὸν τὸ συναίσθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐθύνης. Οἱ κολλῆγοι τῆς χθές, ποὺ ἦτο δοῦλος σχεδὸν τοῦ τσιφλικούχου ἢ ὁ μικροκαλλιεργητής, ποὺ εἶναι ὑποχείριος τοῦ τοκογλύφου, τοῦ μπακάλη ἢ τοῦ κομματαρχίσκου τῆς περιφερείας του, θὰ μορφωθῇ εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν, θὰ μπορέσῃ νὰ γίνη νοικούρος στὸν τόπο του. Θὰ ἐνδιαφέρεται ἀμέσως γιὰ τὰ κοινά. Καὶ θὰ παύσῃ πλέον νὰ θεωρῇ τὸ Κράτος ὡς ἔχθρόν, ὅπως τόσοι αἰῶνες ἔτεντο κατοχῆς τὸν ἐσυνήθισαν. Καὶ ἔνας αἰών ἐλευθέρου πολιτικοῦ βίου δὲν μπόρεσε ν’ ἀλλάξῃ δυστυχῶς αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν, ἔνεκα τῆς ἀνέκαθεν κακῆς μιας διοικήσεως.

Ἡ ἐπέκτασις τῆς κοινοτικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ ἡ εἰσάγωγὴ τῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ δευτέρου βαθμοῦ θὰ τονώσῃ ἐπὶ πλέον τὴν ὁμαδικὴν σκέψιν καὶ τὴν ὁμαδικὴν ἐνέργειαν. Θὰ ἀναπτύξῃ τὸ συναίσθημα τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, ποὺ πρέπει νὰ εἶνε τὸ θεμέλιον κάθε πολιτισμένης κοινωνίας. Θὰ ἐμφύσησῃ εἰς τὸν πολίτα τὸ πραγματικὸν δημοκρατικὸν πνεῦμα, ποὺ εἶναι τὸ στήριγμα κάθε φιλελευθέρου κράτους.

Τέλος ἡ εὐρυτέρα ἐφαρμογὴ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως θὰ ἔχῃ ὡς ἀμεσον ἐπακολούθημα τὴν τονωσιν τῆς ἐπαρχίας, ἡ ὅποια σήμερα διψᾶ, μαραίνεται, πεθαίνει. Ὁχι μόνον οἰκονομικῶς καὶ κοινωνικῶς, ἀλλὰ πρὸ πάντων πνευματικῶς. Γιατὶ μὲ τὸ σημερινὸν σύστημα ὁ κάθε μορφωμένος, ποὺ αἰσθάνε-

ται μέσα του τὴν δύναμιν και τὴν ζωὴν νὰ δράσῃ κάπως γενικώτερα, είνε ύποχρεωμένος νὰ τρέξῃ στὴν πρωτεύουσα. Ἐτσι δημιουργήθηκεν ἔνας πνευματικὸς οὐρμπανισμός, πιὸ ἐπικίνδυνος ἀκόμη ἀπὸ τὸν δημιογραφικό.

Ἐνα Ἐθνος ὅμως δὲν λέγεται ἀληθινὰ πολιτισμένο ὅταν ἔχει στὴν πρωτεύουσά του μερικοὺς καλοὺς ἐπιστήμονας ἢ διανοούμενους και ὁ μισὸς πληθυσμός του είνε ἀναλφάβητος. Δὲν είνε ἀληθινὰ δημοκρατία ὅταν μερικοὶ προνομιοῦχοι ἀπολαμβάνουν μίαν σχετικὴν εὐζωίαν στὴν πρωτεύουσα, ἐνῷ αὐτὸς ποὺ ὀνομάζουν περιφρονητικὰ «ἀγροτικὴ μάζα» φυτοζωεῖ στὶς ἐπαρχίες.

Δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ ζωὴν, ὅταν οἱ ἐπαρχίες χρησιμεύουν ἀπλῶς ὡς ἀποθῆκαι γιὰ τὴν ἄντλησιν νέων στελεχῶν πρὸς τόνωσιν μιᾶς κουρασμένης διευθύνουσης κοινωνίας.

Ἡ ἔξινφωσις τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῆς μεγάλης μάζης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ βελτίωσις τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν του. Ἡ διανομὴ τῶν ἀγαθῶν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Αὐτοὶ είνε οἱ ἀπότεροι σκοποὶ τῆς Ἐνώσεώς μας.

Αἱ «Διαλέξεις» πωλοῦνται ἐν Ἀοήναις καὶ
Πειραιεῖ εἰς ὅλα τὰ καλὰ βιβλιοπωλεῖα ὡς καὶ τὰ
περίπτερα τῶν Πλατειῶν Συντάγματος, Ὁμο-
νοίας καὶ τῆς ὁδοῦ Κοραχῆ.

Εἰς δὲ τὰς Ἐπαρχίας εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς
τῶν Πρακτορείων Τύπου καὶ τὰ βιβλιοπωλεῖα.

TIMATAI ΔΡΑΧ. 7.⁵⁰

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ "ΣΦΕΝΔΩΝΗ,,

Οδὸς ΜΕΤΩΝΩΣ 5 καὶ Στοὺς ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7).

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ

τυτογραφικὴ ἐργασία παντὸς εἴ-
δους, ἀπὸ τοῦ ἀγλοῦ καλλιτεχνι-
κοῦ ἐντύπου καὶ τοῦ βιβλίου καὶ
περιοδικοῦ μέχρι τῆς καθημερινῆς
ἐφημερίδος (8 σελ., 12 καὶ 16 σελίδων)

TIMAI ΛΟΓΙΚΑΙ – ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΑΧΕΙΑ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ ΤΜΗΜΑ ΛΙΝΟΤΥΠΙΑΣ ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7)

Τὸ ἀνὰ χείρας τεῦχος ἔχει λινοτυπωθῆ.

ΕΝΩΣΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

IN CHIΛΙΑΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

γενόμεναι δημοσίας

εις τὴν αἱθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τῶν μελῶν
τῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ ἔταιρικὸν ἔτος 1929—30

2ον

Α. Κ. ΜΥΛΩΝΑ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ

ΣΠ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ

Η ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ν. Η. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Τυπογραφεῖα «Σφενδόνη» Μέτωνος 5 καὶ Στοὰ Πάπου 7

ΑΘΗΝΑΙ

1930

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

· Η ἀριθμησὶς τῶν ἀκδοθησομένων τύποις, ὡς ἀναφέρει ὁ
κάτωθι δῆμοσιευομένης πίναξ «Διαλέξεων», θὰ είναι μαζί αὐτή^ε
ἕσσοντα ἀριθμόν, δηλαδὴ συνεχής. Καὶ τοῦτο ἵνα καὶ αστῇ εὐχε-
ρῆς ἡ χρήσις τοῦ πρωτείησασμένου εἰς τῷ τέλος εὐρετηρίου.

Μὲ τὰς τελευταίας · Διαλέξεις; θὰ διανεμηθῇ καὶ ἔξωφυλ-
λον καλλιτεχνικὸν μετὰ ἐσωφύλλου, ὡστε νὰ βιβλιοδετώνται
εἰς τόμον εὐτοτελῆ.

ΕΞΕΔΩΦΗΣΑΝ

1) ΧΡ. ΕΥΕΔΑΠΙΔΗ.—Αὐτοδιοίκησις καὶ Γεωργία.

Δρ. 7.50

2) ΑΛ. ΜΥΛΩΝΑ.—Αὐτοί διοίκησις καὶ περιφέψεα αὐ-
τῆς.—ΣΠΙ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ. Ἡ αὐτοδιοίκησις καὶ ἡ διοί-
κησις

Δρ. 7.50

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΩΝ

- 3) ΑΛ. ΣΒΩΛΟΥ. — Ἡ ἔννοια τῆς Αὐτοδιοική-
σεως.
- 4) ΧΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ. — Ἡ ἐποπτεία
τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.
- 5) Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ—Νόба. — Αὐτοδιοίκησις
καὶ Ἐκπαίδευσις.
- 6) Ν. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ. — Αὐτοδιοίκη-
σις καὶ συγκεντρωτισμός.
- 7) ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ. — Ἡ ἀποστολὴ τῆς
Κοινότητος.
- 8) ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ. — Ο Ἰων Δραγούμης
καὶ ἡ Αὐτοδιοίκησις.
- 9) Δ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ ὑ-
γιεινή.
- 10) Κ. ΚΑΡΑΒΙΔΑ. — Ο Ντίνος Μαλοῦχος καὶ
ἡ Κοινότης.
- 11) Π. ΔΕΡΤΙΛΗ. — Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Αὐτοδιοι-
κήσεως.
- 12) Κ. ΜΙΧΑΛΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Ἀποκέν-
τωσις.
- 13) ΣΤΡ. ΠΑΠΑ·ΙΩΑΝΝΟΥ. — Οι αὐτοδοι-
κούμενοι ὁργανισμοί.

ΕΝΩΣΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κ. ΜΥΛΩΝΑ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΥΤΗΣ

Λαμβάνω τὸν λόγον, κυρίαι καὶ κύριοι, ἀπόψε εἰς τὴν σειρὰν τῶν διαλέξεων, αἱ ὁποῖαι γίνονται ἀπό τινος τῆς πρωτοθουλίᾳ τῆς Ἐνώσεώς μας ὑπὲρ τῆς αὐτοδιοικήσεως, ὅχι διὰ νὰ σᾶς εἴπω ἄγνωστα πράγματα, τούλαχιστον διὰ τοὺς περισσοτέρους ἐκ τοῦ ἀκροατηρίου, ἀλλὰ διὰ νὰ προσπαθήσω νὰ τονώσω καὶ ἐγὼ τὴν ἰδέαν τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ νὰ καταστήσω τὰ γνωστά σας τυχὸν πράγματα πλέον συνειδητὰ εἰς ὑμᾶς, διὰ νὰ οιζοθολήσουν εἰς πίστιν καὶ πεποιθήσεις. Θὰ σᾶς περιγράψω ἐγώ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχω εἰδικώτερον ἀσχοληθῆ μὲ τὸ θέμα, ὅπως ὅλοι ἀρμοδιώτεροι μου, τὰς ἰδιαίς μου πεποιθήσεις διὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν. Σκοπὸν δὲ πρὸ παντὸς τοιούτον ἔχει ἡ "Ἐνωσίς μας, νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὸ θέμα καὶ νὰ ἀποκτήσῃ προσηλύτους, νὰ προσπαθήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, προπαγανδῆσουσα εἰς εὐρύτερον κύκλον τὴν ἰδέαν, νὰ ἐπηρεάσῃ καὶ συγκινήσῃ καὶ τοὺς ἴδινοντας ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς.

Διατί πιστεύομεν εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν; Παρατηρεῖται ὅτι, εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ πολιτισμένα κράτη, αἱ τοπικαὶ ὑποθέσεις δὲν διοικοῦνται ὑπὸ τῆς κοινωνικῆς ἔξουσίας, δηλ. οὗτε ὑπὸ τῆς κεντρικῆς, ἀλλὰ

οῦτε καὶ ὑπὸ τῆς ἀποκεντρωμένης κρατικῆς ἔξουσίας, ἀλλὰ διοικοῦνται ὑπὸ ἀρχόντων, τοὺς ὅποιούς ἐκλέγοντας οἱ πολῖται εἴτε εἰς πρῶτον βαθμόν, εἰς τὴν κοινότητα, εἴτε εἰς δευτέρον βαθμόν, εἰς περιφέρειαν εὐρυτέραν, ὅπως αἱ ἐπαρχίαι καὶ οἱ Νομοί, εἴτε, τέλος, εἰς τινα κράτη, καὶ εἰς ἀκόμη εὐρυτέραν περιφέρειαν τρίτου βαθμοῦ.

Καὶ διατί γίνεται τοῦτο; Διότι οὗτε ὁρθόν, οὗτε σκόπιμον εἶνε νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς κρατικῆς ὑπηρεσίας αἱ τοπικαὶ ὑποθέσεις, ὅπως λ.χ. ἔργα τοπικῆς συγκοινωνίας ἢ ἀλλα δημόσια ἔργα, ἢ δημόσια ἀντίληψις, ἢ δημόσια ὑγεία, μέρος τῆς ἐκπαιδεύσεως, μέγα μέρος τῆς γεωργίας, τῶν δασῶν κ.λ.π. Τοῦτο στηρίζεται εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν πραγμάτων. Ἐν πρώτοις ἡ κρατικὴ ἔξουσία ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων ἀποτελεῖ μίαν κηδεμονίαν ἀντιδημοκρατικήν, κηδεμονίαν ἀντικειμένην εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας. Τὴν ἐπέμβασιν αὐτὴν δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ ἀσκῇ τὸ κράτος διὰ τὰς τοπικὰς ὑποθέσεις. Τὸ κράτος πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ γενικώτερα θέματα, τὰ δόποια τὸ ἀπασχολοῦν. Νὰ ἀνακουφισθῇ ἀπὸ τὸν φόρτον τῆς μερίμνης περὶ τῶν τοπικῶν λεπτομερειῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται τὰ γενικώτερα ζητήματα νὰ τὰ ἔξετάζῃ καὶ νὰ τὰ διευθύνῃ καλλίτερον. Ἀναπτύσσεται, αἰδομένης τῆς κηδεμονίας ταύτης καὶ ἀποδιδομένης τῆς ἡτα τύπους ἔξουσίας εἰς αὐτὸν τὸν λαόν, ἀναπτύσσεται, λέγω, ἡ πρωτοβουλία τοῦ πολίτου, τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ διὰ τὰ κοινά, ἢ ἀνάμιξις αὐτοῦ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου. Τοῦτο δὲ εἶνε ἔνα μεγάλο στοιχεῖον διὰ τὴν δημιουργίαν πολιτισμένων ἀνθρώπων καὶ προηγμένων πολιτῶν. Ἀναπτύσσεται τὸ αἰσθημα τῆς κοινωφελείας. Καὶ δὲν θὰ φέρω ὡς παράδειγμα μόνον τοὺς

προγόνους μας, οι όποιοι, τὸν μὴ ἐνδιαφερόμενον διὰ τὰ κοινὰ ἔχαρακτήριζον διὰ βαρείας φράσεως, διότι εἰς μίαν εύνομουμένην χώραν δὲν εἶνε δυνατὸν ὁ πολίτης νὰ ἀδιαφορῇ διὰ τὰς κοινὰς ὑποθέσεις τοῦ τόπου του, εἴτε δημόσιον χαρακτῆρα, εἴτε δημοτικόν, εἴτε ἄλλον κοινωνικὸν ἔχον αὗται.

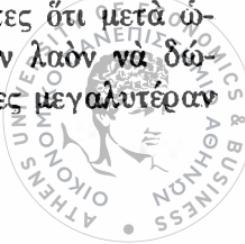
Εἰς τὰ κράτη ἔκεινα ἀκριβῶς σήμερον, τὰ όποια θεωροῦνται ἵσως ύλιστικάτερα, διότι μεριμνοῦν πρωτίστως περὶ τοῦ πλούτου αὐτῶν, ὅπως αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς, θὰ ἴδετε ὅτι ἡ ἀδιότης αὐτὴ τῆς κοινωφελείας καὶ τῆς ἀναμίξεως εἰς τὰ κοινὰ τῶν πολιτῶν εἶναι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη, ὥστε ἔκτείνεται πέραν τῶν ἐθνικῶν ὁρίων. Βλέπετε ίδρυματα καὶ ἀποστολὰς Ἀμερικανῶν, αἱ όποιαι καὶ ἔκτὸς τῆς Ἀμερικῆς ἐργάζονται ἀνιδιοτελῶς καὶ εὐεργετικῶς ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὑπὲρ τῆς ὑγείας, ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει. Ἐχομεν δὲ ἀπτὰ παραδείγματα τούτου καὶ εἰς τὸν τόπον μας. Ἡ κοινωφέλεια εἰς τοὺς λαοὺς αὐτοὺς κατέστη θρησκεία, ἐμπνέουσα καὶ κεντρίζουσα πρὸς δρᾶσιν, ὅπως ἡ καθολικὴ θρησκεία ἐφανάτιζε, περισσότερον εἰς τὸ παρελθόν, τοὺς ιεραποστόλους.

Καὶ ἐνῷ βλέπομεν μίαν τοιαύτην διαπαιδαγώγησιν εἰς τὰ πολιτισμένα κράτη, ἡμεῖς θ' ἀδιαφορῶμεν καὶ θ' ἀνεχώμεθα τὴν ἀνάμιξιν τῆς κρατικῆς γραφειοκρατίας εἰς πᾶσαν τοπικὴν σχέσιν, θ' ἀναμένωμεν τὰ πάντα ἀπὸ τὸ κράτος, ως νὰ διετελοῦμεν εἰς κατάστασιν ἀπαγορεύσεως !

“Οταν διοικῇ τὸ κράτος, εἴτε συγκεντρωτικῶς, εἴτε ἀποκεντρωτικῶς, ἀμβλύνεται διὰ τὰς τοπικὰς ποθέσεις ἡ εὐθύνη τῶν κυβερνώντων ἀπέγαντι τοῦ

λαοῦ. Εἰς τὸ λαῖκὸν δὲ κριτήριον δὲν λογοδοτεῖ εἴμην μόνον ὁ αἱρετὸς ἄρχων, ὅχι ὁ κεντρικὸς ἢ ἀποκεντρωμένος δημόσιος λειτουργός. 'Ο κρατικὸς ὑπάλληλος θὰ λογοδοτήσῃ εἰς τὴν προϊσταμένην του ἀρχὴν μόνον, ἐπομένως ἔχει τὴν διοικητικὴν εὐθύνην, τὸν διοικητικὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἐκεῖνο τὸ λεπτότερον, ἐντὸνώτερον συναίσθημα τῆς εὐθύνης πρὸς τὸν λαόν, τὸ ὅποιον ἔχουν οἱ αἱρετοὶ ἄρχοντες τῆς αὐτοδιοικήσεως. "Οταν λείπῃ ἡ αὐτοδιοίκησις, συγκεντροῦται εἰς τὴν κυβέρνησιν μία δυσβάστακτος καὶ λησμονούμενη πολιτικὴ εὐθύνη διὰ τὴν διοίκησιν καὶ τῶν τοπικῶν λεπτομερειῶν τῆς χώρας. Τοῦτο εἶνε κακὸν καὶ ἀντιδημοκρατικόν, διότι θὰ ἥτο σκοπιμώτερον ὅπως τὸ κράτος εἶναι τρόπον τινὰ ἡ συνισταμένη ὅλων αὐτῶν τῶν αὐτοδιοικήσεων, μὲ μίαν κατανομὴν τῶν πολιτικῶν εὐθυνῶν ἀπέναντι τοῦ λαοῦ, μεταξὺ τῶν διαφόρων κατὰ τόπους αἱρετῶν ἄρχων. 'Η κατανομὴ δὲ αὕτη τῆς διοικητικῆς ἐργασίας καὶ τῆς πολιτικῆς εὐθύνης ἐπιβάλλεται κατὰ τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ γνῶσις τῶν τοπικῶν συνθηκῶν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀρχόντων τῆς αὐτοδιοικήσεως εἶνε βαθυτέρα καὶ ζωντανή. Εἶνε δυνατὸν καὶ ἔνας κρατικὸς ὑπάλληλος νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, ἀλλ' ἐρωτῶ : Θὰ εἶνε τόσον ζωηρὰ ἡ γνῶσις αὐτὴ καὶ συνειδητή, ὅσον θὰ εἶνε εἰς τὸν αἱρετὸν ἄρχοντα, τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὴν περιφέρειαν ἐκείνην καὶ λογοδοτοῦντα πρὸς τὸν λαόν; 'Αναπτύσσεται δὲ μεταξὺ τῶν αἱρετῶν ἀρχόντων τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ μία φιλοδοξία, ἡ ὅποια ὠθεῖ εἰς πρόοδον, διότι γνωρίζουν πάντες ὅτι μετὰ ὀρισμένον χρόνον θὰ κληθοῦν ἀπὸ τὸν λαόν νὰ δώσουν λόγον καὶ θὰ ἐκλεγοῦν οἱ ἔχοντες μεγαλυτέραν ἵκανότητα καὶ δραστηριότητα.

Ἐνῷ τὴν δρᾶσιν τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων πρὸς προαγωγήν, πρὸς μετάθεσιν ποῖος θὰ τὴν κρίνῃ; Θὰ τὴν κρίνῃ ἡ προϊσταμένη γραφειοκρατικὴ ἀρχή, μὲ ὑπερεσιακὴν συνήθως ἀλληλεγγύην καὶ μὲ τὰ τιμπικὰ προσόντα, ἡ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν πολιτικῆς εὑνοίας ἡ δυσμενείας. Εἰς τὴν διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν ὁ κρατικὸς λειτουργὸς ἐργάζεται μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς καὶ μάλιστα διὰ τὰς παρ' ἡμῖν συνθήκας δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ὁ ἐπηρεασμὸς αὐτὸς τῶν προϊσταμένων κολοθώνει τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν ἀποκέντρωσιν. Λιότι τί γίνεται μὲ τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἀποκεντρώσεις;

Ἄς πάρωμεν τὰ ἐποπτικὰ συμβούλια τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡ ἄλλας κρατικὰς κατὰ τόπους ἀρχάς. 'Υφιστανται αὖται τὴν συνεχῆ ἐπίδρασιν τοῦ κέντρου εἰς τὰ παραμιχρότερα πράγματα. 'Υπὸ τύπον δημητρίας ἡ ὑπὸ τύπον ὑποδείξεως ἐκ μέρους τοῦ 'Υπουργοῦ ἡ τοῦ διευθυντοῦ, ὅτι λ.χ. ὁ τάδε πρέπει νὰ προτιμηθῇ πρὸς διορισμόν, ἡ ὅτι ἐνδείκνυται ἡ τάδε λύσις ζητήματός τινος, ἀφαιρεῖται ἡ πρωτοβουλία ἀπὸ τὴν τοπικὴν ἀρχήν. Λιότι ὁ διοικητικὸς αὐτὸς ὑπάλληλος ἔξαρταται πειθαρχικῶς ἀπὸ τὴν ἴεραρχίαν, μετατίθεται ἀπὸ αὐτῆν, προάγεται ἀπὸ αὐτὴν καὶ μοιραίως ἴφισταται ὅλην τὴν ἐπίδρασιν τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς καὶ τῆς κυθερνήσεως, ἥτις ὑπὸ τὸ κοινοθουλευτικόν μας πολίτευμα ὑποχωρεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥπτον εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν βουλευτῶν, οὕτω δὲ δὲν ἀποφεύγονται διὰ τῆς διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως ὅλα τὰ κακὰ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως.

Συμβαίνει αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν αἱρετῶν ἀρχόντων; Οὗτοι ἀντλοῦν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ψῆφον, ἔχοντες ἐλευθερίαν δράσεως ἐντὸς

τῶν κειμένων νόμων, διὰ τὴν παράθασιν μόνον τῶν ὅποίων δύναται νὰ τοὺς ἐλέγξῃ τὸ κράτος. Ἀλλὰ συμβαίνει καὶ ἄλλο ἀκόμη. Ἐλέχθη ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ αὐτοδιοίκησις, διότι θὰ ἀσκεῖται δῆθεν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν συναλλαγὴ δι' αὐτῆς παρὰ διὰ τῆς κεντρικῆς ἢ τῆς ἀποκεντρωμένης κρατικῆς ὑπηρεσίας. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὁρθόν. Αἱ τοπικαὶ ὑποδέσεις, ἀπὸ μακράν, ἀπὸ τὸ κέντρον, τὸ ὅποιον ἐπιδρᾷ καὶ ἐπιβάλλεται, ώς εἴδομεν, ἐπισκοποῦνται μὲ τὸ μικροοικόπιον μέσα ἀπὸ τὸ πολυάσχολον γραφεῖον καὶ δὲν ἀποδίδεται ἡ προστήκουσα σημασία εἰς αὐτάς. Συνέπεια εἶναι ὅτι εὐκόλως ὑφίστανται σφαλερὰς εἰσηγήσεις καὶ ἐπιδράσεις οἱ κρατικοὶ λειτουργοί, διὰ νὰ διαπράττουν, ἀσυναισθήτως πολλάκις, κάτι τι ἄτοπον, κάτι τι ἄδικον.

Ἐνθυμοῦμαι ποσάκις ώς κεντρικὸς λειτουργὸς ἔξανέστην κατὰ τοιούτων εἰσηγήσεων. Μοῦ ἔλεγαν λ.χ. οἱ ἐνδιαφερόμενοι πολιτικοί : «Διατί ἀντιτίθεσαι εἰς τὴν μετάθεσιν ἐνὸς δασοφύλακος; » Αν μετατεθῇ, δὲν ἔχαλασε ὁ κόσμος. Ἀλλὰ τὸ μικρὸν τοῦτο διὰ τὸ κέντρον ζήτημα εἶναι διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς ἐπαρχίας μεγάλη ὑπόθεσις καὶ κάνει ζωηρὰν ἐντύπωσιν ἡ ἄδικος τυχὸν μεταχείρισις ἐνὸς ὑπαλλήλου. Θὰ συζητηθῇ δυσμενῶς ώς προσωπικὴ κατίσχυσις κανενὸς μικροπολιτικοῦ καὶ νὰ εἴσθε βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ εἶνε τόσον εὔκολον εἰς τοὺς αἱρετοὺς ἀρχοντας, τοὺς ὑποκειμένους ἀμέσως εἰς τὴν λαϊκὴν κρίσιν, νὰ θίξουν τὴν κοινὴν γνώμην, διαπράττοντες τοιαύτας πράξεις. Ἐπομένως, δὲν νομίζω ὅτι θὰ αὐξήσῃ ἡ συναλλαγὴ, ἀλλ' ἀτεναντίας θὰ ἐλαττωθῇ, διότι θὰ λείπουν καὶ οἱ διάφοροι διάμεσοι, οἱ ὅποιοι μοιραίως ὑπάρχουν εἰς τὸ κέντρον λόγῳ τῆς ἀποστάσεως. Δένθὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ προσφεύγῃ ὁ πολίτης εἰς τὸν

βουλευτήν του καὶ νὰ τὸν ἐπιφορτίζῃ μὲ σωρείαν ὑποθέσεων. Δὲν νομίζω δὲ ὅτι θὰ ἀρθῇ ἡ τοιαύτη μεσολάθησις ἃν ἐγκαταστήσωμεν μόνον τὴν ἀποκέντρωσιν, διότι καὶ τότε, ὡς εἰδομεν, θὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐπιδρασις τοῦ κέντρου πρὸς τὴν ἀποκεντρωμένην ὑπηρεσίαν καὶ ἐπομένως, ἔστω καὶ ἡλαττωμένως, θὰ μεσολαβοῦν πάντοτε οἱ κοινοβουλευτικοὶ ἄνδρες, ἡ συναλλαγὴ δὲ θὰ εἴνε ἀπείρως μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν περιωρισμένην συναλλαγὴν ἐν τῇ αὐτοδιοικήσει.

Αὐτὰ είχον νὰ εἴπω διὰ τὴν ἰδέαν τῆς αὐτοδιοικήσεως. Ὡς πολιτισμένοι ἄνθρωποι, ὡς ἄνθρωποι τῆς προόδου, ὡς δημοκρατικοὶ καὶ φιλελεύθεροι, δὲν εἴνε δυνατὸν παρὰ νὰ ἀποθλέψωμεν σταθερὰ πρὸς τὴν αὐτοδιοίκησιν. Καὶ εύτυχῶς τὸ Σύνταγμά μας διετύπωσεν αὐτὴν τὴν ἰδέαν σοφὰ εἰς ἓνα ἀρθρον. Ὅπαρχει πλέον μία συνταγματικὴ ἐπιταγὴ πρὸς τὴν νομοθετικὴν ἔξουσίαν καὶ τὴν κυβέρνησιν, νὰ ἐφαρμόσουν τὴν αὐτοδιοίκησιν. Θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃτε νὰ σᾶς ἀναγνώσω πρὸς ὑπόμνησιν τὰ ἀρθρα 107 καὶ 108 τοῦ Συντάγματος.

”Αρθρον 107.—Τὸ κράτος διαιρεῖται εἰς περιφερείας, ἐντὸς τῶν ὁποίων οἱ πολῖται διαχειρίζονται ἀπ’ εὐθείας τὰς τοπικὰς ὑποθέσεις, ὡς ὁ νόμος θέλει δρίσει.

”Η κοινότης ἀποτελεῖ ἀπαραίτητως τὴν πρώτην βαθμίδα τῶν τοιούτων ὀργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ εἴνε κατ’ ἐλάχιστον ὅσον δύο βαθμῶν, ἀνεξαρτήτως τῶν δήμων καὶ τῶν συνδέσμων τῶν κοινοτήτων.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποφασίζειν εἰς τοὺς ἀνωτέρω ὀργανισμοὺς ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν σφαίραν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ὀντι-

κει ἀπαραιτήτως εἰς αἱρετὰ ὅργανα, ἐκλεγόμενα διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἢ καὶ ἀμέσως εἰς τὸ σύνολον τῶν εἰς ἔκαστον ἔξι αὐτῶν ἀνηκόντων πολιτῶν.

Τὸ κράτος ἀσκεῖ, καθὼς ὁ νόμος θέλει ὁρίσει, μόνον ἡ νωτάτην ἐποπτείαν ἐπὶ τῷ ὅργανῳ συμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, μὴ ἐμποδίζουσαν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν ἐλευθέραν δρᾶσιν αὐτῷ.

Τὸ κράτος δύναται νὰ συντρέχῃ οἰκονομικῶς τοὺς ὁργανισμοὺς τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως.

”Αρθρον 108.—‘Η διοίκησις τοῦ κράτους ὁργανοῦται κατὰ σύστημας ἀποκεντρωτικόν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ κρατικὴ ἔξουσία νὰ εἴνει ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον προσιτὴ εἰς τοὺς πολίτας καὶ νὰ λύωνται τὰ ἀφορῶντα τὴν διοίκησιν ζητήματα τὸ ταχύτερον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἀμεσωτέρας ἀντιλήψεως τῶν ἀφορῶσδων αὐτὴν συνθηκῶν. Αἱ κεντρικαὶ ὑπηρεσίαι πρέπει νὰ ἔχουν μόνον τὴν γενικὴν διεύθυνσιν καὶ ἐποπτείαν.

”Ωστε βλέπετε ὅτι καὶ διὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν καὶ διὰ τὴν ἀποκέντρωσιν τὸ Σύνταγμα, ἀπομιμούμενον καὶ παρομοίας διατάξεις νεωτέρων συνταγμάτων, ὁρθώτατα ὠρισεν ὅτι τὸ κράτος πρέπει νὰ ἀνακουφισθῇ ἀπὸ τὸν φόρτον τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων καὶ νὰ ἀναθέσῃ αὐτὰς εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν, νὰ ἀνακουφισθῇ ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς κεντρικῆς ἔξουσίας μὲ τὰς ἄλλας κρατικὰς ὑποθέσεις καὶ νὰ ἀναθέσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ αὐτὰς εἰς ἀποκεντρωμένας κρατικὰς ἀρχάς, νὰ ἀσκῇ δὲ τὸ κράτος ἀπλῶς τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν.

Καὶ τώρα θὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ ἄλλο ζῆτυνα. Ποία

πρέπει νὰ είναι ἡ περιφέρεια τῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ δευτέρου βαθμοῦ; Ποῖοι πρέπει νὰ είνε οἱ λόγοι, οἱ ὅποιοι θὰ ληφθοῦν ύπ' ὄψει διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς περιφερείας;

'Αφ' ἐνὸς ἡ συγγένεια τῶν τοπικῶν συμφερόντων καὶ ἔξ ἄλλου ἡ κατάστασις τῆς συγκοινωνίας καὶ ἡ γεωγραφικὴ θέσις. Εἴπομεν ἡ συγγένεια τῶν συμφερόντων, διότι δὲν είνε δυνατὸν οὕτε παρ' ἡμῖν, ὅπου ἔχομεν ἀρκετὴν ποικιλίαν συμφερόντων, ἀλλ' οὕτε καὶ εἰς ἄλλα κράτη, νὰ υπάρξῃ πλήρης ὁμοιογένεια εἰς μίαν περιφέρειαν, διότι θὰ ἴδετε καὶ εἰς μικρὰς περιφερείας ἀνάμιξιν ἀστικῶν κέντρων μὲ γεωργικοὺς πληθυσμούς, θὰ ἴδετε ἀναμίξ γεωργικὰ συμφέροντα καὶ ἐμπορικά, βιομηχανικά, ναυτικὰ κλπ. Ἐπομένως δὲν είνε δυνατὸν νὰ φαντασθῇ κανεὶς ὅτι θὰ εὑρεθῇ περιφέρεια, ἡ ὅποια θὰ ἔχῃ ἄκρατον ὁμοιογένειαν συμφερόντων. 'Άλλὰ πρέπει, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ ἀποφύγωμεν τὴν μεγάλην ἀνομοιογένειαν.

'Άλλος λόγος είνε τῆς συγκοινωνίας ἡ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως. Παρ' ἡμῖν δὲν είνε δυνατὸν νὰ είνε εύρεια, εύρυτάτη ἡ περιφέρεια καὶ ἐκ γεωγραφικῶν καὶ ἐκ συγκοινωνιακῶν συνθηκῶν. Εἰς τὸ Βέλγιον λ.χ., ὅπου είνε μᾶλλον ἐπίπεδος ἡ χώρα, διπού ύπάρχει ἀφθονία σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, είνε δυνατὸν νὰ διοικηθῇ καὶ ἐποπτευθῇ μία περιφέρεια διπλασία ἡ τριπλασία, παρὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα. 'Εγώ, κυρίαι καὶ κύριοι, ἐτάχθην εἰς συζητήσεις, τὰς ὅποιας ἐκάμομεν εἰς τὸ Δ. Συμβούλιον τῆς ἑνώσεως μας, ὑπὲρ τῆς μέσης λύσεως, δηλ. ὑπὲρ τοῦ σημερινοῦ νομοῦ, οὕτε δηλαδὴ ὑπὲρ τῆς μικρᾶς περιφερείας, οὕτε ὑπὲρ τῆς εὐρυτέρας ἀπὸ τὸν νομόν. 'Ανέπτυξα πρὸ ὀλίγου ὅτι πρέπει νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κηδεμονίαν

"Ἐνωσις ὑπὲρ τῆς Αὐτοδιοικήσεως

ἐπὶ τῶν πολιτῶν διὰ τὰς τοπικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις.
'Άλλ' ἐὰν καθορίσωμεν μίαν εὑρεῖαν περιφέρειαν, θὰ
ἀναπτυχθῇ ἐν μικρογραφίᾳ ἡ ἀνελευθέρα κηδεμο-
νία ποὺ εἶδομεν, δηλ. ἡ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀντι-
προσώπων τῶν πλειόνων ἐπαρχιῶν ἐπὶ μιᾶς ἑκάστης
ἔξι αὐτῶν καὶ θὰ λύῃ τὰ ζητήματα τῆς μιᾶς ἡ πλειο-
ψηφία τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων, οἱ όποιοι δὲν
θὰ ἔχουν γνῶσιν τοιαύτην οἰαν οἱ τῆς ἄλλης ἐπαρ-
χίας. 'Ἐν σμικρῷ θὰ ἔχωμεν καὶ ἕνα μικρὸν Κοινο-
βούλιον κατ' εἰκόνα καὶ ὅμοιώσιν τῆς Βουλῆς μὲ τὰ
ἔλαττώματα αὐτῆς. "Οταν δὲ εἴνε μεγάλη ἡ περιφέ-
ρεια, θὰ ἔχωμεν καὶ μεγαλυτέραν ἀνομοιογένειαν
συμφερόντων. "Οταν εἴνε μεγάλη ἡ περιφέρεια, ὅ-
πως εἴπομεν καὶ πρὸ ὀλίγου, ἡ ἐποπτεία, λόγῳ τῆς
κακῆς συγκοινωνίας, δυσχεραίνεται. 'Άλλὰ καὶ ἐν
ἄλλῳ ἀκόμα· ὅτι εἰς τινα διαμερίσματα τῆς χώρας
εἴνε δυνατὸν διὰ τῆς εὑρείας περιφερείας νὰ δημιουρ-
γηθῇ ἔνας *régionalisme*, περιφερειακὸς τοπικισμός,
λ.χ. τῆς Κρήτης, τῆς Μακεδονίας, πρᾶγμα ὅχι εὐ-
χάριστον, ἐνῷ διὰ τῆς μεγαλυτέρας κατανομῆς τῆς
πολιτικῆς εὐθύνης κατὰ τόπους τὸ τοιοῦτον ἀποφεύ-
γεται.

Εἴπον ὅτι ἐτάχθην ὑπὲρ τοῦ νομοῦ, διότι δὲν δυνά-
μενθα νὰ συγκροτήσωμεν ώς αὐτοδιοικησιν δευτέρου
βαθμοῦ τὴν ἐπαρχίαν, ἀφ' ἐνὸς διότι θὰ ἔχωμεν ἔλ-
λειψιν προσώπων διὰ τὴν διοικησιν αὐτῆς, τὰ όποια
δυνάμενθα νὰ εὔρωμεν εἰς τὴν μεγαλυτέραν περιφέ-
ρειαν, καὶ τὸ σπουδαιότερον, διότι θὰ προσκόψωμεν
εἰς οἰκονομικὸν λόγους. 'Υπάρχουν περιφέρειαι
πτωχαὶ καὶ πενιχραὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Ελλά-
δος, αἱ όποιαι μόναι δὲν εἴνε δυνατὸν νὰ συντηρη-
θοῦν, ἐνῷ διὰ τῆς ἀλληλεγγύης μὲ ἄλλας τὸ πρᾶγμα

ἐξοικονόμεῖται. Ἐπομένως, δι' αὐτὸν τὸν λόγον πρέπει νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὴν ίδεαν τοῦ νομοῦ, ἀλλὰ μὲ τινας τροποποιήσεις, αἱ ὅποιαι θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπενεχθεῖν εἰς τὰ σημερινὰ δρια, ὅπου τοῦτο ἐνδείκνυται, ιδίᾳ ὡς πρὸς τὰς νῆσους λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως. Ἡ ἀνάγκη δὲ τῆς εὐρυτέρας περιφερείας διὰ τὴν διοίκησιν εὐρυτέρων κοινῶν συμφερόντων ἔκλείπει ἐὰν γίνουν ἐνώσεις νομῶν κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐνώσεως τῶν Δήμων, αἱ ὅποιαι θὰ ἐμεριμνῶν περὶ τῶν γενικωτέρων ὑποθέσεων, δύο ἢ πλειόνων νομῶν. Λ. χ. ἔνα ζήτημα ὑδραυλικόν, τὸ ὅποιον ἀποβλέπει εἰς δύο-τρεῖς νομούς, ἔνα ζήτημα δασικόν, τὸ ὅποιον ἐπίσης ἀφορᾷ αὐτοὺς ἀπὸ κοινοῦ, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λύωνται διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν νομῶν. Ἐπομένως, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρακάμπτομεν καὶ τὸ μειονέκτημα, τὸ ὅποιον προέβαλον οἱ ταχθέντες, ὑπὲρ τῆς εὐρείας περιφερείας.

Ἡ ἔκλογικὴ περιφέρεια τῆς αὐτοδιοικήσεως βέβαιαν, ὅπως ὁρίζει ὁ ὑφιστάμενος νόμος, θὰ εἶνε μικροτέρα τοῦ νομοῦ, θὰ εἶνε ἡ ἐπαρχία. Διὰ νὰ δοθῇ δὲ κατεύθυνσις πρὸς ἔκλογὴν καταλλήλων προσώπων, ἀσχέτως πρὸς τοὺς κομματικοὺς σχηματισμοὺς τοῦ κοινοθυλίου, ἀφοῦ μάλιστα παρ' ἡμῖν δὲν ἀνεπτύχθησαν ἀκόμη πραγματικὰ κόμματα ἀρχῶν, θεωρῶ προτιμοτέραν τὴν σχετικὴν πλειοψηφίαν δι' ἔκαστον ὑποψήφιον, ἐπὶ ἐνὸς δὲ ψηφοδελτίου ἀναγράφοντος ὅλους τοὺς ὑποψήφιους, νὰ διαγράφῃ δὲ ἔκλογεὺς δσους δὲν θέλει. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃτε μίαν παρέκκασιν ἐν σχέσει πρὸς ἔνα νομοσχέδιον τοῦ προκατόχου τοῦ σημερινοῦ 'Υπουργοῦ τῶν 'Εσωτερικῶν. Ἐνῷ ὁρίζει ὁρθῶς ὁ νόμος, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὰ συμβούλια τὰ νομοσχιακὰ νὰ θέτουν ὑποψηφιότητα βιούλευται καὶ γερού-

σιασταί, παραδόξως τὸ νομοσχέδιον καταργεῖ τὴν διάταξιν ταύτην. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ καινοτομία τοῦ νομοσχέδιον τούτου δὲν εἶναι σκόπιμος, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ μεταφέρωμεν ὅλας τὰς κακὰς ἔξεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν ἀπὸ τὸ Κοινοβούλιον, εἰς τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν· ἐνῷ πρέπει νὰ ἀποβλέψωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ θέσωμεν αὐτὴν παχρὰν τῆς κοινοβούλευτικῆς πολιτικῆς. Ἄν επιτρέψωμεν εἰς τοὺς βουλευτὰς καὶ γερουσιαστὰς νὰ ἔκτισθενται ως ὑποψήφιοι, νὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι ἡ πολιτικὴ εἰσελαύνει ἐπιζημίως καὶ ἐπομένως ὅλαι αὐταὶ αἱ σκέψεις θὰ τεθῶσιν εἰς δευτέραν μοῖραν.

Ἡ αὐτοδιοίκησις τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων θὰ πρέπῃ νὰ συμβαδίζῃ μὲ τὴν ἀποκέντρωσιν τῶν κρατικῶν ὑποθέσεων. Αἱ ὑφιστάμεναι Γενικαὶ Διοικήσεις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παραμείνωσι διά τινα χρόνον, ώς ἀσκοῦσαι τὴν ἀποκεντρωμένην διοικητικὴν ἔξουσίαν καὶ τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως, ἀντὶ τοῦ κέντρου. Ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ ἀφαμάσσουν δικαιοδοσίαν ἀπὸ τὴν αὐτοδιοίκησιν, ἢ νὰ συγκεντρώνουν καὶ τὴν κρατικὴν ἐκείνην ἔξουσίαν, ἥτις πρέπει ν' ἀποκεντροῦται εἰς μικροτέρας τῆς Γενικῆς Διοικήσεως περιφερείας. Διότι οὕτω θὰ ἔχωμεν νέον ἀγῶνα τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως κατ' αὐτῆς, δηλαδὴ ὅχι κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ κέντρου λ. χ. τῆς Θεσσαλονίκης ἐκ μέρους τῆς Φλωρίνης, Κοζάνης κλπ.

Κυρίαι καὶ Κύριοι, δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ συνταγματικὴ ἐπιταγὴ τῶν ἄρθρων 107 καὶ 108 διὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν καὶ ἀποκέντρωσιν. Εἶνε ἔτοιμος καὶ δημοσιευμένος εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ὁ νόμος περὶ τῆς νομαρχιακῆς αὐτοδιοικήσεως, σύμ-

φωνα καὶ πρὸς τὸ ἀριθμὸν 123 τοῦ Συντάγματος, τὸ δόποιον ἐπιβάλλει τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Ό οὐδός οὗτος εἶνε ἀπαύγασμα μακρᾶς μελέτης ἀσυνήθους διὰ τὰ χρονικὰ τῆς νομοπαρασκευαστικῆς μας ἐργασίας. Διότι σινετάχθη μετὰ ἐπεξεργασίαν ἀρκετῶν ἐτῶν ὑπὸ ἐπιτροπῆς εἰδικῶς συσταθείσης, εἰς τὴν δόποιαν μετέσχον πάντες οἱ δινάμενοι νὰ συνεισφέρωσι τὰ φῶτα των καὶ ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, καὶ κοινοβουλευτικοὶ ἄνδρες καὶ ἐπιστήμονες. 'Αλλ' ἡ νομοθεσία αὐτὴ μένει ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀδρανῆς καὶ ἡ ἐφαρμογή της καθυστερεῖ. Νομίζω δὲ πρέπει τὸ ταχύτερον νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογήν, ἵστω καὶ μέ τινας τροποποιήσεις — καίτοι αἱ τροποποιήσεις θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ γίνωσι μετὰ τὴν ἐφαρμογήν. Δὲν ἀρνοῦμαι τὰς δυσκολίας διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς αὐτοδιοικήσεως β' βαθμοῦ. Αἱ δυσκολίαι αὖθιστον κυρίως τὸ οἰκονομικὸν μέρος, διότι θὺ πρέπη εἴτε ἀπὸ τὸ κράτος νὰ προικοδοτηθοῦν διὰ τινα χρόνον αἱ αὐτοδιοικήσεις δι' ἐπιχορηγήσεων, εἴτε, ἐὰν τοῦτο δὲν εἴνε δυνατόν, νὰ ἔξικονομηθοῦν τοπικοὶ πόροι. Αἱ πιστώσεις δὲ ἐκ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ, αἵτινες θὰ μετατεθῶσιν εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν μαζὶ μὲ σχετικάς τινας ὑπηρεσίας καὶ δικαιοδοσίας τοῦ κράτους, δὲν θὰ εἴνε ἐπαρκεῖς.

Παρὰ τὰς δυσκολίας αὐτὰς — διὰ νὰ καταλήξω — ἐλπίζω δὲ πρότερον ὅτι δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ὁ θεσμὸς αὐτός, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ τέλος πάντων ἡ καθεύδουσα ἐπὶ 2 1)2 ἔτη συνταγματικὴ ἐπιταγὴ περὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως. Εὑχομαι ἡ σημερινὴ κυβέρνησις, διαθέτουσα ἴσχυρὰν πλειοψηφίαν, νὰ παρακάμψῃ τὰς οἰκονομικὰς ἢ ἄλλας δυσκολίας καὶ πραγματοποιήσῃ τὴν νομαρχιακὴν αὐτοδιοίκησιν,

συνδυασμῷ μὲ τὴν διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν, καὶ
βελτιώσῃ τὴν κοινωνικὴν αὐτοδιοίκησιν, θέτουσα αὐ-
τὴν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν καὶ ἐποπτείαν τῆς αὐτοδιοι-
κήσεως τοῦ πρώτου βαθμοῦ. (Χειροκροτήματα).

ΣΠ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ

Η ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Μολονότι πολὺ όλίγας λέξεις θὰ λάθω τὴν τιμὴν νὰ ἀπευθύνω πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐσπέραν ταύτην, εἰνε πιθανὸν ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐπιχειρημάτων ποὺ θὰ ἀκούστητε θὰ ἔχουν ἡδη λεχθῆ ἀπὸ τοὺς πρόσηγουμένως ὄμιλήσαντας διὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν φίλους συναδέλφους.

Ἀπουσιάσας ἐπὶ μακρόν, δὲν παρηκολούμησα ἀτυχῶς ὅλας τὰς διαιλέξεις τῆς Ἐνώσεώς μας.

Ἄλλ' ἡ τυχὸν ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν ἐπιχειρημάτων δὲν εἶνε ἐπιβλαβής, τούναντίον εἶνε ἵσως ἐπωφελής καὶ ἀναγκαία διὰ τὴν τόνωσιν τῆς πίστεως εἰς τὸν θεσμὸν τῆς αὐτοδιοικήσεως.

Ἀπὸ τὴν πίστιν αὐτὴν διαπνεόμεθα ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐνώσεως καὶ φρονοῦμεν ὅτι διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς αὐτοδιοικήσεως θὰ ἐπέλθῃ σημαντικὴ πρόοδος εἰς τὴν χώραν.

Οἱ διὰ διαφόρους λόγους ἀντίταλοι τοῦ θεσμοῦ μᾶς λέγουν ὅτι οὗτος θὰ ἀποτύχῃ, διότι θὰ γίνεται συναλλαγή, διότι θὰ γίνεται σπατάλη κλπ. Ἀλλὰ μήπως κανεὶς ἔξη ἡμῶν ἴσχυροίσθη ποτὲ ὅτι μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν θὰ μεταβληθῇ ἄρδην ἡ κατάστασις, ὅτι θὰ ἐπέλθῃ περίοδος ἰδεώδους, ἀμέμπτου καὶ ἀνεπιλήπτου διαχειρίσεως τῶν κοινῶν; Δὲν εἴμεθα, βέβαια, τόσον ἀφελεῖς καὶ γνωρίζομεν ἄριστα ὅτι εἰς τὸν τόπον μας ὅποιοδήποτε σύστημα καὶ ἂν ἐγκαταστήσωμεν, οἰαδήποτε νομοθετήματα καὶ ἂν θεσπίσωμεν, ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ δὲν θὰ ἀλλάξῃ, τούλαχιστον ἀπότομως. Οποιανδήποτε διοίκησιν καὶ ἂν προτιμήσω-

μεν, εἴτε συγκεντρωμένην διοίκησιν, εἴτε ἀποσυγκεντρωμένην διοίκησιν, εἴτε αὐτοδιοίκησιν, είνε ἀτυχῶς ἐκ τῶν προτέρων βέβαιον ὅτι θὰ ἔχωμεν κακοδιοίκησιν, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡπτον, καὶ τούλάχιστον ἐπὶ ἀρκετὸν ἀκόμη χρόνον. Ἐὰν σήμερον ἔορτάζωμεν τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ἀνεξαρτησίας μας, δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ εἴπωμεν ὅτι διανύομεν καὶ μίαν ἑκατονταετίαν κακοδιοικήσεως.

Δεδομένου ὅμεν ὅτι δὲν είνε δυνατὸν νὰ μεταβάλωμεν ὡς διὰ μαγείας καὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην τὴν διοικητικὴν κατάστασιν, οὕτε τὸν ἐθνικόν μας χαρακτῆρα, τί δυνάμεθα νὰ ἐπιδιώξωμεν;

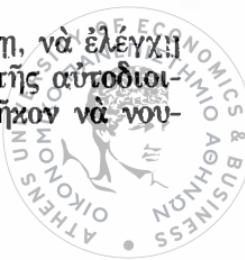
Πρῶτον ἔφαρμόζοντες τὸ ορητὸν «πολλῶν κακῶν προκειμένων τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον», ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ διοικητικὸν ἐκεῖνο σύστημα, τὸ ὅποιον θὰ μειώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν κακοδιοίκησιν, καὶ δεύτερον νὰ ἔφαρμόσωμεν διοικητικὰς μεθόδους, αἱ ὅποιαι σὺν τῷ χρόνῳ νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διοικητικὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Καὶ τοὺς δύο τούτους σκοποὺς φρονῶ ἀκραδάντως ὅτι θὰ ἔξυπηρετήσῃ ἡ ἐπέκτασις τῆς αὐτοδιοικήσεως.

Πράγματι, ὁσαδήποτε μειονεκτήματα καὶ ἂν ἐμφανίσῃ ἡ αὐτοδιοίκησις, πάντως είνε ἀδύνατον αἱ ἔξι αὐτῆς ζημίαι νὰ είνε ἀνώτεραι ἐκείνων ποὺ προξενεῖ ἡ γενικὴ ἐθνικὴ παραλυσία, εἰς ἣν ὅδηγει τὸ Κράτος ἡ σημερινὴ διοικητικὴ κατάστασις καὶ ἴδιως ἡ συγκεντρωτικὴ γραφειοκρατικὴ ὀλιγαρχία.

Κατὰ τὴν ἔξετασιν τῶν πολλατλῶν ζητημάτων ποὺ ἐγείρει τὸ πρόβλημα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ, πρέπει νὰ ἔχωμεν πρὸ παντὸς ὑπὸ ὅψει τὸν δεσμὸν τῆς αὐτοδιοικήσεως πρὸς τὴν ἄλλην διοίκησιν, δηλαδὴ πρὸς τὰ ὅργανα τῆς κρατικῆς ὑπηρεσίας.

Ἡ διοίκησις αὗτη ὀφείλει νὰ ἐποπτεύῃ, νὰ ἐλέγχῃ καὶ ἐνδεχομένως νὰ τιμωρῇ τὰ ὅργανα τῆς αὐτοδιοικήσεως, ἀλλὰ καὶ πρὸ παντὸς ἔχει καθῆκον νὰ νου-

θετῆ, νὰ κηδεμονεύῃ καὶ νὰ ἐνισχύῃ τοὺς αὐτοδιοικούμενους ὁργανισμούς.

Αἱ Κοινότητες ἀπέδωκαν ἀναμφισθῆτώς καλλίτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὸ παλαιὸν δημοτικὸν καθεστώς, ἀν δὲ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα δὲν ὑπῆρξαν ἀπολύτως ἵκανο ποιητικά, τοῦτο ὀφείλεται κατὰ μέγιστον μέρος εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀνωτέρα διοίκησις δὲν παρηκολούθησε καὶ δὲν ἐποδηγέτησεν ἐπαρκῶς τὰς Κοινότητας.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ζητημάτων ποὺ ἐμφανίζονται προκειμένου νὰ θεσπισθῇ ἡ αὐτοδιοίκησις β' βαθμοῦ, θὰ ἀναφέρω ἀπλῶς καὶ συντόμως δύο μόνον: Τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὴν περιφέρειαν.

Καὶ διὰ μὲν τὴν ἔκτασιν τῆς δικαιοδοσίας θὰ εἴπω μόνον ὅτι αὕτη δέον νὰ χορηγηθῇ βαθμιαίως καὶ τημηματικῶς μετὰ προσοχῆς καὶ κατὰ δόσεις. "Αν δοθῇ εὐθὺς ἔξι ἀρχῆς ὑπερβολικὴ δικαιοδοσία εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν, θὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς ἀποτυχίαν. Τοιοῦτος δὲ κίνδυνος ὑφίσταται, διότι ἐν Ἑλλάδι, παρὰ τὰ σοφὰ ὅρη τῶν προγόνων μας «μηδὲν ἄγαν» καὶ «πᾶν μέτρον ἄριστον» κτλ., φέπομεν πρὸς τὰς ὑπερβολάς.

Παράδειγμα ὁ θεσμὸς τῶν ὑπαλληλικῶν Συμβουλίων, ὁ ὅποιος, ἄριστος κατὰ βάσιν, ἐλειτούργησεν ἐν ἀρχῇ ἵκανο ποιητικῶς. Κατόπιν ἐν τούτοις ἐδόθη εἰς τὰ ἐν λόγῳ Συμβούλια τόσον ὑπερβολικὴ δικαιοδοσία, ὥστε νὰ ἀναγκασθοῦν ἐσχάτως τὰ Νομοθετικὰ Σώματα νὰ ψηφίσωσι νόμον ἀπαλλάσσοντα τὸ Κοάτος ἀπὸ τὴν ὑπαλληλικὴν δεσποτείαν.

Ἀντιδέτως, ὅπως κατηρτίσθη ὁ τελευταῖος οὗτος νόμος, ὑφίσταται κίνδυνος νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, νὰ καταργηθῇ δηλαδὴ οὐσιαστικῶς ὁ θεσμὸς τῶν Συμβουλίων, πρᾶγμα ἐπιζήμιον.

"Οσον ἀφορᾷ τὴν περιφέρειαν τῆς αὐτοδιοικήσεως β' βαθμοῦ, ἄλλοι ὑπεστήριξαν ὡς καταληλότεραν τοιαύτην τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἄλλοι τὸν Νομὸν. Τὸν Νομὸν ὁρίζει ὡς αὐτοδιοικουμένην περιφέρειαν

καὶ ὁ ἐν ἰσχύι νόμος.

Οἱ ὄμιλῶν ὑπέδειξεν ἐν τῇ Βουλῇ τοῦ 1914, δηλαδὴ εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν Κοινοτήτων καὶ τὴν σχεδὸν σύγχρονον μεγέθυνσιν τοῦ Κράτους, τὴν διαιρεσιν ὅλης τῆς χώρας εἰς εὐρυτέρας περιφερείας μεγέθυνος ἀναλόγου πρὸς τὰς ὑφισταμένας ὀλίγας Γενικὰς Διοικήσεις.

Ἐξεφράσθη ἐπίσης παρ' ἄλλων ὅτι δύναται νὰ εἶνε ἄλλη ἡ διοικητικὴ περιφέρεια καὶ ἄλλη ἡ αὐτοδιοικουμένη. Τοῦτο νομίζω ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ώς ὁρθόν. Ποία λοιπὸν εἶνε ἡ προτιμητέα αὐτοδιοικουμένη περιφέρεια; Εἰς ὅσα Κράτη γνωρίζω, ἡ πρώτη διοικητικὴ ὑποδιαιρεσις τῆς ἐπικρατείας εἶνε μεγάλη καὶ ἀντίστοιχος κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν Γενικὴν Διοίκησιν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐδαφικῆς ἐπαυξήσεως διατηροῦμεν περίεογον διοικητικὴν διαιρεσιν. Εἰς ἔνα τμῆμα τῆς ἐπικρατείας ἀπεδέχθημεν τὴν μεγάλην περιφέρειαν, τὴν ἀντίστοιχοῦσαν πρὸς τὰ βιλαέτια τὰ διοικητικὰ ποσηρτίσαμεν, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν Κράτος ἔξαιρολονθύμημεν νὰ διατηροῦμεν τὴν παλαιὰν διαιρεσιν εἰς Νομούς, ἀκριβῶς ὅπως ἐθεσπίσθη αὕτη παρὰ τῶν Βαυαρῶν τῷ 1833. Καὶ οὕτω βλέπομεν σήμερον ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἔξαρτησιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀλλοῦ μὲν ἔνα Γενικὸν Διοικητήν ἔχοντα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του περὶ τὸ ἐκατομμύριον κατοίκων. ἀλλοῦ δὲ Νομάρχην διοικοῦντα μόλις 40 χιλ. κατοίκους.

Ἡ ἀνωμαλία αὕτη ὥφειλε νὰ ἔξαλειψθῇ ἀφ' ἣς ἐποχῆς κατηργήθησαν οἱ Δῆμοι καὶ σχεδὸν συγχρόνως ἐπῆλθεν ἡ μεγέθυνσις τοῦ Κράτους. Ἀπὸ τότε τὸ παλαιὸν σύστημα διαιρέσεως Δῆμος—Νομὸς ἐπρεπε νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ νέου Κοινότης—Ἐπαρχία—Γεν. Διοίκησις (ἢ ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον Διοίκησις).

Διὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην τῆς διαικητικῆς διαιρέσεως ὑφύσταται ἐν ιόνον ποόστιομα, ὅπερ ἐν τούτῳ δὲν ἐπρεπε νὰ εἶνε ἀνυπέρβλητον. Εἶνε. ἢ ἔοις μετάξυ

τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ποὺ θέλουν ὅλαι νὰ γίνουν
ἔδραι ἀνωτέρων Διοικήσεων.

Παρ' ὅλα ταῦτα, μίαν ἡμέραν εἶνε ἀναπόφευκτον
ὅτι όλη γίνῃ ἀποδεκτὴ ἡ πρότασίς μου καὶ ἡ διοικη-
τικὴ διαιρέσις τῆς χώρας όλα μεταρρυθμισθῇ ἐπὶ τῆς
ἄνω λογικῆς καὶ συστηματικῆς βάσεως.

'Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει όλα σχηματισθοῦν ἐν Ἑλ-
λάδι περίπου 12 Διοικήσεις, 120 Ἐπαρχίαι καὶ 6
χιλιάδες Κοινότητες.

Πάντως ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ φρονῶ ὅτι διὰ τὴν
ἀὐτοδιοίκησιν τοῦ β' βαθμοῦ ὁ Νομὸς ἀποκλείεται.

'Ο Νομὸς δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς οὐδεμίαν
πραγματικὴν τοπικὴν συνείδησιν, εἶνε διαιρέσις τε-
χνητή.

Τούναντίον ἡ Ἐπαρχία, ως πολλάκις ἐλέχθη, εἶνε
διαιρέσις φυσικὴ καὶ πραγματικὴ καὶ οἱ κάτοικοι ἔ-
καστης ἐπαρχίας αἰσθάνονται ὅτι ἔχουν ἕνα σύνδε-
σμον μεταξύ των.

'Η Ἐπαρχία ὅμως ἔχει τὸ μειονέκτημα ὅτι εἶνε
πολὺ μικρὰ περιφέρεια. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν Κρατῶν
ἡ ἀνωτέρα αὐτοδιοικουμένη περιφέρεια εἶνε εὐρεῖα.
Παράδειγμα ἡ Βουλγαρία, ἡ ὧποία ἔχει, νομίζω, 15
πρώτας διοικητικὰς μονάδας, καὶ τὸ Βέλγιον ποῦ
ἔχει 9. 'Ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἡ Ἑλλὰς όλα
εἶχε 13 ἢ 14 πρώτας αὐτοδιοικουμένας περιφερείας.

Πάντως μεταξὺ ἐπαρχίας καὶ εύρειας περιφε-
ρείας, φρονῶ ὅτι προτιμήτεα εἶνε ἡ τελευταία, ὑπὲρ
τῆς ὧποίας ὑπάρχουν ἄλλως τε πλεῖστα ἐπιχειρήμα-
τα, ἀτινα ἄλλοτε ἔλαθον ἀφορμὴν νὰ ἐκθέσω, καὶ τὰ
ὅποια σήμερον ὁ βραχὺς χρόνος ποὺ διαθέτω δὲν μού
ἐπιτρέπει νὰ ἀναπτύξω.

Κράτη τινὰ ἔχουν τρεῖς βαθμοὺς αὐτοδιοικήσεως.
Εἰς τοιεύτην πολυτέλειαν δὲν δινάμεθα βέβαια νὰ ἀ-
τενίσωμεν δι' ἡμᾶς. 'Ἐὰν ὅμως ἡμέραν τινὰ ἡθέλο-
μεν ἀποκτήσει καὶ τοὺς τρεῖς τούτους βαθμούς, οὐ-
τοὶ φυσιολογικῶς όλα ἥσαν ἡ Κοινότης, ἡ Ἐπαρχία
καὶ ἡ εὐρυτέρα Γεν. Διοίκησις.

'Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅμως, μετὰ τὴν Κοινότητα ἔνα

μόνον βαθμὸν ἡμποροῦμεν νὰ ἐπιδιώξωμεν, καὶ ἔὰν λόγοι τοπικῆς ἀντιζηλίας καταστήσουν ἀδύνατον τὴν εὐρυτέραν αὐτοδιοίκησιν, τότε ἐνδείκνυται ἡ προτίμησις τῆς Ἐπαρχίας.

Αλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, αὐτοδιοικουμένης τῆς Ἐπαρχίας, καὶ πάλιν εἰνε ἐνδεδειγμένον ὅπως τὸ Κράτος πάντως διαιρεθῇ εἰς 12 ἢ 14 μεγάλας διοικητικὰς περιφερείας, ἔστω καὶ μὴ αὐτοδιοικουμένας.

Ανεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀπόψεων ποὺ τελικῶς θὰ ἐπιχρωτήσουν, δυνάμεθα ἀνεπιφυλάκτως νὰ διαδηλώσωμεν τὴν ἀκλόνητον ἡμῶν πίστιν εἰς τὸν θεσμὸν τῆς αὐτοδιοικήσεως, καὶ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν βεβαιότητα ὅτι ἔὰν ἡ αὐτοδιοίκησις τοῦ β' βαθμοῦ ἐφαρμοσθῇ βαθμιαίως καὶ μεθοδικῶς, καὶ ἔὰν συγχρόνως βελτιωθῇ ἡ κρατικὴ διοίκησις εἰς τρόπον ὥστε αὕτη νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ὑποθοηθῇσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς αὐτοδιοικήσεως, πρῶτον θὰ ἐπιτύχωμεν ἄμεσα ἀποτελέσματα αἰσθητῆς βελτιώσεως τῆς διοικήσεως καὶ δεύτερον, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς διοικητικῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ θὰ δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν εἰς καλλίτερον διοικητικὸν μέλλον.

Αἱ «Διαλέξεις» πωλοῦνται ἐν Ἀοήναις καὶ
Πειραιεῖ εἰς ὅλα τὰ καλὰ βιβλιοπωλεῖα ὡς καὶ τὰ
περίπτερα τῶν Πλατειῶν Συντάγματος, Ὁμο-
νοίας καὶ τῆς ὁδοῦ Κοραχῆ.

Εἰς δὲ τὰς Ἐπαρχίας εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς
τῶν Πρακτορείων Τύπου καὶ τὰ βιβλιοπωλεῖα.

TIMATAI ΔΡΑΧ. 7.⁵⁰

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ "ΣΦΕΝΔΩΝΗ,,

Οδὸς ΜΕΤΩΝΩΣ 5 καὶ Στοὺς ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7).

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ

τυτογραφικὴ ἐργασία παντὸς εἴ-
δους, ἀπὸ τοῦ ἀγλοῦ καλλιτεχνι-
κοῦ ἐντύπου καὶ τοῦ βιβλίου καὶ
περιοδικοῦ μέχρι τῆς καθημερινῆς
ἐφημερίδος (8 σελ., 12 καὶ 16 σελίδων)

TIMAI ΛΟΓΙΚΑΙ – ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΑΧΕΙΑ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ ΤΜΗΜΑ ΛΙΝΟΤΥΠΙΑΣ ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7)

Τὸ ἀνὰ χείρας τεῦχος ἔχει λινοτυπωθῆ.

ΕΝΩΣΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

τη ΧΙΛΙΑΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

γενόμεναι δημοσίας

εις τὴν αἰθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τῶν μελῶν

τῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ ἐταιρικὸν ἔτος 1929-30.

.Σ.Ο. & Ε.Ε.

3ον

Π. ΔΕΡΤΙΛΗ

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ν. Η. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Τυπογραφεία «Σφενδόνη» Μέτωνος 5 και Στοά Πάππου
(Σεφοχλέους 7)

ΑΘΗΝΑΙ

1930

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

“Η ἀριθμησις τῶν ἔκδοσησομένων τύποις, ὡς ἀναφέρει ὁ κάτωθι δημοσιευόμενος πίναξ «Διαλέξεων», εἶναι κατ’ αὗξοντα ἀριθμόν, δηλαδὴ συνεχῆς. Καὶ τοῦτο ἵνα καταστῇ εὐχερήσης ἡ χρῆσις τοῦ προστεύθησομένου εἰς τὸ τέλος εὐρετηρίου.

Μὲ τὰς τελευταίας «Διαλέξεις» θὰ διανεμηθῇ καὶ ἐξώφυλλον καλλιτεχνικὸν μετὰ ἑσωφύλλου, ὥστε νὰ βιβλιοδετῶται εἰς τόμον αὐτοτελῆ.

ΕΞΕΔΘΗΣΑΝ

1) ΧΡ. ΕΥΕΛΠΙΔΗ.—Αὐτοδιοίκησις καὶ Γεωργία.

Δρ. 7.50

2) ΑΛ. ΜΥΛΩΝΑ.—Αὐτοδιοίκησις καὶ περιφέρεια αὐτῆς.—ΣΠ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ. Ἡ αὐτοδιοίκησις καὶ ἡ δ.οἱ κησις

Δρ. 7.50

3) Η. ΔΕΡΓΙΛΗ. — Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.

Δρ. 7.50

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ

4) ΑΛ. ΣΒΩΛΟΥ. — Ἡ ἔννοια τῆς Αὐτοδιοικήσεως.

5) ΧΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ. — Ἡ ἐποπτεία τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.

6) Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ—Νόба. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Ἐκπαίδευσις.

7) Ν. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ συγκεντρωτισμός.

8) ΑΙΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ. — Ἡ ἀποστολὴ τῆς Κοινότητος.

9) ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ. — Ὁ "Ιων Δραγούμης καὶ ἡ Αὐτοδιοίκησις.

10) Δ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ ὑγιεινή.

11) Κ. ΚΑΡΑΒΙΔΑ. — Ὁ Ντῖνος Μαλοῦχος καὶ ἡ Κοινότης.

12) Κ. ΜΙΧΑΛΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Ἀποκέντρωσις.

13) ΣΤΡ. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ. — Οι αὐτοδιοίκουμενοι ὁργανισμοί.

Π. ΔΕΡΤΙΛΗ

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Εἰς πᾶσαν περίοδον καὶ εἰς τὴν περίοδον τῶν κανονικωτέρων δημοσιονομικῶν συνθηκῶν καὶ εἰς τὴν περίοδον τῶν δυσχερεστέρων δημοσιονομικῶν συνθηκῶν, τὸ πρόβλημα τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ περισσότερον συγκεκριμένως τὸ σύστημα τῶν τοπικῶν οἰκονομικῶν ἀναγκαίως εὑρίσκεται διττῶς εἰς στενωτάτην σχέσιν μὲ τὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν ὁργάνωσιν τοῦ Κράτους καὶ τὴν κατάστασιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν.

Διὰ τοῦτο, συζητούμενης τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιοικήσεως β' βαθμοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ νὰ ἔξετασθῇ ἡ προσπάθεια αὕτη ἐν σχέσει πρὸς τὴν δικονομικὴν καὶ τεχνικὴν ὁργάνωσιν τοῦ Κράτους καὶ νὰ μελετηθῇ ὅμοιώς καὶ ἡ τεχνικὴ οἰκονομικὴ ὁργάνωσις τῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἐπίσης ἐνδείκνυται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ κατάστασις, ἡ σύνθεσις καὶ ἡ μօρφὴ τῆς δημοσιονομικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας.

Πρὸς εὐόδωσιν τῶν σκοπῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως δὲν ἐνδιαφέρει μόνον ἡ ἔξεύρεσις καὶ παραχώρησις τῶν ἐπαρκῶν καὶ ἀναγκαίων πόρων χάριν τῶν ἀναγκῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως, δὲν ἐνδιαφέρει μόγον ὁ καθορισμὸς τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῆς, αἵτινες θὰ ἀποσπασθῶσιν ἐκ τοῦ κέντρου, ἐνδιαφέρει ἐπίσης ἡ φορολογικὴ τεχνικὴ ὁργάνωσις τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ ἡ ὁργάνωσις τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἔξόδων αὐτῆς.

Οὗτω ἡ δημοσιονομικὴ ἀποψίς εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν δὲν εἶναι μόνον πρόβλημα καθαρῶς δημοσιονομικόν, πρόβλημα δηλαδὴ ἔξευρέσεως καὶ καθορισμοῦ πόρων καὶ δαπανῶν, εἶναι ἐπίσης καὶ πρόβλημα τεχνικῆς οἰκονομικῆς ὁργανώσεως τῆς αὐτοδιοίκησεως. Συνεπῶς εἰς μίαν περίοδον δυσχερῇ τῶν καθαρῶς δημοσιονομικῶν πραγμάτων τοῦ Κράτους, ὡς ἡ σύγχρονος, ὡς καὶ εἰς μίαν περίοδον, καθ' ἥν ἡ τεχνικὴ δημοσιονομικὴ ὁργάνωσις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους, ὅσον καὶ ἀν ἀναπτύσσεται ἀξιέπαινος προσπάθεια ταχυτέρας προόδου καὶ βελτιώσεως, ἐν τούτοις ἀκόμη δὲν ἔχει ἐπιτευχθῆ ἡ διόρθωσις τῆς ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ ἐπελθούσης χαλαρώσεως καὶ παρεκκλίσεως ἐκ τῶν ὁρθῶν ἀρχῶν τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης, εἰς μίαν τοιαύτην περίοδον, εἶναι προφανές ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως δὲν εἶναι ἀπλῶς μόνον εἰς στενωτάτην σχέσιν μὲ τὴν οἰκονομικὴν τεχνικὴν ὁργάνωσιν τοῦ Κέντρου καὶ τὴν κατάστασιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιφερεῖται περισσότερον καὶ δεσμεύεται καὶ δεσπόζεται, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἀπὸ τούτων.

Ίδου ἀκριβῶς ποῦ νομίζομεν ὅτι εύρισκεται ἡ δυσχερεστέρα προσπάθεια πρὸς ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν τῆς ἰδεώδους τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως.

Ἡ ἐπιτυχεστέρα ἐφαρμογὴ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ ἡ πληρεστέρα εὐόδωσις τῶν σκοπῶν αὐτῆς δὲν εἶναι βεβαίως ἀντίθετος πρὸς τὴν ἴδεαν τῆς ἐποπτείας τῆς κεντροικῆς ἔξουσίας, προϋποθέτει ὅμως μεγαλυτέραν ὅσον τὸ δυνατὸν οἰκονομικὴν αὐτοτέλειαν ἐκ τοῦ κέντρου. Ὅσον εὐρυτέρα καὶ μᾶλλον αὐτοτελής εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις, τόσον περισσότερον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς συμβιβάζεται μὲ τὰ ἴδεώδη τῶν σκοπῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως.

Ἡ εὐρυτέρα ὅμως αὐτοτέλεια εἰς τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν συνεπάγεται καὶ περισσότερος δαπάνας, ὅταν σημαίνῃ τὴν πλήρη διάκρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν

ταύτης ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους εἰς τὴν αὐτοδιοικούμενην περιφέρειαν.

· Μία τοιαύτη μορφὴ τῆς αὐτοδιοικήσεως ἵσως ἐμφανίζει ἄλλα προτερήματα καὶ ἀρετάς, συνεπάγεται ὅμως περισσοτέρας διοικητικὰς δατάνας, ἐνδέχεται δὲ ἀκόμη νὰ ἐμφανίσῃ τεχνικὰς οἰκονομικὰς ὑπηρεσίας πλημμελῶς ὁργανωμένας καὶ ἔξ ἄλλων λόγων, ἄλλα πρὸ παντὸς διότι ἡ μόρφωσις ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς τεχνικῆς ὑπηρεσίας οἰκονομικῆς καὶ ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ μὲ τὴν τεχνικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κέντρου οὕτε εὐχερής εἶναι, οὕτε ἐφικτή εύθυνς ἀμέσως.

· Ή μεγαλυτέρα λοιπὸν οἰκονομικὴ αὐτοτέλεια τῆς αὐτοδιοικούμενης περιφέρειας πρόεπει νὰ ἐπιζητηθῇ μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποκεντρώσεως. · Ή σύμπτωσις τοῦ κέντρου τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ τοῦ κέντρου τῆς ἀποκεντρώσεως ἀνταποκρίνεται καθ' ἡμᾶς καὶ εἰς ἄλλους λόγους, ὃν ἡ ἔξετασις ἐνδιαφέρει ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, ἄλλα πρὸ παντὸς ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν δημοσιονομικὴν ἀνάγκην τῆς μὴ ὑπερμέτρου ἀν δχι παντελοῦς αὐξήσεως τῶν διοικητικῶν δαπανῶν ἐν γένει τῆς χώρας καὶ πρὸς πληρεστέραν τεχνικὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν ὁργάνωσιν τῆς αὐτοδιοικούμενης περιφέρειας. · Άλλ' ἡ παροχὴ μεγαλυτέρας οἰκονομικῆς αὐτοτελείας ὑπὸ τὴν ὥστην προϋπόθεσιν εἰς τὴν αὐτοδιοικούμενην περιφέρειαν ἀποτελεῖ καθ' ἡμᾶς ἐπίσης ἔξ ἵσου ἀπαραίτητον δρον προόδου τῶν σκοπῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως. Πῶς ὅμως θὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο, δηλαδὴ νὰ ἐμφανισθῇ ἡ αὐτοδιοίκησις τοῦ Νομοῦ ὅχι μόνον ὡς διοικητικὴ μεταρρύθμισις, ἄλλα ὡς μεταρρύθμισις, εἰς τὴν δροίαν ἔξασφαλίζεται ὑπὸ τὴν ὥστην προϋπόθεσιν μεγαλυτέρα οἰκονομικὴ αὐτοτέλεια καὶ ὑπὸ τοὺς ἄνω περιορισμοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον μεγαλυτέρα τεχνικὴ αὐτοτέλεια;

I

Εἶναι ἀνάγκη οὗτω πρῶτον νὰ ἀντιμετωπισθῇ τὸ καθαρῶς δημοσιονομικὸν πρόβλημα, δηλαδὴ τὸ πρό-

βλημα τῆς ἔξευρέσεως τῶν ἀφθόνων πόρων ἢ ἄλλως τοῦ ἐπιπέδου τῶν προϋπολογισμῶν τῶν αὐτοδιοικουμένων περιφερειῶν, καὶ δεύτερον τῆς καταλλήλου τεχνικῆς οἰκονομικῆς ὁργανώσεως καὶ ἐκλογῆς προσφόρων φόρων.

Καὶ πρῶτον ὅσον ἀφορᾷ τὸ καθαρῶς δημοσιονομικὸν πρόβλημα, δηλαδὴ ποῖον εἶναι τὸ ποσὸν ὅπερ θὰ εἴναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν νομῶν.

Ἡ ἔξευρεσις τῶν προσόδων τῶν Νομῶν διὰ τῆς φορολογικῆς ὁδοῦ δὲν εἴναι δυνατὸν ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν ἀπόλυτον διακριτικὴν ἔξουσίαν τῶν Νομῶν. Εἴναι ὅμως ἀνάγκη ἀπαραίτητος καὶ οὐσιώδης αἱ αὐτοδιοικούμεναι περιφέρειαι νὰ ἔχωσιν ἐπαρκῆ ἔσοδα, ἵνα ἀνταποκρίνωνται εἰς τὰς δαπάνας τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν. Συνεπῶς ἡ ἔκτασις προφανῶς τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως θὰ καθορίσῃ καὶ τὸ ἐπιπέδον τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἔξοδων καὶ ἐσόδων τῶν αὐτοδιοικουμένων περιφερειῶν.

Δὲν εἴναι ἴδιον εἰς μίαν ὅμιλίαν νὰ χωρήσωμεν εἰς τὴν λεπτομερῆ διάκρισιν τῶν ἔξοδων τῶν ὑπηρεσιῶν, αἵτινες θὰ ἔμπιστευθῶσιν εἰς τὴν αὐτοδιοικουμένην περιφέρειαν καὶ μάλιστα νὰ προσδιορίσωμεν τὰς ἐπὶ μέρους δαπάνας αὐτῶν, νὰ καταρτίσωμεν δηλαδὴ τὸν προϋπολογισμὸν τῶν ἔξοδων τῶν ὑπὸ μελέτην αὐτοδιοικουμένων περιφερειῶν. Μία τοιαύτη ἔργασία, σκοπόνσα νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἐπὶ μέρους ὁργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ὑπὸ συζήτησιν αὐτοδιοικήσεως ἐν Ἑλλάδι καὶ συνεπῶς καὶ τὰς δαπάνας αὐτῶν, εἴναι δυνατὸν νὰ εἴναι μόνον ἀποτέλεσμα συστηματικῆς καὶ κοινῆς προσπαθείας ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κέντρου καὶ κατόπιν κοινῆς συνεργασίας μετ' εἰδικῶν καὶ ἐν γνώσει τῆς ἔκτασεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν διαφόρων Νομῶν. (1).

Διὰ νὰ λάβωμεν ὅμως κάποιαν συγκεκριμένην ἴ-

(1) Οδηγός τις ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὑπηρεσίας τῶν Νομῶν δύνανται νὰ χρησιμεύωσι τὰ εἰς ἔκαστον ἐκ τούτων ὑφιστάμενα εἰδικὰ τάμεῖα.

δέαν περὶ τοῦ ἀναγκαίου ποσοῦ δαπανῶν καὶ ἐσόδων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ διαμέτηται ἡ αὐτοδιοίκησις, λαμβάνομεν ὑπὸ ὅψει τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν Νομῶν Βαλκανικοῦ Κράτους ἵσου περίπου κατὰ πληθυσμὸν πρὸς τὴν χώραν μας, ἥτοι τὴν Βουλγαρίαν, ὡς καὶ ἔτεραν χώραν τῆς Δυτικῆς Εύρωπης, ἵσην ὁμοίως περίπου ἥ κατά τι μεγαλυτέραν εἰς πληθυσμὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὸ Βέλγιον.

Ἡ αὐτοδιοίκησις τῶν 16 Νομῶν ἐν Βουλγαρίᾳ διαθέτει, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν στατιστικῶν δεδομένων τῆς ὑπηρεσίας τῆς Στατιστικῆς τοῦ Βουλγαρικοῦ Βασιλείου, τὰ κάτωθι ἔσοδα κατὰ τὴν χρῆσιν 1926—1927 εἰς ἑκατ. λέβια :

Πρόσθετα ἔκατοστὰ φόρων	81,303,371
Πρόσοδοι κτημάτων καὶ κεφαλαίων	8,007,034
Τέλη καὶ διάφορα ἄλλα ἔσοδα	5,798,331
<hr/>	
Σύνολον τακτικῶν	95,108,736
Σύνολον ἐκτάκτων	125,913,050
<hr/>	
Γενικὸν σύνολον ἐσόδων	221,021,686

Ἡτοι ἂν ληφθῇ ὑπὸ ὅψει ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους κατὰ τὸ ἔτος 1926—27 ἀνέρχεται εἰς 6,500 ἑκατ. λέβια, τὰ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Νομῶν ἔσοδα ἐν γένει, ἀνερχόμενα εἰς 221 ἑκατ. λέβια, ἀντιπροσωπεύονται κατὰ τὸ 1926 μικρὸν ποσοτὸν 3,4 ο).ο.

Ἡ κατανομὴ τῶν ἔξόδων τῶν Νομῶν ἐν Βουλγαρίᾳ είναι ἡ ἀκόλουθος διὰ τὸ ἔτος 1926—27 εἰς ἐκατομμύρια λέβια :

Μισθοί	14,943,386
Βελτίωσις συγκοινωνίας καὶ δρόμων	11,121,389
Ἡμερήσιαι ἀποζημιώσεις καὶ ἔξοδα κινήσεως	9,678,638
Γραμματεία	3,457,492
Σχολεῖα	5,809,567
Βελτίωσις ὑγιεινῆς	20,965,873
Βελτίωσις γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας	18,598,622

Βελτίωσις καταστάσεως ἐπαγγελμα-	
τιῶν, ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων . . .	5,139,668
*Ἐξοδα κοινωνικῆς ἀντιλήψεως . . .	8,809,491
*Ὑπηρεσία Δανείων	3,541,664
Φόροι	238,084
Διάφορα ἔξοδα	3,574,305
Σύνολον τακτικῶν	105,878,178
Σύνολον ἐκτάκτων	107,678,896
Γενικὸν σύνολον ἔξόδων	213,557,074

Δίδομεν οὕτω μίαν ἰδέαν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἔξόδων τῶν 16 Νομῶν Βαλκανικοῦ Κράτους, ἔχοντος πληθυσμὸν σχεδὸν ἵσον πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ἔνα ἔχωμεν ἰδέαν πληρεστέραν τῶν ἐσόδων, ἅτινα ἔχει ἡ αὐτοδιοίκησις ἐν Βουλγαρίᾳ, πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἔσοδα τῶν Κοινοτήτων.

Οὕτω τὰ ἔσοδα τῶν ἀστικῶν μόνον Κοινοτήτων ἐν Βουλγαρίᾳ ἀνέρχονται ως ἀκολούθως :

	1926—27	1925—26
Πρόσοδοι κτημάτων καὶ κεφαλαίων	196,758,238	170,075,373
Κοινωνικοί φροντιστήριοι	173,585,434	165,631,588
Διωκτικά καὶ τέλη κοινωνικά	113,449,763	119,162,211
Διάφορα ἄλλα ἔσοδα	16,597,829	14,304,581
Σύνολον τακτικῶν	500,391,264	469,173,753
*Ἐκτακτα	275,820,816	259,285,304
Γενικὸν σύνολον	776,212,080	728,459,057

Τὰ ἔξοδα δὲ τῶν προϋπολογισμῶν τῶν ἀστικῶν Κοινοτήτων ἐν Βουλγαρίᾳ κατανέμονται ως ἀκολούθως :

	1926—27	1925—26
’Οφειλαὶ Δανείαν	15,867,673	15,242,672
’Αποξημώσεις καὶ ἔξοδα κινήσεως	238,166,405	124,402,883
Δαπάναι διὰ ἀντικείμενα διάφορα	25,474,565	22,011,338
Φόροι. Δαπάναι συντηρήσεως κοινωνικῶν ἐκτάσεων	10,314,717	9,686,406
Σχολεῖα, Βιβλιοθήκαι	75,496,423	71,591,621
Δημοσία ὑγεία καὶ ἀσφάλεια	24,742,438	25,226,348
”Εξοδα κοινωνικῆς ἀντιλήψεως	13,792,808	13,778,711
’Επιδιαρθρώσεις	79,166,957	81,328,642
Διάφοροι δαπάναι	12,950,825	9,869,457
Σύνολον τακτικῶν	<u>495,972,811</u>	<u>373,138,978</u>
Σύνολον ἐκτάστων	<u>257,099,272</u>	<u>242,056,805</u>
	753,072,083	715,194,883

’Εκ τῶν ἀνωτέρω πινάκων δυνάμεθα νὰ λάβωμεν μίαν ἰδέαν τῶν προσόδων, τῶν ὅποιών παραχωρούμένων εἶναι δυνατὸν νὰ λειτουργήσῃ αὐτοδιοίκησις.

Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι καίτοι ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις ἐν Βουλγαρίᾳ, κοινοτικὴ τε καὶ ἡ τῶν Νομῶν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Ἑλλάδα τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, διαδέτει περισσοτέρας προσόδους — διότι πλὴν τῶν Νομῶν καὶ τῶν Κοινοτήτων ὑπάρχουσι καὶ τὰ εἰδικὰ κεφάλαια (fonds spéciaux), ἄτινα διαδέτουσι περὶ τὸ 1 δισεκατομμύριον ἔσοδα καὶ τῶν ὅποιών ἥδη ἐπιδιώκεται ἡ κατάργησις, συντελούμενης μεταρρυθμίσεως τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ τοῦ Βουλγαρικοῦ Βασιλείου — ἐν τούτοις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῇ ὡς ἰδιανικῶς λειτουργοῦσα αὐτοδιοίκησις. Τοῦτο ἀναγνωρίζεται καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ἀποδίδεται κυρίως εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν πόρων. (1).

(1) Οἱ προϋπολογισμοὶ τῶν Νομῶν τῆς Βουλγαρίας ὁμοίως διαθέτουσιν δλιγάτερα ἔσοδα ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ Ρουμανίας, ἥτοι τὰ ἀκόλουθα εἰς ἐκ. δολλάρια κατὰ τὸ ἔτος 1927—28:

Χώραι	Προϋπολογισμοὶ	Κατὰ Νοιὶὸν	Κατὰ κάτοικον
Ρουμανία	6,177,136	87,002	0,35
Γιουγκοσλαβία	4,344,940	131,362	9,39
Βουλγαρία	1,599,092	99,949	0,28

Τὰ ἔσοδα τῶν Κοινοτήτων καὶ ἐν Ἑλλάδι ἔχουσιν
ώς ἀκολούθως : (1).

	Ἐσοδα	Ἐξοδα
Δῆμοι	330,646,447	329,243,269
Κοινότητες	218,620,833	166,706,189
Σύνολον	549,267,280	495,949,458

Ἡ αὐτοδιοίκησις β' βαθμοῦ, δπως λειτουργήσῃ ἐπωφελῶς καὶ ὅχι μόνον ως διοικητικὸς ὁργανισμὸς ἀλλὰ καὶ ως ὁργανισμὸς οἰκονομικός, ἔχει ἀνάγκην πρὸ παντὸς ἐπαρχῶν προσόδων, διότι ἀν πρόκειται λόγῳ τῆς ἑλλείψεως τῶν ἀναγκαίων πόρων καὶ πλημμελοῦς τεχνικῆς οἰκονομικῆς ὁργανώσεως νὰ ἐφαρμοσθῇ παρ' ἡμῖν ἡ αὐτοδιοίκησις β' βαθμοῦ μόνον ως διοικητικὴ ὁργάνωσις, ἡ τοιαύτη μεταρρύθμισις οὐδόλως ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ.

Ἐν Βουλγαρίᾳ τὰ σπουδαιότερα ἔσοδα εἶναι τὰ πρόσθετα ἑκατοστὰ τῶν φόρων, ἄτινα ἀντιπροσωπεύονται περίπου τὰ 82 ο)ο τοῦ συνόλου τῶν τακτικῶν ἐσέδων, τὰ διάφορα ἔσοδα καὶ τέλη, τῶν ὅποιων τὸ ποσοστὸν εἶναι 13 ο)ο, καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ περιουσιῶν 4 ο)ο.

Οσον ἀφορᾶ τὰ ἔξοδα, τὰ τῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως ἀντιπροσωπεύονται 21 ο)ο τοῦ συνόλου τῶν τακτικῶν δαπανῶν, τὰ ἔξοδα διὰ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν 19 ο)ο καὶ τῆς ὑγιεινῆς 16 ο)ο.

Ἐν Ἑλλάδι τὰ ἔσοδα ἐκ φόρων τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων κυρίως προέρχονται ἐξ ἀντιτίμων φόρων προβλεπομένων διὰ τοῦ νόμου 2125 καὶ ἀκολούθως ἐκ προσθέτων ἑκατοστῶν τῶν δημοσίων φόρων, ὃν ἡ ἐπιβολὴ προβλέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου 2435, σημαντικὸν δὲ ποσὸν ἀντιπροσωπεύονται τὰ ἔξοδα ὑγιεινῆς, ὑπολογιζόμενα εἰς 70 ἑκατομμύρια περίπου δραχμάς.

Ἐὰν ἡδη λάβωμεν ὑπ' ὄψει τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν αὐτοδιοικουμένων ἐπαρχιῶν τοῦ Βελγίου διὰ τὸ ἔτος 1925 ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τῆς ἐπιστη-

(1) Βλέπε ἐν τέλει σχετικὸν πάνακα.

μου στατιστικής τοῦ 'Υπουργείου 'Εσωτερικῶν τοῦ Βελγίου, ἔχομεν σύνολον ἐσόδων 295,353,037 φρ. καὶ σύνολον ἑξόδων 252,798,058 φράγκα.

Τὰ ἑσοδα ἀναλύονται ως ἀκολούθως :

Φορολογίαι	177,872,280
Εἰσοδήματα ἐκ περιουσίας	1,661,191
Ἐξοδα ἐκ Δανείων	19,051,519
Ἐπιχειρήσεις	2,492,306
Ἄλλα ἑσοδα	47,310,091
Σύνολον ἐσόδων τῆς χρήσεως	248,397,587
Περισσεύματα προγενεστέρων ἑτῶν	46,965,650
Γενικὸν σύνολον	295,353,037

Αἱ φορολογίαι ἀναλύονται ως ἀκολούθως :

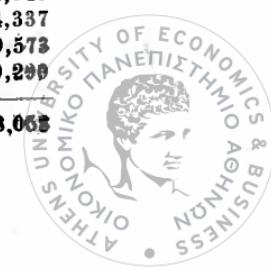
Συμμετοχὴ τοῦ Κράτους εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν κρατικῶν φόρων καὶ πρόσθετα ἑκατοστά	137,339,419
Τέλη ἐπὶ τῶν κυνῶν	6,365,551
Τέλη ἐπὶ τῆς πωλήσεως τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν ποτῶν	3,166,477
Τέλη ἐπὶ τῶν ἀδειῶν ὀπλοφορίας	458,700
Τέλη ἐπὶ τῶν ἑταρεῶν, τῆς βιομηχανίας καὶ ἀνθρακωρυχείων	2,378,972
Τέλη ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων κλπ.	17,071,327
Άλλα τέλη ἐπαρχιακά	11,091,834
Σύνολον	177,872,280

Τὰ ἑσοδα τῶν προγενεστέρων ἑτῶν είναι τὰ ἀκόλουθα :

1923	185,829,322	29,330,588	215,159,910
1924	244,472,971	36,420,488	280,893,459

'Ο προϋπολογισμὸς τῶν ἑξόδων ἀναλύεται ως ἀκολούθως :

Φιλακαὶ καὶ Χωροφυλακὴ	6,164,003
Θρησκεύματα	1,212,678
Δημοσία ἐκπαίδευσις καὶ διδακτήρια	65,031,913
Ἐπαρχιακοὶ δρόμοι	26,864,459
Ὀδοπούνα τοιτικὴ	10,309,901
Σιδηρόδρομοι τοιτικοὶ	3,691,945
Ἀπόσθεσις δανείου	11,904,337
Κουνουπικὴ ἀγριμηνής	19,869,573
Άλλαι δαπάναι	107,749,299
Σύνολον	252,798,058

. Άλλὰ διὰ νὰ ἔχωμεν μίαν ἰδέαν τῶν ἐσόδων ὑπὲρ τῆς αὐτοδιοικήσεως, πρέπει γὰρ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἐσόδα, ἀτινα διαθέτουσιν αἱ Κοινότητες. Οὕτω, συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας στατιστικὰς πηγάς, τὰ ἐσόδα τῶν μεγαλυτέρων 17 Κοινότητων τοῦ Βελγίου, ἐκ τῶν ὅποιων ἔκαστη ἔχει πληθυσμὸν τούλαχιστον 40,000 κατοίκων, εἴναι τὰ ἀκόλουθα :

	Τακτικὰ	Ἐκτακτα	Σύνολον
Αμβέρσα	187,612,200	298,133,661	485,745,861
Βρυξέλλαι	196,886,864	54,918,187	251,805,051
Λιέγη	58,997,781	28,001,777	86,999,558
Γάνδη	84,787,832	216,126,757	300,909,589
Χαροκτίκ	50,958,284	7,450,502	52,403,786
Ιξέλλη	46,406,609	6,242,820	52,649,429
Ανδερλέλη	25,993,395	5,042,213	31,035,608
Μολλεντέμ Σαιν-Ζάν	27,377,113	3,389,870	30,766,983
Σαιν-Ζάλες	23,800,358	4,300,109	28,100,465
Μαίνη	10,122,288	4,325,694	14,447,982
Μπουργεζούντ	15,800,624	2,742,981	18,543,605
Μπρούζες	9,507,232	4,856,098	14,363,330
Οστάνδη	30,946,093	9,952,726	40,898,819
Φερφιέρον	18,471,025	1,415,008	19,886,033
Στεφένη	12,027,010	7,508,053	19,535,063
Λουβάν	15,648,793	2,883,668	18,532,461
Σεραιέζα	8,764,685	6,900,167	15,664,852
Σύνολον	824,108,184	664,185,291	488,288,475

Οὕτω μόνον αἱ τοεῖς σπουδαιότεραι Κοινότητες τῆς Αμβέρσας, Βρυξέλλων καὶ Γάνδης διαθέτουσιν ὑπὲρ τὸ 1 δισεκατομμύριον ἐσόδα χάριν τῶν σκοπῶν τῆς ὑπάρχειας αὐτῶν.

Είναι ἀληθὲς ὅτι ἐν σημαντικὸν ποσὸν προέρχεται ἐξ ἐπιχορηγήσεων παρὰ τῶν προϋπολογισμῶν τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ Κράτους, ὡς καὶ ἐκ δανείων, εἴναι δύμως ἢ κατηγορία αὗτη τῶν ἐσόδων οὐχὶ σημαντικὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐσόδων, ἢτις προέρχεται ἐκ φόρων καὶ ἰδίως ἐκ τελῶν.

Ἐλάβομεν ἥδη μίαν ἰδέαν τῶν ἐσόδων, ἀτινα διαθέτει τὸ Κράτος τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Εύρωπης ὑπὲρ τῆς αὐτοδιοικήσεως. Βεβαίως δὲν παραγνωρίζομεν ὅτι ἡ σύγκρισις δὲν είναι πλήρης, διό-

τι ἔκτὸς τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἔτεροι συντελεσταὶ πρό-
πει νὰ ἀηφθῶσιν ὑπ' ὄψει : αἱ τιμαὶ καὶ τὸ ἐπίπεδον
τῶν μισθῶν, ἡ συγκρότησις τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τὸ
πνεῦμα λειτουργίας αὐτῶν κλπ.

Θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅμως, λαμβα-
νομένου ὑπ' ὄψει δτι τὰ ἔσοδα τῶν Δήμων καὶ Κοι-
νοτήτων δὲν εἶναι σημαντικὰ παρ' ἡμῖν, δτι ἡ αὐτο-
διοίκησις τῶν Νομῶν θὰ ἀτατῆσῃ κυρίως ἐκ φό-
ρων, τούλαχιστον ἵνα λειτουργήσῃ ἐπωφελῶς καὶ
σύχι μόνον ως διοικητικὸς δργανισμός, ὑπὲρ τὰ 800
ἐκατομμύρια δραχμῶν. Βεβαίως τὸ ποσὸν τοῦτο ἀ-
ποκλείεται νὰ ἔξευρεθῇ διὰ νέας ἐπανέγρεως τῶν
φορολογικῶν βαρῶν τοῦ λαοῦ.

Ἐπίσης εἶναι ἀληθὲς δτι ἡ ἔξευρεσις νέων πόρων
κυρίως ἐκ φορολογιῶν ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας
καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς πάντα τὰ Κράτη δὲν εἶναι εὐ-
χερὲς πρᾶγμα, διότι ὁ φόρος εἶναι ἀντιδημοτικὸς
καὶ ἀκόμη διότι τὸ πᾶν ἔχει φορολογηθῆ.

'Ἐν τούτοις ὅμως ἐκ τῆς παρούσης φορολογίας,
διαρρυθμιζομένης, δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ
ἔξευρεθῇ τὸ ποσὸν τοῦτο κατὰ τὸ μέγιστον μέρος.

'Ἐν πρώτοις ἔχομεν τὰς ιδίας φορολογίας τῶν εἰ-
δικῶν ταμείων, ἀνερχομένων εἰς 510 ἑκατ. δραχ-
μῶν, ἔξι ὧν 390 ἐκ. δρχ. τῶν εἰδικῶν ταμείων, ἀτινα
δὲν εἶναι προσητημένα εἰς τὸν Γενικὸν Προϋπολο-
γισμὸν τοῦ Κράτους, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν
ἔξι ἀποδόσεως τῶν προϋπολογισμῶν ἢ τῶν ἄλλων ἔ-
σδόδων αὐτῶν. (1). 'Ως πολὺ ὁρθῶς προβλέπει τὸ
ἄρθρον 71. παρ. 2 τοῦ Ν. Διατάγματος τῆς 9 Μαΐου
1923, δηλαδὴ τῆς νομοθεσίας περὶ αὐτοδιοικήσεως,
τὰ κατὰ νομοὺς καὶ εἰδικοὺς νόμους ὑφιστάμενα καὶ
λειτουργοῦντα εἰδικὰ ταμεία κλπ. δύνανται νὰ κα-
ταργηθῶσι συγχωνευόμενα πρὸς τὸ νομικὸν πρόσω-
πον τοῦ Νομοῦ.

(1) Τοὺς ἀριθμοὺς τούτους ἐλάβομεν ἀπὸ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ
Υπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Μαροῆ εἰς τὴν Βουλὴν ἐπὶ τὸν
προέντολογισμὸν 1930—31. Βλέπε «Ἐλεύθεραν Βῆμα» τῆς 24 Μαρ-
τίου 1930.

Ποῖοι λόγοι συντρέχουν ύπερ τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἥ καὶ μερικῆς καταργήσεως τῶν εἰδικῶν ταμείων συντόμως θά ἀναφέρωμεν ἐν συνεχείᾳ τῆς ὄμιλίας μας. Ἐκ τῆς μερικῆς καταργήσεως τῶν εἰδικῶν ταμείων παραμένει, διαρρυθμιζομένης τῆς ύπερ αὐτῶν φορολογίας, τὸ σημαντικότερον ποσὸν τῶν ἐκ φόρων προσδόδων αὐτῶν ἐκ 390 ἑκατ., χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὰ ἔξι ἄλλων κατηγοριῶν σχετικῶς σημαντικά ἔσοδα αὐτῶν.

Τὸ Κράτος κατὰ δεύτερον λόγον ὀφείλει νὰ δώσῃ, ἀφοῦ μεταβιβάζει εἰς τοὺς Νομοὺς ύπηρεσίας, ὡρισμένα ἔσοδα. Ταῦτα πρέπει κυρίως νὰ προέρχωνται ἀπὸ τὴν φορολογίαν τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ τῆς γῆς (εἰσόδημα ἐκμισθώσεως τῆς γῆς ἢ γεωργικῆς παραγωγῆς). Δὲν δύναμαι ἥ καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νῦν, ὡς ἐτόνισα ἐν ἀρχῇ, νὰ προσδιορίσω ἐπὶ μέρους ἀπόδοσιν τοῦ τοιούτου ἔσοδου. Ἐνδείκνυται προφανῶς οιζικὴ μεταρρύθμισις τῆς φορολογίας μας ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Εἶναι γνωστὸν εἰς πάντα πόσον ἀτυχῆς ὑπῆρξεν ἡ φορολογία τῆς καθαρᾶς προσόδου, κυρίως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς (Ἐ' κατηγορίας νόμου 1640).

Ἡ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος τούτου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1919 ἔξακις ἀντικατεστάθη, ἵτοι διὰ τοῦ νόμου 1640, διὰ τοῦ νόμου 2647, διὰ τοῦ νόμου 3338, διὰ τοῦ N. Διατάγματος τῆς 10 Μαρτίου 1926, διὰ τοῦ N. Διατάγματος τῆς 18 Νοεμβρίου 1926 καὶ διὰ τοῦ νόμου 3408, καὶ τέλος ἀνεστάλη ἡ πληρωμὴ τοῦ φόρου τούτου ἐπὶ τριετίαν.

Κατ' ἐμὲ ἐπιβάλλεται νὰ μελετηθῇ κατὰ πόσον ὁ φόρος οὗτος εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς τοπικὸς φόρος (1).

(1) Μᾶλλον συγκεκριμένως παρέχομεν κατωτέρῳ τὰς νομοθετικάς διατάξεις, αἵτινες προβλέπουν τὰς φίλικὰς ταύτας μεταρρυθμίσεις:

1) 1919—20 ἔως καὶ 1921—22.

1919—20 καὶ 1920—2. Φ. Κ. Π. γεωργικῶν καὶ κτηματορροφήν ἐπαχειρήσεων καὶ συγκομιδομένων γαιῶν.

1921—22, κτηματορροφειών ἐπιχειρήσεων μόνον.

Ἐφαρμογὴ οἰκονομιῶν

Ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιοικήσεως βεβαίως πρέπει νὰ περιμένωμεν αὐξῆσιν τῶν δαπανῶν, κυρίως τῶν παραγωγικῶν δαπανῶν, ἀν καὶ πολλὰ ἔργα εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωσι διὰ τῆς συνεργασίας τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐπίσης πρέπει νὰ περιμένωμεν καὶ αὐξῆσιν τῶν καθαρῶν διοικητικῶν δαπανῶν (ἀποζημιώσεις κλπ.) ἐν Βουλγαρίᾳ διὰ μισθοὺς δαπανῶνται 15 ἑκ. λέβια. Ἀλλὰ κατ' ἔμε πρέπει νὰ προσδοκῶμεν καὶ μείωσιν τῶν τοιούτων δαπανῶν. Θὰ περιορισθῶ εἰς ἐν μόνον παράδειγμα. Ὁ φίλος κ. Μιχάλης εἰς τὴν φωτεινὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν ἔκαμνε εἰς τὴν αἱδουσαν ταύτην, ἐτόνισε τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ μειονεκτήματα τῆς ἀποκεντρώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους ἐντὸς τοῦ Κέντρου καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων δῷσιν τῆς χώρας μας, κατ' εἰδικότητας. Συνέπεια τοῦ χωρισμοῦ τούτου ὑπῆρξεν ὡστε ἡ Διεύθυνσις τῶν Δημοσίων Ἐργων τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας νὰ ἔχῃ ἰδίαν ὑπηρεσίαν ἀνεξάρτητον εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὸν νομομηχανικόν ὅμοιός ἡ ὑπηρεσία Δημοσίων Κτι-

2) 1921—22 ἔως καὶ τοῦ 1924—25.

Διὰ τοῦ νόμου 2647 φάρος ἀκαθαρίστου γεωργικῆς παραγωγῆς ἀπὸ 1921—22.

Ὀκτώβριος ἐν Κρήτῃ ἀπὸ 1922—23 φάρος ἐπὶ τῶν αἰγαλοβοθάτων.
(Ν. Δ. τῆς 24—12—22).

Οὗτοι ἀπὸ τοῦ 1922—23 δὲν ὑφίστανται Ε' κατηγορία Φ. Κ. Π.

3) Τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1925—26.

Κατάργησις νόμου 2647 διὰ τοῦ νόμου 3338.

α') Ἐπαναφρόδια Ε' κατηγ. (Γεωργ. καὶ Κτην.) πλὴν αἰγαλοβοθάτων.

β') Στρεμματικὴ φορολογία ὅμοίως καὶ εἰς Θράκην.

4) 1926—27. Ἐπειδὲ τοῦ N. Δ. τῆς 18—26. Κατάργησις στρεμματικῆς φορολογίας. Διατάξεις ἐπὶ απηνοτροφικῶν ἐπιχειρήσεων παραμένουσι.

5) 1927—28. Κατάργησις ἀπὸ τοῦ 1927—28 τῆς δεκάτης καὶ ἀντικατάστασις διὰ τῆς στρεμματικῆς φορολογίας τοῦ ἔτους 1925—26 (Ν. Δ. τῆς 18—9—26). Οὐχὶ ἐπαναφρόδια τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ παραμονὴ κτηνοτροφικῶν ἐπαχειρήσεων.

6) Προσαρωτὸς φόρος νόμου 3408 διατέμεται μέχρις ἐπιδηλῆς τρῦ στρεμματικοῦ δικαιώματος καὶ τέλος ἀναστολὴ τοῦ φόρου τούτου.

ρίων τοὺς ἀρχιτέκτονας ὡς ίδίαν ἀνεξάρτητον ὑπηρεσίαν· ὁμοίως ἡ ὑπηρεσία ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ὡς ἀνεξάρτητον ὑπηρεσίαν τοὺς σχολικοὺς ἀρχιτέκτονας, τὸ τμῆμα ἐμπορικῶν σχολῶν νὰ ἔχῃ τοὺς ίδικούς του ἀρχιτέκτονας καὶ ἐν Συμβούλιον εἰς τὸ Κέντρον καὶ ἥδη πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ίδρυμένη Διεύθυνσις τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας μὲ εἰδικοὺς ~~ὑδρα~~ αὐλικοὺς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ὡς ἀνεξάρτητον ὑπηρεσίαν.

Ἐκάστη τῶν ἀνεξαρτήτων τούτων ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἔχει ίδιον προσωπικόν, ίδιον κτίριον. Ἄν δὲ ληφθῇ τούτο ὑπὸ δψει δως καὶ τὰ λοιπὰ ἔξοδα, ἄτινα συνεπάγεται κάθε ὑπηρεσία, ἀπὸ τὴν γραφικὴν ὑλὴν μέχρι τῆς ἐπιπλώσεως τῶν Γραφείων καὶ τῆς συντάξεως, ἥτις τελικῶς δίδεται εἰς τοὺς ἀποχρωσοῦντας ὑπαλλήλους ἐκ τῆς ὑπηρεσίας, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτιμήσῃ τις ποῖαι οἰκονομίαι δύνανται νὰ προέλθωσιν, ὅταν διὰ τῆς αὐτοδιοικήσεως ὑπάρχει μία μόνον ὑπηρεσία τεχνικὴ καὶ οὐχὶ αἱ τόσαι ἀνεξάρτητοι ὑπηρεσίαι. Ήδη δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν οἰκονομίας ὁμοίως ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἢ τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκεντρώσεως πολλῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν καὶ ίδίως ὑπηρεσιῶν διαχειρίσεως, ὡς π.χ. τῶν καταργούμενων πολυαρίθμων εἰδικῶν ταμείων κλπ.

Δὲν ἐπιθυμῶ, κυρίαι καὶ κύριοι, νὰ ἐπιμείνω περισσότερον, διότι τὸ ποσὸν τῶν 800 ἑκ. δραχμῶν είναι δυσχερές, ἀλλὰ καὶ δινατὸν νὰ ἔξευρεθῇ. (1). Ἅλλως τε τὰ ἀγαθά, ἄτινα θὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ εἰδικῶς ἡ ἐκτέλεσις ἔργων διὰ τῆς συνεργασίας τοῦ λαοῦ, ἥτις θὰ δημιουργήσῃ εὐρυτέραν φορολογικὴν βάσιν διὰ τῆς προαγωγῆς τῶν ἀγροτικῶν συμφερόντων καὶ προϊόντων, θὰ ἀντισταθμίσωσι τὰς τυχὸν οὐχὶ σημαντικὰς ἐνδεχούμενας νέας δαπάνας, αἵτινες θὰ ἀπαιτηθῶσι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτοδιοικήσεως β' βα-

(1) Νῦν ἡ Διεύθυνσις τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ Ὑπουργείου Εσωτερικῶν διαθέτει πιστώσεις περὶ τὰ 69 ἑκατ. δραχμῶν.

θμοῦ. Ὡς ποστηρίζων τὴν τελευταίαν ταῦτην ἀποψιν τῆς μαρφώσεως εὐρυτέρας φορολογικῆς βάσεως, δὲν νοῶ βεβαίως ὅτι πρέπει νὰ προεξοφληθῇ αὕτη καὶ ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου νὰ στηρίξωμεν τὴν ἔξειδεσιν τῶν ἀναγκαίων προσόδων τούναντίον δέον τὰς προσόδους τῶν 800 ἑκατ. τούλαχιστον νὰ τὰς ἔχωμεν ἐκ τῶν προτέρων.

Άλλὰ προκειμένου περὶ πραγματοποίησεως οἰκονομιῶν, ὁφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἶναι γεγονός καὶ ἀπεδείχθη, ἐν Ἑλλάδι ἵστως περισσότερον, ὅτι οὐδεμία τέχνη εἶναι δυσκολωτέρα καὶ δυσχερεστέρα ἀπὸ τὴν τέχνην τῆς πραγματοποίησεως οἰκονομιῶν. Διὰ τοῦτο χωρὶς νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ διατύπωσις τῆς ἴδεας τῆς ἐλαφρύνσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐκ τῆς μεταβιβάσεως ἀριστερών δικαιοδοσιῶν τοῦ Κέντρου εἰς τὸν Νομὸν καὶ ἐν γένει ἡ διατύπωσις τῆς ἐνεργείας οἰκονομιῶν, περὶ τῶν ὄποιων ὥμιλήσαμεν ἀνωτέρω, εἶναι λίαν εὐχερής, ἐν τούτοις τὸ μὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποθῇ δυσχερής ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς, τὸ δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῇ ὥστε ἐκ τῆς μεταβιβάσεως ὑπηρεσιῶν, αἵτινες νῦν ἐνεργοῦνται παρὰ τοῦ Κέντρου εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν Νομῶν, νὰ προκληθῇ τοιαύτη πολυτέλεια δαπανῶν, ὥστε νὰ προκληθῶσι κατὰ τολὺ μεγαλύτεραι δαπάναι ἐν τῷ συνόλῳ ἢ ὅσον σύμερον βαρύνουσι τὸν γενικὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους διὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἴδιων ὑπηρεσιῶν.

Ἡ τάσις αὕτη βεβαίως πρέπει νὰ ἀποφευγθῇ· ἐξ ἀντιθέτου εἶναι ἐπιθεβλημένον νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ συμμετοχὴ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν εἰς βαθμὸν δυνάμενον νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι διὰ τῆς τοπικῆς πρωτοβουλίας καὶ ἐργασίας θὰ ἐκτελεσθῶσιν ἔργα πλείονα, ὥστε ἡ τοπικὴ ἐργασία καὶ πρωτοβουλία θὰ ἀνακουφίσῃ ἐν μέτρῳ τοῦ προϋπολογισμοὺς τῶν Νομῶν.

Ἡ αὐτοτελῆς οἰκονομικὴ ὁργάνωσις τῶν Νομῶν δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ ως ἀνάγκη μᾶλλον πολυτελοῦς διοικητικῆς ὁργανώσεως.

Ἐὰν τοιοῦτον πνεῦμα δὲν πρυτανεύσῃ ἢ δὲν ἔκδη-

λωθῇ εἰς τὴν διοικητικὴν ὁργάνωσιν τῶν Νομῶν, ἐὰν ἔκδηλωθῇ τούναντίον, ὡς ἐλπίζεται, ἡ τοπικὴ πρωτοβουλία, διὰ τῆς τοπικῆς ἐργασίας καὶ συνεργασίας θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ συντελεσθῶσι καὶ περισσότερα ἐργα καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον οἰκονομικώτερον καὶ συμφερότερον, οὗτως ὥστε καὶ ὁ προϋπολογισμὸς τῶν Νομῶν ν' ἀνακουφισθῇ καὶ ἀναπτυσσομένης τῆς οἰκονομίας τοῦ τάπου θὰ μορφωθῇ εὐρυτέρα φορολογικὴ βάσις, ὑποσχομένη μεγαλυτέραν φορολογικὴν ἀπόδοσιν, ἥτις θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐνέργειαν φορολογικῶν ἀνακουφίσεων, διότι καθ' ἡμᾶς, ἀνὴρ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις ἐφαρμοζομένη ἀπαιτήσῃ διὰ τὴν διοικητικὴν ὁργάνωσιν αὐτῆς λίαν σημαντικὴν αὐξῆσιν τῶν ἔξοδων, τὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης ἀγαθὰ δὲν πρόκειται τούλαχιστον σημαντικῶς νὰ ἔξουδετερώσωσι τὰ μειονεκτήματα, ἅτινα εἶναι δυνατὸν νὰ προκύψωσιν ὑπὸ τὰς σημερινὰς δυσχερεῖς δημοσιονομικὰς συνθήκας τῆς χώρας τούλαχιστον, διότι ἀκόμη δὲν πρέπει νὰ παραβλέψωμεν τὴν μεγαλυτέραν φορολογικὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς χώρας, τὴν σύνθεσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ὅστις σχεδὸν περιλαμβάνει περισσότερον διοικητικὰς ἢ καὶ ἄλλας καταναλωτικὰς δαπάνας.

Δέον ἐπίσης νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως ἐνδείκνυται ἡ αὐτοδιοίκησις εὐρυτέρων περιφερειῶν, διότι οὕτω καὶ ἡ τεχνικὴ ὁργάνωσις ποιοτικῶς καὶ ποσοτικῶς εἶναι δυνατὸν νὰ συντελεσθῇ προσφορότερον καὶ ἡ ἔξειδεσις ἐπαρκῶν προσόντων ἀποβαίνει ἔργον εύχερούτερον. Τὰ Κράτη, ἅτινα ἀνωτέρω ἐλάβομεν ὑπὸ ὅψει, ἥτοι τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Βουλγαρία, ἔχουσιν ἐφαρμόσει τὴν αὐτοδιοίκησιν κατὰ μεγαλυτέραν περιφέρειαν ἐκείνης τοῦ Νομοῦ, ὡς μέχρι τοῦδε προβλέπεται ἐν Ἑλλάδι (9 ἐπαρχίοι ἐν Βελγίῳ καὶ 16 Νομοὶ ἐν Βουλγαρίᾳ). Ποῖαι ἀπόψεις συντούνοιτιν ὑπὲρ τῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ Νομοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀνέπτυξεν ὁ κ. Μυλωνᾶς κατὰ τοόπον ἀπαράμιλλον εἰς προγενέστεραν ὄμιλίαν. Ἐνδείκνυται ἐπίσης νὰ διακρούεται

καὶ μία ἄλλη ἀλήθεια: Ὡς δημοσιονομικὴ ἐπιστήμη διδάσκει ὅτι αἱ μεγάλαι μεταρρυθμίσεις συμφέρει νὰ γίνωνται εἰς περίοδον περισσευμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐννοεῖτε βεβαίως τὸν λόγον. Διότι ἀπαιτοῦνται δαστάναι διὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν καὶ διότι ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐπιδιωκομένων ἀγαθῶν ἐκ τῆς συντελουμένης μεταρρυθμίσεως βραδύνει. Συνεπῶς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εὑρισκόμεθα εἰς πλεονεκτικὴν θέσιν, διότι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον περίοδον ἀξιολόγων περισσευμάτων ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ.

"Ἐν ἄλλῳ σημεῖον ὅσον ἀφορᾶ τὴν σύνθεσιν τῶν προϋπολογισμῶν τῶν ἔξοδων τῶν Νομῶν ἐπιβάλλεται νὰ ἐπισημειωθῇ. Εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἔξοδων ἐπιβάλλεται νὰ ὑπάρχῃ μεγαλυτέρα ἐλευθερία κατὰ Νομοὺς ὅσον ἀφορᾶ τὴν κατανομὴν τῶν πιστώσεων. Εἰς Νομὸς εἶναι δυνατὸν οὕτω νὰ διαθέτῃ ἐν μέγιστον ποσὸν πιστώσεων διὰ τὴν συγκοινωνίαν, ἐνῷ ἔτερος Νομὸς ἐλάχιστα ποσὰ διὰ τὴν συγκοινωνίαν. Τοιουτορόπως τὸ Νομαρχιακὸν Συμβούλιον θὰ δύναται νὰ προσαρμόσῃ ἐπωφελέστερον τὰς πιστώσεις τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

"Ἐν Γαλλίᾳ, ὅσον ἀφορᾶ τὸν προϋπολογισμὸν τῶν Κοινοτήτων ἡ Νάντη διαθέτει (κατὰ τὸ 1898) διὰ τὴν ὁδοποιίαν 28,5 o)ο τῶν ἔξοδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἡ Ρουμπαὶ 8,7 καὶ ἡ Ρουέν 9,3. Διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν ἡ Μασσαλία 25,3, ἡ Νάντη 13,3. Διὰ τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν ἡ Χάβοη 21,7, ἡ Λυών 12,3. Διὰ τὴν Ἀστυνομίαν ἡ Βορδὼ 11,2, ἡ Ρουμπαὶ 5,6. Οὕτω εἶναι προφανές, θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχει προτερηθῆσαι καλύτερον τὰ συμφέροντα καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς αὐτοδιοικήσεως.

Τέλος ἡ παροχὴ ἐπιγορηγήσεων παρὰ τοῦ Κοάτους εἰς τὸν Νομοὺς δὲν πρέπει νὰ σημαίνῃ καὶ ἀνάμιξιν τοῦ Κράτους ὅσον ἀφορᾶ τὴν διαχείρισιν τῶν ἐπιχορηγήσεων.

II

Άλλα τὸ πρόβλημα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως προσδάλλει καὶ ἐτέραν ἀποφίν, τὴν καθαρῶς φορολογικήν. Τὸ πρόβλημα τῆς φορολογικῆς ἔξουσίας εἰς τὴν τοπικὴν αὐτοδιοικησιν δύναται νὰ ἔξετασθῇ πρῶτον ως πρόβλημα συνδεόμενον μὲ τὴν ἀρχὴν κατὰ πόσον ἡ καὶ κατὰ ποῖον μέτρον καὶ ποίαν ἔκτασιν ἡ αὐτοδιοικουμένη περιφέρεια δύναται ἐντὸς τῶν ἀρχῶν τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ τῆς θεωρίας τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης, ἀνεξαρτήτως δηλαδὴ τοῦ νενομοθετημένου δικαίου, νὰ ἐπιβάλῃ κατὰ νομοθετικὴν ἔξουσιοδότησιν φορολογίας ἡ, τούναντίον, ἀν ἡ ἀσκησις τῆς φορολογικῆς ἔξουσίας ἀπομένει ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ Κέντρου.

Ἐὰν βεβαίως εἰς τὸν ἐπιβαλλόμενὸν φόρον προέχῃ ὁ πολιτικὸς χαρακτήρ, ἀν ἀποβλέπεται διὰ τοῦ φορού ὁ τρόπος τῆς κατανομῆς τῶν φορολογικῶν βαρῶν μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ ἐπιδιώκονται σύντονοι κοινωνικοὶ σκοποί, ὅτε δεσπόζει τὴν ἔννοιαν τῆς ἀσκήσεως τοῦ φορολογικοῦ δικαιώματος ὁ πολιτικὸς χαρακτήρ, ἀνεξαρτήτως τοῦ νενομοθετημένου δικαίου, ἡ ἀσκησις τοῦ φορολογικοῦ δικαιώματος ἀνήκει εἰς τὴν νομοθετικὴν ἔξουσίαν. Ἡ ἐπιβολὴ ὅμως τοπικῆς φορολογίας ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ἐντὸς τῶν δρίων εὐρυτάτης νομοθετικῆς ἔξουσιοδοτήσεως δὲν περικλείει πολιτικὸν χαρακτήρα, οὕτε ἀποβλέπει εἰς κοινωνικὸς σκοπούς· ἐμφανίζεται ως πρόβλημα τεχνικὸν καὶ ταμευτικόν, δι' οὗ σκοπεῖται ἡ τεχνικὴ ὁργάνωσις τῶν οἰκονομικῶν τῶν αὐτοδιοικουμένων περιφερειῶν, ὅπως οὕτω ἀντικρίσωσι τὰς δαπάνας, αἵτινες ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν καλυτέραν εὐδόωσιν τῶν ἴδανικῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως, τῆς παρογῆς δηλαδὴ περισσοτέρων ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν πληθυσμὸν τοῦ Νομοῦ, ἢτοι τῆς ἀμέσου ἔξυπηρετήσεως τῶν τοπικῶν συμφερόντων.

Ἡ ἔννοια τοῦ τοπικοῦ φόρου ἐμφανίζεται, ἃς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ εἴπω, μὲ περιεχόμενον μᾶλλον τὴν ίδεαν τῆς κατανομῆς τῶν φορολογικῶν βαρῶν, ἡς κατανομῆς μέτρον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡτον εἶναι ἡ ἀνταλλαγὴ συγκεκριμένων ὑπηρεσιῶν. Ἀναχωροῦντες ὅτεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὡχι μονον ἐπιβάλλεται νὰ παραχωρηθῶσιν ἐπαρκεῖς πρόσσοδοι εἰς τὰς αὐτοδιοικουμένας περιφερείας, ἀλλὰ ἀκόμη ἐνδείκνυται χάριν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν συμφερόντων τῆς αὐτοδιοικήσεως. δηλαδὴ χάριν τῆς παροχῆς περισσοτέρων ὑπηρεσιῶν, ν' ἀναγνωρισθῶσιν ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῆς τεχνικῆς φορολογικῆς ὁργανώσεως κατὰ τρόπον, ὅστις ἐνδεχομένως δὲν ἐξέρχεται τῆς ἀρχῆς τῆς φορολογικῆς ἐνότητος, ἥτοι τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ἀποτελεῖ ἐν ἐνιαίον, ἡς τὴν εὐθύνην φέρει ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ἐνδείκνυται, ἐπαναλαμβάνομεν, νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ἴδιαίτερα δικαιώματα εἰς τὴν αὐτοδιοικούμενην περιφέρειαν, μόνην περισσοτέριον ἀρμοδίαν νὰ γνωρίζῃ τὰς ἀνάγκας τῆς καὶ νὰ διαθέτῃ τὰς πρὸς τοῦτο πρόσσοδους τῆς. Ὅπο τὰς συνθήκας ταύτας τὸ πρόβλημα τῆς τεχνικῆς φορολογικῆς ὁργανώσεως τῶν αὐτοδιοικουμένων περιφερειῶν τίθεται ὡς ἀκολούθως:

Ἐπιβάλλεται κυρίως ἡ ἐκλογὴ ἐνὸς συστήματος, εἰς τὸ ὅποιον οἱ τοπικοὶ προϋπολογισμοὶ θὰ ἀπεχωρίζοντο τοῦ γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους διὰ τῆς παραχωρήσεως ὑπὲρ τῶν τοπικῶν προϋπολογισμῶν κυρίως ὠρισμένων τελῶν καὶ φόρων, οἵτινες νῦν ἀνήκουσιν εἰς τὸ Κράτος, ἡ ἐπιβάλλεται κυρίως ἡ ἐκλογὴ ἐνὸς συστήματος, εἰς τὸ ὅποιον ὅμοιώς οἱ τοπικοὶ ὁργανισμοὶ θὰ ἡδύναντο νὰ ἐπιβάλλωσιν ὑπὲρ τοῦ προϋπολογισμοῦ των πρόσθετα ἐκατοστὰ ἐπὶ τῶν δημοσίων φόρων, ὡς παρ' ἡμῖν ἐπιτρέπει ἡ δημοσικὴ μᾶς φορολογικὴ νομοθεσία διὰ τοῦ νόμου 2435:

Καθ' ἡμῖς πρέπει νὰ προτιμηθῇ τὸ πρῶτον σύστημα, χωρὶς νὰ ἀναγνωρίζωμεν ὅτι ἡ ἐξεύρεσις αὐτοτε-

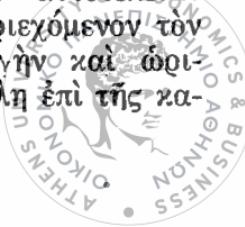

λῶν φόρων παρουσιάζει δυσχερείας.

Τὸ πρόβλημα τῆς φορολογικῆς νομοθεσίας τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης ἀπετέλεσεν, ἐξ ὅσων γνωρίζω, ἀντικείμενον συνεχῶν ἔρευνῶν παρά τε τοῦ Κοινοβουλίου καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐν Γαλλίᾳ. Δὲν πρόκειται νὰ ἐνδιατρέψῃ ωνόν εἰς τὴν λεπτομερῆ ἔκθεσιν τῆς νομοθεσίας ἢ νομοθετικῆς κινήσεως, ἣν ἔχω ὑπ’ ὄψει μου ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐν Γαλλίᾳ, ἡτις κατέληξεν εἰς τὸν νόμον τῆς 13 Αὐγούστου 1926. Καὶ μετὰ τὸν νόμον αὐτὸν ἀκόμη ἐν Γαλλίᾳ ἡ κίνησις περὶ τὴν μεταρρύθμισιν τῶν τοπικῶν φορολογιῶν ἐκδηλοῦται ζωηρά.

Ἐσχάτως ἀκόμη εἰς τὴν Société d’Economie Politique, τῆς ὁποίας εἶναι μέλη οἱ διάσημότεροι τῶν Γάλλων οἰκονομολόγων—καὶ εἰς ἣν ἀκόμη ἔχουσιν ἀπήχησιν καὶ ἰδέαν τῶν διαπρεπῶν ξένων συγγραφέων καὶ πολλάκις ἐπιτρέψῃ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀνδρεάδη, — τὸ πρόβλημα τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν τοπικῶν φορολογιῶν καὶ τῶν ἀρχῶν αἵτινες πρέπει νὰ διέπωσιν αὐτάς, ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἀνακοίνωσεως παρὰ τοῦ Lecarpentier καὶ ἐπηκολούθησε μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν σχετικὴ συζήτησις. Ἀναφέρω τὸ γεγονός, ἵνα ὑποστηρίξω πόσον μεγάλη σημασία δίδεται ἀλλαχοῦ εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ χαρακτῆρος τῶν τοπικῶν φορολογιῶν καὶ συνεπῶς ἀκριβῶς τοῦτο πρέπει νὰ συμβῇ καὶ παρ’ ἡμῖν, ὃν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἔχωμεν μεγαλύτερα ἀγαθὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς παρ’ ἡμῖν τοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτοδιοικήσεως.

Δὲν ἐπιθυμῶ, οὕτε δύναμαι νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας, φρονοῦμεν θμῶς ὅτι τὸ σύστημα ἔκεινο, καθ’ ὃ τὸ Κράτος κατὰ τρόπον δυνάμενον νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν προσβολὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνιαίου τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς του, παραχωρεῖ εἰς τὴν αὐτοδιοικήσιν νομοθετικῶς φορολογικὴν αὐτοτελειαν ὃσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν, μὲ περιεχόμενον τὸν φόρον γαιῶν καὶ γεωργικῶν παραγωγῶν καὶ ὠρισμένα πρόσθετα αὐτοτελῆ τέλη, ώς τέλη ἐπὶ τῆς κα-

τοικίας, τοῦ ἐπαγγέλματος, δύναται νὰ εἶναι τὸ ἴδαινικώτερον σύστημα φορολογικῆς ὁργανώσεως τῆς αὐτοδιοικήσεως. Τὸ σύστημα τῶν ἐπιχορηγήσεων εἶναι καταδικαστέον, διότι ἀλλως τε δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς αὐτοδιοικήσεως, καὶ πρέπει νὰ τύχῃ περιῳδισμένης ἐφαρμογῆς. Ἡ ἐπιχορηγησις ως μεσον ἐξευρέσεως τῶν προσόδων τῆς αὐτοδιοικήσεως δύναται νὰ ἔχῃ τὸ πλεονέκτημα, ἐφ' ὅσον παραχωρεῖται ἐγκαίρως, διότι παρέχει τὸ μέσον συντηρήσεως τῶν πτωχοτέρων αὐτοδιοικουμένων περιφερειῶν, ἀλλὰ μόνον ὁ φόρος ἐπὶ τῆς γῆς παραχωρούμενος ἔχει ἀκόμη χαρακτῆρα ἡμιοπλαστικόν, διότι ἡ αὐτοδιοικουμένη περιφέρεια δυσχερῶς θὰ σπαταλήσῃ π.χ. τὸν φόρον τῶν γαιῶν, οἱ δημόται ἢ οἱ κάτοικοι τῶν Νομῶν αἰσθάνονται περισσότερον τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου τῶν γαιῶν ἢ τῆς παραγωγῆς, συνεπῶς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν θὰ ἀναπτυχθῇ διὰ τὴν καλυτέραν διαχείρισιν τοῦ φόρου τούτου.

’Αλλ’ ἵνα μὴ μόνον διὰ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν γαιῶν ἢ ἐπὶ γεωργικῆς παραγωγῆς ὁ ἄγροτικὸς πληθυσμὸς φέρῃ τὰ βάρη τῆς αὐτοδιοικήσεως, πρέπει ἡ φορολογικὴ ὁργάνωσις νὰ περιλάβῃ αὐτοτελῆ τέλη ἐπὶ τῆς κατοικίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος.’ Άλλως τε δὲν πρόκειται διὰ τῆς ἐπιδιώξεως τῶν σκοπῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως νὰ προσφερθῶσιν ὑπηρεσίαι μόνον εἰς τοὺς γεωργούς μας, τόσον δὲ ἡ γῆ ὅσον καὶ τὸ ἐπάγγελμα συνδέονται περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀντικείμενα τῆς φορολογίας μὲ τὴν κατάστασιν τοῦ Νομοῦ καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν συμφερόντων του.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ πρόσθετον ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ δημοσίου φόρου ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς φορολογίας ἐν γένει, παρουσιάζει τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἀπαλλάσσει τὴν αὐτοδιοικουμένην περιφέρειαν ἢ τὸ Κράτος τοῦ κόπου καὶ τῶν δαπανῶν ἐκ τῆς ὁργανώσεως ἰδίας ὑπηρεσίας ἢ τῆς προσθέτου μερίμνης τῆς βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν αὐτοτελῶν τελῶν.

Διὰ τοῦτο παρίσταται ἀνάγκη νὰ τείνῃ ἡ τεχνικὴ τοπικὴ φορολογικὴ ὁργάνωσις πρὸς τὸ σύστημα τοῦ

*Ἐγωσις ὑπὲρ τῆς Αὐτοδιοικήσεως

το τῆς ὁργανώσεως τῶν τοπικῶν τούτων αὐτοτελῶν φόρων καὶ ἐφ' ὅσον καθίσταται ἀδύνατον ως ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐνημερότητος ἢ καθυστερήσεως αὐτῆς νὰ γίνηται κυρίως ἢ προσφυγὴ εἰς τὰ πρόσθετα ἑκατοστά.

Καταλήγομεν οὕτω, ὅτι τὴν βάσιν τοῦ τοπικοῦ φορολογικοῦ συστήματος πρέπει νὰ ἀποτελέσωσιν αὐτοτελεῖς τοπικοὶ φόροι ἐπὶ τῆς γῆς ἢ τῆς παραγωγῆς αὐτῆς, τῆς κατοικίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος.

Ἡ ἰδέα τῆς προοδευτικότητος εἰς τοπικὴν φορολογίαν ἐπίσης ἀποκλείεται. Καθ' ἡμᾶς ἢ προοδευτικότης εἰς τὸν φόρον ἔννοεῖται ὅταν ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν προσόδων τοῦ φορολογουμένου ἢ εἰς τὸ σύνολον τῆς περιουσίας του, ως τοῦ φόρου κληρονομιῶν. Ἀλλως τε δὲν ὑφίστανται ἐν Ἑλλάδι πολλαὶ μεγάλαι περιουσίαι, δυνάμεναι νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν παρ' ἡμῶν ὑποστηριζομένην ως κατάλληλον τοπικὴν φορολογίαν.

'Αλλ' ἐὰν τὴν βάσιν τῆς τοπικῆς φορολογίας πρέπει νὰ ἀποτελέσωσιν οἱ ως ἄνω αὐτοτελεῖς φόροι ἢ τέλη, δὲν ἔπειται ἐκ τούτου ὅτι τὸ τοπικὸν φορολογικὸν σύστημα δὲν πρέπει νὰ περιλάβῃ καὶ ἐτέρας φορολογίας.

Τοῦτο εἶναι ἐπιβεβλημένον, καθ' ὅσον, ὅπως τὸ Κράτος, οὕτω καὶ αἱ τοπικαὶ ἐν γένει περιφέρειαι, πλὴν τῶν κυρίων φόρων ἀναγκαίως πρέπει νὰ ἔχωσι περισσοτέρας πηγὰς προσόδων, καταλλήλους δι' ἔξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως. 'Ο σχηματισμὸς κοινῶν κεφαλαίων (*fonds commun*) καὶ ἡ κατανομὴ τούτων κατὰ ἐν μέτρον, ἐνῷ ως γενικὴ ἀρχὴ εἶναι καταδικαστέον σύστημα, ἐπιβάλλεται ὅμως προκειμένου περὶ φορολογίας τῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ κυκλοφορίας, ως π.χ. τὰ ἔσοδα ἐκ τῶν τελῶν ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων, ἀτινα διενεργοῦσι τὴν συγκοινωνίαν περισσοτέρων περιφερειῶν καὶ ἐκ τῶν τοπικῶν σιδηροδρόμων πρέπει νὰ εἰσέρχωνται εἰς ἕν κοινὸν ταμεῖον (*fonds commun*), ἔξενδιστομένου τοῦ καταλληλοτέρου μέτρου κατανομῆς. Αἱ ἐπιχο-

ρηγήσεις τοῦ Κράτους αὐστηρῶς δέον νὰ γίνωνται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων συγκοινωνίας, δρόμων. Αἱ ἐπιχορηγήσεις κοινωνικῆς προνοίας ἀποκλείονται.

Αἱ τοιαῦται δαπάναι ἐκ τῶν πόρων τοῦ τοπικοῦ δργανισμοῦ πρέπει νὰ καλύπτωνται ἡ κατ' ἀπόλυτον ἔξαιρεσιν διὰ τοῦ γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

Τέλος καθ' ἥμᾶς τὸ πάνδημον τοῦ φόρου ἐν τῇ τοπικῇ φόροιογίᾳ δέον νὰ προτιμηθῇ. Διὰ τοῦτο οἱ τοπικοὶ φόροι πρέπει νὰ είναι πραγματικοὶ καὶ οὐχὶ προσωπικοί. Τοῦτο ἀριθμῶς είναι ἐν μειονέκτημα τῶν προσθέτων ἐκατοστῶν ἐπὶ τῶν δημιοσίων φόρων, ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, εἰς οὓς προβλέπονται ποικίλαι ἔξαιρέσεις. Αὐταὶ είναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ ἀρχαί, αἵτινες πρέπει καθ' ἥμᾶς νὰ δεσπόζωσι τὴν τοπικὴν γενικῶς φοροιογίαν.

’Αλλ’ ἡ τεχνικὴ οἰκονομικὴ δργάνωσις τῆς αὐτοδιοικήσεως ἐμφανίζει ἐπίσης ίδιαιτέραν σημασίαν καὶ εἰς τὴν κατάρτισιν τῶν προϋπολογισμῶν αὐτῆς. ’Η ἀρχή, καθ' ἥν τὰ ἔσοδα τῶν τοπικῶν περιφερειῶν πρέπει νὰ ἀποδίδωνται εἰς αὐτὰς δι’ ἀποδόσεως ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἔχει ύπερ αὐτῆς τὸ πλεονέκτημα ὅτι οὕτω είναι δυνατὸν νὰ ἐκτιμᾶται τὸ σύνολον τῶν ἔσόδων καὶ τῶν ἔξόδων. Τὸ Κράτος δῆμος ουδόλως συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀνάγκην τῆς οἰκονομικῆς αὐτοτελείας τῶν τοπικῶν περιφερειῶν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταργηθῇ ἡ σχετικὴ διάταξις τοῦ ἄρθρου 86 τῆς νομοθεσίας περὶ αὐτοδιοικήσεως τῶν Νομῶν. Αἱ τοπικαὶ περιφέρειαι πρέπει νὰ ἔχωσιν ίδιον προϋπολογισμὸν καὶ νὰ ἀποδίδωνται εἰς αὐτὰς τὸ ταχύτερον αἱ πρόσοδοι αὐτῶν ἀνευ παρεμβάσεως τοῦ γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἐνιαίου προϋπολογισμοῦ δυνάμενα νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τοῦ καθορισμοῦ ὁμοιομόρφου τύπου τῶν προϋπολογισμῶν τῶν τοπικῶν περιφερειῶν, τοῦ ταχυτέρου ἐλέγχου αὐτῶν καὶ τῆς δημοσιότητος. Περὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν προϋπολογισμῶν τῶν Νομῶν

πραγματευόμεθα ἄλλαχοῦ εἰς μελέτην μας. (1) Ἐνδείκνυται ὅμως καθ' ἡμᾶς μεταρρύθμισις εἰς τὴν ὁργάνωσιν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου διὰ τῆς συστάσεως τῶν κατὰ Νομοὺς Ἐλεγκτικῶν Συνεδρίων. Πᾶσα ἐπιχορήγησις τοῦ Κράτους — καὶ τὸ μέτρον τῶν ἐπειχορηγήσεων δέον νὰ είναι περιωρισμένον, ώς τονίζομεν ἀνωτέρῳ — ἐπιβάλλεται νὰ ἀποδίδεται ἐν μέρει τούλαχιστον ἐν ἀρχῇ τῆς χρήσεως. Ἀλλ' εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ὁργανώσεως τῶν τοπικῶν προϋπολογισμῶν πρέπει νὰ ἔξετασθῇ:

1ον) Τὸ πρόβλημα τῶν εἰδικῶν ταμείων.

2ον) Ἡ τάσις ἡ μᾶλλον αἱ νεώτεραι ἰδέαι περὶ τὴν θεωρίαν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἢτοι κατὰ πόσον ἐνδείκνυται ἐφαρμογὴ τῶν λεγομένων βιομηχανικῶν προϋπολογισμῶν καὶ ἀκόμη ἡ τεχνικὴ ὁργάνωσις τῶν μικτῶν ἐταιριῶν, εἰς ἃς ὑπάρχει συνεταιρισμὸς τοῦ προσώπου τοῦ Δημοσίου δικαίου καὶ τῶν ἴδιωτῶν ἡ τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ ἴδιωτικῶν κεφαλαίων πρὸς διαχείρισιν ἐπιχειρήσεως, ἡ ὁποία ἔχει βιομηχανικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ δημόσιον χαρακτῆρα.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰ εἰδικὰ ταμεῖα ἡ ἐπαρκὴς τεχνικὴ οἰκονομικὴ ὁργάνωσις τῶν τοπικῶν περιφερειῶν καὶ ἴδιως τῶν Νομῶν, κατ' ἐμὲ ἐπιτυγχάνει νὰ ὀνταποκριθῇ εἰς τὸν σκοποὺς αὐτῶν, διότι κατ' ἐμὲ ἡ ἔλλειψις τῆς αὐτοδιοικήσεως δικαιολογεῖ κάπως τὴν παρουσίαν τῶν τοπικῶν τούτων ὁργανώσεων. Αἱ ὁργανώσεις ὅμως αὗται ὅχι μόνον πράγματα προξενοῦσιν εἰς τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους καὶ τὴν φοροτεχνικὴν καὶ λογιστικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δημοσίου, ὅχι μόνον προσδάλλουσι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνότητος τοῦ Προϋπολογισμοῦ καὶ πολλάκις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς συστάσεως τούτων ἐπιβολὴ φορολογιῶν εὐνερέστερον καὶ γίνεται μεγαλυτέρα δαπάνη, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἀνταποκρίνονται ἄλλαχοῦ μὲν πρὸς

(1) Βλέπε τὴν μελέτην ἡμῶν «περὶ τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου τῆς ἀναλήψεως τῶν δημοσίων δαπανῶν». Ἀθῆναι 1929.

τὴν ἰδέαν τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν ὑπηρεσιῶν, ἀλλαχοῦ δὲ πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς αὐτοδιοικήσεως συμφερόντων.

Οὕτως ἐφαρμοζομένης τῆς αὐτοδιοικήσεως παρὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν, θὰ ἔχωμεν ἀκόμη εἴτε αὐτοδιοίκησιν ὑπηρεσιῶν ἢ συμφερόντων, εἴτε ἀποκέντρωσιν ὑπηρεσιῶν ἐντὸς τῆς αὐτοδιοικήσεως, πρᾶγμα ὅπερ θὰ ζημιώσῃ τὴν ἰδέαν τῆς οἰκονομικῆς αὐτοτελείας τῆς αὐτοδιοικήσεως, εἴτε θὰ ἀφαιρέσῃ ἕσοδα ἀπὸ τὴν αὐτοδιοίκησιν, εἴτε θὰ συντείνῃ εἰς τὸ νὰ καταστῇ πολὺ περίπλοκος ὁ λογιστικὸς καὶ φοροτεχνικὸς μηχανισμὸς τῆς τε αὐτοδιοικήσεως καὶ τοῦ Κράτους, ὅπερ οὔτε ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως, οὔτε ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως, οὔτε ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως συμφέρει.

‘Αλλ’ ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς καταργήσεως τῶν εἰδικῶν ταμείων δὲν παραγνωρίζουμεν μίαν τάσιν, ἥτις ἀναφερομένη εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν συμφερόντων, ἐπιζητεῖ τὴν σύστασιν ἢ μᾶλλον τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν εἰδικῶν ταμείων ἢ αὐτονόμων ὄγανισμῶν.

Τὴν ἀξίαν τῆς θεωρίας ταύτης δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ πραγματευθῶμεν, ἥν ἀλλως τε ὁ σοφὸς Γάλλος νομοδιδάσκαλος Duguit, ὅστις πρὸ ἔτους ἀπέθανε, καὶ ὁ παρ’ ἡμῖν διακεκομένος καθηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου κ. Σβῶλος ἀπαραιίλλως ἔχουσι πολλαχοῦ διαπραγματευθῆ, οὔτε προτιθέμεθα ἐπίσης νὰ ἀντικρούσωμεν αὐτήν.

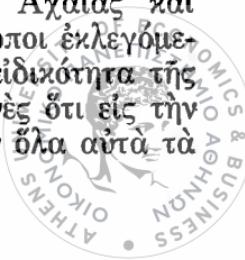
‘Αλλ’ ἐὰν μᾶλλον ἐπισταμένως μελετήσωμεν τὴν νομοθεσίαν περὶ εἰδικῶν ταμείων, ἔχομεν ὃς συμπέρασμα ὅτι μία μεγάλη κατηγορία εἰδικῶν ταμείων καὶ εἰς μεγάλος ἀριθμὸς ώς τὰ ὑδραυλικὰ ταμεῖα, τὰ διάφορα ταμεῖα ἔξυγιάνσεως καὶ ὄδοποιίας καὶ ἄλλα ταμεῖα δὲν ἔξιτηροτεῦσιν ὀρισμένα συμφέροντα ἢ περιωρισμένας τάξεις, ἀλλὰ ἔχουσιν ώς περιεχόμενον τὴν ἔξιτηρότηταν σκοπῶν, οἵτινες ἐνδιαφέρουσι τὸ σύνολον τῶν κατοίκων μιᾶς περιφερείας, οὗτως ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν διὰ τῆς συστάσεως

αὐτῶν νὰ ὑπάρχῃ σχέσις τις πρὸς τὴν ἰδέαν ταύτην τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν συμφερόντων.

‘Αλλ’ ἡ μελέτη τῆς νομοθεσίας τῶν διαφόρων εἰδικῶν ταμείων μᾶς πείθει ὅτι δυσχερῶς, διὰ νὰ μὴ εἴτε οὐδόλως, ἡ ἰδέα τῆς ἐκπροσωπήσεως εὑρίσκει ἐφαρμογήν. Οὕτω τὰ διάφορα ὑδραυλικὰ ταμεῖα διοικοῦνται ἀπὸ Ἐπιτροπήν, ἡς πρόεδρος ὑπὸ τοῦ νόμου ὁρίζεται ὁ εἰρηνοδικης τῆς οἰκείας περιφερείας, καὶ ἀπὸ μέλη, ἄτινα εἶναι ἀντιπρόσωποι τῶν οἰκείων Δήμων ἢ Κοινότητων, ὡς καὶ ἔτερα μέλη, ἄτινα διορίζονται ἀπὸ τὸ ‘Υπουργεῖον τῆς Συγκοινωνίας. ‘Εὰν ληφθῇ ὑπὸ ὅψει ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ὑδραυλικῶν ταμείων, ἡ σύνθεσις τῆς διοικούσης αὐτὰ Ἐπιτροπῆς καὶ μάλιστα ὅτι ὅσον καὶ ἂν εἶναι σεβαστὸν καὶ ἵσταται πολὺ ὑψηλὰ τὸ δικαστικὸν ἐπάγγελμα, εἶναι ὅμως ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ τὸ μᾶλλον ἀνεπιτήδειον πρὸς διαχείρισιν, ἡ ἀνεπάρκεια τέλος τῶν προσόδων καὶ ὁ κατατεμαχισμὸς αὐτῶν, ὡς καὶ τὸ μὴ αἱρετὸν τῶν μελῶν, ἀντιλαμβάνεται τις κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιδιώξωσιν ἀποτελεσματικῶς ὡρισμένον σκοπόν.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὡρισμένα μεγάλα ὑδραυλικὰ ταμεῖα, ὡς τὸ ταμείον Ἡλειακοῦ Πεδίου, ὅπερ ἔχει τὴν μᾶλλον τεχνικὴν διοικητικὴν ὁργάνωσιν ἐξ ὅλων τῶν ὑδραυλικῶν ταμείων, διοικοῦνται ἀπὸ ἐπιτροπήν, ἡς τὰ μέλη εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰδικά. Τὰ μέλη τοῦ σιδημένου ταμείου εἶναι 1) ὁ ἐπιθεωρητὴς Δημ. “Ἐργων III περιφερείας, 2) ὁ Νομομηχανικὸς Ἀχαΐας, 3) ὁ Νομογεωπόνος, 4) ὁ Διευθυντὴς τοῦ ἐν Πύργῳ ὑποκαταστήματος τῆς Ἐδνικῆς Τραπέζης, 5) ὁ Οἰκ. “Ἐφορος Ἡλείας, 6) ἀντιπρόσωποι τῶν Δήμων Λετρίνων καὶ Ἐλίσσης, 7) ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος Γαστούνης, 8) ὁ πρόεδρος τοῦ -Γεωργικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀχαΐας καὶ Ἡλιδος καὶ 9) τρεῖς ἔτεροι ἀντιπρόσωποι ἐκλεγόμενοι. Οὓδεὶς βεβαίως ἀμφισβήτει τὴν εἰδικότητα τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ἀλλὰ εἶναι προφανές ὅτι εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν τοῦ Νομοῦ θὰ ὑπάρχουν δλα αὐτὰ τὰ

δργανα, ἄτινα θὰ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι καὶ μάλιστα νὰ γίνη κάτι πλέον, νὰ παρακολουθῆται ἡ ἐργασία αὐτῶν ἀπὸ τὸ Γενικὸν Συμβούλιον, ὅπερ δὲν θὰ ἔξετάσῃ μεμονωμένως μόνον τὰς ἀνάγκας τῆς ὑδρεύσεως ἀλπ., ἀλλὰ αὐτὰς ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἄλλας τοπικὰς ἀνάγκας τῆς περιφερείας. Ἰδιαιτέρων ὅμως σημασίαν ἔχει ἡ κατηγορία τῶν λιμενικῶν ταμείων, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν ὅποιων ταῦτα διοικοῦνται ἀπὸ τὸν οἰκεῖον Νομάρχην καὶ Λιμενάρχην, δύο μέλη διοριζόμενα ἀπὸ τὸ Υπουργεῖον Συγκοινωνίας, ἐν μέλος ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, ἐν μέλος τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου καὶ ἐν μέλος τοῦ Γεωργικοῦ Ἐπιμελητηρίου.

Αναμφισβήτητως ἡ θέσις τῶν λιμενικῶν ταμείων ἐνδέικνυται ὑπὸ τὸ καθεστώς τῆς αὐτοδιοικήσεως τοῦ Νομοῦ νὰ μελετηθῇ διαφόρως ἢ τὰ ἄλλα εἰδικὰ ταμεῖα, εἶναι ὅμως προφανὲς συγχρόνως ὅτι τὸ καθεστώς τῆς αὐτοδιοικήσεως θὰ παρουσιάσῃ ὅρους καλυτέρας ὁργανώσεως αὐτῶν.

Ίδιαιτέρων ἐπίσης κατηγορίαν ἀποτελοῦσι τὰ ταμεῖα ὁδοποιίας, διοικούμενα ὑπὸ Ἐπιτροπῆς, ἃς μέλη εἶναι ὁ Νομάρχης, ὁ Νομομηχανικός, ὁ Οἰκονομικὸς Ἐφορος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου τῆς πρωτευούσης τοῦ Νομοῦ καὶ τυχὸν ἐπαγγελματικοῦ ἢ βιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου, οἱ Δήμαρχοι ἢ Πρόεδροι Κοινοτήτων τῶν πρωτευούσῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἢ αὐτοδιοικήσεων καὶ δύο μέλη διοριζόμενα ὑπὸ τοῦ Υπουργοῦ τῆς Συγκοινωνίας.

Αναμφισβήτητως ὑπὸ τὸ καθεστώς τῆς αὐτοδιοικήσεως τὰ συμφέροντα τῆς ὁδοποιίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἔξυπηρετηθῶσι καλύτερον.

Δὲν πρόκειται νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὰς διαφόρους διακρίσεις τῶν εἰδικῶν ταμείων, ὡν ὁ μεγάλος ἀριθμός ὅχι μόνον ούσιαστικῶς καὶ τεχνικῶς ζημιώνει τὰς οἰκονομικὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν γενικὴν φορολογικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, ὅχι μόνον δημιουργεῖ φραγμοὺς ποικιλωμένους εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ τόπου, ἀλλ' ἐπιφέρει καὶ σύγχυσιν ὡς πρὸς τὸ πε-

ριεχόμενον τῶν σκοπῶν αὐτῶν, διότι ὑπάρχουσι π.χ.: ταμεῖα ὁδοποιίας, ὑπάρχουσι καὶ ταμεῖα μονίμων ὁδοστρωμάτων κλπ. καὶ ἔτι περισσότερον δὲν δύναται ὡς ἐκ τῶν ἀνεπαρκῶν προσόδων αὐτῶν νὰ πράξῃ τι σπουδαῖον, μᾶλλον δὲ δαπάνας προκαλεῖ καὶ γακὴν διαχείρισιν.

Διὰ νὰ εἴμεθα δμως πληρέστεροι εἰς τὰς διακρίσεις ἡμῶν περὶ τῶν εἰδικῶν ταμείων, πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν καὶ μίαν ἄλλην κατηγορίαν, τὰ ταμεῖα προνοίας ἐλαιοπαραγωγῆς.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὰ ταμεῖα ταῦτα ουναντῶμεν ἀσθενῆ τὴν ἴδεαν τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν συμφερόντων, διότι ταῦτα διοικοῦνται 1) ὑπὸ 5—10 ἀντιπροσώπων τῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ταμείου περιλαμβανομένων ἐλαιοφόρων τέως Δήμων, ὃν ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ κατανομὴ κατὰ τοὺς Δήμους τῆς περιφερείας τοῦ ταμείου ἀνατίθεται εἰς τὸ Γεωργικὸν Ἐπιμελητήριον τοῦ οίκείου Νομοῦ καὶ 2) ὑπὸ τριῶν ἑτέρων μελῶν ἔχόντων εἰδικὰς περὶ τὴν ἐλαιοπαραγωγὴν γνώσεις ἢ οίκονομικὰς τοιαύτας.

Τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου διορίζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ 'Υπουργοῦ τῆς Γεωργίας, δημοσιευομένης εἰς τὴν 'Εφημερίδα τῆς Κυθερώνησεως μετὰ πρότασιν τοῦ Γεωργικοῦ Ἐπιμελητηρίου τοῦ οίκείου Νομοῦ, ἡ δὲ θητεία τῶν μελῶν εἶναι διετής καὶ ἄμισθος.

Οὕτω βλέπομεν ὅτι καὶ ἡ διοίκησις τῶν ταμείων τούτων δὲν ἀποτελεῖ ἴδανικόν τι, ὅπερ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν τοῦ Νομοῦ, διότι δὲν ἀποκλείεται νὰ ὁρισθῇ ὅπως, προκειμένου περὶ εἰδικῶν τινων σκοπῶν, ἐνδείκνυται ἡ συμμετοχὴ τῶν τεχνικῶν θεσμῶν τοῦ Νομοῦ, ἥτοι τῶν Ἐπιμελητηρίων κλπ. Ἀλλωστε ἡ γεωργικὴ προπαγάνδα, ἀνήκουσα εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν, ἐνδείκνυται νὰ εἶναι τούλαχιστον ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν Γεωργικῶν Ἐπιμελητηρίων.

Αναμφισβήτητως λοιπὸν ἡ παρουσία τῶν εἰδικῶν ταμείων καὶ ἡ μεγάλη ποικιλία τῆς διοικήσεως αὐ-

τῶν, ἀποτελεῖ ἐν ἐπιζήμιον μωσαϊκὸν διὰ τὴν ἀρμονικὴν πρόοδον τοῦ σκοποῦ τῆς διοικήσεως ἐνὸς Κράτους.

Θὰ ἡδυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν μόνον περὶ τῆς ἰδέας τῆς ἐκπροσωπίσεως ἢ ἐξυπηρετήσεως τῶν συμφερόντων, προκειμένου περὶ ὡρισμένων τινῶν ὁργανισμῶν ἢ θεσμῶν, ἢ περὶ ἐνὸς τμήματος οἰκιατέρας καὶ ἐκ θεμελίων μεταρρυθμίσεως τῆς διοικητικῆς μηχανῆς. Ἡ αὐτοδιοίκησις ὅμως τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν σύγχρονον μορφὴν τῆς διοικήσεως δὲν συμβιβάζεται μὲ τὸν ὑφιστάμενον κρατικὸν ὁργανισμόν· τούναντίον σημαίνει κράτος ἐν κράτει, προκαλεῖ σύγχισιν ἢ σημαίνει ἀνεπάρκειαν τῆς διοικήσεως, ἢν ὅμως δὲν ὑπόσχεται ὅτι δύναται νὰ θεραπεύῃ, καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἀνάγκην τῆς οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς ἐνότητος καὶ κοινῆς προαγωγῆς τῶν συμφερόντων τῆς Πολιτείας.

Ἐναπομένει ἡδη νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῶν βιομηχανικῶν προϋπολογισμῶν. Ἡ ἰδέα τῶν βιομηχανικῶν προϋπολογισμῶν, ὡς καὶ ἀκόμη ἡ ἰδέα τῆς ὁργανώσεως τῶν μικτῶν ἔταιρειῶν, κατ' ἀπόλυτον ἔξαρσεσιν, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ οἰκονομικῆς δράσεως, εἶναι δυνατὸν νὰ τύχῃ ἐφαρμογῆς εἰς τὴν τεχνικὴν ὁργάνωσιν τῆς αὐτοδιοικήσεως.

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Τὸ πρόβλημα τῆς αὐτοδιοικήσεως ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως εἶναι πολυσύνθετον καὶ ἀπέραντον, προϋποθέτει δὲ εύρειαν καὶ φωτεινὴν διοικητικὴν πεῖραν καὶ ἐνασχόλησιν μακράν. Διὰ τοῦτο, περαίνων τὴν ὄμιλίαν μου, ὀφείλω νὰ εἴπω ὅτι δὲν ἐπεδίωξα δι' αὐτῆς ἀξιωματικῶς γὰ ἀποφανθῶ ἐπὶ τῶν πολυπλόκων προβλημάτων τῆς δημοσιονομικῆς ἀπόψεως εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν.

Μίαν κίνησιν ἴδεων ἐπεζήτησα μόνον νὰ δημιουργῆσω ἐπὶ τῆς ἀπόψεως ταύτης καὶ πρὸ παντὸς ἐπὶ τῆς σημασίας, τὴν ὃποίαν ἔχει ἡ δημοσιονομικὴ

τοψις, ίνα ή ἐκπολιτιστικὴ προσπάθεια ἦν ἐπιζητοῦμεν διὰ τῆς αὐτοδιοικήσεως ἀποβῆ περισσότερον εὐριγετική. Η αὐτοδιοίκησις, γράφει ὁ καθηγητὴς Σβῶλος, δύναται νὰ είναι διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅ, τι ή πίστις τοῦ παραλυτικοῦ. Τοῦτο τὸ πιστεύομεν. "Αν δομως ἐν τῇ ὁργανώσει αὐτῆς παραγνωρισθῶσι τὰ διδάγματα τῆς Δημοσιονομικῆς Ἐπιστήμης, ή Ἐπιστήμη αὗτη όπα φανῇ πολὺ αὐστηρὰ καὶ ἐκδικητική.

I

Συγκριτικός πίνακας τῆς οίκονομικῆς καταστάσεως τῶν Κοινοτήτων
(άνευ τῆς Ἀγροφυλακῆς)

Χρήσεις	Νομοί	Αριθμός	Σύνολον έσσδων Δραχ.	Σύνολον τακτι- κῶν έσσδων Δραχ.	Μέσος δρος τα- κτικῶν έσσδων κατὰ Κοινότητα Δραχ.	Σύνολον φορολο- γιῶν Δραχ.	Κοινότητες έπιβαλούσαι έργασίαν προσωπικὴν	Ημέραι
1914-16	16	2.533(α)	7.897.248	7.897.248	3.125(ε)	—	—	—
1920-21	—	—(β)	—	—	—	174	—	—
1922-23	33	3.909(β)	59.979.838	39.349.913	10.066	—	—	—
1923-24	35	4.065(β)	109.077.871	67.152.077	16.977	1.729	307	920
1924-25	35	4.116(β)	167.795.639	101.641.158	24.694	1.834	316	950(δ)
1925-26	25	4.129(β)	199.653.304	103.610.207	25.626	4.298	1.141	3.500(δ)
1926-27	35	4.716(β)	317.005.832	213.260.833	45.221	7.982	2.973	10.800(δ)
1927-28	35	4.822(β)	403.931.167	251.754.302	52.209	9.171	3.286	18.545(δ)
1928-29	35	4.920(α)	465.000.000(δ)	295.000.000(δ)	60.000	10.075(ε)	3.200(ε)	17.589
1929-30	35	5.306	—	—	—	9.178	2.178	52.067

(α) Ἀνεγνωφισμέναι.

(β) Ἐν ἐνεργείᾳ.

(δ) Πράγματι δραχ. 2.149, ἀφαιρουμένων τῶν κρατηθέντων ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ἔξόδων στοιχειώδους ἐκπαιδεύ-
σεως (σύνολον κρατηθέντων τοιούτων δραχ. 2.470.000).

(δ) Καθ' ὑπολογισμόν.

(ε) Α' ἔξαμηνον.

II

Συγκριτικὸς πιναξ τῆς οἰκονομικῆς ἑξελίξεως τῶν Δήμων (ἄνευ τῆς Ἀγροφυλακῆς)

Χρήσεις	Λειθ.	Σύνολον ἐσόδων Δραχ.	Σύνολον τακτικῶν ἐσόδων. Δραχ.
1914–16(μέσ.δρο;)21		11.339.316	461.000.000
1920–21	—	—	—
1922–23	46	72.004.302	53.830.405
1923–24	46	130.287.025	109.619.435
1924–25	48	195.173.744	148.431.560
1925–26	53	856.166.802	217.498.892
1926–27	53	366.878.438	310.770.771
1927–28	53	520.421.572	395.002.764
1928–29	53	612.000.000(a)	460.000.000(a)
1929–30	59	—	—

(a) Καθ' ὑπολογισμόν.

Αἱ «Διαλέξεις» πωλοῦνται ἐν Ἀοήναις καὶ
Πειραιεῖ εἰς ὅλα τὰ καλὰ βιβλιοπωλεῖα ὡς καὶ τὰ
περίπτερα τῶν Πλατειῶν Συντάγματος, Ὁμο-
νοίας καὶ τῆς ὁδοῦ Κοραχῆ.

Εἰς δὲ τὰς Ἐπαρχίας εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς
τῶν Πρακτορείων Τύπου καὶ τὰ βιβλιοπωλεῖα.

TIMATAI ΔΡΑΧ. 7.⁵⁰

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ "ΣΦΕΝΔΩΝΗ,,

Οδὸς ΜΕΤΩΝΩΣ 5 καὶ Στοὺς ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7).

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ

τυτογραφικὴ ἐργασία παντὸς εἴ-
δους, ἀπὸ τοῦ ἀγλοῦ καλλιτεχνι-
κοῦ ἐντύπου καὶ τοῦ βιβλίου καὶ
περιοδικοῦ μέχρι τῆς καθημερινῆς
ἐφημερίδος (8 σελ., 12 καὶ 16 σελίδων)

TIMAI ΛΟΓΙΚΑΙ – ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΑΧΕΙΑ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ ΤΜΗΜΑ ΛΙΝΟΤΥΠΙΑΣ ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7)

Τὸ ἀνὰ χείρας τεῦχος ἔχει λινοτυπωθῆ.

ΕΝΩΣΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

τη χιλιαδός

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

γενόμεναι δημοσίᾳ

εις τὴν αἱθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τῶν μελῶν

τῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ ἔταιρικὸν ἔτος 1929—30.

Σ.Ο. & Ε.Ε.

4ον

ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ν. Η. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Τυπογραφεία «Σφενδόνη» Λιέτωνος 5 και Λιτσά Παππού

(Σοφοκλέους 7)

ΑΘΗΝΑΙ

1930

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

• Η ἀριθμησις τῶν ἐκδοθησομένων τύποις, ὡς ἀναφέρεται διάταχτη δημοσίευσμένος πίναξ «Διαλέξεων», εἶναι κατ' αὐτούς ἀριθμόν, δηλαδὴ συνεχής. Καὶ τοῦτο ἵνα καταστῇ εὐχετῆς ἡ χρῆσις τοῦ προστεθησομένου εἰς τὸ τέλος εὐχετηρίου.

Μὲ τὰς τελευταίας «Διαλέξεις» θὰ διαγεμηθῇ καὶ ἑξώφυλλον καλλιτεχνικὸν μετά έσωφύλλου, ώστε νὰ βιβλιοθετᾶνται εἰς τέμπον αὐτοτελῆ.

ΕΞΕΔΘΗΣΑΝ

1) ΧΡ. ΕΥΕΛΠΙΔΗ.—Αὐτοδιοίκησις καὶ Γεωργία.

Δρ. 7.50

2) ΑΛ. ΜΥΛΩΝΑ.—Αὐτοδιοίκησις καὶ περιφέρεια αὐτῆς.—ΣΠ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ. Ἡ αὐτοδιοίκησις καὶ ἡ δοικητική.

Δρ. 7.50

3) Η. ΔΕΡΤΙΔΗ.—Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.

Δρ. 7.50

4) ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ: Ἡ ἀστολὴ τῆς Κοινότητος.

Δρ. 7.50

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ

5) ΑΛ. ΣΒΩΛΟΥ. — Ἡ ἔννοια τῆς Αὐτοδιοικήσεως.

6) ΧΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ. — Ἡ ἐποπτεία τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.

7) Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ—Νόδα. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Ἐκπαίδευσις.

8) Ν. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ συγκεντρωτισμός.

9) ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ. — Ο "Ιων Δραγούμης καὶ ἡ Αὐτοδιοικήσις.

10) Δ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ υγιεινή.

11) Δ. ΚΑΡΑΒΙΔΑ. — Ο Ντίνος Μαλούχος καὶ ἡ Κοινότης.

12) Κ. ΜΙΧΑΛΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Ἀποκέντρωσις.

13) ΣΤΡ. ΠΑΠΑΓΩΓΑΝΝΟΥ. — Οἱ αὐτοδιοικούμενοι ὁργανισμοί.

ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

«Ἐντὶ γὰρ γένος ἐν ἀνθρώποις ματαιότατον, δύσις ἐπαισχύνων τὰ ἐπιχώρια, παπταίνει τὰ πόδρων».

Πίνδαρος

Έδω καὶ κάμποσα χρόνια, μιὰ Τρίτη τοῦ Πάσχα, στὸ σταθμὸ τοῦ Διακοφτοῦ, ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ τραίνου, παρακολούθησα τὴν ἔξῆς σκηνή :

Ἐνας νέος, ώς εἴκοσι πέντε χρόνων, φανερὰ ἔνας φοιτητὴς ὃπου εἶχεν ἔρθει ἀπ' τὴν Ἀθήνα στὸ χωριό του νὰ περάσει τὶς γιορτὲς στὸ σπίτι του, ἔρχόταν βιαστικὰ ἀπ' τὸ σταθμὸ γιὰ νὰ ἔναπάρῃ τὸ τραίνο ποὺ ἔφευγε γιὰ τὴν πρωτεύουσα.

Εἶταν ντυμένος μὲ τὰ νέα ροῦχα ποὺ εἶχε κάνει στὴν Ἀθήνα, χορτάτος καὶ γιαλιστερὸς ἀπὸ τὸ Πασχαλινὸ φαγοπότι, φανερὰ ἔξαιρετικὰ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ὡστόσο σ' ὅλη του αὐτὴ τὴ διάθεση, σὰν κάτι νὰ τὸν ἐνοχλοῦσε, εἴδα πῶς ἐγύριζε ἀπὸ δευτερόλεπτο σὲ δευτερόλεπτο τὸ βλέμμα πρὸς τὰ πίσω. Πραγματικὰ λοιπόν, ὀλίγα βήματα ἀπὸ πίσω του, εἴδα ὅτι τὸν ἀκολουθοῦσε ἡ μητέρα του. Τὸ βλέμμα μου ὠδηγημένο ἀπὸ τὴν ἀνησυχία τῆς ματιᾶς του, ἐσταμάτησε ἀναγκαστικὰ ἀπάνω της. Εἶταν μιὰ ἀπὸ τὶς Ἑλληνίδες ἔκεινες χωριάτισσες μητέρες, ποὺ στὸ πάτημα, στὴν ὄψη, στὴν κορμοστασιά τους, συγκεφαλαιώνουν σὲ μιὰ μόνη εἰκόνα, αἰῶνες κ' αἰῶνες ἀκατάλυτης ζωῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μὲ τὸ μαῦρο τῆς μαντύλι, μὲ τὸ μαῦρο τῆς σεγκούνη, φανερὰ εἶταν βουτηγμένη χρόνια μὲς τὸ πένθος, ποὺ

είχε γίνει σάμπιως φύση της, στοχαστική της άρετή, άμόλυντη ώραιότητα καὶ δύναμή της.

Τὸ τραῖνο εἶχε σφραγίδη μιὰ φορὰ καὶ ὁ νέος πιὰ εἶχε βάλει τὸ πόδι του στὸ σκαλὶ τοῦ βαγονιοῦ. Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἡ μάνα ἐτάχυνε τὸ βῆμα της, ἀρπαξε τὸ γιό της ἐνῷ ἀνέβαινε ἀπ' τὸ χέρι, τὸν ἔσυρε πρὸς τὰ πίσω καὶ τοῦπε :

— Σκύψε νὰ σὲ φιλήσω Γιώργη μου !

‘Ο γυιδὸς ἔκαμε μιὰν ἀπότομη κίνηση, ἔσπρωξε μὲ δύναμη ἀπ' τὸν ὅμο τὴ μητέρα καὶ τῆς εἴπε ἐπιτιμητικά.

—Φεύγα, μάνα, γιατὶ μᾶς βλέπει κι' ὁ κόσμος. Καὶ τὸ μάτι του δυὸ φορὲς ἀγήσυχο καὶ ταραγμένο ἐστρόμφηκε πρὸς τὰ παράθυρα τῶν πλαγιῶν βαγονιῶν ἀπ' ὅπου ἦταν σκυμμένοι διάφοροι κυνόις καὶ κύριοι μ' εὔρωπαῖκά.

“Ενα ρίγος, ἀπὸ κεῖνα ποὺ βρίσκουν μ' ἔνα κῦμα ὀλες τὶς κλωστὲς τῶν νεύρων μας, μ' ἐδιάβηκε κι' ἀνατίναξε κυριολεκτικὰ τὸν κρυμμένο θύρσο τῆς αἰσθαντικότητάς μου. “Ενα ρίγος ποὺ ἔκαμεν ὀλόκληρο τὸ εἶναι μου σὰν ἔνα μάτι, ποὺ σ' ἐκεῖνο ποὺ εἶδε πιὰ δὲν γνώριζε δυὸ ἄτομα, τὸ φοιτητὴ καὶ τὴ μητέρας του, ἀλλὰ δυὸ σύμβολα, δυὸ σύμβολα ἀντίξοα καὶ τεράστια : τὸ ἔνα ποὺ συγκέντρωνε μὲ μιᾶς στὴ σκέψη μου, ὅλα ἀπόλυτα τὰ σφάλματα, ὅλο τὸν ἀνήκουνστο ἐκτροχιασμὸ ποὺ γενικὰ ἡ μόρφωση τοῦ διανυούμενου Νεοέλληνα ἐπῆρε γιὰ ἀλλεπάλληλες κατόπι ἀπ' τὴν ἀπελευθέρωσή μας ἀπ' τὸ Τούρκο γεννεὲς καὶ ποὺ κατάληξαν γιὰ χρόνια καὶ γιὰ χρόνια νὰ δημιουργήσουν ἀπ' αὐτὸν τὸ μικτὸ καὶ νόδο ἐκεῖνο τύπο ποὺ δὲν ἦταν, οὕτε πνευματικὴ ἀριστοκρατία, καμωμένη νὰ νικήσῃ ὀλόσαγνα καὶ κυρίαρχα, ἀθλους σ' ἔνα γενικώτερον ἐκπολιτιστικὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας ἀγῶνα, οὕτε ἀκόμα, καὶ ποὺ εἶνε τὸ ἴδιο, εἴτανε ὁ γενναῖος καὶ ἀκραιφνῆς λαὸς ὃπου μπορεῖ σὲ μιὰ στιγμὴ νὰ σηκώσῃ ἀδίαστα καὶ ἥρωϊκὰ τὸ βάθρος τῶν ἀμέ-

σων όλογύρα του εύθυνῶν. Αὐτὸς ἦταν τὸ ἔνα σύμβολο. Καὶ τὸ ἄλλο, Δῆμητρα εἴτε Παναγία, εἴτανε ἡ Μητέρα Γῆ, εἴταν ἡ μητέρα ἐπαιρχία, εἴταν ὅλη ἡ ὑπαιθρος, ὅλη ἡ μητέρα Ἑλλάδα, ὅπου ὁ διαλεχτός της γυιός, ὁ «διανοούμενος», ὁ «διαβασμένος» της, καθὼς θὰ νὰ τὸν ἔλεγεν ἔκεινη μὲ κρυφὸ καμάρι, τραβηγμένος ἀπὸ ἔνα ἀνούσιο συγκενιζωτισμὸ τοῦ ἀντιπροσώπευε γι' αὐτὸν ἡ Ἀθήνα, ἡ Βουλή της, οἱ ἐφημερίδες, τὰ θέατρά της κι' ὅλα τ' ἄλλα, μὲ μιὰ κίνηση τὴν ἔσπρωχνε μακρά του γιὰ νὰ βλέπει ὅντηγμένη πάντα μέσα στὸ Ἱερό της πένθος, νὰ περνᾷ ὄλοένα ἐμπρὸς ἀπ' τὰ κατάθλιβα θεῖκά της μάτια, τὸ «ἄδειο διάβα τοῦ καιροῦ».

'Η ἴστορία αὐτῆ, εἰνε ὅτως εἶπα μακρινὴ καὶ βεβιότατα δὲν ἀντιπροσωπεύει ἔξι ὄλοκληρους τὴν γεννεὰ καὶ τὴν κατάσταση τοῦ σήμερα. 'Απὸ τὸν καιρὸ ἔκεινο, ἔστω κι' ἀν εἰνε δεκαπέντε ἡ καὶ δεκάξῃ χρόνια, ἡ γῆ ὄλοκληρη καὶ μαζί της ἡ Ἑλλάδα, ἔχόρεψε σᾶν «τὸ χοχλὸ ποὺ βράζει», καθὼς λέει ὁ Σολωμός.

Παλιά, παγκόσμια τείχη ὥλοτε, ἔγκρεμίστηκαν, ἄλλα νεώτερα ὑψωθήκανε, δεσμοὶ σινειθίσμιένων σκέψεων καὶ πραγμάτων ἐσωριάστηκαν στὸ τίποτα, δεσμοὶ καινούριοι καὶ στὴ σκέψη καὶ στὴν πούξῃ, ἡ καὶ δεσμοὶ λησμονημένοι ἀπὸ αἰῶνες μὲς στὴν ἴστορία, ἔξανάρθανε στὴν ἐπιφάνεια. Μιὰ καινούρια γεννεῖ ἀρχίησε καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὅπως παντοῦ στὸν κόσμο, νὰ σφυρηλατεῖται ἀπὸ τὴν ἵδια δύναμη τῶν γεγονότων. Νέες εὐθύνες, ἀμεσότερες, βαθύτερες, θεομότερες, ἔξιντνησαν μέσα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς της. Παράλληλα οἱ μᾶζες μιντικὰ ταράσσονται, κινούνται, διαποτίζονται καὶ ἐδῶ ὅπως παντοῦ ἀπὸ τὰ παγκόσμια ορεύματα. Καὶ ὅμως ἡ ἀπόσταση τῶν ἐκλεκτῶν μας ἀπ' τὰ πλήθη, ἡ ἀπόσταση ἀπ' τὸν ἐαυτό μας, ἡ ἀπόσταση ἀπ' τὴν πραγματικότητά μας, ἀπ' τὴν ἀλήθεια-μας, ἀπ' τὴ ζωὴ κι' ἀπ' τὴ γῆ μας, ἀπομένει πολὺ ἡ λίγο ἡ ἵδια.

’Αλλὰ σὲ τί τάχα πρέπει ν’ ἀποδόσουμε τὸ γεγονός αὐτό; ’Απλούστατα σὲ τοῦτο. “Οτι γενικὰ τὸ κέντρο τῆς βαρύτητας τῶν ίδιαίτερων κοινωνικῶν μας προβλήμάτων μὲς στὸν κοσμικὸν ἀναθρασμό, δὲν καθωρίσθη γιὰ δόλους τοὺς σκεπτόμενους τοῦ τόπου, μὲ τὴν ἴδια λαγαρὴ σαφήνεια. ”Οτι ἐνῷ οἱ αὐτοπλαστικὲς δυνάμεις τοῦ λαοῦ μας ἀρχινᾶνε ν’ ἀναφαίνονται παντοῦ τὸν τελευταῖο αὐτὸ καιρό, ἀλλὰ οἱ σκεπτόμενοι τοῦ τόπου σταματοῦν σὲ κάποια σύνορα ὥεαλιστικά, εἴτε παρασύρονται ἀπὸ μίαν ἐπιρροὴ κεντρόφυγα, ἀπὸ μιὰ δογματικὴ καὶ μόνο ἀντίληψη τῆς ἐποχῆς μας, ή ὅποια ἴδεατὸ στὸ βάθος τοὺς ἐκσφενδονῖζει ἔξω ἀπὸ τὸ σεῖσθη τῆς ιστορικῆς πραγματικότητάς μας, εἴτε ἀπὸ στενὰ ρατσιοναλιστικὸν ἀταβισμὸ σταυρώνουνε τὰ χέρια, περιμένοντας νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος —ἀλλὰ ποιός, ἢν δχι αὐτοί, ἢν δχι δλοι μας; —ποὺ μὲ τὸ σπαθί του θὰ νὰ λύσῃ τὸ ιστορικὸ καὶ τὸ κοινωνικὸ σημερινό μας πρόβλημα μὲ μιᾶς καὶ γιὰ δόλους. Καὶ κανεὶς δὲν θέλει ἐκτὸς ὀλίγων, ἐλαχίστων ἵσως ὡς τὴν ὕραν τούτη, νὰ πιστέψῃ, ὅτι ή λύση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ δὲν βρίσκεται μακριά μας, ἀλλὰ μέσα μας καὶ ἀπόλυτα σιμά μας, ὅτι μὲς στὴν ἴδια μας ψυχὴ καὶ μὲς τὴν ἴδια ιστορία μας, ὑπάρχει ή ἀνεκμετάλλευτη καὶ ἀλάθευτη πηγὴ ποὺ θὰ χορτάσῃ τόσο τὴ βαθύτερη ἀνησυχία τοῦ έαυτοῦ μας, δσο καὶ τὴ δίψα, τὴν τεράστια δίψα ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔνα καὶ πλέον αἰῶνα τώρα τήκεται ὁ Ἐλληνικὸς λαός.

Εύτυχῶς, ως εἶπα, ὑπάρχουν κάποιοι ὅπου τὸ πιστεύουν ὡς τὰ μύχια τῆς ψυχῆς τους. Ποτισμένοι αὐτοὶ λοιπὸν δσο κανένας ἄλλος, ἀπ’ τὴν κοσμογονικὴ πνοὴ τῆς ἐποχῆς μας, βρίσκονται μὲ κάποιο τρόπο μέσ’ στὸ κέντρο αὐτῆς τῆς σύγχρονης ιστορικῆς ἀναχωνευτικῆς καμίνου, κέντρο ἀπ’ τὸ ὅποιο ὅπως στὴν κάμινο τῶν παίδων τῆς Γεωργίης, σιωπηλὰ ἀναδίδεται ή ’Απολλώνεια δρόσος τῆς πνευματικῆς αὐτοτελείας ή ὅποια θέλει τὸν σκεπτόμενο ἀνθρώπῳ κάμε λαοῦ, κυρίαρχο ὅλων τῶν τριγύρω του ρευμάτων καὶ βρο-

θὸ συνειδητὸ τῆς ἴστορίας, ὅχι ὑποτελῆ τῶν διακυμάνσεών της, ὃσο δήποτε ἀν ἐκεῖνες εἶνε στὴν καταγωγή τους ἰσχυρές. Πιστεύουν ὅτι ἡ πηγὴ καὶ ἡ λύση εἶνε δίπλα μας καὶ μέσα μας καὶ τὸ κυριώτερο ἄριθμο τῆς πίστεώς τους θὰ μποροῦσε νὰ συνοψισθῇ σ' αὐτὰ τὰ λόγια :

“Οτι μόνον οἱ πνευματικοὶ οἰζάρχαι κάθε λαοῦ, εἰμποροῦν νὰ εἴνε καὶ οἱ πραγματικὰ δημιουργικοί τού οἰζοσπάστες. Τὸ ἄριθμον αὐτὸ τῆς πίστης ως τὸ καθηρίζω ἐδῶ εἶνε καὶ δικό μου καὶ γιὰ τοῦτο θέλησα νὰ τὸ προτάξω καθαρὰ καὶ κατηγορηματικὰ προτοῦ νὰ μπῶ στὸ κύριο θέμα αὐτῆς τῆς ὁμιλίας.

«'Υπάρχουνε, κυρίες καὶ κύριοι, δπως λέει ὁ Πίνδαρος, κάπιοι δρόμοι μακρυνότεροι ἀπὸ ἄλλους δρόμους καὶ ὅλους δὲν θὰ μᾶς θρέψει μιὰ μελέτη». Πῶς ἔγω, ἔνας ἀσήμαντος ἐργάτης τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἔρχομαι σήμερα νὰ δαδουχήσω μὲ τὶς ὅποιεσδήποτε δυνάμεις μου, εἰς ἓνα θέμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀσφαλῶς εἶνε πλήρως μεμυημένοι, ὅσοι ἐκλεκτοὶ ἀποτελοῦνται τὴν ἔνωση ὑπὲρ τῆς Αὐτοδιοικήσεως, ἡ ὅποια εἶνε ἡ πρώτη συστηματικὴ ἀπόπειρα γιὰ θετικότερο προσανατολισμὸ τοῦ Κράτους καὶ τῆς λαϊκῆς συνείδησης, πρὸς τὸ κέντρο τῆς βιωτήτας τῶν ζωτικῶν κοινωνικῶν μας προβλημάτων; 'Ασφαλῶς οἱ δρόμοι οἱ ὅποιοι μὲ προσήγγισαν σὲ τούτους εἶνε μακρυνοὶ καὶ δὲν σκοπεύω ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐτὸ ταξίδι ν' ἀναφέρω παρὰ μοναχὰ τὸ σύγχρονό του τέρμα· δηλαδή, ὅτι ἀνήκοντας ὡς εἴτα παραπάνω εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι πιστείουν ὅτι ἡ λύτρωση μας εἶνε καὶ ὀφείλει νὰ εἶνε πλάι μας καὶ στὰ βάθη ἐμῆς τῶν ἴδιων, ἐκαρδανοῦσα χρόνια μὲ ἀκοίμητη πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ προστήλωση, τὴν εὔθετη ὥρα, τὴ στιγμὴ καποιας λανθάνουσας ὁμαδικῆς προσαρμογῆς, γιὰ νὰ βγῶ κ' ἔγω μὲ τὴ σερά μου, ὅχι γιὰ νὰ κάμιω τὴ χει-

ρονομία τοῦ σπορέα, ἀλλὰ κρούοντας ἥσυχα τὴν θύρα τῆς πραγματικότητας νὰ σπείρω κατὰ τὶς δυνάμεις μου κ' ἐγὼ συγκεκριμένα, ἔνα ἄπ', τὴν ὁρίμανση ὠρισμένων καὶ προσδοκωμένων περιπτώσεων. ὅργωμένο ἀληθινὰ κοινωνικὸ καὶ ἴστορικὸν ἀγρό. Ἡ εὐχαιρία λοιπὸν αὐτή, ποὺ μὲ τόση ψυχικὴ προσήλωση ἐπερίμενα, ἐστίμιανε πλέον ὀλοφάνερα γιὰ μὲ ὅπως καὶ γιὰ ὅλους. Ἡ ἐπίταση κατὰ τὸν τελευταῖο αὐτὸ καιρὸ τοῦ κοινοτικοῦ συναισθήματος καὶ τῆς κοινοτικῆς δοάσης, ἡ ἀνακίνηση τοῦ θέματος τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης, εἶναι τόσο φανερὰ συμπτώματα μιᾶς θετικῆς συλλογικῆς ἀνάντηψης καὶ τὰ πρωτόλεια μιᾶς γενικώτερης συνειδητοποίησης τῶν προβλημάτων τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ.

Ἐύρισκόμενος λοιπὸν κ' ἐγὼ μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν πρώτη ἀνατολὴ τοῦ κοινωνικοῦ 'Ελληνικοῦ ἔαρος, σὲ μιὰ πληθωρικὴ κατάστασην εὐθύνης τῆς μονάδος ἀπέναντι τοῦ ὅλου, τὸ περασμένο καλοκαῖρι, ὠθούμενος ἀπὸ ἀκατανίκητη ἑσωτερικὴν ἀνάγκη, μετὰ τὲς τελευταῖες δημοτικὲς καὶ κοινοτικὲς ἐκλογὲς. ἀνέβηκα ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς στὴν Ἀράχωβα καὶ ἐμίλησα στοὺς Ἀραχωβίτες γιὰ τὴν ἴστορία καὶ γιὰ τὴ σημασία τοῦ κοινοτικοῦ θεσμοῦ. «Οταν ἐτελείωσα τὴν ὄμιλία αὐτὴ—θὰ ἐννοήσετε βέβαια γιατὶ ἀναφέρω αὐτὸ τὸ πρᾶγμα—ἔνας γέροντας, ὁ πατριάρχης μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μου, ἐπροχώρησε καὶ μοῦπε! «Τώρα ποὺ σ' ἄκουσα παιδί μου, θὰ πεθάνω φχάριστα» καὶ ὅταν ἔφευγα ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ σχοιείου ὃπου ἔκαμα τὴν ὄμιλία μου ἔνας κύριος μοῦ ἔτεινε θερμὰ τὸ χέρι. Δὲν τὸν ἐγνώριζα κ' ἐρώτησα γιὰ νὰ μάθω ποιὸς ἦταν. 'Ο κύριος αὐτὸς ἦταν ὁ σεμνός, ὁ θερμός, ὁ ἡρωϊκὸς πραγματοποιητὴς καὶ σημαιοφόρος τῆς κοινοτικῆς 'Ιδέας καὶ δράσεως στὸ Πήλιον κ. Στράτης Παπαϊωάννου, τοῦ ὄποιον ἡ ἔδω παρουσία μάζι μὲ τὴν παρουσίαν τόσων ἄλλων ἐσγατῶν κι' ὀπαδῶν. τῆς ἰδέας αὐτῆς μὲ ἐμπλυχώνετ στὶς ἐλπίδες μου γιὰ τὴν πλήρη ἐξέλιξη καὶ γιὰ τὴν

τελειωτική ἀνηφορική Νίκη; τῆς ὅλοένα εἰς τὴν Ἑλληνικὴ συνείδηση καὶ ζωὴ γιγαντούμενης σημάσίας τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ παναρχαίου οἰκοδομικοῦ κοινοτικοῦ θεσμοῦ.

Ίδου πῶς εὐρίσκομαι σήμερα ἔδω, γιὰ νὰ δαδουχῆσω ὅπως εἴπα μὲ τὲς φτωχὲς δυνάμεις μου εἰς τὸ θέμα τῆς ἀναγεννώμενης κοινοτικῆς ἴδεολογίας εἰς τὸ ὅποῖον καὶ προχωρῶ.

Κατὰ τὶς πεποιθήσεις μου λοιπόν, πεποιθήσεις ποὺ εἶνε ὅπως πιστεύω, τὸ φωτεινὸ πόρισμα καθενὸς ποὺ ἔχει μελετήσει ἀληθινὰ τὴ διαδοχὴ τῶν Ἑλληνικῶν αἰώνων, ἀπὸ τὸ προϊστορικὸ λικανγὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους ὡς σήμερα, ὁ ἄξονας μᾶς οὐσιαστικῆς καὶ ὅχι ὀνομαστικῆς πολιτείας ἢ κατὰ καιροὺς οὐσιαστικῆς καὶ ὅχι ὀνομαστικῆς μεταπολίτευσης στὴν Ἑλλάδα, εἰς μὲν τὴ γενικὴ γραμμή του εἶνε καὶ θὰ ὥφειλε νὰ εἴνε ἡ ζωντανὴ ἐπίγνωσι τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς παράδοσης τοῦ Γένους, ὅχι «τῆς κοινῆς, οὐδὲ τῆς ἐν ἀγορᾷ κυλινδούμενης, ἀλλὰ τῆς σπανίας καὶ ἀποθέτου», εἰς δὲ τοὺς δυό τους πόλους, ἀπὸ τὸν ἕνα πόλο, ἡ κατὰ μέρη ἐπίταση τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινοτικοῦ συναισθήματος καὶ τῆς κοινοτικῆς δράσης, ἀπὸ δὲ τὸν ἄλλο, ἡ θεληματικὴ καὶ φανερὴ συμπολιτεία τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων, γύρῳ ἀπὸ μιὰ συγκεντρωικὴ Ἰδεολογικὴν Ἐστία, οἰκουμενικὴ καὶ ὑπερπολιτικὴ στὸν προορισμό της καὶ ποὺ ν' ἀποδίδῃ πλήρως τὴ συνολικὴ ἔννοια τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογένειας. Καὶ ὃν δεύτερος ἀπὸ τοὺς πόλους αὐτούς, δηλαδὴ ἡ σύμπτηξη τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτικῶν προσπαθειῶν γύρῳ ἀπὸ ἕνα Ἰδεολογικὸ καὶ Δημιουργικὸ Σύγκεντρο ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας, ἀσφαλῶς ὁ πρῶτος, ἡ ἐπίταση κατὰ μέρη δηλαδὴ τοῦ κοινοτικοῦ ἐλληνικοῦ συναισθήματος καὶ τῆς ἀνάλογης δημιουργικῆς δράσης, ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαίο λίθο τοῦ ἴδεατοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ο κοινωνικὸς λοιπὸν θεσμός, αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, εἶνε, ἡμποροῦμε νὰ ποῦμε τὸ κύτταρο τῆς παγκοσμίας κοινωνικῆς ἀρχιτεχνίας καὶ ἐπομένως δικαιουμαστε νὰ τοποθετήσουμε ἀπ' εὐθέας τὴν μελέτη του, σχετικῶς μὲ τὶς ρίζες, τὴν ἴστορία καὶ τὴν ἀποστολὴ τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος σὲ κοσμικὰ ἴστορικὰ πλαίσια καὶ τοπικῶς καὶ χρονικῶς.

Η βάση τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνικῆς πρωτοσύνθετης, ἡ «Πελασγικὴ» εἶνε καθαρῶς κοινωνική. Εἰς τὶς «Ἴκετιδες» τοῦ Αἰσχύλου, ἔργο στὸ ὅποιον ὡς σ' ἔνα βάθμος ἔξαιρετικὰ διαυγές, ἀποκαλύπτονται τὰ θεμέλια τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἴστορικῆς Ἑλληνικῆς πρωτοσύνθετης, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἀργον, ὁ Πελασγός, δὲν εἶνε βασιλεὺς μὲ τὴν ἔννοια ποὺ ἡ λέξις αὐτὴ ἄρχισε νὰ πέρνει ἔπειτα ἀπὸ λίγους αἰώνες, ἀλλὰ κοινοτάρχης, νιοθετημένος ἀπ' τὸν ἴδιο του λαὸ καὶ νιοθετῶντας τὸ λαό του μὲ τὸ κῦρος τῆς συνεργασίας μαζί του καὶ τῆς ἀμοιβαίας εὐλάβειας καὶ συμβολῆς.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἀκριβῶς καὶ μὲ τὶς πρῶτες Ἀττικὲς κοινότητες, ἀπὸ τὸν Κέροπα καὶ μέχρι τοῦ Θησέα, βάση δίχως τὴν ὅποια ὁ Σόλων ἀσφαλῶς θὰ εἴτανε δργανικῶς ἀδύνατο νὰ στερεώσῃ ἀργότερα ὄπωσδήποτε τοὺς νόμους του καὶ ἡ ὅποια μὲ τὸν ἐπὶ Περικλέους ἐμπιοροκρατισμὸ καὶ συγκεντρωτισμὸ τῶν Ἀθηνῶν, καθὼς ὅρθα παρατηρεῖ στὸν ἔκτο τόμο τῆς Παγκόσμιας Ἱστορίας του ὁ Marius Fontanes, χαλαρωνόμενη προετοιμάζει τὸ ἔδαφος τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἐθνικοῦ ἐκφυλισμοῦ.

Ἐὰν τώρα, ἀκολουθώντας τοὺς ἴστορικοὺς ποὺ θὰ ἤθελαν νὰ βάλουν μιὰ συγκεκριμένη ἀφετηρία στὴν γνωστὴ παγκόσμια ἴστορία, ἐξητούσαμε τὴν κεντρική, ἡ καλλίτερα μιὰ κεντρικὴ καταγωγὴ τοῦ κοινωνικοῦ θεσμοῦ στὴν Ἱστορία, ἀνατρέχοντας τοὺς αἰώνες, θὰ εὑρίσκομαστε στὴν ἔναρξη τῆς κάμε τόσο κατὰ τόπους ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐδραίωσης τῆς Ἀρείας φυλῆς—ὅ δρος Ἀρεία φυλὴ πρέπει νὰ λη-

φθῆ ἐδῶ περιληπτικὰ καὶ εὐρύτατα καθὼς τὸν δέχεται ἡ σύγχρονη ἴστορικὴ ἐπιστήμη— εὐρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ σύνθεση τοῦ κοινοτικοῦ θεσμοῦ, τῆς ὃποίας τὸ πρότυπο, φανερὰ στηριζόμενο στὶς εὐγενέστερες καὶ βαθύτερες ἀνθρώπινες κοινωνικὲς ἀνάγκες καὶ ίδιαίτερα στὰ ἐλεύθερα καὶ ἀρμονικὰ ἔνστικτα τοῦ Ἀρείου γένους, τὸ ἀνακαλύπτομε ὀλόκληρο μεταξὺ τῶν σωζόμενων παγκόσμιων ἴστορικῶν κειμένων, στὴ μελέτη τῶν Ἰνδικῶν Βεδῶν, ώς κάτι ὁργανωμένο ἥδη ἀπὸ τὴν ἀπώτερη ἀρχαιότητα καὶ συμπληρωμένο ώς ἐξ ἐνστίκτου αὐτὸ καθ' ἑαυτό.

Ἡ Ρίγ-Βέδα ἀσφαλῶς δὲν ἀναφέρει πουθενά κανένα συγκεντρωτικὸ συγκρότημα, θεοκρατικὸ ἢ μοναρχικό, ἐνῷ ἀπεναντίας τονῖζει τὴν κοινοτικὴν ἀλληλεγγύη καὶ παρουσιάζει δῆλα τὰ μέλη τῆς κοινότητας, ώς ἔτοιμα νὰ ἐγκαταλείψουν κάθε ἀτομική τους εὐχαρίστηση γιὰ νὰ ἀναλάβουντε ἀπὸ κοινοῦ ἐνα κόπο ὅμαδικὸ ποὺ θὰ βοηθήσῃ ἀκέραια τὴν κοινοτικὴ οἰκογένεια. Καὶ δὲν θὰ θέλαμε ἵσως σύμερα μιὰ θετικώτερην ἀπόδειξη, τῆς θεωρίας κατὰ τὴν ὃποιαν τὸ κοινοτικὸ πρότυπο καθωρίσθη ἀποξ διὰ παντὸς εἰς τὴν καταγωγὴ τῆς ἴστορίας εἰς τὸ *Sapta-Shindou* ἀπὸ τὶς Βέδες, παρὰ βλέποντας τὴν ὧρα αὐτὴ κάτω ἀπ' τὴ στάχτη ἐπανειλημμένων παρακμῶν εἰς τὶς Ἰνδίες, ν' ἀναθάλλουν τώρα τὰ στοιχεῖα ἐκείνης τῆς πρωταρχικῆς σύνθεσης, ποὺ ἄν καὶ πιεζόμενη κάτω ἀπ' τὸ βάρος ἀλλεπάλληλων καταστροφῶν καὶ κατακτήσεων, κατ' οὐσίαν διατηρεῖ τὸ χαρακτῆρα μὲ τὸν διοῖον τὴν ἐθέσπισε μιὰ προϊστορικὴ προφανέστατα ἐποχή.

Ἡ πρωταρχικὴ λοιπὸν αὐτὴ Ἀρεία Κοινότης, ἀποτελοῦνταν καθὼς ἔρθουμε, ἀπὸ τρία εἰδικὰ συμβούλια, τὰ ὃποια συγκαλοῦσε καὶ καθώριζε ἡ σύνοδος τῶν πατέρων καὶ τῶν μητέρων τῶν οἰκογενειῶν κάθε κοινότητος. Τὰ τρία αὐτὰ συμβούλια, ἀνταποκρίνονταν στὴ διάνοητική, στὴν ἥμική καὶ τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ κάθε τάπου.

Τὸ πρῶτο, εἴταν ἡ ἔγγυηση καὶ ὁ φύλακας ὅλων τῶν ἀμοιβαίων κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων, ὅλων τῶν συμβολαίων μὲ κάποιο τρόπο ποὺ συνήργτοντο μεταξὺ τῶν ἀτόμων, τὰ ὅποια ἐμεωροῦνταν μέλη μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἐν σχέσει μὲ τὴ σύνολη τοπική κοινότητα καὶ σύγχρονα ὅλων τῶν μεταξὺ τῆς κοινότητος αὐτῆς καὶ τῆς κεντρικῆς διοικητικῆς ἔξουσίας σχέσεων καὶ συμφωνιῶν.

Τὸ δεύτερο, ἀναλάβαινε τὴ φύλαξη τῆς δημοσίης ἀσφάλειας, ἔχοντας τὸ δικαίωμα νὰ διορίζει ἀπὸ τὰ στελέχη αὐτῆς τῆς κοινότητος ἐκάστοτε τὴν ἀστινομία της καὶ τὸ Εἰρηνοδικεῖο.

Τέλος, τὸ τρίτο συμβούλιο, ἀνταποκρίνονταν στὴν ἐπίβλεψη καὶ τὴ διαχείρηση τῶν οἰκονομικῶν τοῦ τόπου συμφερόνων, δηλαδὴ τοῦ κοινοτικοῦ ταμείου, τῶν ἴδιαιτέρων προσόδων τῆς κοινότητος, τῆς σύνταξης τοῦ κτηματολογίου της, τῆς ἰδουσῆς ἀνώτερων μιօφωτικῶν πλαισίων, δηλαδὴ θεάτρου, σχολῶν, γυμναστηρίων. μέχρι τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν συναλλαγῶν ὅλων τῶν κινητῶν ἀξιῶν μεταξὺ τῶν πολιτῶν τῆς αὐτῆς κοινότητος.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ ἐννοήσουμε πληρέστερα τὴ λειτουργία τῆς πρωταρχικῆς καὶ ὅμως ἰδινικῆς κοινοτικῆς αὐτῆς ὁργάνωσης, ἀς ἔμπουμε ἀναδρομικὰ μαζὶ σὲ μιὰ ὅποιαδήποτε ἀπὸ τὶς κοινότητες αὐτοῦ τοῦ παναρχαίου κύκλου, ἵχνη τοῦ ὅποιου, ὅπως εἴπα, διατηρεῖ ἀκόμα καὶ ἡ σύγχρονη κοινοτικὴ σύνθεση εἰς τὸν ἥδη ἀναγεννώμενο Ἰνδικὸ λαό.

Οὕτε ἔνας πράκτωρ τῆς κεντρικῆς ἔξουσίας δὲν βασανίζει τὴν κοινότητα, δὲν διαστρέφει ἐπεμβαίνοντας αὐταρχικὰ τὶς τοπικὲς ἐλευθερίες τῆς μικρῆς ἐκείνης κοινωνίας, τόσο πλέοντας, τόσο φωτισμένης, τόσο ὡργανωμένης, τόσο εύτυχισμένης τέλος στὴν ούσια κατὰ τὸ δυνατό.

‘Ο στίβος τῆς κοινῆς γνώμης εἶνε ἀνοιχτὸς γιὰ τοὺς ἄντρες, ἢ ὅχολὴ γιὰ τὸν ἐφῆβον, σὲ ὅλους γενικὰ προσφέρεται κατὰ τὸ βαθμὸ τῆς ἡλικίας, κατὰ

τὸ φῦλο, κατὰ τὸ κῦρος ποὺ παρέχει ἡ εἰδικότητα ἐνὸς ἔκαστου, ὁ καιοπὸς τῶν συνολικῶν ἔκαστοτε τῆς κοινότητας προσπαθειῶν. Ἡ τέχνη εἶνε παντοῦ ζωντανή, παντοῦ σύντροφος ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς κοινοτικῆς ζωῆς, ἀρμονίζοντας σὲ μίαν ἀτμόσφαιραν ἐξύψωσης καὶ ἐξημέρωσης τοὺς πάντες.

Οἱ σχέσεις τοῦ λαοῦ μὲ τὴν Φύση, οἱ ρυθμοὶ τῶν ἐπίπονων ἄλλὰ γόνυμων πρὸς τὴν Γῆ ὑποχρεώσεών του, μορφοποιοῦνται ὑπέροχα καὶ συνειδοποιοῦνται μὲ τὴ δημιουργία μεγάλων ἀγροτικῶν ἔορτῶν, ἀγάνων, μὲ διδασκαλίες στὸ ὑπαιθρὸν ἀπὸ τοὺς γιὰ τοῦτο ἐντεταλμένους φραγμούς.

Ἡ τελευταία ἴστορικὴ ἀναχώνευση ποὺ ἐσώρευσε καθὼς προεῖπα τόσα τείχη καὶ κατέστρεψε οὐσιαστικὰ τόσους βαριοὺς καὶ ἐπίμονους μεταξὺ τῶν λαῶν φραγμούς, ἀποκάλυψε χάρις σὲ ὅλως τελευταῖς ἐρευνεῖς, τέτιους θαμμένους ἐξανθρωπιστικοὺς καὶ ἐκπολιτιστικοὺς θησαυρούς, ἀνάμεσα σὲ ἕνα λαὸ τὸν ὃποῖον ἡ ἀποικιακὴ πίεση καὶ αὐθαιρεσία μᾶς παρουσίαζε ἵσα μὲ χθὲς ἀκόμα ὡς κτηνώδη καὶ χωρὶς ἀνθρωπισμό. Ἀλλὰ χρειάζονταν ἵσως ἡ σύμπτηξη τριακοσίων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, πραγματοποιηθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πανάρχαιας αὐτῆς θρησκευτικῆς κοινοτικῆς συνείδησης, τριγύρω ἀπὸ τὴν ἥμικη χειρονομία τοῦ μεγάλου Γκάντι, γιὰ νὰ ἐννοήσῃ ἡ παραστρατημένη Εὐρώπη, πῶς δὲν ἔχει αὐτὴ μονάχα ὀλόκληρο τὸ μονοπώλιο τῶν πηγῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Λυποῦμαι ποὺ ὑπολογίζοντας τὸ χῶρο αὐτῆς τῆς ὁμιλίας, δὲν μπορῶ ν' ἀναφέρω ἀποστάσματα τούλαχιστον τῆς πρόσφατης μικρᾶς μονογραφίας τῆς Kas Marie Bermont γιὰ τὰ αὐτόνομα χωριὰ τῆς ἀρχαίας Ἰνδίας καὶ γιὰ τὴν τάση τῆς σύγχρονης κοινοτικῆς τους ἀναγέννησης. Λυποῦμαι ἀκόμα ποὺ δὲν μπορῶ μεταξὺ τῶν ἄλλων σύγχρονων παραδειγμάτων ν' ἀναπτύξω ἐδὼ τὸ τεράστιο ἔργο τοῦ σύγχρονου μεγάλου ποιητοῦ τῆς Ἰρλανδίας George Russel

στηριγμένο κι' αύτὸν στὴν κοινοτικὴ ἀναγέννηση τῆς 'Ιολανδίας, ἔργο τοῦ ὅποιου σκοπὸς εἶναι κατὰ τὸν Ἰδιο δημιουργό του «μιὰ κατάσταση εἰς τὴν ὥποιαν ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου ὁφεῖλε νὰ συνδυαστῇ μὲ τὴν ὄμαδικὴ ἐλευθερία καὶ εὐτυχία». 'Ανάγκη πᾶσα, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ προηγούμενα, νὰ ἐπανέλθω σύντομα στὴν ἔρευνα τῆς σταδιοδοσίας τοῦ καθ' αὐτὸν 'Ελληνικοῦ κοινοτικοῦ θεσμοῦ.

Χωρὶς λοιπὸν νὰ παρέμονμε τὰ ἀπειράφιδμα φυλετικὰ ρεύματα, ποὺ ἡ ἀνυπομονησία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὅπως λέγει ὁ Quinet, γιὰ νὰ καταλάβῃ αὐτὸν τὸ διαμάντι τῆς Γῆς, τὴν Ἑλλάδα, ἐξαπέστειλε ἀπὸ τὸ Βορᾶ, ἀπ' τὴν μεσημβρία, ἀπ' τὴν θάλασσα, ἀπ' τὴν στερεά, μποροῦμε σήμερα νὰ βεβαιώσουμε, ὅτι τὸ κύτταρο γύρω ἀπ' τὸ ὅποιο συνεκροτήμη κατ' ἀρχὴν ἡ πρώτη ἐλληνικὴ συμπολιτεία, είταν ἡ ἀνάλογη πρὸς ὅσα εἴπα παραπάνω σύνθεση τῶν κοινοτήτων τῆς 'Αρείας φυλῆς καὶ ἡ ὅποια εἴταν αὐτὴ ἡ Ἰδια 'Ορφικὴ ἢ "Αρειο-Σλανικὴ καὶ 'Ινδο-Πελασγικὴ πρωτοσύνθεση τῆς ἐλληνικῆς ἐθνότητος, καθὼς σήμερα τὸ δέχονται πνευματικοὶ ἀνθρωποι καὶ ἴστορικοὶ τοῦ ἀναστήματος ἐνὸς Saint-Yves d'Alveydre, ἐνὸς Strada, ἐνὸς Fontanes, τοῦ μεγάλου Mickiewits καὶ τόσων ἄλλων.

'Η μεταφορὰ λοιπὸν τοῦ πρώτου αὐτοῦ κοινοτικοῦ θεσμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, θεσμοῦ ποὺ περιέχει ώς σπέρμα ὀλόκληρο τὸ γίγνεσθαι τοῦ πολιτισμοῦ τῆς, εὑρίσκει σ' αὐτὴν φανερὰ τὸ προσφυέστερο, ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ ἐπικίνδυνο ἔδαφος. 'Η γεωγραφικὴ σύσταση τῆς Ἑλλάδος, ποὺ παρουσιάζει τὸ μᾶλλον πολυσύνθετο γεωλογικὸ συγκρότημα στὴ Γῆ, χάρις στὴ διείσδυση τῆς θάλασσάς της στὸν ἀπειρούς της κόλπους καὶ κολπίσκους, χάρις στὸν ἀριθμὸ καὶ στὴ διάταξη τῶν τόσων της μεγάλων καὶ μικρῶν νησιῶν, βοηθεῖ ἀπὸ τ' ὅνα μέρος στὴν ἐπίταση τῆς μονωμένης κατὰ τόπους ἀτομικῆς καὶ συλλογικῆς καλλιέργειας, βοηθεῖ ἐπίσης στὴ σύντομη μεταξὺ τῶν

διαφόρων έλληνικῶν μερῶν ἐπικοινωνία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος διεγείρει συναισθήματα ἅμιλλας ποὺ στὴν πρωτόγονη κατάστασή τους (ποὺ δυστυχῶς διαρκεῖ τὶς περισσότερες φορὲς ἀκόμα μεταξύ μας), παρουσιάζοντας ἓνα συνεχῆ καὶ φοβερὸ κίνδυνο γιὰ τὴ σύμπτηξή της, σὲ μιὰ διαφορῇ συνεργατική καὶ συμπαραγωγική συμπολιτεία. Πουνθενὰ ἀλλοῦ ἡ Ἰστορία, δὲν παρουσιάζει ἀνάλογο φαινόμενο, κατὰ τὸ ὅποιο ἡ ἑνότητα καὶ ἡ διαιρεση ἐνὸς λαοῦ, συμπράττουνται ἡ ἀντιμάχονται κατὰ περιόδους ἀμοιβαῖα, μὲ τόσο ὑψηλά, ἀλλὰ καὶ συχνὰ τόσο καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα, ὅπως γιὰ τὸν ἔλληνικὸ λαό. Γιατί, ἀλλούμονο, ἡ ἴδια Ἑλλάδα εἶναι ἐκείνη ὅπου ἐσύντριψε στὰ στέρνα της τὸν Περσικὸ Καισαρισμὸ καὶ ἡ ἴδια ποὺ ἀμέσως ἔπειτα εἶχε κορυφώσει τὸν ἐμφύλιο σπαραγμό, ὃς μὲ τὸ σημεῖο νὰ προετοιμάσει τὸν ἑαυτό της ὑποπόδιο βαρδάρων λαῶν.

Διὰ μέσου ὡστόσο ὅλης τῆς κλίμακος κατὰ τὴν ὅποιαν αὐξάνεται ἡ μειώνεται, ἀναλάμπει ἡ σβύνεται ἡ γενικὴ Ἑλληνικὴ συνείδηση ώς ἑνιαία Ἰστορικὴ ἀποστολὴ καὶ εὐθύνη, διαβλέπουμε νὰ παλαίει στὸ μεταξὺ πρὸς ἀνασύνταξη καὶ ἀν εἰνε δυνατὸ πρὸς τελειωτικὴν ἀνασυγκρότηση μιᾶς σταθερῆς Ἑλληνικῆς συνείδησης, ἡ Ἑλληνικὴ κοινότητα, ἐργαζομένη παρὰ τὰ ἐμφύλια μίση, παρὰ τὶς κενὲς πολιτικὲς διαμάχες, παρὰ τὶς ἐκάστοτε τραγικὲς δουλείες, παρὰ τὶς ἀποστάσεις, παρὰ τὶς θυσίες, παρὰ τὶς ἀδόκητες ἐθνικὲς συμφορές.

Καὶ τὸ τί μὲν κατώρθωσε κατὰ τοὺς αἰῶνες τῆς ἀρχαίας Ἰστορικῆς τῆς ἡ Ἑλληνικὴ κοινότητα, τῆς ὅποιας συνθετικὴ μητρόπολη καὶ προτύργιον ἀνέκαθεν ὑπήρξαντε οἱ Δελφοί, θὰ ὠφείλαμε νὰ τὸ γνωρίζομε πλέον ὅλοι, ἔχωροῦντάς το ἀπολύτως ἐπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ μικροπολιτική, ἡ ὅποια ἀκριβῶς ἀπετέλεσε τὸν μεγαλείτερον ἐχθρὸ τῆς κοινοτικῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς πραγματικῆς ἐξύψωσης τῆς συλλογικῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Γιατὶ ἀσφαλῶς

Θὰ εἴτανε πλέον καιρὸς νὰ ξέρουμε ὅλοι, αὐτὸ ποὺ μᾶς ἔκρυψε τηγανεῖς, (γιατὶ τὸ Ἑλληνικὸ ίστορικὸ περιεχόμενο τοὺς τελευταίους αὐτοὺς αἰῶνες τὸ ἔχρησιμοποίησε καὶ τὸ ἐτροποίησεν ἡ Δύση κατὰ τὶς συμφέρουσες σ' αὐτὴν ἀπόψεις) θὰ εἴταν λέω καιρὸς νὰ ξέρουμε ὅλοι, πῶς αὐτὸ ποὺ ὑπῆρξε ἀληθινὰ πραγματικὸ καὶ μέγα στὴν Ἐλλάδα, ἀσφαλῶς δὲν εἴταν ὁ ὄγκος τῶν μικροπολιτικῶν διαμαχῶν της, ἀλλ' ἡ ἀνώτερη κοινοτικὴ ἀγωγὴ κάθε της τόπου, ὃποῦ συμπεριλάβαινε τὴν πνευματικὴ καὶ τὴ σωματικὴ ἐπαίδευση τῶν πολιτῶν της, καὶ ὅτι οἱ περίφημες μικροπολιτικὲς αὐτὲς ἑλληνικὲς διαμάχες, εἴτανε ἀνέκαθεν ἡ φυλλοξήρα ποὺ ἐπρόσβαλε καὶ ἐμάρανε τὴν ἄμπελο τῆς κοινοτικῆς καὶ τῆς καθόλου κοινωνικῆς καλλιέργειας τῆς Ἑλληνικῆς ἀνέργειας καὶ ζωῆς.

Γιατὶ φανερά, τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ ἑλληνικὲς κοινότητες κάτω ἀπὸ τὴν πανάρχαιη Δελφικὴ ἐποπτεία ποὺ εἶχε θεοπίσει ὅλα τὰ πλαίσια μέσα στὰ ὅποια αὐτὲς θὰ μποροῦσαν νὰ συνδιαλλάσσονται καὶ νὰ συναντῶνται καθὼς τὰ Πύθια, τὰ Ὀλύμπια, τὰ Ἰσθμια τὰ Νέμεα, καθὼς τὴν ἀποστολὴν ἀνάμεσα στὸ λαὸ ἀνώτερων μεμυημένων καὶ πνευματικῶν ἀντρῶν, ἀπὸ τοὺς προσωρικούς καὶ ὡς τὸ Σωκράτη (ποὺ καθὼς ἀπέδειξεν σὲ σχετικὴ πρόσφατη μικρὴ μελέτη δέ Mēauts εἶχε ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς τὴν ἀναμορφωτικὴν τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας καὶ γενικὰ τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας ἐντολή), τὴ στιγμὴ λέω ποὺ ἡ πανάρχαιη αὐτὴ πνευματικὴ ἐστία προσβλέποντας ἐποπτικὰ τὸν ἀλληλοσπάραγμὸν ποὺ ἀκόλουθησε στὴν Ἐλλάδα μετὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, ὑπεραμύνονταν μιᾶς ὑπερελληνικῆς πολιτικῆς, ἐνῷ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν καλλιτεχνῶν κάθε τόπον, ὑψωνότανε παραδείγματα γαλήνης, αὐτοκυριαρχίας ψυχῆς καὶ σώματος, τὰ ἀγάλματα τῶν ὅποιων τὴν ἥψικὴ καὶ πλαστικὴ ἀρτιότητα δειλιαζούμενε ν' ἀντικρύσσουμε σήμερα, ἐνῷ σὲ κάθε ἑλληνικὴ κοινότητα οἰκοδομούντανε τὰ θέατρα, τὰ ὑδραγωγεῖα, οἱ παλαιστρες, οἱ ναοί, ἐνῷ δηλαδὴ ὑ-

έλληνική κοινότητα έκορύφωνε μὲ τὶς αὐθόρμητες προσπάθειές της τὴν καλλιέργεια τῶν μαζῶν καὶ τῶν ἀτόμων, στὰ παρασκήνια τοῦ παγκόσμιας σημασίας ὁργασμοῦ αὐτοῦ, ἡ ἔλληνική μικροπολιτική, ὅπως πάντα. ἐνέδρευεν, ἐκαιροφυλακτοῦσε, ἐστράτευε τὶς ἀσυνείδητες μονάδες, γιὰ νὰ καταστρέψῃ τὸ μεγαλούργημα αὐτὸ μπροστὰ στὸ ὅποιο εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε δὲν τὸ θέλουμε, ἡ ἀνθρωπότητα ἀκόμα γονατίζει καὶ ποὺ λέγεται ώς μὲ σήμερα «ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα».

Καὶ πραγματικὰ νά, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ μικροπολιτικὴ τοῦ καιροῦ ἐκείνου, δὲν ἐβράδινε νὰ τελειώσῃ ὅπις ξαίρουμε τὸ σκοτινό της ἔδγο. Καὶ ὅταν πιὰ ὁ ἐμφύλιος σπαραγμὸς ποὺ ἐδημιούργησε, ἐπαράδοσε την Ἑλλάδα στὸν Ἀλέξανδρο, ὁ μεγάλος αὐτὸς πτρατηλάτης τοῦ ὅποίου κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὴν τεραστία ἀποστολή, ἀλλὰ ὁ ὅποιος δὲν ἐποόλαβε ν' ἀφομισώῃ, ώς εἴτα καὶ ἄλλοτε, ὁργανικὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ πολὺ ἀνωτέρου του πατέρα, συκροτῶντας ὅλες τὶς Ἑλληνικὲς δυνάμεις κάτω ἀπὸ μιὰ ἐπείγουσα μηχανικὴ συγκεντρωτικὴ πειθαρχία, ἀφαιροῦσε ἀπ' τὴν Ἑλλάδα τὴν ἴκμάδα τῶν κοινοτήτων τῆς καὶ καταργοῦσε τὰ φυσικὰ πλαίσια, μέσα στὰ ὅποια αὐτὲς προτήτερα ἀναπτύσσονταν, ἀγέρωχα, ἐλεύθερα καὶ ἀρμονικά.

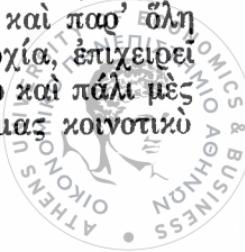
Αδύνατο εἶνε στὰ δρια μιᾶς μόνον δμιλίας, νὰ ἐπιμείνω ἀναλυτικὰ σὲ ὅλες τὶς ἱστορικὲς φάσεις τῆς ἀναζωτύρωσης ἡ τῆς ἐλάττωσης τῆς κοινοτικῆς δράσης τῶν Ἑλλήνων, ἵέσα ἀπ' ὅλες τὶς περιπέτειες τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνοϊ., ἀρκούμενος νὰ τὶς ὑποδηλώσω γιὰ νὰ φιλάσω σύντομα στὴν πρόσφατη καὶ σημερινὴ κατάστασή τους. Λὲν θὰ πῶ λοιπὸν τὴν πάλη τῆς ἐλεύθερης καὶ ὁργανικῆς κοινοτ.κῆς συνείδησης τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, ἃν καὶ τὸ κεφάλαιο αὐτὲ παρέχει θέματα ποὺ μελετήθηκαν ἐλάχιστα ως τούτη τὴ στιγμὴ καὶ θὰ περιορισθῶ ώς πρὸς τὸ Βυζαντιοῦ νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι καὶ ἄλλοτε ἀπὸ χρόνια είληγα γράψει, ὅτι δηλαδὴ ἄν τὸ Βυζαντινὸ οἰκουμενικὸ

ιδανικὸ ἔξεπεροῦσε σὲ ἐνδιάθετη ἀποστολὴ τὸν Παρθενῶνα, ἄλλὰ ἡ κατανάλωση τῶν ζωτικῶν λαικῶν δυνάμεων ποὺ οἱ Βυζαντινοὶ ἐσπαταλήσανε ὀλόγυρα ἀπ' τὸ γράμμα, ἃν καὶ ὠχύρωντε ἀπὸ μὰ ἄποψη τὴν Ἑλληνικὴν ψυχήν, ἀπομνῦσε ὅμως ἀπ' τὴν ἄλλη τοὺς ἀδροὺς κοινωνικοὺς χυμούς, ποὺ ἀνεβαίνοντας φυσιολογικὰ στοὺς κλάδους τῆς κοινωνικῆς ἐκδήλωσης, θὰ νὰ θεριεύανε σὲ γιγαντόδεντρο τὴν ἀκραιφνῆ Ἑλληνικὴν συνείδηση καὶ ζωή.

Καὶ ἀπόδειξη αὐτοῦ ποὺ λέω καὶ τὴν ὅποιαν ἔγραψα καὶ ἄλλοτε, εἶνε ὅτι καθ' ὅλη τὴν περίοδο τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, πουθενὰ δὲν ἀνεφάνη ὁ Ἱεροφάντης τῆς λαϊκῆς Ἑλληνικῆς Συνείδησης στὸ πρόσωπο ἐνὸς μεγάλου Ποιητῆ, καθὼς τοῦτο συνέβαινε ταυτόχρονα σχεδὸν στὴ Δύση, μὲ τὴν ἐπιθλητικὴν ἐμφάνιση τοῦ Δάντη. Καὶ ἡ αἰτία εἶνε φανερή. Δογματικὰ διοικητικὸς ἢ δογματικὰ πνευματικὸς συγκεντρωτισμός, παντοῦ καὶ πάντα ἔχει τὰ ἴδια ἀποτέλεσματα, τὴν παράλυση δηλαδὴ τῶν αὐθόρυμητων καὶ δημιουργικῶν ἀτομικῶν πρωτοβουλιῶν.

Ἡ Βυζαντινὴ ὥστόσσο ἐποχὴ ἄφινε πισωθέ της, ἐναὶ συμπιεσμένο συναισθηματικὸ ἀπόθεμα, μεγάλης σημασίας, τὴν μέχρι φανατικῆς ὑπερβολῆς ἵσως ἐπίταση τοῦ δογματικοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καθὼς αὐτὸ ἴδιως ἐκδηλώνοτε· μὲ τὸν καλογηρισμὸ, τὸ ὅποιον ὅμως ὅπως καὶ ἄλλοι ἐτόνισαν, ἰσορροπούμενο ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ καὶ καθαρὸ πατριωτικὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἀποτέλεσε ἀκριβῶς, μὲ τὴ δημιουργία νέων καὶ προσφυῶν μὲ τὴν κατάσταση κοινοτήτων, τὸ κύριο ἔρεισμα τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσῆς μας ἀπ' τὸν Τοῦρκο. Ἄλλὰ τί συμβαίνει ἀκριβῶς μετὰ τὸ τέρμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασης τοῦ 21; Ὁ Καποδίστριας ἐρχόμενος στὴν Ἑλλάδα γνωρίζει ἕδη καλὰ τὴ σημασία τῶν κοινοτήτων καὶ παρ' ὅλῃ τὴ μετὰ τὴν ἐπανάσταση ὁμαδικὴ ἀναρχία, ἐπιχειρεῖ μὲ κάθε τρόπο νὰ τονώσῃ τὸ νεοσύστατο καὶ πάλι μὲς στὴν πρόσφατη ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία μας κοινοτικὸν

θεσμό. Ἀλλὰ ἔπειτα ἀπὸ λίγο, δηλαδὴ ἔπειτα ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἐρχομός τοῦ Ὅδωνος φέρνει μᾶζί του τὴν ἐπιβολὴ τοῦ συγκεντρωτικοῦ Βαυαρικοῦ θεσμοῦ, ποὺ καταπνίγει μονομιᾶς τὴν ἐλεύθερη ἀναπνοὴν τῆς μόλις ἀνασυγχροτούμενης κοινωτικῆς συνείδησης. Καὶ πιθανὸν μὲν πρὸς στιγμήν, καθὼς ἔγραψε σὲ σχετική του μελέτῃ ὁ κ. Ν. Μαλοῦχος, νὰ ὑπῆρξε ώφέλιμος, ἐξ αἰτίας τοῦ διαιμελισμοῦ σὲ ἄπειρες ἀξιώσεις καὶ φιλοδοξίες τῶν καπεταναίων καὶ τῶν καπετανάτων τῆς πρόσφατης Ἑλληνικῆς ἐπανάστασης. Ἀλλὰ ἡ ὥμη του πιὰ καὶ ἀποκλειστικὴ ἔγκαυμάρυση στὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, ὅπως λέει ὁ ἴδιος, ἔφερε συνέπειες ἀποτνιχτικὲς ὡς πρὸς τὴν οὐσιαστικὴν ἀνάπτυξην τῆς ζωτικότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἐκτοτε ἡ Ἑλλὰς εἶνε λεία ὅλων τῶν σφαλμάτων τοῦ Νεοελληνικοῦ κοινοθουλευτισμοῦ. Δὲν σκοπεύουμε ὕστορο ν' ἀναπτύξουμε ἐδῶ μιὰ κοιτικὴ ἐπὶ τῆς ὅλης του σταδιοδρομίας. Δὲν ἀναφερόμαστε ἄλλωστε σὲ ἄτομα, ἀλλὰ σὲ σύστημα.

Καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ἔπειτα ἀπὸ τὴ δράση ὅλιγων ἡρωῶν πρωτοπόρων καὶ ἀπὸ τὴν αὐθόρμητη ἀνάτηψη τῆς μάζας, ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρόσφατη ἐλλιτὴ μὲν ἐφαρμογή, ἀλλ' ὅπως δήποτε ἐφαρμογὴ καὶ πάλι τοῦ κοινωτικοῦ θεσμοῦ ἀναμεταξύ μας, χαιρετίζουμε ἀποκαλυπτα ἐδῶ τὴν συστηματικὴν καὶ ἀποφασιστικὴν συγκρότησην ὅλιγων ἐκλεκτῶν, οἱ ὅποιοι μπροστὰ στὸν ὑπάρχοντα κοινοθουλευτισμό, ἀνέλιαν ἀν δὲν ἀπατῶμαι τὴν εὐθύνην καὶ τὴ στερεὴν ἀπόφασην, νὰ γεφυρώσουν τὸ τεράστια χάσμα ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ συγκεντρωτικοῦ πολιτειακοῦ συστήματος μας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ ἀληθινά, τί χά-

μα! Χάσμα πολυχρόνιο, κατὰ τὸ ὅποιο ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐπλήρωσε μὲ τὸ αἷμα του καὶ μὲ τὸ χρῆμα του, δῆλα τὰ λάθη τῶν πολλὲς φορὲς ἀπὸ ἔλλειψη συστήματος καὶ μιᾶς βαθύτερης πολιτειακῆς συνείδησης δημιαγωγῶν του. Χάσμα, τὸ δόποῖον μάταια ἐπροσπάθει νὰ καλύψῃ ἡ κατὰ τὶς ἐποχὲς τῶν ἐκλογῶν ἐσπευσμένη ἐπίσκεψη τοῦ βουλευτῆ ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα στὴν ἐπαρχία του, ὁ διορισμὸς ἐνὸς δασκάλου δίχως πρόγραμμα συνολικῆς ἐκπαίδευσης καὶ κατὰ τὸ δυνατὸ κομματαρχίσκου, ἡ ἐσπευσμένη ἀποστολὴ τοῦ δημοσίου εἰσπράκτορα ἢ τοῦ χωροφύλακα, ἡ δοπία ἐπεφτει καὶ πέφτει ἀκόμα ἔξαφνα στὴ φάχη τοῦ χωριάτη μὲ τὸ πεῖσμα καὶ μὲ τὴν ὀμότητα ἐνὸς μὴ "Ἐλληνα, ἀλλὰ βάρβαρου κατακτητῆ.

Χάσμα τὸ δόποῖον—ἐλπῖς νὰ μοῦ καταλογισθῇ στὸ ἐνεργητικό μου, ἣ τόλμη αὐτῆς τῆς παροησίας μου—ἀσφαλῶς δὲν τὸ ἐγεφύρωσε καὶ δὲν τὸ γεφυρώνει ἀκόμα ἡ 'Ἐλληνικὴ δημοσιογραφία, ἡ δοπία ἀριθμεῖ ἕνα τεράστιο πλῆθος ὀνομαστικῶν λαϊκῶν ὁργάνων, ἀσκνη εἰς τὸ ν' ἀναρριπτῆ τὰ μικροπολιτικά μας πάθη καὶ νὰ δηλητηριάζῃ μὲ τὴν καλλιέργεια τοῦ μικροπολιτικοῦ μικρόβιου ἔξισου καταστρεπτικοῦ τοῦ νεοελληνικοῦ ὁργανισμοῦ μὲ τὴ γενικὴ καὶ φοβερή, ἀλλ' ἀπολέμητην ἀκόμα σύμμαχό του, τὴν ἐλονοσία, χάσμα τὸ δόποῖον δὲν τὸ καλύπτει βέβαια ἡ οἰς δήποτε κοινοβουλευτικὴ ρητορική, ποὺ περιστρέφεται τριγύρῳ ἀπ' τ' ἀμεσώτατα τοῦ τόπου μας προβλήματα χωρὶς νὰ κατέχῃ τὸ πραγματικὸ καὶ θετικό τους κέντρο, χωρὶς νὰ ζυγίζῃ τὸν ἐνδόμυχο παλμὸ καὶ τὶς ἐσώτερες ἀνάγκες τοῦ 'Ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Τὸ χάσμα αὐτὸ λοιπὸν καλεῖται γιὰ νὰ γεφυρώσῃ σήμερα μὲ πολὺν ἀγῶνα ἡ νεοσύστατη Ἐνωση τῶν

Φίλων τῆς Αὐτοδιοικήσεως. Καὶ τὸ χάσμα αὐτὸ ποδὸ πάντων ὄφείλει νὰ τὸ ὑποδείξῃ ὀλόκληρο ὅπως εἶνε, στὸ ὑπάρχον Κράτος καὶ στὸν ὑπάρχοντα κοινοβουλευτισμό, προλογίζοντας τὴ δράση τῆς μὲ τέτοιον τρόπο, ὅπως νομίζω, πρὸς ἐκεῖνα:

«Μεταχειρισθῆτε ἀκόμα μιὰ φορά, ἔτσι νομίζω θὰ ἔπειπε νὰ πῇ, μὲ ἐπιστήμη καὶ συνείδηση, τὸ σκῆπτρο ποὺ σᾶς ἔδοσεν ἢ λαϊκὴ ψῆφος. Μεταχειρισθῆτε το, ὅχι γιὰ νὰ καταστρέψετε, ἀλλὰ γιὰ νὰ δημιουργήσετε, ὅχι γιὰ νὰ συζητήσετε, ἀλλὰ γιὰ νὰ οἰκοδομήσετε θεσμοὺς σύμφωνους μὲ τὸν καινούργιο κόσμο, ὁ ἥποιος παντοῦ ἀνατέλλει ἀπὸ τὸν παλαιό.

‘Αλλὰ φροντίσετε ἡ οἰκοδομὴ αὐτὴ νὰ εἴνε πλατιά, ψηλή, στεφεωμένη σὲ λαϊκὲς καὶ ἔδραιες βάσεις. Ἡ ὑπάρχουσα γεννεά, ἃς ἀναπνεύση τέλος μέσα τῆς, κυρίᾳ ὅλων τῆς τῶν δικαιωμάτων, ὅλων τῶν ἐλπίδων τῆς. Καὶ ἡ οἰκοδομὴ αὐτὴ ἃς εἴνε τέτοια ὥστε νὰ μπορέσῃ μέσα τῆς νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ μεριέψῃ ὀλόκληρο τὸ μέλλον καὶ νὰ εἴνε τέτια ἡ στέγη τῆς οἰκοδομῆς αὐτῆς ὥστε ἀν αὐτὸ τὸ μέλλον, ποὺ εἴναι ἐγγύς, ἀναστρωθῆ καὶ προφητέψῃ μιὰ ἡμέρα, νὰ μὴν κινδυνέψῃ ἡ στέγη αὐτὴ νὰ σπάσῃ καὶ νὰ γκρεμιστῇ ἀπάνω στὰ κεφάλια σας καὶ ἀπάνω στὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν σας».

Αὐτὰ νομίζω ἔχει στὴν ούσία νὰ ὑποβάλῃ ἡ “Ἐνωση τῶν φίλων τῆς αὐτοδιοικήσεως, στὸν ὑπάρχοντα Κοινοβουλευτισμὸ καὶ στὸ Κράτος, ὑποβάλλοντάς σύγχρονα μὲ τὴν ούσιαστικὴ αὐτὴ προκήρυξη, ὅλο κατὰ τὸ δυνατὸ τὸ σχέδιο τῆς τεχνικῆς ἐφαρμογῆς τῶν αἰτημάτων τῆς, ὅλη τὴν πεῖρα τῆς καὶ ὅλο τὸν ἐνδιουσιασμό τῆς γιὰ νὰ βοηθήσῃ στὴν πραγματεύση τῶν σκοπῶν τῆς. ‘Άλλ’ ἔκτὸς τούτου σύντομα θὰ

ώφειλε νὰ στείλῃ ἵδεολογικοὺς σπορεῖς τῆς σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα

Νὰ συστήσῃ σύντομα μιὰ φάλαγγα, μελετηρῆς καὶ ἀποφασιστικῆς νεότητας, ἡ ὅποια ὑπερονικῶντας ὅλους τοὺς διαταγμοὺς τῆς ὃς σήμερα Ἀκαδημαϊκῆς, ψυχορῆς καὶ μικροφιλολογικῆς ἐλληνικῆς νεότητας, θὰ τινάξῃ ἀπὸ πάνω τῆς τὰ οάκη τῶν δισταγμῶν τῆς, γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἄφοβα πρὸς τὸ λαό, ὅπου δὲν ἀντέχει τίποτε ἄρρωστο καὶ ταπεινὸ καὶ ὅπου αὐτὴ πρώτη θὰ ἀναβαπτισθῇ σὲ κολυμπῆθορα πίστης καὶ ζωῆς. Μία θεία κατάσταση τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, ἀκόμα ἀλώβητη ἀπὸ οἰεσδήποτε μονάπλευρες θεωρητικὲς ἐπιρροὲς τὴν περιμένει γιὰ νὰ κηρύξῃ πρὸς αὐτή, ὅτι ἡ πολιτειακὴ ἀναμόρφωση τὴν ὅποιαν προοιωνίζομενα ἐπὶ τέλους ὅλοι καὶ ἡ ὅποια θὰ εἴνε ἡ μόνη ἄξια τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, δὲν πρόκειται νὰ φέρῃ τὴν φατριαστικὴ προμετωπίδα, εἴτε τῆς συντηρητικότητος, εἴτε τῆς καταστροφῆς. Δὲν πρόκειται δηλαδὴ νὰ προέλθῃ οὕτε ἀπὸ τὴ σχολαστικὴ διατήρηση πλαισίων ποὺ μᾶς ἐπέβαλε ἡ μοῖρα, ἡ συνήθεια καὶ ἡ ἀδράνεια, οὕτε ἀπὸ τὴν καταλυτικὴ πνοὴ μιᾶς δογματικῆς ἐπαναστάσεως.

'Αλλὰ πρόκειται ν' ἀντιπροσωπεύσῃ σφαιρικά, ὁλοκληρωτικά, τὰ κοινὰ ώς "Ἐθνούς καὶ λαοῦ συμφέροντα καὶ γιὰ τοῦτο ὄφείλει ἀπὸ τώρα νὰ τῆς δοθῇ τὸ ὄνομα τῆς Δημιουργίας, γιὰ νὰ καθορισθῇ πῶς γιὰ νὰ εἴνε σύμφωνη πρὸς τὴν πραγματικὴν Ἑλληνικὴ παράδοση καὶ εὐθύνη, ὄφείλει νὰ θεμελιώσῃ ὑπεράνω παθῶν, ὅτι εἴνε πραγματικὰ ἀναγκαῖο γιὰ ἓνα ἀνώτερο συλλογικὸ κοινωνικὸ ουθμά, καὶ γιὰ μιὰν ἀνώτερη καὶ σύμφωνη πρὸς τὴν βαθύτερην ἴστορικὴ κληρονομιά μας, ἐθνικὴ δημιουρ-

γιακὴν ἀποστολή. Καὶ τὰ δύο καὶ πλέον τρίτα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δηλαδὴ ὅλες οἱ ἐλεύθερες καὶ δημιουργικὲς δυνάμεις τοῦ Ἐθνους, ἡ Ἱερὴ Νεοελληνικὴ φάλαγγα ὃποῦ θὰ μιλήσῃ ἔτσι, ἃς εἶνε βέβαιη ὅτι θὰ συνασπισθοῦν μαζί της. Ἀρκεῖ μόνο τὰ στελέχη αὐτῆς τῆς φάλαγγας νὰ προχωρήσουν πρὸς τὸ λαὸ διὰ τῆς θύρας, ὡς ποιμένες καὶ ὅχι ὡς μισθωτοί. Τὸ ἔνστικτο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν θάταν πλέον δυνατὸ νὰ πλανηθῇ «Ο γὰρ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προθάτων, ἀλλ’ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν. ἔκεινος κλέπτης ἔστι καὶ ληστής. Ο δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν ἔστι τῶν προθάτων... Τούτῳ ό ϑυρωρὸς ἀνοίξει καὶ τὰ πρόθατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσει καὶ ἔξαγάγῃ καὶ εἰσαγάγῃ αὐτά. Ο μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὅν ποιμὴν θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφίσῃ τὰ πρόθατα, καὶ φεύγει, ὅτι μισθωτὸς ἔστι καὶ οὐ μέλλει αὐτῷ περὶ τῶν προθάτων».

Ἐνας καὶ πλέον αἰώνας κλείνει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀπολύτρωσής μας ἀπ’ τὰ Τουρκικὰ δεσμά. Καὶ ἡ στιγμὴ ἵσως σήμερα ἔχει πιὰ σημάνει γιὰ τὴν ἀπολύτρωση ἀπ’ τὰ ἴδια μας δεσμά, γιὰ τὴν ἀνεύρεση μὲς τὸν ἑαυτό μας καὶ τριγύρα μας τῆς δυναμικῆς ἔκεινης ἡθικῆς ποὺ θὰ μᾶς ἀποδόσῃ πάλι ἀκέριους μὲ δλο τὸν ἀνθρωπισμό μας καὶ ὅλες μας τὶς δημιουργικὲς ἴκανότητες, στὴν Ἀνθρωπότητα, στὴ Μητέρα Φύση, στὴ Μητέρα Ἑλλάδα, στὴ Μητέρα Γῆ μας, στὸ μεγάλο μας ἀδικημένο λαό. Καὶ ἡ σύσιαστικὴ ἀφετηρία τῆς ἀπολύτρωσης αὐτῆς μας, φανερὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε ἄλλη, ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴ ἀναβίωση βαθιά μας τῆς κοινωνικῆς ἰδεολογίας καὶ τὴ συνειδητοποίηση στὸ λαὸ ἀπ’ τὴν ἴκανότητα ποὺ θὰ εἴχειν

°Ερωσις ὑπὲρ τῆς ἀντοδιοικήσεως

οἱ Ἑλληνικὲς κοινότητες νὰ πραγματοποιήσουν μιὰ μεταπολίτευση συλλογικὰ δημιουργικὴ κ' Ἑλληνική. Γιατὶ βεβαιότατα, ὅταν λέω ἀναζωπύρωση τῆς κοινοτικῆς Ἰδεολογίας (στὴν ὁποίαν συνδετικὰ ὁραματίζομαι ὅλη τὴν κλίμακα τῆς διοικητικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἔξελιξης τοῦ τόπου), δὲν ἐννοῶ μόνο τὴν ἀναρρίπτηση σὲ κάθε κοινότητα τῆς φροντίδας γιὰ τὴν καθαριότητα, γιὰ τὴν ὑγεία καὶ γιὰ τὴν εὐταξία, στοιχεῖα βέβαια περισσότερο ἢ ἀπαραίτητα, ἀλλὰ τόσο ὅσον εἶνε καὶ γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ κάθε ἀτόμου, ἵ διετήρηση τῆς καθαριότητας καὶ τῆς ὑγείας, ἀσχέτως πρὸς τὴ συνισταμένη τῶν ἡθικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, ὅποιν ὥς ἄτομο ἀντιπροσωπεύει.

Μὲ ἀναρρίπτηση τῆς Κοινοτικῆς Ἰδεολογίας, ἐννοῶ τὸν ἐνσυνείδητο ἐκεῖνο ἀγῶνα, τὸν ὃποιον ἐκ μέρους ὅλων τῶν κοινοτήτων καὶ ἐκ μέρους ὅλου τοῦ "Ἐμνους, θὰ ἀναλάβουμε ὅλοι, γιὰ νὰ σπάσουμε ὥρισμένα κρατικὰ πλαίσια, ποὺ παρέμποδίζουν τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἀνθηση τῶν ὑψηλοτέρων λανθανουσῶν ἴκανοτήτων μας καὶ ὡς ἀτόμων καὶ ὡς λαοῦ. Ἐννοῶ τὴ στερεὴν ἀπόφαση τῶν ἐπιλέκτων διανοητικῶν στελεχῶν ὅλης τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἐργασθοῦν, τὸ καθένα στὴν πατρίδα του γιὰ τὸ μεγάλο γενικὸ σκοπὸ καὶ ν' ἀποφύγουνε μὲ κάθε τους ὑποσίᾳ νὰ προσκολληθοῦν παρασιτικὰ καὶ δουλικά, ὡς ύλικὸ τμῆμα, στὴν ἐλαττωματικὴ ὑπάρχουσα κρατικὴ μηχανή. Ἐννοῶ ἀκόμα τὴν ἀπόφαση αὐτῶν τῶν στελεχῶν, νὰ συναισθανθοῦν μὲ κάποιο τρόπο, ὡς τὸ κέντρο τοῦ κόσμου, τὸ κέντρο τῆς γεννήσεώς των, ἔως ὅτου κατορθώσουν νὰ καλλιεργήσουν εἰς τους πάντας τὴ συνείδηση τῆς τοπικῆς καὶ γενικώτερης εὐθύνης, πρὸς συνδέσουνε τὴ δράση τους πρὸς συνθετότερους σκο-

ποὺς καὶ ὁργανισμούς.

“Οσο γιὰ κείνους ποὺ νομίζουνε ὅτι ἔξυπηρετοῦνε τὴν Ἑλλάδα, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὶς εὐθύνες ποὺ ἡ κοινὴ αὐτὴ ἰδεολογία τοὺς ἐπιβάλλει, ὁ καλλίτερός του χαρακτηρισμὸς εἶνε ἐκεῖνος ὃποῦ μιὰ γιὰ πάντα ἔχαραξε γι' αὐτοὺς ὁ Πίνδαρος, σὰν ἔγραψε: «Ἐντὶ γὰρ γένος ἐν ἀνθρώποις ματαιότατον ὅστις ἐπαισχύνων τὰ ἐπιχώρια, παπταίνει τὰ πόροις». Δηλαδή: ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, μιὰ ματαιότατη γεννεά· ἡ γεννεὰ ἐκείνων ποὺ ντροπιάζοντας τὰ ντόπια πράγματα, δίνει τὴν σκέψη τῆς στὰ μακρινά.

‘Αλλὰ τὰ πραγματικὰ ἐπίλεκτα πνευματικὰ στελέχη τῆς Ἑλλάδας, χρειάζεται ἀπὸ τώρα νὰ ἐργασθοῦν μὲ πρόγραμμα ἀπαρέγκλιτο, σὲ τρόπο ποὺ ἀπὸ τὴν μεθοδικὴν ἐφαρμογὴν του, νὰ προέλθῃ ἀπὸ παντοῦ καὶ φυσιολογικὰ ἔνα πανελλήνιο συλλογικὸ κίνημα, εἰρηνικό, ἀλλὰ βαθύτατα ἀναγεννητικό, ποὺ θὰ μπορῇ νὰ ἔχῃ τὴν οἰζικὴ δύναμη μιᾶς ἐπανάστασης, χιερὶς νὰ ἔχῃ καὶ τὶς καταστρεπτικὲς καὶ ἀρνητικὲς ἀπόψεις τῆς. Ἡ βαθιά, ἡ θετικὴ σύλληψη τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, ἵδού ὁ ἴστορικὸς κλῆρος σήμερα τῆς «Ἐνώσεως τῶν φίλων τῆς Αὐτοδιοικήσεως», ἡ ἀλλέως τῶν πιστῶν τῆς Κοινοτικῆς Ἰδεολογίας. Καὶ αὐτὸς ἀσφαλῶς θὰ εἴνε ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς οὐσιαστικῆς, καὶ ὅχι πιὰ τῆς ὀνομαστικῆς μεταπολίτευσης τῆς ὅποιας ἔχει ἀνάγκη σήμερα ἀπόλυτη ἡ Ἑλλάδα.

‘Αλλ’ ὁ ἀκρογωνιαῖος αὐτὸς λίθος ἀσφαλῶς δὲν φθάνει μόνος, χωρὶς τὸν ἀνώτερο ἐκεῖνο πνευματικὸ καὶ ἥμικὸ σύνδεσμο, ποὺ θὰ προκαλεῖ ὄλοιένα αἰνόρ μητα τὴ συνομοσπονδιακὴ ἔνωση τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων, καθὼς εἴτα ἀπ’ τὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ὁ-

μιλίας, γύρω ἀπὸ μιὰ συνολικὴ πνευματικὴ δημιουργικὴ ἐστία, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἡ σύνολη Ἑλληνικὴ αὐτενέργεια ν' ἀφορμάται ὡς ἀπὸ αὐθεντικὴ πνευματικὴ κοιτίδα καὶ πρὸς τὴν ὅποιαν ν' ἀποβλέπῃ σύγχρονα καὶ νὰ πολώνεται ὡς πρὸς μιὰν ὑπέρτατη καὶ σημασίας πλέον παγκόσμιας, ἐστία ἥθικῆς τῆς καὶ δημιουργικῆς ἐπιστροφῆς.

Καὶ ίδον ἀκριβῶς ὁ συνθετικὸς πόλος τοῦ συνολικοῦ ἄξονα τῆς ἔνδεχομένης Ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως, ἀκριβῶς δὲ ἐκεῖνος, καὶ τὸ λέγω μὲ κάθε μου ταπείνωση καὶ μὲ κάθε ἐπίγνωση τῆς φοβερῆς εὐθύνης ὃποῦ ἀναλαβαίνω ἔξαγγελλοντάς το—ποὺ φιλοδοξεῖ καὶ ἀγωνίζεται ἡ σύγχρονη Δελφική μου προσπάθεια νὰ ἐδραιώσῃ.

Προσπάθεια, ποὺ δὲν προέρχεται, καθὼς πολλοὶ ἀνεξέλεγκτα φαντάζονται, ἀπὸ τὸ πνεῦμα κάποιας μάταιης, ἀψιχαιολατρείας, ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀναβίωσης ὡρισμένων μεγάλων αἰσθητικῶν κεφαλαίων, ἢ ἀπὸ μιὰ νεώτερη πρόκληση πρὸς τοὺς παντοῦ τῆς γῆς θιασῶτες τοῦ ἀρχαίου κόσμου, πρὸς δημιουργία ἐνὸς νέου ρεύματος φιλελληνισμοῦ.

’Αλλὰ προσπάθεια ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν αὐθεντικώτερη ἴστορικὴ καὶ ψυχολογικὴ ἐπίγνωση τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ Γένους καὶ τῆς δυνατότητας τοῦ σύγχρονου Ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ τὴν ἐπανεύρῃ ὀλόκληρη καὶ ν' ἀναταθῇ μὲ ὀλόκληρες τὶς ζωτικὲς δυνάμεις της σ' αὐτή. Προσπάθεια, τῆς ὅποιας ἡ ἐνόραση, δὲν ἀναχώρησε οὔτε σταματᾶ στὴν εἰκόνα τῆς Ἑλλάδας τῶν εὔκολων ἑορτασμῶν, τῶν ὅποιωνδήποτε πατριδοκαπηλικῶν αὐτάρεσκειῶν, τῆς διατιμάνισης τῶν ἀτελεύτητων πολιτικῶν φωνασκιῶν, δὲν σταματᾶ στὴν εἰδυλλιακὴ Ἑλλάδα, ποὺ κατὰ τὶς ὁρ-

ξεις των μᾶς ἔφωτογράφησαν ώς πνεῦμα ἢ ώς τοπίο οἱ ξένοι, στὴν ψευδοκλασσικὴ καὶ χωρὶς δημιουργικὸ νεῦρο πλαστικότητα τῶν ἐντόπιων ἢ τῶν ξένων ἀρχαιολατρῶν, δὲν βλέπει τὴν Ἑλληνικὴ πατρίδα ώς τὴν προχωρημένη κλασσικὴ χερσόνησο τῆς σκέψης καὶ τῆς τέχνης ποὺ συνδέει τὸν παλαιὸ μὲ τὸν νεώτερο μας κόσμο, ἀλλὰ τῇ βλέπει ώς ἔνα νέο Σύγκεντρο, ώς ἔνα νέον ὁμφαλὸ οἰκουμενικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπικαλεῖται ὀλόκληρη, ώς τὸν ἐνεργὸ καὶ μυστικὸν ἐκεῖνο χῶρο ἀπὸ τὸν ὃποιον ἄλλοτε ἐπέρασε καὶ ἀπὸ τὸν ὃποιον πάλι θὰ περάσῃ «ὅ ζῶν καὶ ἐγ γύνζων θεός».

Ἄλλὰ γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ οὐσιαστικὸ αὐτὸ πέρασμα τοῦ «ζῶντος καὶ ἐγ γύνζοντος Θεοῦ» ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀνάγκη ἐκτὸς ὅσων προεῖπα, τὸ ταχύτερο νὰ ὑψώσουμε στὸν αἰώνια ἐνεργὸ πνευματικό της χῶρο, τὰ νέα σύμβολα τῆς ἀναγέννησής της, τὰ ὃποια ἐπικαλεῖται ἡ ἐποχή. Ἀνάγκη ἐκτὸς τῆς συστηματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δράσης τῶν πιστῶν τῆς κοινοτικῆς Ἰδεολογίας, νὰ δημιουργηθῇ μιὰ συνολικὴ συναισθηματικὴ ἀτμόσφαιρα μὲς στὴν ὃποια οἱ ὑποσυνείδητες τάσεις καὶ οἱ ὑποσυνείδητοι πόθοι τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ μεταμορφώνονται σὲ μιὰ ἐστία ἱεροῦ καὶ ἐνσυνείδητου ἐνθουσιασμοῦ.

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἐσκέφτηκα, καὶ κάνω ἔκκληση θερμότατη τὴν ὕδα αὐτὴ καὶ πρὸς τὴν "Ενωση τῶν Φίλων Αὐτοδιοικήσεως καὶ πρὸς τὸ Κράτος καὶ πρὸς ὅλη τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ μὲ βοηθήσουν, κατὰ τὶς ἐρχόμενες Δελφικὲς ἔκδηλώσεις τοῦ 1930, ν' ἀντιπροσωπευθοῦν στὸν πανάρχαιο καὶ γιὰ τοῦτο πάντα νέο στίθιο ἄπειν ἄλλοτε ἀντίγρησε ὁ "Ορθιος Νόμος τῆς

Ἐλλάδας καὶ ὁ Ὁρθιος Σκοπός της, δλες, ἡ ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερες κοινότητες, γιὰ νὰ τονίσουμε μᾶζη τὸν Ὅμνο καὶ τὸν Ὁρχο τῆς συνομοσπονδιακῆς τους ἔνωσης, πρὸς τὰ ἀνώτατα Ἑλληνικὰ καὶ ἀνθρωπιστικὰ Ἰδανικά.

Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ ἔκκληση αὐτὴ μου θὰ εῦρῃ τὴ βαθύτερη καὶ τὴν ἀγνότερην ἀπήχηση μὲς τὶς ψυχὲς τῶν ἀκροατῶν μου τῶν ὅποιων ἀναμένω τὴ θερμὴ συνεργασία γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἐνρισκόμαστε τὴν ὥρα αὐτὴ στὴ μεγαλείτερη στροφὴ τῆς Ἰστορίας ὅλου τοῦ κόσμου. Οἱ περισσότεροι λαοί, ἔχοντες χάσει ἐντελῶς αὐτὴ τὴν ὥρα τὴ συνθετικὴν ἐνόραση τοῦ ἴδιου τους ἐαυτοῦ ὡς Ἀνθρωπότητας καὶ παραπαίουν στὸ μαρτύριο τοῦ ἡμικοῦ, τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ διαμελισμοῦ τους, προσπαθῶντας ἀπὸ τὰ συντρίμμια τῆς ἀκρωτριασμένης στὸν ἐαυτό τους πίστης, ὁ καθένας, νὰ ἀνορθώσῃ τεχνητὰ ἔνα Κῦρος μαρδὸς στοὺς ἄλλους καὶ νὰ μπάσῃ τὴ συνείδηση τοῦ Νόμου καὶ τοῦ χρέους μὲς στὸν κόσμο, μὲ συστήματα, ὑποθέσεις καὶ θεωρίες, ἀπὸ τὶς ὅποιες ἀπουσιάζουν ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Διάρκεια φανερά.

Ἀκέρια ἡ ἀνθρωπότητα ἔχει χάσει αὐτὴ τὴν ὥρα τοὺς πρωταρχικούς της τίτλους στὶς αὐθιόρμητες ἔκεινες πεποιηθεῖσις, ποὺ τὴν κάνων ἄλλοτε νὰ βλέπῃ τὸν ἐαυτό της, ὅχι μόνο ὡς ἔνα παῖξιμο τῆς φύσης μέσα ἀπὸ τὸ πρᾶσμα ὠρισμένων ἀναγκῶν ἡ ἔργηνε-ῶν μονάπλευρων τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς δργανο δη-

μιουργικὸ ἀνεξάντλητο, ἐνὸς Πνεύματος Συνθετικοῦ, διὰ μέσου ὅλων ἀνεξάριστα τῶν ἐποχῶν τῆς.

Ἐτσι, ὁ ἐσωτερικὸς καὶ ἔξωτερικὸς τοῦ ἀνθρώπου κόσμος, εἶνε σήμερα ὁρθωμένοι μεταξύ τους σὲ μιὰ πάλη, ὃποῦ μοιάζει νὰ μὴν ἔχει τελειωμό. Τὸν τελειωμὸν ὡστόσο αὐτῆς τῆς πάλης παντοῦ, ἀλλὰ πρὸ πάντων στὴν Ἑλλάδα, εἶνε πάμπολοι ὃποῦ τὸν προσμένουν νὰ φανῇ ὡς «ἀπὸ μηχανῆς Θεός» ἀπὸ δὲν ἔρω ποῦ. Τεράστια πλάνη! Ὁ τελειωμὸς αὐτῆς τῆς πάλης δὲν μπορεῖ νὰ προέλθῃ, παρὰ ὡς εἴπα ἀπ’ τὴν ἀρχή, ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ ἑαυτοῦ μας κι’ ἀπὸ τὴν ἀνεύρεσή τῶν ἴδιων μας δυναμικῶν. Ἡ ἰστορία τῆς γῆς ἀκέριας εἶνε σήμερα εύτυχῶς μπροστά μας ἀνοιχτὴ γιὰ νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι τὸ πρότυπο γιὰ κάθε λαὸ δπου κάθε τόσο συμποσοῦνται οἱ παγκόσμιες ἰστορικὲς ώδινες, δὲν μορφωποιεῖται ἀπ’ τὸ ἀρχεικὸ νεφέλωμά τους, ἀλλὰ ἀπὸ κάποια ἐπίκεντρη πρὸς τὴν ἴδιοσυγκρασία κάθε λαοῦ ἴδιαίτερη προσπάθεια, ὃποῦ τοὺς συναρθρώνει καὶ τοὺς κατεργάζεται μιὰν ἴδιότυπη καὶ κατὰ τὶς δημιουργικές του ἴκανότητες ἴδιαίτερη ἀποκλειστικὴ ἥ καθολικὴ μορφή.

‘Αλλ’ ὁ ρόλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀνέκαθεν, ὑπῆρξεν ἀπλοποιεῖ γιὰ δλους τοὺς ἀνθρώπους τὴ μορφὴ τῶν σκοτεινῶν ἀνθρώπων ὡδίνων καὶ νὰ παρουσιάζῃ τὸν ἀπώτερον συνθετικὸ καρπό τους, ὡσὰν ἔνα κοσμοπορόβλητο ὄλοφώτεινο καρπό. Τὸ ρόλο αὐτὸ λειπόν, τὸν ὕψιστο ἀπὸ δσους κλήρωσε τὴν ἀνθρωπότητα ἥ Κοσμικὴ καὶ Γήινη Μοῖρα, ὅτα τὸν ἀναλάβῃ ἥ νέα Ἑλληνικὴ γεννεὰ γιὰ νὰ τὸν φέρῃ γιὰ ὅλη πλέον τὴν ἀνθρωπότητα σὲ πέρας, ἥ ὅτα τὸν ἀφήσῃ μὲς τὴν ἄβυσσο τῆς κόλασης τῆς Ἰστορίας, τὴν ἄβυσσο τῶν σκοτεινῶν ἐκτρώσεων, στὴν ὅποιαν ὥθει τὸν ἀνθρωπό-

πο ή όλιγοψυχία, ή άδράνεια, ή όλιγοπιστία στὸ βαθύτερο πνευματικὸ καὶ ἡμικὸ ἐαυτό του; "Ολο τὸ πρόβλημα εἰν' αὐτό. Θὰ ἔχῃ ή Νεοελληνικὴ γεννεὰ τῆς ἐποχῆς μας τὸ ψυχικὸ μεγαλεῖο, τὴ διανοητικὴ ρώμη, τὸν ἀδρὰ σφυρηλατημένο χαρακτῆρα, γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτὴ τὴν ὑψιστη ἀποστολή της, ὅχι ώς 'Ελληνικὴ μονάχα, ἀλλ' ώς πανανθρώπινη Φυλή;

"Ας ἀπαντήσῃ μόνη της. 'Αλλὰ γιὰ ν' ἀπαντήσῃ, ἀς ἐπιστρέψῃ πρῶτα ἐτασικὰ μέσα στὸν ἴδιον ἐαυτό της καὶ ἀς πραγματοποιήσῃ ἐσωτερικὰ τὴν κολοσσιαία εὐθύνη της, ὑπολογίζοντας, ὅτι γι' αὐτὴ καὶ γιὰ δῆλους μας, ἡ ὥρα τῆς ἴστορικῆς χρεωκοπίας μας, ἡ ἡ ὥρα τῆς ὑπέρτατης ἴστορικῆς ἀνάτασῆς μας, ἔξαιρται ἀπόλυτα ἀπὸ τὴ συνασπισμένη ἢ ὅχι θέλησή μας καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ ὥρα δὲν ἀπέχει πιὰ ἀπὸ μᾶς καὶ ἡλιον, ἀλλὰ «Ἔγγικε καὶ νῦν ἐστί!»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Αἱ «Διαλέξεις» πωλοῦνται ἐν Ἀοήναις καὶ
Πειραιεῖ εἰς ὅλα τὰ καλὰ βιβλιοπωλεῖα ὡς καὶ τὰ
περίπτερα τῶν Πλατειῶν Συντάγματος, Ὁμο-
νοίας καὶ τῆς ὁδοῦ Κοραχῆ.

Εἰς δὲ τὰς Ἐπαρχίας εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς
τῶν Πρακτορείων Τύπου καὶ τὰ βιβλιοπωλεῖα.

TIMATAI ΔΡΑΧ. 7.⁵⁰

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ "ΣΦΕΝΔΩΝΗ,,

Οδὸς ΜΕΤΩΝΩΣ 5 καὶ Στοὺς ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7).

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ

τυτογραφικὴ ἐργασία παντὸς εἴ-
δους, ἀπὸ τοῦ ἀγλοῦ καλλιτεχνι-
κοῦ ἐντύπου καὶ τοῦ βιβλίου καὶ
περιοδικοῦ μέχρι τῆς καθημερινῆς
ἐφημερίδος (8 σελ., 12 καὶ 16 σελίδων)

TIMAI ΛΟΓΙΚΑΙ – ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΑΧΕΙΑ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ ΤΜΗΜΑ ΛΙΝΟΤΥΠΙΑΣ ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7)

Τὸ ἀνὰ χείρας τεῦχος ἔχει λινοτυπωθῆ.

ΕΝΩΣΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

τη ΧΙΛΙΑΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

γενόμεναι δημοσία

εις τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τῶν μελών
τῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ ἐταιρικὸν ἔτος 1929—30

5ον

Γ. Θ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ ΝΟΒΑ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: N. H. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Τυπογραφεῖα «Σφενδόνη» Μέτωνος 5 καὶ Στοὰ Πάππου
(Σοφοκλέους 7)

ΑΘΗΝΑΙ

1930

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

· Η ἀριθμησις τῶν ἐκδοθησομένων τύποις, ὡς ἀγαφέρει διάτασθι δημοσιευόμενος πίναξ «Διαλέξεων», εἶναι κατ' αὐτούντα ἀριθμόν, δηλαδὴ συνεχής. Καὶ τοῦτο ἵνα καταστῇ εὐχερῆς ἡ χεղασις τοῦ προστεύθησομένου εἰς τὸ τέλος εὐρετηρίου.

Μὲ τὰς τελευταίας «Διαλέξεις» θὰ διανεμηθῇ καὶ ἔξαφυλλον καλλιτεχνικὸν μετὰ ἐσωφύλλου, ὥστε νὰ βιβλιοδετῶνται εἰς τόμον αὐτοτελῆ.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

- 1) ΧΡ. ΕΥΕΛΠΙΔΗ.—Αὐτοδιοίκησις καὶ Γεωργία.
Δρ. 7.50
- 2) ΑΛ. ΜΥΛΩΝΑ.—Αὐτοδιοίκησις καὶ περιφέρεια αὐτῆς.—ΣΠ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ. Ἡ αὐτοδιοίκησις καὶ ἡ διοίκησις
Δρ. 7.50
- 3) Π. ΔΕΡΤΙΔΗ. — Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.
Δρ. 7.50
- 4) ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ: Ἡ ἀποστολὴ τῆς Κοινότητος.
Δρ. 7.50
- 5) Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ ΝΟΒΑ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Εκπαίδευσις.
Δρ. 7.50

ΤΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ

- 6) ΑΛ. ΣΒΩΛΟΥ. — Ἡ ἔννοια τῆς Αὐτοδιοικήσεως.
- 7) ΧΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ. — Ἡ ἐποπτεία τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.
- 8) Ν. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ συγκεντρωτισμός.
- 9) ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ. — Ὁ Ἰων Δραγούμης καὶ ἡ Αὐτοδιοίκησις.
- 10) Δ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ ὑγιεινή.
- 11) Κ. ΜΙΧΑΛΗ. — Αὐτοδιοίκησις καὶ Ἀποκέντρωσις.

Γ. Θ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ ΝΟΒΑ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Τὸ ζήτημα τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὡς περιεχομένου τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως ἐλάχιστα ἔχει συζητηθῆ μέχρι τοῦδε εἰς τὴν χώραν μας. Ἀρμόδιοι νὰ τὸ ἔχουν ἐρευνήση, συζητήση καὶ διαφωτίση αὐθεντικώτερον θὰ ἦσαν δύο παράγοντες : 'Ο κλάδος τῶν ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν, ὁ ὅποιος ἐντατικῶς τὰ τελευταῖα χρόνια ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔξετασιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ φαινομένου, καὶ ἡ ἐπίσημος Νομοπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ τῶν Διοικητικῶν Κωδίκων.

'Ἀλλ' ὁ μὲν κλάδος, κηρυχθεὶς ὑπὲρ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἴδιας ἐστοῦ ἀποκεντρώσεως καὶ αὐτοδιοικήσεως, ἀποφεύγει νὰ συσχετίσῃ ταύτην μὲ τὴν πολιτικὴν τοπικὴν αὐτοδιοικήσιν καὶ μόνον δέχεται τὴν περιωρισμένην συμμετοχὴν λαϊκῶν μελῶν εἰς τὰ περιφερειακά του συμβούλια. Ἡ δὲ Νομοπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν σχεδίων Διοικητικῶν Κωδίκων οὐδόλως ἡσχολήθη μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἀποκλείσασα τελείως αὐτήν, ἐκ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν Νομαρχιακῶν Συμβουλίων ἀπὸ φόρον ἀνεπαρκείας τῶν ἡθικῶν καὶ ὑλικῶν δυνάμεων τῆς αὐτοδιοικηθησομένης περιφερείας.

Τόσον μάλιστα ἡ Νομοπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ ἡθέλησε τότε ν' ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Αὐτοδιοικήσεως τὰ ἐκπαιδευτικὰ θέματα, ὥστε καὶ ἀπέρριψε δύο σπουδαίας σχετικὰς προτάσεις μελῶν τῆς — τοῦ κ. Χαριτάκη, προτείναντος τὴν σύστασιν ἐκπαιδευτικῶν διὰ τοὺς ἀριστεύοντας μαθητὰς ὑποτροφιῶν, καὶ τοῦ κ. Οίκονομοπούλου, προτεί-

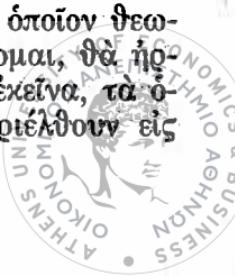
ναντος, μεταξὺ ὅλων, ἐπέκτασιν τῆς γενικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Νομοῦ καὶ τὸ δικαιώμα τῆς ἴδρυσεως καὶ συντηρήσεως σχολῶν ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως.

Ἐν τούτοις οἱ παλαιότεροι, ἀνεφάρμοστοι, ὡς γνωστόν, Νόμοι περὶ Νομαρχιακῶν Συμβουλίων είχον παραχωρήση εἰς αὐτὰ δικαιώματα ἐποπτείας ἐπὶ τῆς ἐκπαίδευσεως. Ὁ Νόμος ΑΦΝΣΤ' τοῦ 1887 ὥριζε διὰ τοῦ ἄρθρου 26 ὅτι τὸ Ν. Σ. ἐδικαιοῦτο «νὰ ἐπιθεωρῇ δι' ἐπιτροπῶν ἐκ μελῶν αὐτοῦ τὰ δημόσια σχολεῖα . . .». Ὁ Νόμος ΒΧΕ' τοῦ 1899 ἀνέγραφεν εἰς τὸ ἄρθρον 77 τὸ καθηκόν τοῦ Ν. Σ. «νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν στοιχειώδη καὶ μέσην ἐκπαίδευσιν». Ὁ δὲ Νόμος ΑΖΝΣΤ' τοῦ 1891 περὶ Ἐπαρχιακῶν Συμβουλίων ὥριζεν ὅτι ταῦτα ἀπεφάσιζαν ὁριστικῶς περὶ τοῦ ἐν ἔκάστῳ δήμῳ ἀριθμοῦ καὶ ἕδρας τῶν Δημοτικῶν Σχολείων.

Οἱ προμνησθέντες Νόμοι εἶχαν τὴν κακὴν τύχην νὰ μείνουν γραμμένοι εἰς τὸ χαρτὶ καὶ νὰ μὴ δοκιμασθοῦν μὲ τὴν ἐφαρμογὴν των. Ἄς πιστεύσωμεν ὅτι καλυτέρα θὰ είνε ή τύχη τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος τῆς 9 Μαΐου 1923 «περὶ Διοικήσεως τῶν Νομῶν». Εἰς τὸ ἄρθρον 71 τούτου ἀναγράφεται καὶ ή ἐκπαίδευσις ὡς περιεχόμενον τῆς Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοικήσεως. Εἰς δὲ τὸ ἄρθρον 75 λεπτομερέστερον ὥριζεται η ἐπὶ τῆς ἐκπαίδευσεως ἀρμοδιότης τοῦ Νομοῦ. Θὰ ἀναπτύξωμεν κατωτέρω τὴν γνώμην μας ἐπὶ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 75. Προηγουμένως θὰ ἥτο σκόπιμον νὰ εἰποῦμε μερικὰ γενικώτερα διὰ τὸ θέμα μας.

* * *

Ἡ Παιδεία είνε ἀναμφισβήτητως ἔνα ἀπὸ τὰ συστατικὰ τοῦ Κρατικοῦ Οργανισμοῦ, τὸ δόποιον θεωρητικῶς καὶ κατ' ἀρχὴν οὐδείς, φαντάζομαι, θὰ ἤρνετο νὰ τὸ κατατάξῃ εἰς τὰ συστατικὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια σὺν τῷ χρόνῳ προώρισται νὰ περιέλθουν εἰς

τὴν διαχείρησιν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. 'Υπάγοντες τὴν Παιδείαν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν τοπικῶν Συμβουλίων, δὲν θὰ κάμωμεν τίποτε ἄλλο παρὰ θὰ τὴν ἐπαναφέρωμεν περόπου ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἔξεκίνησεν. 'Η πρώτη πηγὴ τῆς Παιδείας ὑπῆρξεν ἡ οἰκογένεια. Εἰς τὸ θάλπος τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας ἀνεπτύχθη ἡ πρώτη προσπάθεια μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς τοῦ μικροῦ παιδιοῦ. 'Οταν ἡ ἔξελιξις τοῦ πολιτισμοῦ κατέστησεν ἀνεπαρκῇ τὴν οἰκογένεια νὰ ὁπλίσῃ μὲ τὰ χρήσιμα μορφωτικὰ στοιχεῖα τὰ παιδιά της, τότε ἡ κοινωνία μὲ τὰς ὀργανώσεις τῆς καὶ ἰδίως τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἰδίως τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνέλαβε νὰ συμπληρώσῃ αὐτὴ τὸ ἔογον τῆς οἰκογενείας. 'Επὶ μακρὸν χρόνον ἡ ἐκπαίδευσις εἶχε χαρακτῆρα ἴδιωτικὸν καὶ μόνον ἡ Ἐκκλησία τὴν ἔχειραγωγοῦσε καὶ τὴν ἐνέπνεε. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κράτους ἔξύπνησεν ἀργότερον. Καὶ ἥρχισε νὰ ἐκδηλώνεται πρῶτον ὑπὲρ τῆς Ἀνωτέρας Ἐκπαιδεύσεως. Αἱ Φιλοσοφικαὶ Σχολαὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶχον προκαλέση τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων, οἵ δοποὶοι τὰς ἐνίσχυνον ὑλικῶς. 'Ο Μέγας Κωνσταντīνος, ἰδρύσας εἰς τὴν Κωνσταντīνούπολιν τὸ Πανδιδακτήριόν του, μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς τῆς Κρατικῆς Παιδείας. 'Αλλ' ἐκεῖνος ὁ δοποὶος ὑπῆργαγε τὴν Παιδείαν εἰς τὴν πραγματικὴν διαχείρισιν τοῦ Κράτους ὑπῆρξεν ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μιγαήλ ὁ Γ'. Εἰς τὴν Δύσιν ὁ Κάρολος ὁ Μέγας περιέλαβε πρῶτος τὴν Παιδείαν ὑπὸ τὴν κρατικὴν μέριμναν.

Παρερχομένου τοῦ χρόνου καὶ προοδεύοντος τοῦ πολιτισμού, ἡ ἐκπαίδευτικὴ ἰδέα παρακολουθεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας καὶ ὅσον ὁ ἐθνισμὸς κρατύνεται, τόσον ἡ ἐκπαίδευσις καθίσταται ὑποχειρίᾳ τοῦ Κράτους καὶ τῶν σκοπῶν του. Καὶ ὅγι μόνον ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις, ἄλλα καὶ αὐτὴ πλέον ἡ λαϊκὴ παιδεία.

'Ἐν τούτοις ἡ φύσις τῆς ἐκπαίδευτικῆς λειτουργίας είνε τοιαύτη, ὥστε ὅσονδήποτε καὶ ἀν τὴν ὑπέ-

ταξεὶ τὸ Κράτος, πάντοτε διετήρησεν ὁργανικὴν σχέσιν μὲ τὴν περιφέρειαν, μὲ τὴν κοινωνίαν, μὲ τὴν οἰκογένειαν. Διότι τὸ Σχολεῖον ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ θεμελιωθῇ ἡθικῶς εἰς μόνα τὰ οἰκόπεδα τοῦ Κράτους, ὅπως π.χ. ὁ Στρατών. Τὸ Σχολεῖον εἶχεν, ἔχει καὶ θὰ ἔχῃ πάντοτε ἀνάγκην τῆς στενῆς συνεργασίας μὲ τὴν κοινωνίαν καὶ μὲ τὴν οἰκογένειαν διὰ νὰ δύναται νὰ ἔκτελῃ δημιουργικῶς καὶ καρποφόρως τὸν προορισμόν του. (΄Απόδειξιν πρόσφατον καὶ περιφανῆ ἔχομεν τὴν ἀποτυχίαν τοῦ πολυετοῦς πειράματος τῶν Ρωσικῶν Σοβιέτ, τὰ ὅποια ἀφοῦ ἐπεχείρησαν νὰ καθυποτάξουν τελείως τὴν Παιδείαν εἰς τὸ Κράτος των, ἡναγκάσθησαν ἐσχάτως διὰ τῆς νέας ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς των νὰ χαλαρώσουν τὰ δεσμὰ καὶ νὰ προθοῦν εἰς παραχωρήσεις, αἱ ὅποιαι ἀποκαθιστοῦν κάπως τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοτέλειαν τοῦ Σχολείου.). "Οταν λοιπὸν ἔχει τὸ Σχολεῖον τόσον σοβαράν, τόσον φυσικὴν ἀνάγκην τοῦ τοπικοῦ περιβάλλοντος, ἐν τῷ ὅποιῳ δρᾶ, δίκαιον εἶνε, σκότιμον εἶνε, ἄλλὰ καὶ ἀναπόδοστον, τὸ τοπικὸν τοῦτο περιβάλλον νὰ συμπράξῃ θετικῶς καὶ κατ' ἐπίσημον ἀρμοδιότητα εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν ζητημάτων τοῦ Σχολείου.

Νομίζω ὅτι ἀπὸ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πρωταρχικὴν ἀναγκαιότητα τῆς στενῆς συνεργασίας Σχολείου καὶ οἰκογενείας, Σχολείου καὶ κοινωνίας, Σχολείου καὶ Κοινότητος, ἐκπηγάζει ὁ ούσιωδέστερος δικαιολογικὸς λόγος τῆς ύπαγωγῆς τῆς. Ἐκπαιδεύσεως εἴς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

* * *

Έχ τῆς συγκριτικῆς Νομοθεσίας ὅλων περίτου τῶν πολιτισμένων Κρατῶν δυνάμενα νὰ πεισθῶμεν ὅτι πανταχοῦ ὁ τοπικὸς παράγων καλεῖται νὰ συμ-

πράττη ἐπισήμως πολὺ ἡ ὀλίγον εἰς τὴν διαχείρισιν τούτων ἡ ἔκείνων τῶν ζητημάτων τῆς Παιδείας. Καὶ ἔκει ὅπου ἡ Ἐκπαίδευσις διοικεῖται ὑποκεντρωτικῶς καὶ ἔκει ὅπου διοικεῖται αὐτῇ συγκεντρωτικῶς, παντοῦ ὑπάρχουν περιφερειακὰ συμβούλια καὶ παντούνεις τὰ συμβούλια ταῦτα συμμετέχουν τοπικοὶ παράγοντες. Οὐδὲμία ἔξαιρεσις ὑπάρχει χύτοδιικούμενου Νομοῦ εὑρωπαϊκοῦ Κράτους, εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ὄποιου νὰ μὴ ἀναγράφεται δαπάνη ὑπὲρ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσεως, ὑπὲρ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν γραμμάτων, ὑπὲρ τῆς ἀντιληψεως ἀπόρων μαθητῶν.

Εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς Ἰταλικῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως ἀνευρίσκομεν τὴν σύστασιν, διοικησιν καὶ ἐποπτείαν ἀγροτικῶν ἡ ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, ἐπίσης τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς δαπάνας τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως, κλασσικῆς ἢ τεχνικῆς.

Τοῦ Βελγίου ἡ ἐπαρχιακὴ αὐτοδιοικησις ἀναφέρεται ὁμοίως καὶ εἰς τὴν σύστασιν καὶ συντήρησιν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων. Εἰς ἀνάλυσιν μάλιστα συνόλου ἔξόδων τῶν αὐτοδιοικουμένων ἐπαρχιῶν τοῦ Βελγίου αἱ δαπάναι ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσεως καὶ σχολικῶν κτιρίων βλέπομεν ν' ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερον ποσοστόν.

Εἰς τὴν Πρωσσίαν τόσον ὁ αὐτοδιοικούμενος Κύκλος, ὃσον καὶ ἡ αὐτοδιοικουμένη Ἐπαρχία, ἀναγράφουν εἰς τοὺς προϋπολογισμούς των σοβαρὸν ποσοστὲν ἔξόδων ὑπὲρ τῶν τεχνῶν, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἐκπαίδευσεως. Ἐπίσης εἰς τὴν Βαυαρίαν τόσον τὸ Διαμέρισμα ὃσον καὶ ὁ Κύκλος ἀναγράφουν δαπάνας ὑπὲρ τῆς Μέσης, κλασσικῆς καὶ πρακτικῆς, τῆς γεωργικῆς καὶ βιοτεχνικῆς, ἐκπαίδευσεως καὶ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀγωγῆς τῶν ἀνηλίκων. Παραλλήλως δὲ δαπάνας ὑπὲρ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσεως, ὑπὲρ λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν, μουσείων, ἴστορικῶν συλλογῶν, ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν, παιδικῶν διημερευτηρίων, μαθητικῶν βραβείων, ὑποτροφιῶν, βιοηγημάτων κλπ.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀρμοδιότης κατανέμεται μεταξὺ τῶν Συμβουλίων τῶν Διαμερισμάτων καὶ τῶν Κομητειακῶν Συμβουλίων. Δαστανοῦ δὲ ὑπὲρ τῆς Ἐκπαιδεύσεως τὰ μὲν Ἀστικὰ Διαμερίσματα τὰ 13 ο)ο τοῦ συνόλου τῶν ἔξιδων αὐτῶν, αἱ δὲ Κομητεῖαι τὰ 48 ο)ο !

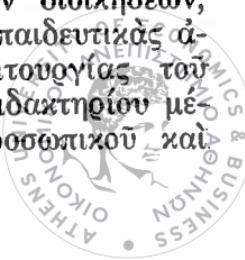
Τέλος εἰς τὸν Νομὸν τῆς Γαλλίας ἀναγράφονται γενναῖα ποσά ὑπὲρ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν Γραμμάτων.

Ἀνατρέξας εἰς τὴν συγχριτικὴν περὶ αὐτοδιοικήσεως Νομοθεσίαν τῶν κυριωτέρων Εὑρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἡθέλησα νὰ βεβαιωθῶ καὶ νὰ βεβαιώσω ὅτι ἐκπαλαι ὅλα τὰ διοικητικὰ συστήματα ἔδωσαν εἰς τὴν ἐκπαιδευσιν δέσιν μέσα εἰς τὴν στοργικὴν καὶ δαψιλῆ ἀγκάλην τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως.

Ἡ καθόλου ὅμως ἐκτασις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀρμοδιότητος τῶν αὐτοδιοικουμένων περιφερειῶν ποικίλλει ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἀναλόγως τῆς γενικῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς ἑκάστου Κράτους, ἢ ὅποια οιυθμίζει καὶ τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως τῆς Παιδείας.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν π.χ. τὸ Κράτος ἔλάχιστα ἀναμιγνύεται εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Παιδείας. Παρέχει εἰς αὐτὴν τοία τινά: 1) Γενικὰς κατευθυντηρίους γραμμὰς καὶ ὁδηγίας, τὰς ὅποιας συντάσσει τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον τῆς Παιδείας καὶ αἱ ὅποιαι δὲν εἶνε ὅλαι ὑποχρεωτικαί. 2) Κρατικοὺς Ἐπιθεωρητάς, τῶν ὅποιων ἡ δικαιοδοσία περιορίζεται μόνον εἰς διαπιστωτικὰς παρατηρήσεις καὶ 3) Ἀρχετὰ ἐκπαιδευτικά λιρῶν ἐτήσιως, ἐκτὸς ἐκείνων τὰ ὅποια συνάγονται ἐκ τῶν εἰδικῶν ἐκπαιδευτικῶν φόρων τῶν Κοινοτήτων.

Τοιουτορόπως ἡ καθ' αὐτὸ Διοίκησις τῆς Παιδείας ἀπομένει εἰς χεῖρας τῶν τοπικῶν διοικήσεων, αἱ ὅποιαι σύμφωνα μὲ τὰς τοπικὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας καθορίζουν τὰς πλείστας λειτουργίας τοῦ Σχολείου ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Διδακτηρίου μέχρι τοῦ διορισμοῦ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ

μέχοι τῆς τροποποιήσεως τοῦ διδακτικοῦ προγράμματος. Ἀσκοῦν δὲ τὴν τόσον ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον διοίκησιν τῆς Παιδείας εἰδικαὶ ἐπιτροπαὶ καθιστάμεναι υπὸ τῶν Συμβουλίων τοῦ Διαμερίσματος ἢ τῆς Κομητείας καὶ ἀποτελούμεναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ αἱρετὰ μέλη τῶν Συμβουλίων τούτων, εἰς τὰ ὅποια προστίθενται μέλη τῶν θρησκευτικῶν καὶ φιλεκταιδευτικῶν σωματείων τῆς περιφερείας.

Εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ φασισμὸς ἔχει ἐπιβάλει ἴδικόν του σύστημα. Καὶ ἀπορρέουν μὲν οἱ διορισμοὶ τῶν περιφερειακῶν ὄργανων ἀπὸ τὸ Κέντρον, ἀλλ' ἔχουν ἀρκετὰ εὐρεῖαν ἐξουσιοδότησιν διὰ τὴν προσαρμογὴν τοῦ διδακτικοῦ προγράμματος εἰς τὰς τοπικὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας ἐκάστης περιφερείας.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἡ Παιδεία δὲν ἔχει καθόλου κεντρικὴν Διοίκησιν. Ἐκάστη αὐτοδιοικουμένη πολιτεία διοικεῖ τὴν ἐκπαιδευσίν της ἀπολύτως ἐλεύθερα μὲ εἰδικὸν ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον, τοῦ ὅποιου τὰ μέλη ἐκλέγονται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν λαόν.

Ἐπὶ τῶν αὐτῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς ἀποκεντρώσεως καὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως βασίζονται μὲ τὰς ἀπαραίτητους παραλλαγάς, καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα τῆς Γερμανίας, τῆς Ἐλβετίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Νορβηγίας.

Ἡ Γαλλία διατηρεῖ εἰσέτι τὰς Ναπολεοντείους βάσεις τοῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος τῆς διοικήσεως τῆς Παιδείας, ἐκ τοῦ ὅποιου καὶ ἡμεῖς εἴχομεν ἀντιγράψει τὸ ἴδικόν μας. Ἐχει ἐν τούτοις πολυτρόσωπα περιφερειακὰ Συμβούλια, εἰς τὰ ὅποια μετέχουν καὶ αἱρετοὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ κλάδου καὶ μέλη τῶν Δημοτικῶν Συμβουλίων. Ἀλλ' ἡ δικαιοδοσία των περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἰδρυσιν τῶν Διδακτηρίων καὶ τὴν παρακολούθησιν τῆς τακτικῆς φοιτήσεως.

* * *

Μὰ τὴν ἀλήθειαν ὅμως, προκειμένου νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως τῆς Παιδείας, δὲν μᾶς εἴ-

χομεν ἵσως ἀνάγκην νὰ καταφύγωμεν εἰς ξένα πρότυπα. Αἱ κακαὶ τύχαι τοῦ Ἑλληνικοῦ "Ἐθνους ἐπέτρεψαν νὰ ἔχωμεν ἴδικόν μας πρότυπον πεούφημον. Εἶνε τοῦτο ἡ αὐτοδιοίκησις τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας κατὰ τὸν χρόνον τῆς μακραίωνος δουλείας. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀπέχει πολὺ ἡ ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχον ἀκόμη δουλεύοντα τμῆματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅλοι μας γνωρίζομεν, ποῖος ὀλίγον, ποῖος πολύ, τὸν τρόπον καθ' ὃν αὐτοδιοικεῖτο ἡ Παιδεία εἰς αὐτὰ καὶ τὰς θαυμαστὰς προόδους, τὰς ὁποίας αὐτοδιοικουμένη ἐπετέλεσεν. Οἱ αὐτοτελεῖς ὁργανισμοὶ κοινοτικῆς αὐτοδιοικήσεως, εἰς τὸν ὄποιον ἦτο συντεταγμένος ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμός, είχον ώς κυριώτερον προορισμὸν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαίδευσεως. "Ησκουν δὲ ταύτην ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἑκασταχοῦ Μητροπολίτου, δι' ἐφορευτιρόπτων, οἱ δποῖοι ἐξελέγοντο κατὰ γρονικὰ διαστήματα ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ. "Ἡ Τουρκικὴ Νομοθεσία δὲν ἀνεγνώριζεν ώς νομικὰ πρόσωπα οὔτε τὰς Ἑλληνικὰς Κοινότητας, οὔτε τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Διὰ τοῦτο αἱ περιουσίαι αὐτῶν, καθὼς διεπιστώθη κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου 2508. ἐφέροντο ἐπ' ὄνόματι ἢ ἴδιωτῶν ἢ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ μορφὴν ἰεροῦ ἀφιερώματος. 'Αλλ' ἦτο τόσον θεοῦ καὶ εἰλικρινῆς τῆς Ἐκκλησίας ἡ συνεργασία, ἦτο τόσον βαθεῖα ὅλων τῶν πατριωτῶν ἡ ἀφοσίωσις, ὥστε ὅλαι αἱ ἐνυπάρχουσαι ἡθικαὶ καὶ ὑλικαὶ δυνάμεις ἀφειδῶς ἐξωδεύοντο ὑπὲρ τοῦ ἰεροῦ σκοποῦ τῆς ἐθνικῆς Παιδείας. "Ἡ φιλοτιμία τῶν πολιτῶν ὅλων καὶ ἡ ἡγεμονικὴ πολλάκις γενναιοδωρία τῶν πλουσιωτέρων ὁμογενῶν είχον καταστήσῃ αὐτάσκη οἰκονομικῶς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Μεγαλοπρεπῇ Διδακτήρια είγον ἀνεγερθῆ εἰς τὰ πλεῖστα μέρη. Οἱ ἔφοροι τῶν Σχολῶν είχον περαιτέρω τὴν φροντίδα καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ διορισμοῦ καταλλήλων διδακτικῶν, τοῦ καταστιμοῦ ἐν συνεργασίᾳ μετ' αὐτῶν τοῦ διδακτικοῦ προγοάματος, τῆς ἐκλογῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων, τοῦ ἐλέγ-

χου τῆς ἐργασίας τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ — ὅλην δηλαδὴ τὴν Διοίκησιν τοῦ Σχολείου. Ἡ ὁργάνωσις τῆς Παιδείας ἡκολούθει περίπου τὸν τύπον, ὃν εἶχε καθιερώσῃ κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα τὸ ἐλεύθερον Κράτος. Ἡ δὲ ἀνωτέρα ἐπίβλεψις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ καθολικὴ ἐπιβολὴ τῆς Μεγάλης Ἰδεᾶς προσέδιδον σταθερὰν κατευθυντήριον γραμμήν εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα. Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἡ αὐτοδιοικουμένη ἐκπαίδευσις τοῦ ὑποδούλου Ἐλληνισμοῦ ἀπέδιδεν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, διαπλάττουσα χρηστοὺς πατριώτας καὶ ἴκανοὺς ἀγωνιστὰς τοῦ βιωτικοῦ στίβου. Κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη, ὅπότε αἱ κοινωνικαὶ περιστάσεις καὶ αἱ βιωτικαὶ συνθῆκαι ἥρχισαν νὰ μεταβάλλωνται ὀλόγυρα, ἀπαιτοῦσαι πρακτικάτερα ἐφόδια τῶν νέων πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς, αἱ τοπικαὶ διοικήσεις τῆς Παιδείας τοῦ ὑποδούλου Ἐλληνισμοῦ δὲν εἶχον καθόλου βραδύνη νὰ προσαρμόσουν τὴν ἐκπαίδευσιν πρὸς τὰς νέας πραγματικότητας, προσθέτουσα πρακτικὰ μαθήματα, ιδίως ἐμπορικὰ καὶ γεωργικά, εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς Μέσης.

Ἡ εὐδοκίμησις τῆς Αὐτοδιοικουμένης Παιδείας τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θρακῆς, τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῶν Νήσων, πρέπει νὰ μᾶς καταστήσῃ τολμηροτέρους εἰς τὰς σκέψεις μας περὶ ἐκπαιδευτικῆς ἀρμοδιότητος τῶν Νομῶν. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Παιδείαν, τὴν δόπιαν ἐμφύτως τρέφει ὁ Ἐλλην, γίνεται γόνυμος καὶ ἀποδοτικὴ ὅταν εὔρεθῇ νὰ ἔχῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ καθῆκον καὶ τὴν εὐθύνην νὰ ἐπιμεληθῇ μόνος του τὴν πρόοδον τῆς Παιδείας τῶν τέκνων του.

Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται καὶ σήμερον ἔτι ἔδω εἰς τὸ παλαιὸν ἐλεύθερον Κράτος. Καὶ ἀποδεικνύεται διὰ τῶν παρατηρήσεων τὰς ὅποιας συγκομίζομεν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν Νόμων περὶ Σχολικῶν Ἐπιτροπῶν, Ταμείων ἐκπαιδευτικῆς προνοίας καὶ Διδακτηριακῶν Ἐπιτροπῶν. Διὰ τῶν Νόμων τούτων συνιστῶνται αὐτοδιοικούμενοι ὁργανισμοί, τῶν ὅποιων ὁ

“Εγωσις ὑπὲρ τῆς Αὐτοδιοικήσεως”

σκοπὸς εἶνε ἡ ἴδρυσις Διδακτηρίων. 'Ο δὲ σκοπὸς οὗτος ἐπιτυγχάνεται ἀρκετὰ καλά, διότι εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις ἀνεπτύχθη φιλότιμον ἐνδιαφέρον ύπερ τῆς ἀνεγέρσεως σχολικῶν κτιρίων, ἔργανοι συνεισφέρονται, προσωπικὴ ἐργασία καταβάλλεται, ἀξιοσημειώτως δὲ χρηστὴ εἶνε ἡ διαχείρισις τόσον τοῦ ἐργανικοῦ χρήματος, ὃσον καὶ τοῦ δημοσίου τοιούτου, τὸ δόπιον δίδεται εἰς ἀρωγὴν τοῦ ἐργού.

Θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ ἐδῶ νὰ ἀναφέρω ἴδιαιτέρως ὡς παράδειγμα τὴν Ἡπειρον, ὃπου τόσον φανερὰ καὶ λαμπρὰ εἶνε ἡ παράδοσις τῆς Παιδείας. Ἀναγκαιοῦν εἰς τὴν Ἡπειρον 686 αἱθουσαι παραδόσεως. Καὶ ἔχουν ἑτοιμασθῆ ἀνταί κατὰ τὰ δύο τρίτα. Ὕπολείπονται πρὸς κατασκευὴν μόνον 211 αἱθουσαι. Ὁταν κατασκευασθῶν καὶ αὐταί, τὸ Διδακτηριακὸν πρόσθλημα τῆς Ἡπείρου θὰ ἔχῃ λυθῆ. Ἡ συνολικὴ ἀξία τῶν καθ' ὅλην τὴν Ἡπειρον ἐν χρήσει σχολικῶν κτιρίων υπολογίζεται εἰς 85 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ἐξ αὐτῶν ἔχει χρονηγήση τὸ Κράτος μόνον τὰ 5 ἑκατομμύρια! Τὰ λοιπά ἀποτελοῦν ἐράνους καὶ προσωπικὴν ἐργασίαν τοῦ Ἡπειρωτικοῦ λαοῦ. Εἶνε ἀληθῆς ὅτι τὸ μεγάλο τοῦτο ἔργον ὁφείλεται κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν Κεντρικὴν Διδακτηριακὴν Ἐπιτροπὴν Ἡπείρου, ἥτις ἐδρεύει εἰς Ἰωάννινα καὶ τῆς ὁποίας ψυχὴ καὶ νεῦρα εἶνε ὁ παριστάμενος εἰς τὴν διάλεξίν μας θερμουργὸς Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδων.

Εἶνε ἀληθῆς ὅτι τόσον ὁ Νόμος 452, ὃστις κατέστησε τὰς τριμελεῖς σχολικὰς ἐπιτροπὰς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσεως, ὃσον καὶ ὁ Νόμος 1286, ὃστις κατέστησε τὰς πενταμελεῖς τοιαύτας τῆς Μέσης, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὰς ἔργα ἔκτεινόμενα καὶ πέραν τῆς ἀπλῆς ἀνεγέρσεως τῶν Διδακτηρίων, ἥτοι τὴν ἐπίπλωσιν καὶ τὸν πλουτισμὸν αὐτῶν διὰ σχολικῶν ὁργάνων, τὴν ἴδρυσιν σχολικῶν κήπων καὶ βιβλιοθηκῶν καὶ λουτρῶν, τὴν ἴδρυσιν γυμναστηρίων, σκοπευτηρίων, ἐργαστηρίων φυσικῆς, χημείας, χειροτεχνίας κλπ. Πρὸς τὰ ἔργα ταῦτα δὲν ἔκινηθησαν ὅ-

μολογουμένως τὰ πλείστα Σχολικά Ταμεῖα. Κατὰ τὴν γνώμην μας δύμως τοῦτο ὁφείλεται εἰς τὰς ἀνωμάλους περιστάσεις, αἱ ὅποιαι ἐμεσολάβησαν καὶ αἱ ὅποιαι ἀνέστειλαν τὴν ἐκπαιδευτικήν μας καθόλου πρόοδον ἐπὶ πολλὰ ἔτη, συντελέσασαι μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ συνειδητοποιηθοῦν ἐπαρκῶς αἱ σχετικαὶ ἀνάγκαι. Ὅταν τὰ Διδακτήρια ἀποτελείωθοῦν καὶ ἡ κοινὴ γνώμη κατανοήσῃ τὰς περαιτέρω ἀνάγκας τῶν σχολείων, πεποίθησιν ἔχομεν ὅτι θερμότατα θέλουν ἀναλάβη τὰ τοπικά της ὅργανα τὴν θεραπείαν καὶ τῶν ἀναγκῶν τούτων.

* * *

Δι’ ὅσων μέχρι τοῦτο εἴπον, ἡθέλησα νὰ ὑποστηρίξω τὰς ἔξῆς δύο θέσεις :

Πρῶτον : "Οτι ἡ ἐκπαιδευσις ἀποτελεῖ δημοσίαν λειτουργίαν φυσικῶς τείνουσαν πρὸς τὴν ἀποκέντρωσιν καὶ αὐτοδιοίκησιν.

Δεύτερον : "Οτι εἰς ὅσας χώρας ὑπήχθη ἡ ἐκπαιδευσις εἰς ἀποκέντρωσιν καὶ αὐτοδιοίκησιν, τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἀγαθά, προέχει δὲ δι’ ἡμᾶς ἡ ἀξία τοῦ παραδείγματος, ὅπερ μᾶς παρέχεται ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευσιν τοῦ τέως ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν μέχρι τοῦτο ἐφαρμογὴν τῶν Νόμων περὶ Σχολικῶν Ταμείων.

Συνεπῶς τὸ σύνθημά μας δύναται νὰ είνε:

"Ας προχωρήσωμεν πρὸς τὴν αὐτοδιοίκησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως.

'Η προχώρησις πρέπει νὰ γίνῃ τμηματική, προσεκτική, μετρημένη. 'Η ἐκπαιδευσις θὰ είνε, εἴς ὅλων τῶν ἀντικειμένων τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Νομοῦ, τὸ μόνον ὅλως ἡθικοῦ περιεχομένου. Καὶ φυσικά, ἐπὸν κρίνωμεν ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμη ωριμάσει τελείως ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διὰ νὰ διαχειρισθῇ ἐντελῶς ἐλευθέρως τὰ ζητήματα τῆς ὁδοποιίας του ἢ τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς του, πολὺ περισσότερον δὲν ἔχει ωριμάσει διὰ νὰ διοικήσῃ ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ.

Διὰ τοῦτο δὲν συνιστῶμεν βεβαίως νὰ τοῦ παραδώσωμεν ἀμέσως τὴν ὁργάνωσιν τῆς Παιδείας, τὴν πλήρη διοικησιν αὐτῆς, τὸν καθορισμὸν τοῦ διδακτικοῦ προγράμματος ἢ τῶν μεθόδων διδασκαλίας. Θὰ παρέλθουν πολλαὶ δεκαετηρίδες μέχρις ὅτου φυσάσωμεν εἰς τοιούτον βαθμὸν ὡριμότητος, ὥστε νὰ δυνάμενα ἀκινδύνως νὰ ἐμπιστευθῶμεν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν τὸ πνευματικὸν καὶ ἡθικὸν μέλλον τῶν γενεῶν. 'Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως διὰ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν ποθητὴν ὡρίμανσιν καὶ ἀσκήσωμεν τὸν λαὸν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐνδιαφέροντα, ὁρθὸν καὶ σκόπιμον εἶναι νὰ προσθαίνωμεν εἰς τὴν τμηματικὴν παραχώρησιν ἀρμοδιότητος ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ποία είνε ἡ σειρὰ τῶν ἀντικειμένων, τὴν ὁποίαν ἐνδείκνυται ν' ἀκολουθήσωμεν;

Θὰ τὰ κατέτασσα ως ἔξῆς:

1) 'Ανέγερσις σχολικῶν κτιρίων, ἐπίπλωσις εἰσῶν. Ἰδρυσις σχολικῶν κήπων, Γυμναστηρίων, Ἔργαστηρίων, Αναγνωστηρίων, Βιβλιοθηκῶν, Μουσείων καὶ μαθητικῶν συσσιτίων.

2) Παρακολούθησις τῆς δράσεως τοῦ Διδασκάλου, ἵδια τῆς ἔξωσχολικῆς, καὶ δικαίωμα ἀναφορᾶς περὶ αὐτῆς εἰς τὴν οἰκείαν Ἐποπτικὴν Ἀρχήν, ἥτις νὰ ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ ὑπὲρ ὅψιν τὴν ἀναφορὰν καὶ ν' ἀπαντήσῃ εἰς αὐτήν. 'Αμεσος συμμετοχὴ τῆς αὐτοδιοικήσεως β' βαθμοῦ εἰς τὴν ἐποπτείαν τῆς Ἐκπαιδεύσεως.

3) Σύστασις συμπληρωματικῶν τάξεων ἢ μαθημάτων εἰς τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα.

4) "Ιδρυσις καὶ ἐποπτεία Ἐπαγγελματικῶν ἢ Τεχνικῶν Σχολῶν.

5) 'Εκχώρησις τῆς Διοικήσεως τῆς Μέσης, Ἐπαιδεύσεως εἰς τοὺς μεγαλυτέρους Δήμους κατ' ἀρχὰς καὶ εἰς τοὺς μικροτέρους τοιούτους ἢ Κοινότητας ἀκολούθως.

6) 'Εκχώρησις τῆς Διοικήσεως καὶ τῆς Δημοτικῆς Παιδείας.

Αύτὴ μοῦ φαίνεται ὅτι εἰναι ἡ λογικὴ σειρὰ ποῦ συμφέρει καὶ ἐπιβάλλεται ν' ἀκολουθήσωμεν, ἵνα ἔξελιχθῶμεν πρὸς τὴν ὄλοκλήρωσιν τῆς αὐτοδιοικήσεως τῆς Παιδείας. Ἐκ τῶν διαφοριμέντων ἀνωτέρῳ ἔξι βημάτων, τὰ μὲν πρῶτα τέσσαρα δινάμεθα νὰ τὰ ἐπιχειρήσωμεν εὐθὺς ἀμέσως ἂμα τῇ ἐφαρμογῇ τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν Νομῶν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα δύο εἰς ἀπώτερον μέλλον, δταν ὅταν ἀναμφίβολα εἰς πλέον ὥριμον ἥλικίαν αὐτοδιοικήσεως.

Εὐθὺς ἀμέσως δινάμεθα νὰ ὑπαγάγωμεν ὑπὸ τὴν ἀρμοδιότητα τῆς αὐτοδιοικήσεως τὴν ἀνέγερσιν τῶν σχολικῶν κτιρίων καὶ ὅλων τῶν ἀπαραιτήτων παριδούματων, τὰ ὅποια ὠνόμασα πρὸς ὅλιγου. Εἰς τὸ Διδακτηριακὸν ζήτημα ἔχομεν καὶ σήμερον σχετικὴν ἀποσυγκέντρωσιν μὲ τὸν Νόμον περὶ Σχολικῶν Ἐπιτροπῶν. Ήτὰ ἐπεκτείνωμεν βεβαίως ταύτην καὶ ὅταν τὴν προσαρμόσωμεν εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτοδιοίκησιν. Πρωτίστως ἐπιβάλλεται νὰ ἀπλοποιηθοῦν αἱ διατάξεις τῶν Νόμων 2442 περὶ Ταμείων ἐκπαιδευτικῆς προνοίας, 452 περὶ Σχολικῶν Ταμείων Δημ. Ἐκπαιδεύσεως καὶ 1286 περὶ Ταμείων Μέσης, ὡς καὶ τοῦ N. Δ. τῆς 21 Ιουλίου 1925 περὶ ἀνεγέρσεως σχολικῶν κτιρίων κλπ., δι' οὗ συνιστῶνται αἱ Διδακτηριακαὶ Ἐπιτροπαὶ εὐρυτέρας ἔξουσιοδοτήσεως. Ἐπικρατεῖ ἀναμφισβητήτως κάποια σύγχισις μέσα εἰς αὐτὴν τὴν τετρανομίαν.

Σκάπιμον θεωρῶ τὴν τροποποίησιν καὶ τῆς συνθέσεως τῶν Σχολικῶν Ἐπιτροπῶν, ἵνα τονωθῇ ἡ δυναμικότης αὐτῶν.

Ἐκ τῶν τριῶν μελῶν τῆς Σχολικῆς Ἐπιτροπῆς Δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως τὰ δύο πρέπει νὰ ἔκλεγωνται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων, τὸ δὲ τρίτον νὰ εἴνε ἀντιπρόσωπος τοῦ Κοινοτικοῦ ἢ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ἐπίσης ἐκ τῶν πέντε μελῶν τῆς Σχολικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τὰ τρία νὰ ἔκπροσωποῦν τοὺς γονεῖς ἢ κηδεμόνας καὶ τὰ δύο νὰ εἴνε Κοινοτ. ἢ Δημοτικοὶ Σύμβουλοι. Εἰς τὰς Σχολικὰς Ἐπιτροπὰς

Μέσης θὰ ἡδύναντο ἵσως ν' ἀντιπροσωπεύωνται δι' ἐνὸς ἀντιπροσώπου καὶ αἱ Μαθητικαὶ Κοινότητες.

Τὴν προεδρείαν τῶν Σχολικῶν Ἐπιτροπῶν εἰς τὰ μεγαλύτερα κέντρα θὰ ἔπειτε νὰ ἔχουν οἱ Μητροπολῖται, πολλοὶ τῶν ὅποιων καὶ σήμερον ἔτι αὐτοπροαιρέτως καὶ ἀνεπισήμως συνεχίζουν ἀξιοσημείωτον φιλεκπαιδευτικὴν δρᾶσιν, χαρακτηριζόμενην ὑπὸ πνεύματος ὅλως συγχρονισμένου ἐπιστημονικῶς. Δὲν εἶνε οὕτε δίκαιον οὕτε συμφέρον νὰ τὸ ἀγνοήσωμεν τοῦτο.

Θὰ ὥφειλε περαιτέρω νὰ μελετηθῇ καὶ τοῦ ἐνοφιακοῦ κλήρου ή ἐπωφελῆς συμμετοχὴ εἰς τὸ ἔργον τῶν Σχολικῶν Ἐπιτροπῶν.

Ἐχω τὴν ἐλπίδα ὅτι διὰ τῶν τροποποιήσεων τούτων θὰ τονώσωμεν τὸν θεσμὸν τῶν Σχολικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ θὰ τὸν συνάψωμεν στενώτερον μὲ τὴν οικογένειαν, μὲ τὴν κοινωνίαν, μὲ τὴν Κοινότητα.

* * *

Ἄλλὰ εἶνε ἄραγε εὔκολον ν' ἀποκόψωμεν ἀπὸ τοῦδε τὴν ὅλην διδακτηριακὴν φροντίδα ἀπὸ τὸ Κέντρον; Τὸ ἴσχυν N.Δ. περὶ Διοικήσεως τῶν Νομῶν δὲν τὸ ἐπιχειρεῖ. Ἀφήνει ως ἔχει τὸ σημερινὸν σύστημα καὶ μόνον ἐπιχρηγήσεις ἐκ μέρους τοῦ Νομοῦ συνιστᾶ. Προφανῶς ὁ Νομοθέτης ἐκινήθη ἐκ λόγων σεβασμοῦ πρὸς τὸ μέχρι τοῦδε ἔργον τοῦ Ἀρχιτεκτονικοῦ Τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ὁμολογούμένως τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξεν ἀξιέπαινον καὶ οὐδεμίᾳ ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία ὅτι, ἀν ἔξαιροι οὐθήσῃ ἡ ἀρξαμένη ἀπὸ πέρουσι δαψιλεστέρα παροχὴ τῶν μέσων διὰ τῆς συνεχοῦς ἀναγραφῆς εἰς

τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ κονδυλίου τῶν 100 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, θὰ δυνηθῇ τὸ Ἀρχιτεκτονικὸν Τμῆμα νὰ λύσῃ, ὡς ὑπόσχεται, ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τὸ ζήτημα τῶν διδακτηρίων καθ' ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα. Ἐκτὸς τούτου τὸ διδακτηριακὸν πρόβλημα ἔχει προσλάβη ἐσχάτως εἰς τὴν ἐπιστήμην σοβαρὰν ἔκτασιν, ὑποστὰν τὴν ἐπίδρασιν τῶν νέων παιδαγωγικῶν θεωριῶν περὶ ἀτομικῶν διαφορῶν, τούτου μαθήσεως καὶ κοινωνικῆς μορφώσεως τῶν μαθητῶν. Ἐκ τῶν θεωριῶν τούτων προβάλλουν νέαι παιδαγωγικαὶ ἀπαιτήσεις περὶ τοῦ τύπου, ὅστις πρέπει νὰ προτιμᾶται διὰ τὰ νέα Διδακτήρια. Ὡς παράδει; μα φέρω τὴν ἀπαίτησιν ὅπως τὸ Διδακτήριον στεγάζει ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους μαθητάς, ὅπως ἑκάστη τάξις διαιρεῖται εἰς πολλὰ τμήματα καὶ ὅπως αἱ αἰθουσαὶ πάραδόσεως εἶνε αἰθουσαὶ μαθημάτων καὶ ὅχι αἰθουσαὶ τάξεων...

Δὲν θὰ εἴνε εὔκολον νομίζω νὰ παρακολουθῆται ἡ σχετικὴ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τὰ περιφερειακὰ δργανα.

Εὐχερεῖς δὲν θὰ εἴνε οὕτε τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν ἡ καθολικὴ διάθεσις ὅταν ἐπὶ τόπου χρησιμοποιοῦνται ταῦτα, δεδομένου ὅτι τὰ μεγάλα ποσὰ εἰσπράττονται εἰς τὰ Γυμνάσια τῶν πόλεων. Ἀλλὰ σπουδαιότερον θὰ εἴνε τὸ τεχνικὸν μέρος. Δύνανται οἱ Νομοὶ ν' ἀποκτήσουν τὸν Σχολικὸν του Ἀρχιτεκτονικαὶ ἔκαστος; Σήμερον ἀσφαλῶς ὄχι. Μετά τινα ἔτη ἵσως. Ἀλλὰ χωρὶς εἰδικὸν Ἀρχιτεκτονικὸν Γραφεῖον εἰς ἔκαστον Νομὸν δὲν θὰ συνεθούλευα ποτὲ νὰ ἐκχωρήσωμεν εἰς τὴν αὐτοδιοίκησιν τὴν ὄλην οἰκονομικὴν καὶ τεχνικὴν φροντίδα τῶν Διδακτηρίων. Τὸ ὑπάρχον ἔκεī τεχνικὸν προσωπικόν, οἱ Νομοῦ-

χανικοὶ καὶ οἱ ἐπαρχιακοὶ μηχανικοί, δὲν ἐπαρχοῦν σήμερον οὔτε διὰ τὴν στοιχειώδη παρακολούθησιν τῶν δημοσίων ἔργων.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους φρόνιμον θὰ ἦτο νὰ ἀναμείνωμεν ἐπ' ὄλιγα ἐτη τὴν συμπλήρωσιν τοῦ διδακτηριακοῦ ἔργου τοῦ Ἀρχιτεκτονικοῦ Τμήματος τοῦ 'Υπουργείου τῆς Παιδείας, καὶ νὰ τρέψωμεν τὴν ἐνεργητικότητα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως πρὸς τὴν δημιουργίαν τῶν παρασχολικῶν ἐκείνων ἴδρυμάτων, τὰ ὅποια εἶνε τόσον ἀπαραίτητα εἰς τὴν σύγχρονον μόρφωσιν.

* * *

Κατὰ δεύτερον λόγον δυνάμεθα ὡσαύτως εὐθὺς ἀπὸ τοῦδε νὰ παραχωρήσωμεν δικαιώματα ἐποπτείας ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰ Νομαρχιακὰ Συμβούλια διὰ τῆς συμμετοχῆς μελῶν τούτων εἰς τὰ Ἐποπτικὰ Συμβούλια. Κάποιο δικαίωμα ἐποπτείας, ὃσον τὸ δυνατὸν περιωρισμένον, χρήσιμον εἶνε νὰ παραχωρήσωμεν καὶ εἰς τὰς Κοινοτικὰς Ἀρχάς. Τοῦτο καθώρισα ἀνωτέρῳ ὡς ἔνα δικαίωμα ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τῆς ἔξωσχολικῆς ιδίᾳ δράσεως καὶ συμπεριφορᾶς τῶν δημοδιδασκάλων μὲν νόμιμον ὑποχρέωσιν νὰ εἰσάγωνται αἱ σχετικαὶ ἀναφοραὶ εἰς τὰ ἐποπτικὰ Συμβούλια καὶ νὰ δίδεται ἀπάντησις εἰς αὐτάς. Γνωρίζω ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο θὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν εὐθυγράμμιαν τοῦ ἀγαπητοῦ κλάδου τῶν δημοδιδασκάλων, τῶν ὅποιων ἡ ἐπαγγελματικὴ αὐτοποίησις τονοῦται ἐσχάτως μέχρι τοῦ σημείου ὃστε νὰ ζητοῦν πλήρη αὐτοτέλειαν ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐντολῆς, ἥν ἔχουν λάθη ἐκ μέρους τῆς πολιτείας. Δὲν νομίζω ὅτι αἱ σχετικαὶ ἀντι-

ρήσεις θὰ είνε όρθιαὶ καὶ δίκαιαι. Εἶνε γεγονὸς ἀναμφισθῆτητον ὅτι ἡ ἐποπτεία τῶν ἐπιθεωρητῶν, ἔχόντων ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐκατοντάδας σχολείων, εἶνε ἀνεπαρκής. Μετὰ λύπης μου ἀναγκάζομαι νὰ παρατηρήσω ὅτι πολλάκις πολλοὶ δημοδιδάσκαλοι δὲν ἐργάζονται, εἰς τὰ χωρία ἴδιως, τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς, ἐπιδιδόμενοι κατὰ προτίμησιν εἰς διάφορα πάρεργα. ("Ἄς μὴ λησμονῶμεν ἄλλως τε ὅτι ἔχομεν ἀκόμη ἐν ὑπηρεσίᾳ περὶ τοὺς πέντε χιλιάδας δημοδιδασκάλους χωρὶς πτυχίον"). Ἀλλοι ἐπιδεικνύουν εἰς τὰς μικρὰς ἀποκέντρους κοινωνίας, ἔνθα εἶνε τεταγμένοι, συμπεριφορὰν ἀξιοκατάχριτον. Ἀλλοι φυτρώνουν ἀτόπως καὶ ἀκόσμως ἐκεῖ ποῦ δὲν τοὺς σπέρνουν. Ἀλλοι ἀποβαίνουν πραγματικοὶ τυραννίσκοι, τροφοδοτοῦντες τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, εἴτε ὡς πολιτικοὶ κομματάρχαι, εἴτε ὡς τοκισταὶ χρημάτων. Φίλος πολιτευτής ἐν Μακεδονίᾳ, ἐκ τῶν θερμοτέρων ἀγωνιστῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἰδεώδους, μοῦ περιέγραψε μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὴν δημιουργούμενην ἐκεῖ ἐπάνω κατάστασιν λόγῳ τῆς ἀσυδοσίας τῶν δημοδιδασκάλων, οἱ πλεῖστοι τῶν ὅποιων καταχρῶνται τῆς δυνάμεως, ποῦ τοὺς δίδει ἡ μορφωτικὴ ὑπεροχή των μέσα στὰ χωριά. Ὁμολογῶ ὅτι ἀραιότεραι εἶνε αἱ τοιαῦται περιπτώσεις εἰς τὰς περιφερείας τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, τὰς ὅποιας δύναμαι νὰ ἔχω ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως ὑπ' ὄψιν. Ὁπωσδήποτε εἰς τὰ πλεῖστα χωριὰ οἱ δημοδιδάσκαλοι εἶνε οἱ μόνοι μορφωμένοι πολῖται. Καὶ ὡς τοιοῦτοι, παντοῦ σχεδὸν τῆς ὑπαίθρου, εἶνε γραμματεῖς καὶ κατ' οὐσίαν διοικηταὶ τῶν Κοινοτήτων. Ἐλάχιστοι κατορθώνουν νὰ ἥθικοποιοῦν καὶ προάγουν διὰ τῆς ἀναμίξεώς των τὰς Κοινότητας..

Θὰ μοῦ εἰπῆτε, τούτων οὗτως ἔχόντων, εἶνε τάχα δυνατὸν ν' ἀποδῆ οὐσιαστικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ ἡ ἐποπτεία τῆς Κοινοτικῆς Ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Διδασκάλου; Νομίζω ὅτι ἀκριβῶς ἐπειδὴ οὗτως ἔχουν σήμερον ἐκεῖ τὰ πράγματα, εἶνε δύσκολος μὲν ἡ κατάχρησις τοῦ παρεχομένου δικαιώματος ὑπὸ τῆς Κοινοτ. Ἀρχῆς, εὐκολωτέρα δὲ ἡ σχετικὴ περιστολὴ τῆς ἀσυδοσίας τῶν διδασκάλων, οἱ ὄποιοι θὰ γνωρίζουν ὅτι δὲν είνε μὲν ὑπὸ τὴν Κοινότητα, ἀλλὰ δὲν εἶνε οὕτε ὑπεράνω ἢ ἔξω αὐτῆς.

Διὰ τὸ μέλλον καὶ διὰ τοὺς νέους δημοδιδασκάλους, τοὺς ὄποιους ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἴδωμεν ἡθικῶς, ἐπιστημονικῶς, μισθοδοτικῶς εἰς τὸ ἐμπρέπον ὑψος, δὲν θὰ ἐδίσταξα νὰ προτείνω ἔφαρμογὴν τοῦ νόμου περὶ ἐντοπιότητος τῶν ὑπαλλήλων.

* * *

"Ανευ πολλοῦ δισταγμοῦ θὰ ἡδυνάμεθα ἐπίσης νὰ παραχωρήσωμεν ἀμέσως εἰς τὰς Κοινότητας καὶ τοὺς Δήμους τὸ δικαίωμα νὰ ἴδρουν συμπληρωματικὰς τάξεις ἢ μαθήματα εἰς τὰ Σχολεῖα των τῆς Μέσης ἢ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσεως μετ' ἔγκρισιν τοῦ 'Υπουργείου τῆς Παιδείας. Θὰ ἥτο ἵσως εὐκολώτερον νὰ ἐπεκτείνωμεν διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸν γνωσιολογικὸν σκοπὸν τῆς Παιδείας μας καὶ νὰ θεραπεύσωμεν ταχύτερον τὰς τοπικὰς ἐκπαίδευτικὰς ἀνάγκας, πρακτικὰς ἢ αἰσθητικάς, παρὰ ἐὰν ἀναμείνωμεν τὴν ἴδρυσιν αὐτοτελῶν Σχολῶν. Σκέπτομαι π.χ. ὅτι εἰς τὴν ἴδιαιτέραν μου πατρίδα Αἰτωλοακαρνανίαν, ἐὰν ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις εἴχε τὸ δικαίωμα νὰ προσθέσῃ συμπληρωματικὰς τάξεις, θὰ

έφθάνομεν ταχέως εἰς τὰ ἔξης εὐχάριστα ἀποτελέσματα: Τὰ εὔπορα καπνοπαραγωγὴ χωρία τῶν ἐπαρχιῶν Μεσολογγίου καὶ Τριχωνίας προϊθύμως θὰ ἔρδυν μίαν συμπληρωματικὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐδιδάσκοντο τὰ παιδιά των γεωργικὰ μαθήματα καὶ δὴ καπνολογίαν. Ἡ γεωργικὴ μετεκπαίδευσις ὠρισμένου ἀριθμοῦ δημοδιδασκάλων θὰ διευκολύνῃ τὴν προσπάθειαν. Ἐξ ἄλλου εἰς τὸ ἀνθοῦν καὶ ἀκμάζον οἰκονομικῶς Ἀγρίνιον, ὅπου παρατηρεῖται ἴσχυρὸν προπὴ πρὸς ἀνωτέρων αἰσθητικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν μόρφωσιν, πολὺ προϊθύμως θὰ συνίστων, φαντάζομαι, εἰς τὸ Γυμνάσιόν των μίαν τάξιν, ὅπου εἰδικὸς φιλόλογος θὰ ἐδίδασκε τὴν σύγχρονον φιλολογίαν καὶ τέχνην.

Βεβαίως τὸ τέλειον θὰ εἴνε νὰ ἰδρυθοῦν εἰδικὰ σχολεῖα συμπληρωματικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰς τοῦτο πρέπει νὰ τείνωμεν, ἀλλ' ἀκριβῶς τὴν τάσιν αὐτὴν θὰ ἐνισχύσῃ ἡ σύστασις συμπληρωματικῶν τάξεων ἢ μαθημάτων.

Τελευταῖον βῆμα ἀμέσου παραχωρήσεως πρὸς τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν δύναται νὰ εἴνε ἡ ἰδρυσις Ἐπαγγελματικῶν ἢ Τεχνικῶν Σχολῶν. Καὶ θ' ἀπομένη πλέον διὰ τὸ ἀπώτερον μέλλον ἡ ἐκχώρησις τῆς Διοικήσεως τῆς Μέσης ἀρχικῆς καὶ τῆς Δημοτικῆς ἀκολούθως ἐκπαιδεύσεως. Ἄλλὰ τοῦτο θὰ γίνη ὅταν ἐπιστῇ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὅταν ἡ Αὐτοδιοίκησις δοκιμασθῇ, ἀνδρωθῇ καὶ καρποφορήσῃ, ὅταν διὰ τῆς πείρας ἀποδειχθῇ ὅτι ἔχουν ὀρισάσει εἰς τὸν λαὸν τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ ἔχει ἀποκτήση οὗτος τὴν ἔξιν καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς πολιτικῆς εὐθύνης.

* * *

Θεωρῶ περιττὸν νὰ ἔξετασθῇ σήμερον λεπτομερέστερον ὁ τρόπος καθ' ὃν πρέπει καὶ δύναται νὰ περιέλθῃ οἰκονομικῶς καὶ διοικητικῶς ἡ Μέση καὶ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Τοπικὴν Αὐτοδιοίκησιν, ἀφοῦ τοῦτο εἶνε ζήτημα τόσον ἀπωτέρου μέλλοντος. Τοῦτο μόνον θὰ ἦτο ἵσως ἐπίκαιων νὰ διασαφισθῇ. "Οτι ἡ αὐτοδιοίκησις τῆς Παιδείας, ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν ἡμεῖς, εἶνε πολὺ διάφορος ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὃποίαν ἐπιδιώκουν αἱ Διδασκαλικαὶ Ὀμοσπονδίαι. Αἱ Ὀμοσπονδίαι, ἐπιδιώκουσαι ἐπαγγελματικὴν αὐτοδιοίκησιν τοῦ κλάδου τῶν ἀποκεντρωτικῶς ὀργανισμένην, ἀποκλείων τὴν ἀνάμιξιν τῶν ὀργάνων τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ μόλις παραδέχονται τὴν ἄνευ ψήφου συμμετοχὴν εἰς τὰ περιφερειακὰ ἐποπτικὰ Συμβούλια ἐνὸς ἢ δύο λαϊκῶν παραγόντων... Ἀντιδέτως ἡμεῖς δὲν σκεπτόμεθα ν' ἀποκλείσωμεν τὴν μετὰ ψήφου συμμετοχὴν αἵρετῶν ἀντιπροσώπων τοῦ κλάδου εἰς τὰ Ἐποπτικὰ Συμβούλια, τὰ ὃποια δῆμος θὰ ἐρείδωνται ἐπὶ τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας τῶν Νομῶν. Εἴνε ἄξιον ἀπορίας διατὶ τάχα θὰ στεροῦνται τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ ὁ λαὸς αὐτὸς θὰ συντηρῇ μὲ τὸν ἰδρῶτα του τὰ Σχολεῖα ὅχι βέβαια διὰ νὰ διακοσμῆται ἡ περιφέρεια μὲ τὰ κτίρια τῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ μεταδίδουν οἱ διδάσκαλοι εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ τὸ εἶδος καὶ τὴν ποιότητα τῆς μιρρώσεως ποὺ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ λαὸς θὰ θέλῃ καὶ θὰ ἀποφασίζῃ, διαφωτιζόμενος βεβαίως ἀπὸ τὰ φῶτα τῶν εἰδικῶν! Οὐδεμίᾳ ἀλληλή ἔξουσία δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ ὑπεράνω ἢ ἔξω τῆς ἔξουσίας τοῦ λαοῦ, εἴτε συνολικῶς ἐκφράζεται αὕτη διὰ τῆς μορφῆς τοῦ Κράτους, εἴτε μερικώτερον διὰ τῆς τοπικῆς αὐτοδι-

οικήσεως. Ή ἀποκλειστικὴ βάσις, τὴν ὅποιαν θέτει διὰ τὴν αὐτοδιοίκησίν του ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Κλάδος, ὁδηγεῖ εἰς πλεῖστα ἄτοπα. Φοβοῦνται τὴν ἀνάμιξιν τῶν τοπικῶν λαϊκῶν Ἀρχῶν καὶ δὲν φοβοῦνται τὸν ἀλληλοσπαραγμόν, εἰς τὸν ὅποιον ἀσφαλῶς θὰ τοὺς ἔξωθῆσῃ ἡ αὐτοδιοίκησις τοῦ κλάδου τῶν!

Θὰ ἥθελα νὰ ὑποθάλω εἰς τοὺς ἡγούμενους τῶν Διδασκαλικῶν Ὁμοσπονδιῶν, οἱ ὅποιοι τόσον ἀξιεπαίνως ηὔρουνταν τὸ περιεχόμενον τῆς σωματειακῆς των δράσεως, ποὺ μέχρι πρό τινων χρόνων ἦτο μόνον μισθολογικόν, τὰ ἔξης δύο ἐρωτήματα:

— Τὸ ἴδιανικὸν τῆς Παιδείας μας εἶνε ἄραγε νὰ διαπλάσῃ πολίτας μὴ δυναμένους νὰ χρησιμοποιήσουν ψῆφον ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων των; "Οχι βέβαια !

— Τὸ ἴδιανικὸν τῆς Παιδείας μας εἶνε ἄραγε νὰ διαπλάσῃ πολίτας δυναμένους ν' ἀνεχθοῦν τοιούτους περιορισμοὺς τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας των; "Οχι βέβαια !

* * *

Τὸ σημεῖον ἔκεινο, εἰς τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἐπανέλθω διὰ νὰ τονίσω ἴδιαιτέρως τὴν θεμελιώδη σημασίαν του, εἶνε ἡ Ἰδρυσίς καὶ συντήρησις εἰδικῶν ἐπαγγελματικῶν ἢ τεχνικῶν καὶ γενικῶν πρακτικῶν Σχολῶν ὑπὸ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Καὶ ἀν οὐδὲν ἄλλο κατορθώσῃ ἡ Αὐτοδιοίκησις ὑπὲρ τῆς Ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἀν μόνον τὴν κατὰ τόπους Ἰδρυσιν πρακτικῶν Σχολῶν κατορθώσῃ, περιορίζουσα ἐμπράκτως δι' αὐτῶν τὸ ρεῦμα τῆς κλασσικῆς μορφώσεως ἢ μᾶλλον τῆς ψευδοκλασσικῆς ψευδομορφώσεως, καὶ ἀν τοῦτο μόνον κατορθώσῃ, τὸ κατόρ-

θωμά της θὰ είνε μέγα καὶ ἡ ἐπιτυχία της ἔνδοξος.

Γνωρίζετε δτι πανταχοῦ τῆς γῆς μετὰ τὸν πόλεμον ἥλλαξαν αἱ συνθῆκαι τῆς ζωῆς, ἥλλαξαν οἱ βιωτικοὶ ὅροι τῶν ζωντανῶν ἀνθρώπων καὶ φυσικὴ συνέπεια ἦτο ν' ἀλλάξουν καὶ αἱ μορφωτικαὶ ἀνάγκαι αὐτῶν. 'Υπὸ τὴν πίεσιν τῶν πραγμάτων ἡ Ἐπαίδευσις ἔλαβε παντοῦ στροφὴν πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν κατεύθυνσιν. 'Η ἀρχὴ τῆς γενικῆς μορφώσεως διηρέθη εἰς δύο ίσοτίμους ἀρχάς, τὴν ἀρχὴν τῆς ιστορικῆς μορφώσεως καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως. 'Ο γνωσιολογικὸς σκοπὸς τῆς Παιδείας ἐπεκτείνει δόλονεν τὸ περιεχόμενον τῶν πρακτικῶν στοιχείων του.

Εἰς τὴν χώραν μας ἡ ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις ἦτο ἀνέκαθεν παραμελημένη. Εὑρέθημεν συνεπῶς τραγικῶς ἀπαράσκευοι ν' ἀντιμετωπίσωμεν τὰς μετατολεμικὰς συνθήκας τοῦ βίου. Καὶ γενικὴ εἶνε σῆμερον ἡ γνώμη ὅτι τὸ προέχον ζήτημα τῆς ἐθνικῆς μας Παιδείας εἶνε ἡ προσαρμογὴ της εἰς τὰς συγχρόνους πρακτικὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς. Εἶνε ἄθλος τοῦτο. Τὸν ἄθλον αὐτὸν προθυμοποιεῖται τὸ Κράτος νὰ παραχωρήσῃ ἐν μέρει εἰς τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν, περιβαλλομένην μὲ τὴν ἀρμοδιότητα νὰ ἴδρυῃ πρακτικὰς σχολὰς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατὰ τόπους ἀναγκῶν.

Ποῖαι εἶνε γενικῶς καὶ κατὰ βαθμὸν αἱ πρακτικαὶ ἐκπαιδευτικαὶ ἀνάγκαι τῆς χώρας μας δὲν εἶνε δύσκολον νὰ καθορισθῇ. 'Ο ἐπίσημος στατιστικὸς πίναξ τοῦ 'Υπουργείου τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας δίδει τὴν ἔξης κατανομὴν τοῦ πληθυσμοῦ μας κατὰ ἐπαγγέλματα:

Γεωργία		κάτοικοι 1,539,967
Βιομηχανία	»	544,343
Κτηνοτροφία	»	176,391
Συγκοινωνία	»	125,500
Έπαρχοιον	»	224,076
Έλευθέρια ἐπαγγέλματα	»	98,992
Προσωπικαὶ Υπηρεσίαι	»	81,343
Δημόσιαι Υπηρεσίαι	»	49,375
Χρηματιστηριακαὶ καὶ τραπεζι-		
καὶ ἔργασίαι	»	27,284
Αλιεία	»	18,394
Μεταλλουργία	»	7,319
Ἄνευ ἐπαγγέλματος	»	2,409,250
Μὴ δηλώσαντες ἐπάγγελμα	»	404,032

Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ μᾶς φωτίζουν ὅσον πρέπει. Ἰδοὺ ὅτι ἡ ἐπαγγελματική μας μόρφωσις πρέπει νὰ γίνη κατὰ πρῶτον λόγον γεωργική, κατὰ δεύτερον βιομηχανική, κατὰ τρίτον κτηνοτροφική, ἐμπορικὴ κλπ.

Ἡ ὑπάρχουσα ἐπαγγελματική μας ἐκπαίδευσις εἶνε ἀνέπαρκης καὶ ἄνισος. Ἐνῷ ἔχομεν 42 Ἐμπορικὰς Σχολὰς μὲ παραγωγὴν ἀποφοίτων, ὑπερβαίνουσαν τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τοῦ ἐπαγγέλματος, ἔχομεν δύο μόνον μέσας Γεωργικὰς Σχολάς, πέντε Γεωργικὰ Φροντιστήρια, δύο Δασοκομικὰς Σχολάς, δύο Τηλεγραφικάς, τὰ μηχανοστάσια τῶν Σιδηροδρόμων καὶ τὰς ἴδιωτικὰς Σχολὰς σωφέρ. Ἀπό τινος δὲ καὶ τὴν Σιβιτανίδειον. Ἀπὸ τοὺς 743 χιλιάδας μαθητάς, οἱ δόποιοι φοιτοῦν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Δημοτικῆς καὶ Μέσης Ἐκπαίδευσεως, λαμβάνουσιν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν μόνον οἱ 19,428! Ἐ-

Κατώτερον γεωργικὸν καὶ κτηνοτροφικὸν σχο-

λεῖον δὲν ἔχει τὸ Κράτος κανένα ! Καὶ ὅμως τὰ 58 ο) τοῦ πληθυσμοῦ μας εἶνε γεωργοκτηνοτροφικός. Ἀπὸ τοὺς 752,000 μαθητὰς τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως μόνον 400 λαμβάνουν γεωργικὴν μόρφωσιν. Οἱ ἄλλοι ἀποδίδονται εἰς τὸ βιωτικόν των ἔργον χωρὶς κανένα ἀπολύτως χρήσιμον εἰς αὐτὸ μορφωτικὸν στοιχεῖον.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ὑπάρχουν ἐν λειτουργίᾳ 26, 653 ἐπαγγελματικὰ Σχολεῖα εἴκοσι πέντε διαφόρων εἰδῶν καὶ φοιτοῦν εἰς αὐτὰ 2,120,944 μαθηταί, οἱ ὅποιοι ὑπελογίσθη ὅτι πρόκειται ν' ἀκολουθήσουν 13,000 εἶδη ἐπαγγελμάτων. Ἐὰν τηρήσωμεν τὴν ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ, θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχομεν καὶ ἡμεῖς τούλαχιστον 2,500 ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα καὶ νὰ φοιτοῦν εἰς αὐτὰ 200,000 μαθηταί ! Πόσον ἀπέχομεν ! . . .

Ἐχω τὴν πεπούθησιν ὅτι ἐὰν ἡ αὐτοδιοίκησις β' βαθμοῦ λειτουργήσῃ καὶ ἔξ ὅλου τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τῆς περιεχομένου συγκεντρώσῃ τὴν ἐνέργειάν της εἰς τὴν ἴδρυσιν ἐπαγγελματικῶν Σχολείων, ἀσφασφαλῶς θὰ ἐπιτύχῃ πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς ἵσον χρόνον καὶ μὲ ἵσα ὑλικὰ μέσα τὸ Κράτος.

Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν γεωργικὴν μόρφωσιν θὰ είχον νὰ παρατηρήσω ὅτι κατὰ πρῶτον λόγον πρέπει τὸ Κράτος νὰ διαμορφώσῃ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον τῆς ὑπαίθρου εἰς σχολεῖον γεωργικοῦ χαρακτῆρος. Εἰς δὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν θὰ ἐναπόκειται νὰ ἴδρυσῃ Μέσα γεωργικὰ σχολεῖα, ὅπου κυρίως θὰ συμπληρώνουν τὴν εἰδικὴν μόρφωσίν των οἱ μέλλοντες νὰ χρησιμεύσουν ὡς καθηγηταὶ ἢ ὡς μεγαλύτεροι ἐπιχειρηματίαι εἰς τὸν γεωργικὸν βίον τῶν περιφερειῶν.

Ἡ ἴδεα ὅπως τὰ παλαιὰ Μοναστήρια καὶ Μετόχια χρησιμοποιηθοῦν ώς γεωργικὰ σχολεῖα εἶνε ἀρότη. Διότι καὶ περιοχὴν ἐπαρκῆ ἔχουν ταῦτα καὶ εἰς θέσεις ὑγιεινὰς εἶνε κτισμένα καὶ μακρὰν τῶν πόλεων εύρισκονται, ώς εἶνε ἀπαραίτητον ἵνα διατηρῆται εἰς τὰ σχολεῖα αὐτὰ ἀγνὸν τὸ γεωργικὸν περιβάλλον. Θὰ ἔπρεπε νὰ σημειώσωμεν καὶ νὰ ἐπαινέσωμεν τὴν πρότυπον καὶ ἀξιομίμητον προσπάθειαν ποῦ καταβάλλεται εἰς τὴν Ἡπειρον μὲ τὸ Ἀγροτικὸν Ἱεροδιδασκαλεῖον Μονῆς Βελᾶς, τὴν Γεωργοκτηνοτροφιὴν Σχολὴν Μονῆς Δουρούτης, καὶ τὸ Ἀναγνωστοπούλειον Γεωργικὸν Σχολεῖον Κονίτσης, ἰδρύματα τὰ ὅποια ὅλα αὐτοδιοικοῦνται. Παρόμοιον Γεωργικὸν Σχολεῖον πρόκειται νὰ ἰδρυθῇ καὶ εἰς τὴν Κοζάνην μὲ τὸ Χαροκόπειον κληροδότημα. Μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι καὶ τὰ εὐεργετικὰ αὐτὰ κληροδοτήματα θὰ πολλαπλασιασθοῦν ὅταν ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις μεταδώσῃ νέαν ὄρμὴν καὶ νέον ζῆλον ὑπὲρ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος.

Εύτυχῶς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶνε ἐντὸς τῆς ἀρμοδιότητος τῶν Νομαρχιακῶν Συμβουλίων, ώς τὴν καθορίζει τὸ ἀρχόντος 75 τοῦ ἰσχύοντος Νομοθετικοῦ Διατάγματος περὶ Διοικήσες Νομῶν. Ἀσφαλῶς δὲ εἶνε τὸ σπουδαιότερον καὶ οὐσιωδέστερον ἀντικείμενον τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ περιεχομένου τῆς ἀποφασισμένης αὐτοδιοικήσεως.

* * *

Εἶνε πλέον καιρὸς νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ ἀρχόντος 75. Αἱ διατάξεις του ἔχουν ώς ἔξῆς

«Ἡ ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἀρμοδιότης τοῦ Νομοῦ συνίσταται:

“Ἐνωσις ὑπὲρ τῆς Αὐτοδιοικήσεως

Α') Εἰς συμμετοχήν, κατὰ τοὺς εἰδικοὺς νόμους, μελῶν τῶν ἀντιρροσωπευτικῶν ὁργάνων τοῦ Νομοῦ εἰς τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Β') Εἰς ἐπιχορηγήσεις πρὸς τὰ σχολικὰ ταμεῖα τῆς Δημοτικῆς καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὰ τῆς ἔκπαιδευτικῆς προνοίας.

Γ') Εἰς ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν εἰδικῶν ἐπαγγελματικῶν ἢ τεχνικῶν Σχολῶν πάσης φύσεως, νικτεριῶν Σχολῶν, Κυριακῶν Σχολείων ἢ Συγκολείων συμπληρωματικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Δ') Εἰς ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν λαϊκῶν ἢ σχολικῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἀναγνωστηρίων.

Ε') Εἰς ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν τοπικῶν μουσείων πάσης φύσεως.

ΣΤ') Εἰς ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν γυμναστηρίων.

Ζ') Εἰς ἐνίσχυσιν ὑφισταμένων δημοτικῶν ἢ κοινωνικῶν ἴδρυμάτων ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἐδ. γ'—στ' τοῦ ἀρδού τούτου κατονομαζομένων.

Ἐξ ὅσων γνωμῶν ἀνεπτύξαμεν προγενεστέρως, προκύπτει σαφῶς, νομῆσο, ὅτι ἡ πρώτη αὕτη παραχώρησις ἐκπαιδευτικῆς ἀρμοδιότητος εἰς τὸν Νομὸν εἴνε καὶ κατὰ τὴν ἴδιαν μας ἐκτίμησιν ἐπαρκής.

Ἡ μόνη ἐπιβεβλημένη καθ' ἡμᾶς συμπλήρωσις εἴνε ἡ ἀναγνώρισις εἰδους τινος ἐποπτείας καὶ εἰς τὰ ὅργανα τῆς αὐτοδιοικήσεως πρώτου βαθμοῦ, δι' οὓς λόγους προλαβόντες ἀνεπτύξαμεν.

Ἐπίσης ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ παραχωρηθῇ, προστιθεμένης ἴδιας παραγράφου, ἡ ἀρμοδιότης πρὸς ἴδρυσιν μαθητικῶν συσσιτίων καὶ παροχὴν πάσης ἀνακουφίσεως εἰς ἀπόρους μαθητάς, ἵτι δὲ καὶ σύστασιν ὑποτροφιῶν ὑπὲρ τῶν ἀριστευόντων. Ἐν

συναφείᾳ δὲ καὶ ἡ ἀρμοδιότης πρὸς ἐπιμέλειαν τοῦ ξητήματος τῆς τακτικῆς φοιτήσεως.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἔχομεν τὰ 47 ο)ο τοῦ πληθυ-
σμοῦμας ἀγρομάρτους. Εἶνε γνωστὸν ὅτι 200,000
παιδιὰ καὶ σήμερον ἔτι δὲν φοιτοῦν στὸ Σχολεῖα,
καίτοι ὑποχρεοῦνται. 'Ο Νόμος περὶ ὑποχρεωτικῆς
φοιτήσεως κατέστη αὐστηρότατος. Γογγύζουν εἰς ὅ-
λην τὴν ὑπαιθρὸν οἱ γονεῖς διὰ τὰ βαρύτατα πρόστι-
μα, ποὺ τοὺς ἔχουν ἐπιβληθῆ ἐφέτος. Καὶ ὅμως τὸ
κακὸν δὲν θὰ διορθωθῇ. Κρίνω ὡς συντελεστικώτα-
τον καὶ ἀπαραίτητον μέσον διὰ τὴν ἔξασφάλισιν τῆς
τακτικῆς φοιτήσεως, τὴν σύστασιν μαθητικῶν συσ-
σιτίων καὶ πᾶσαν ἄλλην δυνατὴν ἀνακούφισιν τῶν
ἀπόρων μαθητῶν. Τὸ ξήτημα εἶνε σπουδαιότατον.
'Εὰν ἡξεύρατε μέχρι ποίου τραγικοῦ σημείου φθάνει
ἡ ἀτροφία καὶ ἡ πεῖνα μεγάλου ἀριθμοῦ μικρῶν μα-
θητῶν εἰς τὰ χωρία τῶν ὁρεινῶν ἐπαρχιῶν, θὰ ἐ-
βλέπατε ὅλος ὑπάρχοντανο μπροστά σας τὸ φάσμα τοῦ
κινδύνου τῆς Φυλῆς, ἡ ὅποια ἀπὸ τὰς ὁρεινὰς ἐκεί-
νας μήτρας προσδοκᾶ, δικαίως, τὴν ἀνανέωσιν τοῦ
σφρίγους της! 'Ιερώτερος σκοπὸς τῶν Κοινοτήτων
σχετικὰ μὲ τὴν 'Εκπαίδευσιν ἀπὸ τὴν διατήρησιν μα-
θητικῶν συσσιτίων δὲν εἶνε ἄλλος.

Φυσικὰ διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις
εἰς τοὺς καθωρισμένους τούτους σκοποὺς πρέπει τὸ
Κράτος νὰ τὴν διευκολύνῃ ὑλικῶς. Καὶ πρώτη διευ-
κόλυνσις πρέπει νὰ εἴνε ἡ ἐκχώρησις ὅλων τῶν πλε-
ονασμάτων τοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ
ἔμπορευμάτων, ὅστις ὑπάρχει ὡς γνωστὸν ὑπὲρ τῶν
Δήμων καὶ τῆς Δημοτικῆς 'Εκπαίδευσεως.

Τὰς δύο ταύτας συμπληρώσεις τοῦ ἀριθμοῦ 75
κρίνω ἀναγκαίας, διὰ νὰ δυνηθῶν ὁ Νομὸς καὶ

Κοινότης νὰ ἀνταποκριθοῦν βαθύτερον εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικούς των σκοπούς.

* * *

Προσεπάθησα ὅσον ἡμποροῦσα νὰ περιφέρω τὴν προσοχήν σας καὶ τὸ ἐνδιαφέρον σας εἰς ὅλον τὸν εὐρὺν ὄρbezontα, τὸν ὅποιον διανοίγει ἐνώπιόν μας ἡ ὑπαγωγὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ φαινομένου εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Αὐτοδιοικήσεως. Δὲν γνωρίζω ἀν τὸ κατώρθωσα μέχρις ἐνὸς τούλαχιστον σημείου. Ἀλλὰ θὰ ἥμουν εὐτυχὴς ἐὰν κατώρθωνα τοῦτο καὶ μόνον: νὰ μεταδώσω τὴν πεποίθησιν, τὴν ὅποιαν ἔχω, ὅτι ἡ ἀρχομένη στροφὴ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μας πολιτικῆς πρὸς τὴν πρακτικὴν μόρφωσιν θὰ ἐπιτύχῃ ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἐὰν βασίμως στηριχθῇ ἐπὶ τῆς Αὐτοδιοικήσεως.

"Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ δὲ νὰ τονίσω προτοῦ τελειώσω, ὅτι ὁ ὠραιότερος θρίαμβος τῆς τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως θὰ είνει ἡ ἐπιτυχὴς ἀσκησις τῆς ἐκπαιδευτικῆς αὐτῆς ἀρμοδιότητος.

Αἱ «Διαλέξεις» πωλοῦνται ἐν Ἀοήναις καὶ
Πειραιεῖ εἰς ὅλα τὰ καλὰ βιβλιοπωλεῖα ὡς καὶ τὰ
περίπτερα τῶν Πλατειῶν Συντάγματος, Ὁμο-
νοίας καὶ τῆς ὁδοῦ Κοραχῆ.

Εἰς δὲ τὰς Ἐπαρχίας εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς
τῶν Πρακτορείων Τύπου καὶ τὰ βιβλιοπωλεῖα.

TIMATAI ΔΡΑΧ. 7.⁵⁰

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ “ΣΦΕΝΔΩΝΗ,,

Οδὸς ΜΕΤΩΝΩΣ 5 καὶ Στοὺς ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7).

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ

τυτογραφικὴ ἐργασία παντὸς εἴ-
δους, ἀπὸ τοῦ ἀγλοῦ καλλιτεχνι-
κοῦ ἐντύπου καὶ τοῦ βιβλίου καὶ
περιοδικοῦ μέχρι τῆς καθημερινῆς
ἐφημερίδος (8 σελ., 12 καὶ 16 σελίδων)

TIMAI ΛΟΓΙΚΑΙ – ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΑΧΕΙΑ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ ΤΜΗΜΑ ΛΙΝΟΤΥΠΙΑΣ ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ (Σοφοκλέους 7)

Τὸ ἀνὰ χείρας τεῦχος ἔχει λινοτυπωθῆ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

